PATRES ECCLESIÆ ANGLICANÆ:

ALDHELMUS, BEDA, BONIFACIUS, ALCUINUS,
LANFRANCUS, ANSELMUS, S. THOMAS,
JOANNES SALESBERIENSIS, PETRUS
BLESENSIS, ROGERUS BACONUS,
ET RELIQUI.

GILBERTI Foliot

EX ABBATE GLOCESTRIÆ

EPISCOPI PRIMUM HEREFORDIENSIS DEINDE LONDONIENSIS

EPISTOLÆ.

NUNC PRIMUM E CODICIBUS MSTIS

EDIDIT J. A. GILES, LL.D.,

ECCLES. ANGLIC. PRESBYTER,

ET COLLEG. C.C. OXON. OLIM SOCIUS.

VOL. I.

OXONIÆ,
AP. J. H. PARKER:
LONDINI, AP. T. RODD, GREAT NEWPORT STREET;
D. NUTT, 158, FLEET STREET:
CANTABRIGIÆ, AP. DEIGHTON ET FIL.
M DCCC XLV.

OXONII:

EXCUDEBAT I. SHRIMPTON.

PATRES ECCLESIÆ ANGLICANÆ,

BY THE REV. DR. GILES,

LATE FELLOW OF C.C.C., OXFORD.

This is the first attempt that has yet been made to collect the ecclesiastical writers of our own country into one uniform edition. The following are already published, in 8vo. cloth boards:—

Aldhelmi Opera Omnia, Oxon. ap. J. H. Parker. 10s.

Bedæ Venerabilis Opera Omnia, Lond. ap. Whittaker, 12 vols. 3*l.*

Bonifacii Opera Omnia, 2 vols. Lond. ap. D. Nutt. 1*l.*

Lanfranci Opera Omnia, 2 vols. Oxon. ap. J. H. Parker. 1*l.* 4s.

Gilberti Foliot Epistolæ, 2 vols. 1*l.* 1s.

The Letters of Archbishop Becket, together with his Life by William Fitzstephen, Herbert de Boscham, John of Salisbury, Alan of Tewkesbury, and several other contemporary writers, are already in the press, and will be followed by the complete works of St. Dunstan, John of Salisbury, Peter of Blois, and Roger Bacon.

250 copies only of this series are published, and those who wish to have sets complete are requested to send their names as soon as possible, as the limited number of copies printed will render it impossible hereafter to guarantee the completion of sets.

TO THE

RIGHT HONOURABLE SIR JAMES GRAHAM,

ONE OF HER MAJESTY'S

PRINCIPAL SECRETARIES OF STATE,

BY WHOSE READY KINDNESS THE EDITOR WAS ENABLED

THUS EARLY TO PLACE BEFORE THE PUBLIC

THIS FIRST AND COMPLETE COLLECTION OF THE

LETTERS OF GILBERT FOLIOT,

BISHOP OF HEREFORD AND LONDON,

AND THE RIVAL OF THOMAS BECKET,

THESE VOLUMES ARE MOST RESPECTFULLY DEDICATED.

C.C.C. Oxford, Jan. 1845.

PREFACE.

Among the Letters which have been published connected with the dispute between Henry II and Archbishop Becket are several written by Gilbert Foliot, a man famous for his learning and piety, as much as for his talent in political affairs.

This eminent man, in more favourable times, might have risen to the highest dignity of either Church or State, and been without comparison the greatest man of the age in which he lived. But it was his lot to be outshone by the more brilliant genius of Thomas Becket, who was preferred before him to the metropolitan see of Canterbury, and was in consequence not unnaturally the object of some small portion of dislike and jealousy.

The family of the Foliots came in with the Conqueror, but we know very little of Gilbert till we hear of him as Abbot of Glocester. To this dignity he was promoted in 1139 by the influence of Milo Constable of Glocester, and of Robert of Bethune Bishop of Hereford. He

presided nine years over the monastery of Glocester, and in 1148 was raised to the Bishopric of Hereford, which was vacant by the death of his benefactor Robert de Bethune. Fifteen years after this he was translated to London, by the particular wish of the King; nor is it unreasonable to suppose that Henry was guided by the same line of policy which induced him a short time afterwards to promote Becket to the Archbishopric of Canterbury. According to his views of reducing the Church to dependence on the State, he followed the course, which so obviously suggested itself, of filling the highest ecclesiastical dignities with his own creatures. That Gilbert Foliot did not disappoint the King's expectations, may perhaps have arisen from his antipathy to Becket more than from any lukewarmness in the cause of the Church. However this may be, numerous passages, to be found in these Letters, and now first made public, will shew that he entertained no mean opinion of the privileges of the Church in general, and especially of the see of Canterbury. But if we would wish to take a dispassionate view of this part of history, we must carefully weigh the evidence which can be produced on both sides of the question; but until the publication of these volumes, it was impossible to apply this principle to the investigation of a subject without doubt the most startling in the whole range of

English history. The Reformation, which took place in the Church three hundred years ago, has undoubtedly tended to prejudice the public against Thomas à Becket and the cause which he maintained: for the same reason an undue favour has been shewn to all those who espoused the King's party against him. Among these stand pre-eminent Roger, Archbishop of York, and Gilbert Foliot, Bishop of London. But the odium which has fallen on the name of Becket, and the favour which has been shewn to his adversaries, if not wholly undeserved, have been bestowed alike, without duly weighing the arguments that might be adduced on either side. The volumes now published will be found to throw the greatest light on the controversy between the rival Bishops, and it is important for the reader to bear in mind that these letters probably contain the utmost that could be brought forward by those who took part with King Henry against the Archbishop of Canterbury. But as it is not desirable to separate the character and the letters of Gilbert from the great cause in which he took so prominent a part, these few remarks will suffice for an introduction to the present collection, and we shall reserve a more full examination of the question, till the whole mass of documents shall be made complete by the publication of the letters of Becket and those who espoused his part.

It remains therefore to inform the reader on what authority these letters are now published as the genuine writings of Gilbert Foliot.

In the Bodleian Library is a manuscript [e Mus. 287] written about the year 1200, and containing upwards of four hundred letters: this volume is the groundwork of the present edition. About forty of these letters are found in another manuscript preserved in the British Museum [Reg. 8 A xxi]. A third exists in the Cathedral Library at Hereford; but I have not yet been able to obtain a sight of it, as the Library has been recently undergoing repair; and although the Dean has taken the greatest trouble in searching among the disarranged volumes, the book which contains the letters in question has not yet been found. It is however supposed to contain but very few letters, and none which are not found in the Cave MS.

This important volume, which was given by Cave to the University of Oxford, has already attracted the notice of several scholars and antiquarians, but the immense labour of transcribing so extensive a collection has hitherto deterred any one from publishing it. At length however, in consequence of peculiar facilities which have been thrown in the Editor's way, the public will have the benefit of becoming acquainted with the whole contents of the volume, and it is hoped with as few errors as the generality of works which are printed from

only one original copy. As however the letters are there found without the slightest attempt at arrangement, it has been necessary to reduce them to the order which would best harmonize with the plan of the present edition. Some of the letters have been printed before: several of them are repeated in the Cave MS. twice and even three times: it is therefore difficult to say how many separate letters the volume actually contains: the same remark will hereafter apply to the two volumes in which Becket's letters will be contained. If therefore the reader should wish to ascertain minutely where every letter is to be found in manuscript, he must consult the table of initial words at the end of the second volume of this work, where the source of every letter has been given with, it is hoped, perfect accuracy.

In arranging the letters we have placed first those which Gilbert Foliot wrote whilst he was Abbot of Gloucester, from 1139 to 1148; then follow those written between the years 1148 and 1161, when he was Bishop of Hereford; and thirdly are placed those which he wrote after the year 1161, when he was promoted to the Bishopric of London. There seems to have existed some difference of opinion as to the date when he was invested with this last dignity. Some have asserted that this did not take place till the King, becoming discontented with the conduct of Becket, summoned

Gilbert to London as an able coadjutor and check on the Archbishop of Canterbury: but this view of the case is hardly consistent with some of the letters in the present collection, and also with the assertion of some of Becket's biographers, that Gilbert *Bishop of London* principally opposed Becket's elevation to the see of Canterbury. In the first and second portions of this collection the letters have been printed without further regard to order than the general classification above alluded to. In the third part the letters are arranged according to the persons to whom they are addressed, as for instance—1. to the Pope; 2. to the Cardinals; 3. to the sons of the Church in general; 4. to the Archbishops, Bishops, Deans, Abbots, &c. of the different dioceses in alphabetical order; and 5. to Kings and other lay persons, according to their dignity: but under each of these heads no attempt at arrangement has been made, because as all the letters in this collection, though extremely interesting in themselves, are principally valuable as referring to letters in Becket's collection, the reader will in that collection find all the information which can be given him as to the order in which the letters of the present collection are to be read.

But the Cave MS. contains many letters written by other persons contemporary with Gilbert Foliot. Some of them will be found

in parts I. and II. of this collection, mixed up with those of Foliot. But in the third part all such letters have been removed to the end, where they will be found arranged according to the same mode which was adopted in the letters of Gilbert himself.

Furthermore, there are found in the manuscripts of Becket's letters five or six written by the Bishop of London, and one in Wilkins's Concilia: all of these have been transferred to the present collection, besides others not found possibly in the Cave MS. In short, on the point of complèteness the following rule has been observed, which will explain to the reader what he is to look for both in these volumes, and in the accompanying series containing the letters of Becket.

The present collection contains all the letters of Gilbert Foliot—the other collection will contain all the letters of Becket—but such letters as were written by Pope Alexander, King Henry, and others, have been divided between the two, and will be found some at the end of the present collection, the rest at the end of that containing Becket's letters. It has been necessary to adopt this method in order to make these volumes of convenient and uniform dimensions.

The author of these letters is supposed to have written two other works, namely, a commentary on the *Cantica Canticorum*, and a col-

lection of homilies. Manuscripts of both these occur in the British Museum and elsewhere, and the former has been printed, but neither of them possesses the slightest claim, whether on the score of merit or otherwise, to be admitted into this collection, though the epistles dedicatory or prefaces have been extracted, and will be found in their proper places in these volumes.

The following table of Popes, and the Kings and Bishops of England contemporary with Gilbert Foliot, will save the reader the trouble of referring to other works. As, however, the inscriptions of many of the letters in the Cave MS. give only the initial of the person to whom it is addressed, if the reader should find reason for ascribing any particular letter to another person, and not according to the title prefixed, the Editor will not hesitate to acknowledge himself in the wrong on a point which so evidently admits of error.

CATALOGUS REGUM ET PONTIFICUM QUI CUM GILBERTO CONTEMPORANEI FUERUNT.

1. Regum Angliæ.

Stephanus regnavit ab an. 1135 ad 1154.
Henricus II. rex Angliæ regnavit ab an. 1154 ad 1188.

2. Pontificum Maximorum.

Celestinus II.	1143 ad 1144.
Lucius II.	1144 ad 1145.
Eugenius III.	1145 ad 1153.
Anastasius IV.	1153 ad 1154.
Adrian IV.	1154 ad 1159.
Alexander III.	1159 ad 1181.
Lucius III.	1181 ad 1185.

3. Pontificum Ecclesiæ Anglicanæ.

Cantuar. Archiep. Theobaldus 1138 ad 1161. Thomas 1162 ad 1170. Ricardus 1174 ad 1183.

S. Asaph. episc. Galfridus Monum. 1151 ad 1175. Adam 1175 ad 1180.

Bangor. episc. Mauritius 1139 ad 1162. Willelmus 1162 ad 1171. Guido 1177 ad 1188.

Bathon. episc. Robertus 1136 ad 1174. Reginaldus 1174 ad 1191.

Cicestr. episc. Seffridus 1125 ad 1132. Hilarius 1148 ad 1172. Joannes 1174 ad 1180. Seffridus II. 1180 ad 1204.

Licitf. et Cov. ep. Walterus 1149 ad 1161. Ricardus 1162 ad 1182. Girardus puella 1182 ad 1184. Hugo Nunant 1186 ad 1199.

S. David. ep. David 1148 ad 1176. Petrus 1176 ad 1189. Galfridus 1189 ad 1198.

Elien. ep. Nigellus 1133 ad 1169. Galfridus Ridel 1174 ad 1189. Willelmus 1189 ad 1197.

Exon. ep. Robertus 1128 ad 1150. Robertus 1150 ad 1159. Bartholomæus 1161 ad 1184.

Glocest. ep.

Heref. ep. Robertus 1131 ad 1148. Gilbertus 1148 ad 1161. Robertus Melid. 1164 ad 1167. Robertus Fol. 1174 ad 1186.

Landav. ep. Uctredus 1139 ad 1148. Galfridus 1153 ad 1154. Nicolaus 1154 ad 1183. Willelmus 1185 ad 1188.

Lincoln. ep. Robertus 1147 ad 1167. Walterus de Const. 1183 ad 1184.

London. ep. Ricardus 1152 ad 1161. Gilbertus Foliot 1161 ad 1187. Ricardus 1189 ad 1198.

Norw. ep. Everardus 1121 ad 1150. Willelmus 1151 ad 1173. Johannes 1175 ad 1200.

Roffens. ep. Walterus 1147 ad 1182. Walleranus 1183 ad 1184. Gilbertus 1185 ad 1214.

Salisb. ep. Rogerius 1107 ad 1139. Jocelinus 1142 ad 1184. Hubertus 1189 ad 1193.

Winton. ep. Henricus 1129 ad 1171. Ricardus 1173 ad 1189. Godefridus 1189 ad 1204.

Wigorn. ep. Simon 1125 ad 1150. Aluredus 1150 ad 1158. Joannes 1158 ad 1163. Rogerius 1164 ad 1179. Baldwinus 1180 ad 1184.

Eborac. archiep. Turstanus 1119 ad 1140. Henricus 1147 ad 1153. S. Willelmus 1153 ad 1154. Rogerius 1154 ad 1181.

Carlisle ep. Ethelwulfus 1133 ad . . . Bernardus 1157 ad 1186.

Cestr. ep. iidem qui Licit. et Cov. ep.

Dunelm. ep. Galfridus 1128 ad 1140. Willelmus 1143 ad 1152. Hugo 1153 ad 1189.

TABULA EPISTOLARUM TOMI PRIORIS.

N.B. *Index alphabeticus omnium epistolarum ad finem tomi secundi invenietur.*

I. Epistolæ inter annum 1139 et 1148 scriptæ.

II. Epistolæ inter annum 1148 et 1161 scriptæ.

III. Epistolæ inter annum 1161 et 1189 vel etiam posterius scriptæ.

GILBERTI FOLIOT EPISTOLÆ.

MONITUM.

Epistolas Gilberti in tres partes dividimus; prima continet eas quas scripsit in abbatia Glocestrensi; secunda habet epistolas, quas in episcopatu Herefordiensi; tertia complectitur eas quas in episcopatu Londoniensi direxit. At præmonendus est lector ambigi adhuc inter scriptores de anno quo ad Londoniensem sedem promotus est. Ne longum faciam, puto eum anno 1161 a rege vocatum, non ante annum 1163 fuisse consecratum.

EPISTOLÆ

GILBERTI FOLIOT.

EPISTOLA I.—AD B. CERNELBIENSEM ABBATEM.

Carissimo fratri suo B. Cerneleiensi Dei gratia abbati, frater G. Glocestriæ dictus abbas, consolationis et consilii spiritu semper refoveri.

FORTUNAM vestram plangitis, et deploratis incommoda, quæ et ipsi pari mœstitia plangeremus, nisi bonis omnia cooperari in bonum ipso Domini spiritu doceremur. Sed quia certum nobis est, quoniam his qui ex proposito vocantur ad vitam, ideo in omnibus quæ de manu Domini accipimus, gaudemus et gratias agimus, attendentes in his quæ prospera sunt bonitatem, in adversis disciplinam, in utrisque scientiam, quoniam flagellat Dominus omnem filium quem recipit, et bonus pater si non virga visitat iniquitates in ira, tamen misericordias non continebit. Unde si inter incudem et malleum gemuistis hactenus, gemitus iste vobis erit pro cantu, quum tanquam vos mundum in omnem voluntatem opificis summi formatum auro purior quod per

ignem probatur, post crebras Domini concussiones enitescetis, et fortitudinis et constantiæ, et laboris, et tolerantiæ præmia ab ipso cui obedistis reportabitis. Quia vero conversa est hæreditas vestra ad alienos, et mentiti sunt vobis filii alieni inveterati dierum malorum, claudicantes semper a semitis bonis, abeuntes retro post Sathanam, eligentes magis in nobis Christum persequi, quam sequi per vos, utile non arbitror ulterius solo sterili mandare semina, porcis spargere margaritas, fœtorem sentire de proximo proditorum. Exiens itaque de Ægypto, in proxime futuro concilio absolutionem a domino papa postulabitis, et dante Domino, impetrabitis, incontaminata vita, fama in omnibus permanente illæsa, spiritu a Domino serviendum promtissimo, qui eduxit quasi lumen justitiam vestram, et judicium vestrum deducet tanquam meridiem, cui notas fecisti vias vestras, et sperastis in eo et ipse faciet. Ipse dante Domino, adero, et coadjutor existam. Unum tamen obsecro, ut nec corde, nec corpore discedatis a nobis, sed sit nobis una bonorum communio, caritas una, individua vitæ societas, ut ubi vitæ bonæ tirocinia transegistis, perfectionis ornamenta reponatis, et jam pæne omnem expertus fortunam mundum et quæ sua sunt contemnatis, et ipsum de sublimi jam ipso altior irrideatis. Valete. De itinere certior, vere tamen iturus, vobis certiora mandabo.

EPISTOLA II.—AD . . . . . .

Poteram me cohibere silentio, si non animum mœror impulisset, at instantis pondus injuriæ me in lamenta ire compellit. Pridie ex quo recessisti a nobis auditis pejora percepimus. Referebat frater Herefordia reversus, carum illum nostrum quem digne virum nominem Herefordiensis ecclesie decanum lacessitum injuriis piis bonorum civium, persecutum lacrimis urbem exisse. Angariatus in se; dispendia rerum tulit e facili. Leviter enim in scelus est protracta impietas. Confractæ sunt domus, apothecæ diruptæ, sublata vasa, distractæ pecuniæ, supellex undique dissipata. Sed quid ista? Nunquid ita ardens illa habendi sitis extincta est? Non hanc hujus naturam passionis agnovimus. Verum cupiditas plus novit accendi remedio. Itur in ulteriores injurias, transitur in villas, devenitur in horrea, excutiuntur annonæ, deportantur stramenta, aporiatur ecclesia, muniuntur castella. Proh quanta malignatus est inimicus in sancto! Prorumpat ecclesiæ fletus, erumpat ejulatio, threni deducantur in medium, cithara ejus convertatur in luctum, et organum in vocem flentium. Sare dominatur Agar; quæ libera erat facta est ancilla, et filia principis facta est sub tributo. Datur ei pro crispanti crine calvitium, in cilicium stola gloriæ ejus, et pectoralis fascia commutatur. In sanctuarium Chaldæus ascendit, licenter operatus est malum, gloria Domini deputatur in nihilum. Stant lacrimæ in maxillis filiorum; quis absterget eas? Desolata est facies filiarum Syon; quis easdem consolabitur? Sic ascendente super-

bia, quis jam erit miseriæ [finis], que injuriarum futura satietas? Quis obstabit sceleri? quo presidente compescetur iniquitas? Nempe capitis interest corpori providere. Ad ipsum spectat partis cujusque molestia. Hoc in alto situm est ne fallatur intuitu, sed infima quæque visu liberiore collustret. Forma rotundior, eminens statio, sensus impressi, dignitatis ecclesiasticæ ministerium; certa quedam ratione depingunt. Te pater ista respiciunt, te lenimen sibi lamenta deposcunt. Si tenes baculum quo sustentes, non cessit virga qua corrigas. Juxta prophetam gladius exacutus est. Ut splendeat, limatus est. Stet in manu percutientis et vindicantis opprobria agminum Dei Israelis. Audisti atheum improperantem Domino, et manus tuas ad prelium et digitos ad bellum non aptasti? Numquid citra necessitatem strenuus ad belli discrimen inanesces? Absit hoc a tua gloria, ne tale sortiatur laus tua dispendium, consensum quum possis et debeas non ulcisci. Et quidem debes; quia pastor es. Potes; quia gladium portas. Portas quidem gladium, et omnis armatura fortium ipsa te munit. Si quæris expendium, succinctus lumbos in area Domini perstitisti. Si loricam desideras, justiciam induisti ut gigas. Si galeam, spem communem prestolaris. Si gladium, sermo Dei vivus et efficax, et ipse de ore tuo devorabit carnes. Si clipeum, impugnantibus te fides orthodoxa furabitur. Si calciamenta, patrum redundamus exemplis. Procedat miles in castra, prœlia Domini bellaturus, procedat; et agat cum fiducia. Poterit hostis in lapide de torrente et vertigine fundæ prosterni. Sed rerum sorte dispendia pertimescis, ne multiplicatis incommodis coacervet hostis injurias. Pius timor, sed magna constantia, nam si pro justitia pauca amiseris, sacrificium est quod fecisti. Si cuncta raptor

abstulerit, holocaustum est, quod libasti. Denique nulla cadit estimatio in virtutem: hæc tanto pretiosior est, quanto tibi rerum temporalium damno majore constiterit. Thesaurus absconditus et margarita cælestis bono negotiatori jure cesserunt, quia venditis omnibus illam sibi comparavit. Tibi quoque virtus adjudicabitur, si tibi magno constiterit. Virtus granum sinapis est; quo magis atteritur, eo fortius inardescit. Hæc pulvis pigmentarius est, quo magis pilo tunditur, eo efficacior ad salutem. Si prophetam advertimus, sub umbra quercus, populi et terebinthi non bene thymiama accenditur. Umbra terebinthi est, totum quo in infimis delectamur. Sub palpebra diluculi, illucescente sole quum magna dies aspiraverit, inclinabitur hæc umbra quia vanitas est. Beatus homo, cui fit ipsa vanitas virtutis occasio. Ideo justus ut palma florebit, quia stringitur ejus appetitus ad infima, scilicet in superna dilatatur. Ideo justus Domini ut lampas accenditur, quia renuens consolari in infimis aperit os suum et desursum attrahens spiritum totus in superna illucescit. Age ergo pastor insignis, excutienti tibi pallium, projice et tunicam. Si tibi vepres tollimus, tu gregem pasces in liliis; ubi etiam virtuti, quam sequuta est, totus applaudet.

EPISTOLA III.—AD HENRICUM WINTONIENSEM EPISCOPUM, A.S. LEGATUM.

Patri suo et Domino H. Wintoniensi Dei gratia episcopo et Sanctæ sedis Apostolicæ legato, frater G. ecclesiæ beati Petri Glocestriæ dictus abbas, totius obedientiæ et caritatis obsequium.

Quoniam discretioni vestræ, in Christo amabilis pater, sollicitudo ecclesiarum Dei laudabili circumspectione commissa est, ideo super his, quæ inter Dominum Herefordiensem et Dominum Milonem, ejusdem civitatis Comitem acta sunt, quædam, quæ ad nos spectant, vestræ diligentiæ designamus. Dissentionis itaque inter eos, multis emergentibus causis, res eo tandem producta est ut Dominus Herefordiensis Comiti ipsi suisque, toti etiam civitati Herefordiensi divina interdixerit sacramenta. Unde Comes non minus pietate quam necessitate compulsus, tam nobis quam multis aliis adstantibus, sese ipsi præsentavit ecclesiæ, primum data in manu canonicorum sponsione, postmodum textu super altare posito, se die assignata in præsentia episcopi et ecclesiæ ipsius adfuturum, et quicquid ecclesiastica jurisdictione decretum foret, impleturum sub ecclesiæ testimonio repromisit. Statuto die utroque præsente, res in medium deducta est, et aliquorum petitione Domini etiam Episcopi assensu in diem alterum est dilata: sic tamen ut, si rem item differri imperalium officiorum necessitas ulla compelleret, id ante contestatæ actionis diem denuntiaretur alterutri. Præpediente necessitate quæsivit Comes inducias actioni: verum id Dominus Episcopus non ex condicto actum esse reputans, severitati nihil detrahens, sententiam pro-

mulgavit: quumque literis ab auctoritate vestra susceptis Dominum Wigorniensem in ecclesias Glocestriæ eandem ferre sententiam instanti summonitione compelleret; Comes, tum per directos literarum suarum apices, tum per honestas et idoneas personas, sese plenariæ satisfactioni offerens, secundum placitum Domini Wigorniensis locum sibi et tempus exsequendæ et implendæ justitiæ postulavit addici. Et ne tergiversationis aut duplicitatis cujuspiam haberetur suspectus, Dominum Abbatem Teochesberiæ, Priorem etiam Lantoniensem et me ejusdem permissionis implendæ fidejussores allegavit. Verum tam ejus humilitate, quam nostra omnium fidejussione, parvi habita, nihilominus sententia in nos data est. Unde quum apud nos vivis interdicantur monasteria, mortuis sepultura, divina quoque intermittantur officia, multipliciter ligamur in pœna, qui non tenemur in culpa. Vestræ igitur erit diligentiæ rem, si nimis aggravata est, ex animi modestia temperare, quum juxta Papam Stephanum pulsationem hujusmodi ultra provinciæ terminos nequaquam progredi, sed intra provinciam audiri et a comprovincialibus terminari oporteat, nisi forte, quod hic minime actum est, ad sedem Apostolicam fuerit appellatum. Vestram etiam nequit latere prudentiam tunc multum fore detrahendum severitati; quum subversiones ecclesiarum et strages imminent populorum: sicut eidem vehementer est incumbendum, quum sic correcti simplices fiunt meliores, non quum exasperati mali redduntur nequiores. Valeat et in perpetuum illibata conservetur vestra sublimitas.

EPISTOLA IV.—AD SIMONEM WIGORNIENSEM EPISCOPUM.

Patri suo Domino Simoni Wigorniensi Dei gratia Episcopo, frater Gilbertus ecclesiæ beati Petri Glocestriæ dictus abbas, cum pietate fructus operari justitiæ.

Compellit me caritas et debita vobis suadet obedientia, ut quod ad honorem vestrum conservandum vel aliquatenus ampliandum spectare cognovero, hoc vobis, quum opportunum fuerit, et præsens suggeram et absens scripto commoneam. Instant prope tempora periculosa et dies mali supervenerunt nobis, in quibus manu inimici hominis super seminata zizania messem bonam pene suffocare prævalent aut comprimere. Nec tamen gentilitas est in qua sumus, sed omni gentilitate pejor inhumana crudelitas, cui totum quod libet licet, totum viluit quod honestum est, nil amplectens desiderio quod Christianæ simplicitati et sacris legibus obviare non constet. Nempe ut audita taceamus, vidimus ante acta hebdomada ecclesiam sanctæ Dei genetricis apud Slohtres mirabili modo diruptam, tectum ejus manu sacrilega convulsum, in parietibus ejus nunquam ædificata propugnacula immissos satellites impietatis deservire promptissimos. Vidimus, inquam, et doluimus, locum sanctuarii sine honore, ecclesiam Dei turpiter contaminatam et ausu temerario in domicilium Satanæ commutatam. Hujus etiam occasione malitiæ quidam illos expugnare adorsi sunt. Istis itaque in ecclesiam istam lapides, tela, faces jacientibus, aliis resistentibus, non sine sanguinis effusione et multa hominum læsione biduum ibi miserabile confectum est. Scimus adhuc

lupos intra parietes ejusdem ecclesiæ in ipso ovili Domini latitantes, et in gregem Domini simplicem et innocuum laniantes, aliter fugari non posse, quam si bonus pastor adveniens eos sonitu buccinæ et latratu canum terreat, dissipet et disperdat. Hortor itaque paternitatem vestram consulendo vobis caritate qua debeo, ut cum honestioribus et eruditioribus clericis vestris locum flagitii festinanter adeatis, et commissam vobis ecclesiam primo purgari deinde redintegrari faciatis. Vel si monitionem vestram manus sacrilega minus auderet, actores et adjutores sceleris scientibus et videntibus ipsis gladio Domini feriatis, ut dum in futuro concilio hujuscemodi tractabuntur excessus, honor sit vobis coram simul discumbentibus opposuisse vos murum pro domo Israel, et illatas sibi contumelias repulisse viriliter aut vindicasse. Vale.

EPISTOLA V.—AD CELESTINUM PAPAM.

Patri suo et Domino, Summo Dei gratia pontifici Celestino, frater G. ecclesiæ beati Petri Glocestriæ dictus abbas, totum quod obedientiæ et obsequii valet humilis et prompta devotio.

Fidelis animus in omnibus verbis suis, qui quod ecclesiæ repromisit, incessanter operari non desinit; ipse ad stabiliendam fidem et confirmandam spem, promisit se usque ad consummationem seculi ecclesiæ non deesse, et juxta verbum suum nobiscum manens in secula, sanctus in opere et promisso verax indubitata fide agnoscitur. Nuper animos omnium nostrum nubilosa caligo confuderat et ad decessum Domini et Patris nostri honorandæ memoriæ Innocentii fugerat dilectus a nobis super montes Bethel

et ad supernorum colles aromatum aliquandiu declinaverat. Sed dum vos in ipso Apostolatus culmine ejusdem loco suscipimus, ipsam in vobis dilecti præsentiam reamplectimur et cum omni gratiarum actione et tota animorum alacritate veneramur. Obscuratum nobis fuerat aurum et immutatus color optimus; sed ecce magis rutilat festivus ornatus ecclesiæ, totum nobis convertens in gaudium et lætitiam et solennitatem præclaram. Noctem mundo fecerat sol, aversus in tenebras; sed reassumpta claritate; totum quod tenebrarum erat, radio gratissimæ lucis illuminat. Hærebant lacrimæ in maxillis nostris, et intra præcordia dolor estuabat inclusus, dum in ipso rerum culmine ad tantum casum dissentionis schisma pio timebamus pavore contingere. Sed subitum infortunium subita etiam fortuna sequuta est, et sicut unus Deus, una fides, unum baptisma, sic unus pastor in terris totam moderatur ecclesiam, qui cunctas caritate compaginans, omnes ecclesiæ partes una facit pietate gaudere. Vestræ igitur curæ et prudentiæ nos et nostra committimus, et quantum pia præsumit devotio pro Domino et amico nostro Nigello Eliensi Episcopo serenitati vestræ supplicamus, ut ea qua filios amplecti caritate non desistitis ipsum suscipiatis et necessitatibus ejus pie subveniendo ceteros filios vestros arctiori vobis caritatis vinculo astringatis. In eternum conservetur incolumis vestra sublimitas, in Christo dilecte pater.

EPISTOLA VI.—AD THEOBALDUM CANTUARIENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Patri suo et Domino Theobaldo Cantuariensi Dei gratia Archiepiscopo, frater G. ecclesiæ beati Petri Glocestriæ dictus abbas, totum quod pacis, quod gratiæ, quod salutis.

GRATIAS ago benevolentiæ vestræ, in Christo dilecte pater, quæ me dignata est et filium nominare et amicum reputare; et ut fierem suscepti comes itineris, mihi voluit etiam in expensis providere. Gratulor equidem, si venit tempus et a Domino opportunitas data est, qua possit ecclesia vestra de manu suffocantis eripi et quocunque modo, quocunque labore in libertatem dignitatis antiquæ restitui. Novit inspector cordium Deus quam promptus forem huic exsequendo negotio, nisi ecclesiæ cui alligatus sum, timerem undique emergenti periculo: sed noverit sanctitas vestra equidem usque ad diem hanc non irruit vehementius tempestas in nos. Hodie contra Comitem Herefordiæ, cujus sitis in omne quod habemus excanduit, causam multo sudore distringimus: et ipsum, quem si absentes essemus, nostræ sperabamus ecclesiæ protectorem, præsentes experimur infestissimum hostem. Episcopalia jam contra ipsum arma acuimus, et contra ipsum et omnes suos velut in procinctu adstamus; aliorum infestantium nos non est numerus, contra quos hinc ferrum tenentes, hinc lapidem, pugnamus, et vix proficimus. Habebit itaque excusatum hac vice me filium vestrum paterna benignitas, quem vobis ad præsens necessitas subtrahit, non voluntas. Erunt omni die lacrimæ meæ in maxillis meis, donec reditum vestrum et successum audiam et redeunti patri lætus occurram. Interim

oratione prosequar Dominum meum, cui si absens ero corpore, in omni negotio præsens spiritu et affectu mentis adstabo. Vale.

EPISTOLA VII.—AD EUNDEM.

Patri suo et Domino Theobaldo Cantuariensi Dei gratia Archiepiscopo, frater G. ecclesiæ beati Petri Glocestriæ dictus Abbas, pie complendo senarium, sabbata sabbatorum feliciter adipisci.

HABUI, dilecte pater, a vestra sublimitate commonitorium, ut ante diem natalem Domini me vestro præsentarem conspectui, paratus suscepto a vobis itineri et labori. Et eo quidem erga vos animo sum, ea caritate devinctus, ut propter vos leve reputem totum quod minari potest, difficultas itineris, aut vexatio corporis, vel urgens auctoritas obviæ potestatis. Sed sunt præter hæc instantia mea quotidiana innumera, quæ me vinculis non solum ligatum tenent, sed etiam velut immobilem reddunt, quibus explicandis quum nullo modo sufficiam, arduum mihi est, ut ad præsens majora attentare præsumam. Vale.

EPISTOLA VIII.—AD UCTREDUM LANDAVIENSEM EPISCOPUM.

Patri suo et Domino U. Landaviensi Dei gratia Episcopo, frater G. ecclesiæ beati Petri Glocestriæ dictus Abbas, apto rationis moderamine sibi credita dispensare.

DILECTIONI vestræ rogatus literas mitto, quas misisse debueram non rogatus. Nequit vestram latere

prudentiam, quin pax domus Dei sit ordinata imperandi obediendique concordia cohabitantium. Et quin eadem recte administretur, cum majorum pio prudentique consilio filiorum paret humilis et prompta devotio. Quod si prælatorum justis imperiis subditorum obedire contemnit audacia, non est dubium quin in prælatorum omnium redundet injuriam, quod in unius contemptum fuerit ignominiose convulsum. Vestram ideo rogamus benevolentiam, consulendo etiam caritate qua debemus, ut erranti ovi pastoris exhibeatis officium, et fratrem illum inordinate ambulantem, qui ecclesiam de Stringuen contra Abbatis sui et totius ecclesiæ suæ voluntatem occupare præsumpsit, ad pacem et obedientiam revocetis, et ne totus intereat, ipsum tanquam ovem de ore leonis ereptam pastorali humero ad caulas gregis reportetis. Periculosum namque est aliquem ecclesiæ communicare beneficiis, nedum sacramentis, qui adversus eos, quibus obedire oportet, contumax invenitur aut rebellat. Monita salutis mansuetæ sustinebit humilitas, vel si pertinax extiterit, virgam vigilanter adhibeat caritas, ut et inobedientia compescatur et zelo vestro, qualiter rebellionem remunerari oporteat, omnibus intimetur. Valete.

EPISTOLA IX.—AD ROBERTUM HEREFORDIENSEM EPISCOPUM.

Patri suo et domino R. Herefordiensi Dei gratia episcopo, frater G. ecclesiæ beati Petri Glocestriæ dictus Abbas, sagenam missam in mare plenam bonis piscibus ad littus usque pertrahere.

EXPERTA mihi toties tua, dilecte pater, munificentia me et hoc ipso gratiæ sibi reddit debitorem, quod

nuper directis xeniis me pascere simul dignata est, et docere. Perfectum munus æstimo, quod corpori in refectionem est et animæ nihilominus in saginam. Infelices epulæ, ubi totum corpus absumitur, et spiritus in nullo reficitur. Verum me longe aliter epulari, tui ratio muneris introspecta persuadet. Misisti mihi pisces, sed duos, majorem unum, minorem alterum, ejusdem generis utrumque bonum. Quæ omnia interiorem hominem meum tot replent ferculis, quot erudiunt documentis. Nam primo omnium, quia pisces misisti, mihi piscatorem illum magnum ad memoriam revocasti. Illum inquam piscatorem, quem Dominus vocatum de navi, non solum homines piscari voluit, sed ob promptam fidei confessionem, apostolico etiam culmini prærogavit. Suggeris animæ meæ suis indesinenter præsentare conspectibus, eo quod me diu jactatum fluctibus hamo suæ piscationis extraxerit, et in magna monachorum urbe suorum collegio deputaverit. Quod tamen non ita dixerim, ac si de conversione vel conversatione jam mihi securus sim, quum ignoret homo, amore sit dignus an odio, et unicuique omnia in posterum reserventur. Non enim in sancto loco fuisse, sed magis in sanctitate perstitisse, laudabile est. Frustra enim currimus, si non comprehendimus. Et bene inchoata principia, consummatio sola remunerat. Unde et filii Israel, post exitum de Ægypto et maris transitum, quia corde non steterunt, tentati sunt et perierunt. Quem res ista non moveat? Ad nos respicit hæc parabola; Ægypto enim exire est, a cæcitatis et ignorentiæ tenebris in lucem fidei pervenire. Maris transitus est, virtute baptismatis a vetustate peccati in novitatem gratiæ respirare. In deserto perire est, post acceptam notitiam veritatis et gratiæ, peccatorum servituti succumbere, et in his vitam finire.

Non enim qui egreditur, delicias statim accipit repromissas. Nam Jordanis ille famosissimus, virga Domini percussus, in se divisus est et quæ a sinistris erant aquæ, impetu suo in mare prolatæ sunt, quæ vero a dextris, in unum collectæ, sese sursum extulerunt. Virga Domini est totum quo percutimur. Quidam enim corpore, alii spiritu fatigantur, sed filiis dexteræ omnia cooperantur in bonum. Qui sive adversa de manu Domini suscipiant, seu prospera, a gratiarum actione non recedunt, sed sursum levantes cor, in cœlum principale mentis extollunt. Qui vero a sinistris sunt, hi ad tempus credunt, sed tempore tentationis recedunt. Qui vero virgæ levem non ferentes ictum, cito perlabuntur et effluunt, admixtique salsugini vertigine miserabili, demerguntur et pereunt. Unde mihi de corporali sanctorum collegio gloriari non permittitur, nisi studia sanctorum caritas in me sollicita consideret et imitetur. Istud mihi pio suggeris ipse consilio, dum pisces mihi dirigis extractos de profundo, sed mortuos, docens prudentissime, ut caveam ne de profundo seculi extractus, opus mortis incurram. Nam longe aliter suæ piscationis opus noster piscator exercet. In peccato mortuos, piscari novit ad vitam. Unde qui extractus moritur, intra sagenæ ipsius ambitum non tenetur. Quod vero duos misisti, magnum unum, parvum alterum, sua mihi significatione jocundum est, et ipsa mittentis intentione jocundius. Principis apostolorum labores mihi mysticos repræsentas. Ipsum bis piscationi dedisse operam, evangelica lectione cognoscimus. In prima, ob multitudinem copiosam rete scissum est. In secunda plenum magnis piscibus ad littus usque pertractum. Prima piscatio omnium vocatio est; secunda est electorum invita introductio. Unde primo recte rete rumpitur, quia a

gratia in qua vocati sunt, plurimi elabuntur, et culpis exigentibus in æternum reprobantur. Secundo rete non rumpitur, quia Dominus electos suos ad vitam omnes pertrahet, et non est qui aliquem de manu ejus eripiat. Efficaci me admonitione instruis et informas, ne velut rupta sagena piscis elapsus vage peream, sed magnis illis piscibus centum et quinquaginta tribus vitæ qualitate conformis, ad electorum formam, vitam moresque componam. Quod si tui sensus arcanum altius intelligerem, fortasse conjicerem dono piscium, mihi pisces evangelicos ad mentem reduci, torporemque meum ad lectionis studium arctius amplectendum occasione hac a tua prudentia non mediocriter instigari. Illi namque panes, unde populi saturantur et implentur cophini, legis libri quinque sunt, et duo pisces prophetiæ et psalmi. Nam vita degunt, dum profundum pisces inhabitant. Quod si extrahuntur ad lucem, morientes extinguuntur a lumine. Sic ante Salvatoris adventum tenebrosa in nubibus aeris, obscura erat doctrina in prophetis. In profundo hoc, suo modo prophetia vivebat, dum quod venturum erat præloquendo promittebat. Sed promissione completa, et orbem Christo irradiante plenius, prophetia in lucem extracta, et quodammodo extracta est, in promissorum completa veritas amplius promissione non egeat. Unde Dominus, lex, et prophetæ usque Johannem. Sic mihi nectis involucra, et me undequaque spiritualiter exerceri desideras, dum hinc obscuritate prophetica ad lectionem me protrahis, illinc ipsa psalmorum suavitate tanquam alterius piscis oblectamento, ad orationem me laudemque compellis. Jam restat quod intelligam cur pisces quos misisti generis ejusdem esse decrevisti. Unitatem mihi pacemque commendas. Binarius enim in bono est, sed

ipse in malo repperitur. Binarii bonum est dilectio Dei et proximi, bonum ipsius est quod ad prædicandum discipuli missi sunt bini, et bini. Nam caritas ad minus inter duos est, habet idem sua infortunia. Immunda enim animalia in arcam missa sunt bina et bina. Nam quia primus defluit ab unitate binarius, totum quo pax scinditur aut dissipatur concordia, merito illi assignatur. Unde persuades mihi illum sequi, qui in sancto est, qui inhabitare facit unius moris in domo, ne distrahar iracundia, vel inflammer odio, sed pace ad omnes et caritate servata, varietates et schismata studeam declinare, et unius generis pisces, fratres videlicet unius observantiæ caritatis et fidei in domo Domini congregare. Sub eodem intellectu Moysi a Domino dictum est, 'Altare mihi facies de lapidibus non sectis, quos ferrum non tetigit.' Lapides secti sunt, qui licet politi scientia, a fratrum tamen societate dividuntur schismate vel discordia. Ex quibus altare Domino non construitur, quia de vita eorum gratum Domino nil offertur. Ex lapidibus vero non sectis altare Domino construitur, quia ex his qui per fidem in unitate solidantur, Christi corpus adimpletur. Quod vero utrumque bonum dixerim, tale est. Pisces mundi sunt, qui squamas habent et pennulas. Squamæ sibi conjunctæ sunt, corpus undique contegentes. Unde et virtutes significant, quæ omnes sibi in radice caritatis conjunctæ, interiorem hominem polimita quadam et talari veste tegunt, muniunt et exornant. Pennulæ contemplationis alta significant. His enim pisces de profundo elevantur, et super aquas quosdam quasi saltus faciunt, licet item naturali pondere ad easdem relabantur. Quid his pennulis nisi conatus animæ designatur, quibus quandoque in summum illud bonum et invisibile lumen eri-

gitur, et de interna illa dulcedine aliquid gustare nititur, licet ipsa corporali sarcina, cui alligata est, retardetur? Corpus enim quod corrumpitur, aggravat animam, et deprimit terrena in habitatio sensum multa cogitantem. Hæc mihi de tui ratione muneris ad tempus occurrunt, quæ quum optato conspectu perfruemur et alloquio, plenius ipse edocebis, de cætero, si placet advertas. Mandasti mihi per tui muneris latorem nuntium, ne torquerer invidia, ne tabescendo deficerem, ne de concessa tibi felicitate et copia talium et tantorum piscium, arida mea siccitas augeretur. Verbo mones ne invideam, sed facto ad invidiam trahis. Quid mirum si marcescer invidia, cui vicini diutius extensa late potentia stagni jacentis opusculum interdicit? Invidiam jubes tollere, faciendi stagni concessa licentia, hanc ipse poteris extirpare. Experimentum erit amici non modicum, sed diu torqueri non permiseris, cujus opem morbi a te dependere cognoscis. Valete.

EPISTOLA X.—AD R. PRIOREM ET FRATRES MALVERNIÆ.

Domino R. Priori et fratribus, qui cum eo sunt Malverniæ, G. ecclesiæ beati Petri Glocestriæ dictus abbas, amantium se non penitus oblivisci.

Confisus de benevolentia, non quam merueram, sed quam sperabam de vobis, quendam propinquum et familiarem nostrum direxi ad vos, preces cum humilitate porrigens, ut quod in ecclesia de Estlethe habebatis, ei de vobis habendum benevola caritate concederetis, facta tamen super sacramenta fidelitate non fraudandi vos ab eo commodo non quod modo habebatis, sed quod de ecclesia ipsa in tempore

tranquillæ pacis habueratis. Vos tamen rem altius inspicientes, et beneficium, quod diu inter manum dantis hæsit, ingratum esse non curantes, amicum, qui etsi magna rogaret, ex merito caritatis audiri debuerat, imo dico non audistis, sed dilato consilio, quos ad vos miseram, ad nos vacuos remisistis. Ægre fero non quod imperfectum est quod rogabam, sed quod de amicis minus solito sperare compellor. Rogabam equidem cum fiducia, quod amantium me petitioni non negarem. Rogabam, unde certe rogari debueram. Rogabam, ne commodum ecclesiæ vestræ eo populo displiceret si per nos illud in parte aliqua ministrari contingeret. Et quia magna repulsa est, quum negatur amico quod modicum est, rem vobis ante oculos pono, ut ex ipsa judicetis quantum est quod rogaverim, et quam modicum quod negastis. Quum vero de ecclesia illa partem, quæ nos contingit, ad plenum persolvero, ministro altaris ministerii sui mercedem adimplevero, episcopali auctoritati de his quæ sunt penes illam respondero, emolumentum, quod his omnibus superesse contigit, vix tanti est ut de hoc amicus ab amantibus se repulsam pati debuerit. Unde si consilium vestrum mutari placeret in melius, haberetis me de re modica gratiæ magnæ debitorem, et clerico, illi, cui rem hactenus concessistis, vel ad votum satisfacerem, vel adversus eum vos in omni audientia ad plenum excusabiles redderem, Rogo mihi per præsentium latorem literas vestræ voluntatis indices remittatis. Vale.

EPISTOLA XI.—AD LUCIUM PAPAM.

Patri suo et domino, summo Dei gratia Pontifici Lucio, frater G. beati Petri Glocestriæ dictus abbas, pacis et salutis incrementa.

Quantis miseriarum sit concussa turbinibus Salesberiensis ecclesia, serenitatem vestram, dilecte pater, estimo non latere. Cujus sollicitudinis interest ecclesiarum omnium non solum detrimentis compati, sed etiam commodis providere. Hæc, jam diu proprio viduata rectore, dum fluctuaret in incertum, tum perversorum hominum incursione, tum suorum circa patris electionem non unanimi voluntate, ad desolationem ultimam pervenisset, si non ei Dominus dignum sibi famulum electum, ut speramus, antistitem vitæ commendabilis et gratiæ, Jocelinum condignum sanctitatis vestræ filium, in patrem pastoremque prærogasset. Hunc, quantum humillimi non dicam filii sed servi præsumit devotio, sublimitati vestræ commendari præoptamus, quem dignum commendatione cognovimus, utpote qui ante vocationem suam studiis honestatis incessanter incubuit, et jam, sibi non sumens honorem, sed vocatus ut speramus a Domino, episcopalem cathedram merito vitæ laudabilis honorare non desistit. Hic irruentes in ecclesiam suam impetus viriliter sustinet aut repellit, et in quibus sibi forte non sufficit, a benevolentia vestra manum sibi auxilii consiliique porrigi humilitas nostra præsumendo desiderat et exposcit. Ejus igitur canonicum magistrum R. de Meisi, virum vita moribusque commendabilem sanctitati vestræ commendamus. Et quoniam ipsum adversus dominum Azonem Salesberiensem Decanum præsens

negotium suscepisse cognovimus, beatitudini vestræ de hoc ipso supplicamus, ut eundem in causa justitiæ et veritatis sustentetis et Salesberiensis ecclesiæ honori et utilitati paterna gratia provideatis. Valeat sublimitas vestra, in Christo dilecte pater!

EPISTOLA XII.—AD HAMONEM BORDESLEIÆ.

Raro suo dilectori Hamoni Bordesleiæ abbas.

MEMOR tuæ dilectionis et benignæ petitionis, qua me aliquid scribere vel dictare postulasti, tandem pareo, et siquid datur otii, libenter id ipsum studio tuæ benignitatis impendo. Nam, quum tibi auditum fuerit me pro creditæ mihi dispensationis officio verbum exhortationis aliquoties habuisse cum fratribus, cæpisti et ipse præsens exhortari, ut siquid mihi Dominus de spiritu suo in Scripturis revelasset munificentiæ, non ingratus stilo illud exciperem, et quod gratis acceperam, aliquorum edificationi profuturum gratus ipse publicarem. Affirmas enim multiformem gratiam simplicis verbi Dei, non uno tantum modo piis mentibus intimandam, sed variis tractandam esse doctrinæ schematibus. Verum, sicut ipsos corporum sensus, per quos ad intelligentiam nobis via est, diversos inter se variosque natura constituit, sic verbum Dei variis tractandum esse doctrinæ schematibus, et nunc annuntiatione, nunc scripturæ subministratione, ad pia corda trajiciendum, donec formetur Christus in nobis et simus omnes docibiles Dei. Annectis insuper eorum, quæ in ecclesia velut declamationis modo pronuntiantur, velut cum sonitu deperire memoriam, nisi Scripturæ velut quodam retinaculo teneantur, et sicut interventione visus redintegrantur memoriæ legentium animis ingerantur. Quantum replicas illud Sapientis eloquium, Aurum melius disper-

sum rutilat quam signatum; nihil a vilibus [lapidibus] gemmæ differunt nisi publicentur. Sententia quoque distributa suscipit incrementum, et avarum dedignata possessorem, nisi publicetur, elabitur. Postremo, ne quid habeat excusatio diverticulum, desidiam nostram vehementer illa Domini voce perterrens: Serve nequam, quare non posuisti pecuniam meam ad mensam, multa quidem sic colligis ut torporem excutias, repellas ignaviam, et me, vix ausum hactenus prodire in publicum, de latibulo silentii in lucem eloquentiæ trahas. Imperiosa me caritate perurges. Unquam me in vos vis, ut non sit quod respondeam, nisi me vel non posse quod exigis, vel amico nolle præstare quod possim. Horum quodcunque dixerim, eo animo es, ut aut doli me arguas, aut injuriæ. Utrumque vereor, et dum aurea me caritatis compede vinctum tenes, facio quod captis hodie mos est, dum de pretio requiruntur et timent, totum spondent quod exactor vult. Sic ego, ne caritatis damna sustineam, ne minus in Christo diligar, negare tibi nil audeo. Verum ea quæ tutis tantum auribus hucusque commiseram, jam nunc examini tuo oculisque introspicienda committo. Scio quanta amplecteris gratia quicquid est illud quod offero, et quod duo minuta, quæ amicus dat, magni faciet apud te quia non ex abundanti sed ex modico dat.

EPISTOLA XIII.—AD JOCELINUM SALESBERIENSEM EPISCOPUM.

Patri suo et domino Jocelino Dei gratia episcopo, G. suus ecclesiæ beati Petri Glocestriæ dictus abbas die quotidie prosperari in gratiam.

ROGATI sæpius ut super negotio fratrum Cernelisæ vestræ sublimitati scriberemus, id hucusque distuli-

mus, attendentes non eatenus processisse negotium, ut super hoc nobis scribere duceremus opportunum. Nam qui eidem incubabat ecclesiæ, multa licet accusatione pulsatus, tamen quadam expectatione aliquatenus hærebat, et pastoralem quam susceperat curam nondum ea qua oportebat solennitate refutabat. Sed jam nunc, ut audivimus, ipsius celebrastis exequias, et securi ad radicem arboris infructuosæ jam posita, eandem, quæ inutiliter stabat, laudabili, ut fama est, severitate succidistis. Unde quia fructuosum jam arborum locum præparastis, rogamus, rogamus inquam et optamus, ut quod nobis digne reputatur ad justitiam, laudabili consummatione perducatur ad gloriam. Fratres quidem Cerneliæ, venientes ad nos, secum etiam sub ecclesiæ suæ sigillo literas afferentes, communi, ut aiunt omnium fratrum electione, unum e fratribus nostris sibi in patrem pastoremque dari petierunt et dimitti. Et ipsum quidem, quem eligunt honore dignum speramus et gratia, utpote virum cui et ad doctrinam scientia et ad honestatem mores exuberant, regendis animabus rebusque tuendis idoneum. Quem nisi laudabilem crederemus, vobis utique commendare nollemus. Sed de re ista nihil nisi ex vestræ voluntatis arbitrio statuentes, rogamus, si placet, vestrum nobis aperiri consilium, si petitioni huic vos præbere velitis assensum. Jussioni vestræ voluntas nostra deserviet. Quod si honorificentiam ecclesiæ nostræ hac ipsa electione quodammodo prælibatam vestra stabiliret auctoritas, nos in immensum gratiæ debitorem, et ad vestræ deserviendum voluntati per omnia promptiores haberetis. Vobis spiritum optamus adesse consilii, qui vos dirigat, opusque vestrum placita sibi moderatione disponat. Vale.

EPISTOLA XIV.—AD JOCELINUM SALESBERIENSEM EPISCOPUM.

Patri suo et domino J. Salesberiensi Dei gratia episcopo, G. suus ecclesiæ beati Petri Glocestriæ dictus abbas, cum gaudio et exultatione fructus reportare justitiæ.

Communi, dilecte pater, lamentatione in aures sanctitatis vestræ nostra deploramus incommoda, deprecantes humiliter ut malefactores nostros vestra vel revocet admonitio vel coerceat disciplina. Joannes de Merleberga et Walterius de Pincheum nos humiles amicos vestros infestare non desinunt, et solatia peregrinationis nostræ violenta manu diripere, et in pravitatis usus expendere non erubescunt. Patienter pondus diei et æstus hucusque portavimus, sperantes tandem malignorum hominum rabiem vel posse expleri vel eosdem ad legitimos tramites salubri cujuscunque persuasione converti. Sed quia juxta Sapientiam; Quem Deus despexerit, homo corrigere non potest, rogamus ea qua de vobis bene speramus fiducia, ut quos revocare admonitio sancta non valet, de manu vestra virga pastoralis humiliet. Noverit præterea sanctitas vestra prædictos illos duos, in nummis et nummorum pretiis, nobis plusquam ducentas marcas abstulisse, et possessiones nostras quæ circa eos sunt, pene ad nihilum redegisse. Optamus itaque nos illius roborari spiritu, qui dixit: Confidite, ego vici mundum, qui inimicos suos omnes ponet scabellum pedum suorum, per quem in interitu malignorum ridebimus et subsannabimus, quum iis quod merentur acciderit. Illius gladium non frustra portatis, sed, ut allophylos non solum cum seme

Gad in stive aratri, sed etiam cum Aoth in ore gladii feriatis. Non hebetetur in manu vestra gladius ejus, qui juxta prophetam exacutus est, ut splendeat limatus est. Vobis undique virtutis occurrit occasio. Refrigescit caritas, refrigescent scandala. Ad vos tanquam ultores scelerum undique clamat ecclesia. Exseratur itaque rogamus sermo Dei ille vivus et efficax, pertingens usque ad divisionem animæ ac spiritus, compagium quoque ac medullarum, ut in convivio illo magno gloria sit vobis, coram simul discumbentibus, opposuisse vos murum pro domo Israel et ejus injurias vel repulisse viriliter aut vindicasse. Valete.

EPISTOLA XV.—AD B. CERNELIÆ ABBATEM.

Dilecto fratri suo filioque carissimo B. Cerneliæ Dei gratia abbati, frater G. Glocestriæ dictus abbas, viriliter agere et confortari in Domino.

VIRI boni est non extolli prosperis nec incommodis frangi. Hoc quidem ipse nosti: hanc ipse tibi formam induisti. Unde ergo ne propter alicujus minas, vel propter instantem et urgentem inopiam cito terrearis, aut de tuo sensu movearis. Si procella aliqua adversus te surrexerit, flante Sancto Spiritu, cito statuetur in auram et silebunt fluctus ejus. Si premit inopia, in timore pio semper obedies Domino et ipse non derelinquet sperantes in se. Memento quam simpliciter ambulaveris: memento quod non cupiditati sed soli obedientiæ et veritati tua vela commiseris. Habe coram oculis quod cui militas obedientiam præ omni acceptat holocausto. Ambula simpliciter et ibis confidenter. Clamabimus omnes ad Dominum, et ipse aperiet manum suam et implebit

vos benedictione. Non invenis in domo tua vel intus consilium vel extra possessionem. Domus tua penes te est: in ipsa habes unctionem spiritus quæ docebit te de omnibus. Habes et filium carissimum Jocelinum, quem, quia timet Dominum, sano credimus abundare consilio. Dominum Hugonem direximus ad te, qui tibi diligenter obediet et devoto famulatu assistet. Si quem vel quos de nostris plus volueris, his ipsis equis quos placuerit de tuis, sive juvenes sive senes, mittes ad nos et de nostris impetrabis quos voles. Negotia tua nostra reputabimus. Adversa sustinere potes, sed solus habere non potes. Unum sumus et semper unus in Domino, et serviemus ei humero uno. Cetera si desunt solatia, unum tamen deesse non potest. Domus tua quocunque labore vel consilio proficere de die in diem potest, sed in deterius ire non potest. Malum tanquam in summo est, quo procedat non invenit, bonum tuum quotidianos poterit habere provectus, benedictio tua si differtur, non aufertur. Nosti quod abbatem episcopi non facit benedictio, sed fratrum communis electio. Sarcinam hanc in humeros beati principis Apostolorum Petri imponemus, facies nostra confundi non poterit. Minister Apostolorum et nuncius ipse direxit te. Nuntiabimus illi quod audimus de te, de quo per omnia speramus obtinere, ne plantationem primam quam in hoc regno plantavi, dextera ejus cujuscunque labore vel industria in ignominiam sui patiatur evellere. Vale, et divitiæ si affluant, noli cor apponere. Si paupertas exusserit, obedi et patientiam habe. Nosti illud Sapientis: Suas habet paupertas sancta divitias. Honesta etiam res læta est paupertas, et eadem non est paupertas, si est læta.

EPISTOLA XVI.—AD J. APOSTOLICÆ SEDIS LEGATUM.

Patri suo et domino J. sanctæ sedis Apostolicæ Dei gratia legato, frater G. Glocestriæ dictus abbas, debitam patri caritatem et obedientiam.

Instanti, pater, necessitate, compellimur ut de quo multum confidimus, vestræ nobis munificentiæ auxilium requiramus. Causa inter dominum Landaviensem episcopum et fratrem nostrum J. Priorem ecclesiæ Sancti Michaelis, in ipsa Landaviensi diœcesi constitutæ, nuper exorta est, de corpore cujusdam dominæ M. scilicet de Londoniis, quæ in novissimis agens, viro suo parentibusque simul adstantibus, sacerdote etiam cujus erat parochiana, id ipsum volente, et requirente, sese in manu prædicti Prioris loco nostro humandam extrema voluntate concessit. Tempore enim prædecessoris istius, domini scilicet Urbani episcopi, in ipsa ecclesiæ nostræ dedicatione pater istius et mater, hæc etiam ipsa et eorum tota progenies se eidem loco nostro nullo reclamante in ipsa episcopi præsentia concesserunt. Suscepta et non multo post defuncta et in ecclesiam nostram imo et suam allata est. Inde in nos plus justo domini Landaviensis iræ succensuit, et de ecclesia nostra corpus efferri et in suam etiam a nostris deferri præcepit. Jussioni huic prior Apostolicam obtendit auctoritatem, quæ ecclesiis nostris fratrum suorum et sororum humanda corpora signata privilegii ratione concedit. Unde, quasi profanum aliquid prior ipse nominasset, statim a communione suspensus est, et ecclesiæ nostræ interdictæ. In quo prior se gravari sentiens, ad Adæ diem in tua misericordia ad vestram

appellavit audientiam. Sub hoc vestræ supplicamus benevolentiæ, ut ecclesiis nostris divina concedatis officia, quia præfixa die vestræ, vita comite adsistemus præsentiæ, sententiæ, quam decernet vestra jurisdictio, promptis animis parituri. Valeat dominus meus dilectissimus!

EPISTOLA XVII.—AD EUGENIUM PAPAM.

Patri suo et domino, Summo Dei gratia Pontifici E. frater G. Glocestriæ dictus abbas, obedientiam et debitam patri caritatem.

Id modicum, dilecte pater, quod sumus amicorum nostrorum caritati negare non possumus, et communis pietas exigit, ut alter alterius onera portantes operam vobis vicariam consilii similiter et auxilii impendamus. Unde licet apud majestatem vestram nulla nos merita commendent, nec penes vos gratiam nobis ullam servitia vel impensa locaverint, ex caritate tamen audemus, ut qui nec pro nobis digni audiri simus, ad paternam misericordiam pro alio interpellaturi pie præsumendo irrumpamus. Clericus vero dilecti filii vestri domini Cantuariensis archiepiscopi Magistri R. de ponte episcopi vestrum adit urgente necessitate præsidium, ut ad tuenda ea quæ canonice possidet a vestra imploret serenitate patrocinium. Rogamus itaque ad genua sanctitatis vestræ corde prostrati, ut de fonte justitiæ procedat et pietas, et eum, quem apud Apostolicam majestatem commendari dignum credimus, tam vita quam scientia, suscipiatis in gratiam et in justis postulationibus suis clementer exauditum remittatis. Sublimitatem vestram diu sibi suisque incolumem conservet excelsa majestas.

EPISTOLA XVIII.—AD EUNDEM.

Patri suo et domino summo pontifici E. frater G. Glocestriæ dictus abbas, eternæ vitæ gloriam feliciter adipisci.

Necessitati, dilecte pater in Domino, reluctari non possumus, quin caritati, quæ nobis de fraternis cordibus potenter imperat, obediamus: hæc est quæ nos magis delitescere cupientes, producit in medium, ut ad audientiam vestram cui ad præsens assistere non valemus, veritatis verba mittamus. Hinc est quod viro illustri et honesto Scripturarum etiam tam divinarum quam sæcularium apprime erudito magistro scilicet Godefrido negare nequivimus quin sublimitati vestræ, quæ de ejus negotio vidimus et audivimus, testaremur. Willelmo itaque Cumin multis exigentibus causis vinculis anathematis irretito, quum jam plus anno integro sub eodem vinculo perstitisset, quumque eum omni ecclesiastico beneficio generalis concilii jurisdictio spoliasset, dominus Wigorniensis consilio religiosorum virorum prædictum Godefridum archidiaconatu suo investivit, ecclesiæque suæ archidiaconum religiosa devotione constituit. Scimus eum in eodem officio religiose perstitisse et quæ ad curam ejus spectabant, prudenter et discrete ministrasse. Scimus etiam episcopum eidem ecclesiæ, si vobis placet, necessarium et in eo non solum istud, imo et multo amplius salvum esse beneficium. Decernat in hoc consideratio vestra ut semper habeat incrementum gloria vestra concipiantque bonam spem, qui recurrunt ad vos, obtinendi consilium pariter et auxilium in his unde recurrunt ad vos. In longitudinem dierum vos protegat Omnipotens Dominus, in Christo pater!

EPISTOLA XIX.—AD JOHANNEM PRIOREM S. MICHAELIS.

G. Dei gratia abbas Glocestriæ dilecto filio suo Joanni Priori Sancti Michaelis, salutem.

LITERAS vobis directas domino Landaviensi deferetis. Si vos audierit, gratias illi [dabis], si vero perstiterit in proposito Apostolica ipsi auctoritate resistetis. Apostolicum enim privilegium habemus præ manibus ut liberos quosque, qui se locis nostris sepulturæ dederunt, libere suscipiamus. Quod si super hoc perstiterit et vos in interdicto tenuerit, audientiam domini legati adhibitis testibus appellabitis et ei hujus actionis diem Adæ in tua misericordia nominabitis. Valete.

EPISTOLA XX.—AD B. CERNELIÆ ABBATEM.

Dilecto fratri suo filioque carissimo B. Cerneleiæ Dei gratia abbati, frater G. Glocestriæ dictus abbas, salutem mentisque constantiam.

SINGULIS quæ nobis literarum inscriptione mandastis respondere ad tempus omittimus, quia negotii nostri finem qualem disposuerit Dominus cito nobis imminere cognoscimus. De ipso tamen largitore bonorum Domino meliora semper expectamus, ut qui bona contulit nobis dona multiplicet et gratiam in qua prævenit nos subsequenti etiam cumulare non desinat. Ipse væ nostrum, si quid in præsenti est convertit in gaudium, et si liventi oculo in aliquo perstrinxit nos, exitum lætitia consummabit. De cetero noveritis me vita comite et sospitate hac proxima dominica venturum Wintoniam ad dominum

legatum. Quo vobis mandamus mandandoque pariter injungimus, ut nobis occurrere nulla omnino occasione prætermittas. Vale.

EPISTOLA XXI.—AD UCTREDUM LANDAVIENSEM EPISCOPUM.

Patri suo et domino Landaviensi Dei gratia episcopo frater G. Glocestriæ dictus abbas, salutem et debitam reverentiam.

Curæ et labori vestro quem, ut res vestræ apud vos crescerent, impendistis, gratias agimus. Nos hoc ipso vobis obnoxios gratiæque debitores exhibemus. Injuriam vobis nullam vel a nobis vel a nostris fratribus inferri nec volumus nec probamus. Corpus quod repetitis Apostolicam minuendo auctoritatem de ecclesia, in quam allatum est, sibique extrema voluntate concessum expelli jubere non præsumimus. Unde rogamus dari nobis, si placet, hanc veniam, simulque solitæ munificentiæ dono superimpendi gratiam ut nobis mortuorum cadavera quæ nobis ex ratione competunt, non negetis, et a nobis nostrisque omnibus honorem quem possumus obsequiumque debiti famulatus obtineatis. Valete.

EPISTOLA XXII.—AD THEOBALDUM CANTUARIENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Patri suo et domino, Cantuariensi Dei gratia archiepiscopo et totius Angliæ Primati Theobaldo frater G. Glocestriæ dictus abbas, humilem ex caritate non ficta obedientiam.

Rogamus benevolentiam vestram, in Christo dilecte pater, ut excusationem, quam ad præsens ne-

cessitate prætendimus, ipsi suscipiatis, et de mandato vestro siquid minus agimus, paterna hoc nobis caritate remittatis. Absit enim ut quid audeam in præsentia vestra confingere, qui summum mihi solamen estimem una vobiscum dies hujus incolatus individua vitæ conjunctione transigere. Sed his qui circa nos sunt, satis superque notum est, quomodo nuper irruerint Wallenses in nos, et quod trans Sabrinam fluvium potissimum habebamus, totum fere usque in ipsas Walliæ profunditates abegerunt. Unde necesse est mihi hac ipsa Dominica, qua Londoniæ convenietis, colloquio regum Wallensium interesse in Glamorgan, vel plusquam trecentarum marcarum damnum irrecuperatorie sustinere. Quia ergo in tota terra cordis vestri ad plenum dominatur caritas, dabitis filio exoranti hanc veniam, ut paterna licentia ad præsens urgenti et instanti plurimum ecclesiæ nostræ necessitati deserviam. Valeat dominus et pater meus dilectissimus.

EPISTOLA XXIII.—AD EUNDEM.

Patri suo et domino Cantuariensi Dei gratia archiepiscopo, et totius Angliæ primati T. frater G. Glocestriæ dictus abbas, obedientiam humilem et de toto corde dilectionem.

Ad agendum quod imperastis, quam plures amici nostri jam semel et iterum tertioque convenimus, ut causam domini abbatis Radingensis et fratrum ejus adversum dominum Rodericum ceterosque beati Dionysii monachos plenius audiendo decerneremus. Causa itaque deducta in medium ad hunc finem usque perducta est. Conquerebantur Radingenses

ecclesiam suam de Stantona parochia de camora quæ terra quædam est beati Dionysii injuste spoliatam fuisse. Asserebant vero prædictam ecclesiam de Stantona in terra illa de Mora parochialia jura tam in spiritualibus quam in temporalibus continue et quiete triginta et eo amplius annis habuisse. Hujus rei testes producebant in medium quamplures monachos, sacerdotes, et clericos multos, honestos etiam laicos non paucos probationi prædictæ possessionis, si iis adjudicaretur paratissimos. Postulabant itaque Radingenses probationem suam suscipi seque in possessionem induci. Sed dominus Rodericus et qui cum eo stabant e contrario perorabant. Aiebant vero super hac re Radingensium nec debere probationem suscipi nec ipsos oportere possessione prædicta aliquatenus investiri. Hanc parochiam in integrum de jure beati Dionysii esse dicebant, et ad ecclesiam suam de Teintona non nova quadam usurpatione, sed antiqua et longi temporis proscriptione pertinere. Constanter asserebant ecclesiam suam de Teintona a prima fundatione sua plusquam sexaginta annis prædictam possessionem continue et quiete possedisse, se etiam adhuc in ipsa actionis die eadem possessione investitos in ipsa tanquam sua consistere. Assertionis etiam suæ testes producebant Dominum abbatem de Egvesham et conventus ejus partem non modicam, aliosque sacerdotes clericos et quamplures laicos probationi promptissimos. Quoniam igitur in causis hujusmodi melior est affirmantis et possidentis quam solummodo repetentis conditio, probationem possessionis suæ postulabat dominus Rodericus suscipi seque deinceps inconcussum si justum foret dimitti. Quum itaque de singulis cum domino Herefordiensi, Decano Londoniensi, archidiacono Oxoniæ, ceterisque aliis viris qui convenerant decerneremus, nulla data sen-

tentia, prior Radingensis se ab archid. Oxoniensi et abbate de Egevesham, nescimus in quo gravari conquerens, audientiam domini papæ appellans injunctæ nobis finem imposuit sollicitudini. Unde, ne vestram quæ penes nos acta sunt possint latere prudentiam, vobis ista transcripsimus, quem munitum per omnia et esse semper incolumem præoptamus. Vale.

EPISTOLA XXIV.—AD SIMONEM WIGORNIENSEM EPISCOPUM.

Patri suo et domino S. Wigorniensi Dei gratia episcopo frater G. Glocestriæ dictus abbas, salutem.

Vobis sæpe scribere et benevolentiam vestram frequenter interpellare negotia nos multiplicata compellunt. Unde vero inquietationibus nostris speramus et expectamus solatia, ibi sæpe plangimus et nostra manifestamus incommoda. Quidam ministrorum vestrorum, sicut a multis audivimus in commisso sibi officio ministrans pessime, Algodus decanus clericos nostros odiose persequi et affligere ex credita sibi dispensatione non desistit. Qui quanto celebriores et sacratiores cernit imminere festivitates quasi nocendi nactus opportunitatem ecclesias nostras interdicit et clericos nostros in suis ordinibus ministrare defendit. Unde vestram rogamus pia semper præsumptione dulcedinem ut clericum nostrum B. de Colna in ordine suo diebus istis ministrare concedatis et statuto sibi die, si vos ad hoc vacare non poteritis, totum quod in illum ille e contrario dictus Algodus jaculari poterit coram archidiacono vestro terminari jubeatis. Nos vero illius suspectum habemus judicium cujus manifestum scimus odium, et si

vestræ placeret discretioni clericos nostros talem judicare oporteret, quem vitæ commendaret honestas: qui ex arce prudentiæ judicaret incestuosos, non ex stratu mollitiæ Domini sacerdotes offenderet. Vale.

EPISTOLA XXV.—AD EUGENIUM PAPAM.

Patri suo et domino summo Dei gratia Pontifici E. frater G. Glocestriæ dictus abbas, unam quam petunt a Domino feliciter obtinere.

Quod missis literis majestatem vestram, dilecte pater, interpellare præsumimus: hinc persuadet caritas, hinc humilitas expavescit. Plus tamen eligimus apud patrem de pietate corripi, quam apud dominos et fratres nostros dilectissimos de spreta caritate damnari. Ideo sublimitati vestræ preces humiles supplicantis affectu porrigimus, ut venientem ad vos dominum Lincolniensem episcopum qua decet bonitatem vestram gratia suscipiatis et in suis eum postulationibus justis audiatis. Cui vero et ad doctrinam scientia et ad honestatem mores exuberant, dignum est apud patrem totum quod gratiæ, quod pietatis est, experiri. Optamus ut erga eum vox illa Domini convalescat. "Eum, qui venit ad me, non ejiciam foras," ut qui currit post gratiam, comprehendat gratiam, et qui festinat ad patrem, patrem se gaudeat invenisse. Accendentur virtutes amore quam plurimi, quum honestatem condigne munerari viderint apud vos, et virtuti suam nec minui nec deesse mercedem. Conservet vos in longa tempora, qui non dormit, custos Israel.

EPISTOLA XXVI.—AD SIMONEM WIGORNIENSEM EPISCOPUM.

Patri suo et domino S. Wigorniensi Dei gratia episcopo, frater G. Glocestriæ dictus abbas, obedientiam debitam et quam potest caritatem.

Directis literis preces vestræ sublimitati porreximus, ut causam, quæ in Wimundum clericum nostrum intendebatur, usque ad reditum nostrum ex sola gratia differretis. Hoc tamen altiori providentia aliter actum est, et est ei purgatio objecti criminis per manum septimam adjudicata. Unde vestram ex amore præsumendo rogamus benevolentiam, ut sententiam hanc ea qua potestis misericordia temperetis, et qua debeatis ratione levigetis. Scitis vero in causis etiam sæcularibus quantum caveri soleat, ne qui judex est, sese accusatorem exhibeat, nisi forte cessante accusatore ad hoc ipsum publica alicujus infamatio compellat. Quod si judici quandoque contigerit, in hoc ipso non jam accusator, sed famæ publicæ prolocutor existit, nec judicis sibi tollit officium, persequenti famæ vocis impendendo suffragium. Sed in causa hac aliter res est. Scimus vero quid vicini clament, quid ore multorum populus attestetur. Fœmina vero illa, de qua Wimundus arguitur, non ipso cogente vel suadente, sed fratre ipsius Eilwino presbytero perurgente, in obsidem pro marito suo concessa atque directa est. Quumque illo mitteretur, opem illi debitam Wimundus non subtraxit, sed, prout suppetebat facultas, benigne contulit. Post etiam fratrem suum maritum scilicet ejusdem usque ad inimicitias persequutus est, ut ejusdem redemptioni effectivæ operam daret. Quid ergo si mulier

illa morte præventa est? Numquid luet qui non meruit? Sed quis unquam periit innocens? Vel ecclesiæ judicio recti quando deleti sunt? Si clericus beati Petri prædictæ mulieri, quum in obsidem mitteretur, sua dando subvenit, si maritum ejus de ipsa redimenda commonuit, si eidem fratri ejus Eilwino suggessit, quid aliud judicabitur, nisi quod animam suam magna ex parte liberavit. Vestram itaque supplicando rogamus beatitudinem, ut in præsenti negotio oculi vestri videant equitatem et eum qui a nemine accusatur, quem infamia nulla persequitur, qua soliti estis gratia suscipiatis, et vestræ fulgore præsentiæ exhilaratum remittatis.

EPISTOLA XXVII.—AD THEOBALDUM CANTUARIENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Patri suo et domino T. Cantuariensi Dei gratia archiepiscopo, frater G. Glocestriæ dictus abbas, pie complendo senarium sabbata sabbatorum feliciter adipisci.

Gratiarum, dilecte pater, de toto corde non sufficimus actioni, quod vestra nobis munificentia sinum jam pridem benevolæ caritatis aperuit et ut ipso rerum argumento cognoscimus, suorum etiam numero plenius assignavit. Et quidem sic est, non quia meruimus nos, sed quoniam sic complacuit vobis, ut eo ipso quo in amicitiarum gratiam admisistis in meritum nos amplioxi quodam jure semper possideatis in integrum. Habetis vero multiplicis gratiæ debitorem quem collata nobis beneficia satis obligant, et penes vos nulla merita commendant. Sed, quia præteritorum exhibitio certa nobis est et futurorum expectatio, audemus plurimum et pia semper caritate præsu-

mimus, ut sublimitati vestræ etiam pro cognato nostro et amico carissimo R. de Beaumis preces ex affectu porrigamus, quatinus eum in ecclesiæ ipsius beneficia admittatis quam sibi Cicestrensis plena donatione concessit, et ab auctoritate vestra donationis astipulatione confirmari precibus etiam porrectis exposcit. Et quidem illum R. vestra nobis plurimum commendaret oratio, si non eundem in publicas jam diu gratulationes susceptum fama omnibus ostendisset, utpote virum, cui et ad doctrinam scientia et ad honestatem mores exuberant, virum Deo dignum occupari servitio, simul et beneficiis ampliari, ut unius elegantia operis et nobis gratiam virtuti etiam vestræ gloriam impendatis.

EPISTOLA XXVIII.—AD EUNDEM.

Patri suo et domino T. Dei gratia Cantuariensi archiepiscopo et totius Angliæ primati, frater G. Glocestriæ dictus abbas, in regione luminis optato ad votum perfrui desiderio.

Placuit sublimitati vestræ, dilecte pater in Domino, dominum et patrem nostrum dominum Wigorniensem responsurum quibusdam, quæ sibi objecta sunt, ad audientiam vestram evocare. Nec minus illi complacet jussioni et voluntati vestræ devote in omnibus obedire. Unde in omni timore Domini et cordis humilitate venit ad judicem, spe tamen bona et tota caritatis plenitudine festinat ad patrem. Nec est quod in judicio patris formidet filius, quum intus apud patrem sit, qui pro ipso pulsat et exorat affectus. Ne tamen in causæ præsentis inspectione vester caligetur oculus, quod nobis inde notum est discreti-

oni vestræ notificamus. De statu Wigorniensis ecclesiæ vos hoc ipsi decrevistis, ut ob redintegrandam tam episcopi quam ecclesiæ suæ dignitatem prior ipse qui fuerat ad tempus restitueretur et infra præscriptum diem substituto altero ecclesiæ ipsius necessitudini consuleretur. Quumque a vobis ad ecclesiam suam dominus episcopus vestræ pariturus voluntati remearet, quidam e fratribus ecclesiæ suæ vestræ dispensationis ignari, restitutionem prioris sui moleste plusquam oportuit sustinentes res ipsius ecclesiæ statim, ut fama est, distrahere cœperunt et male, ut clamat populus, impletis marsupiis abscesserunt. Quod quale sit, satis ipsi indicabitis. Res vero ecclesiæ sibi commissas infami venditione distrahere malum fuit; a facie patris in nullo persequentis, sed consilium a vobis utile reportantis, fugam repentinam arripere multo pejus. Quod vero a vobis decretum fuerat, nec una dignari auditione multo pessimum. Quod vero captos se conqueruntur et dum ad vos pro ecclesiæ suæ utilitate festinarent, male in itinere detentos, omnes fere testantur apud nos dominum episcopum hoc et quum fieret ignorasse et factum etiam quum rescivit paterna caritate pertractasse. Credendum etiam plus estimo episcopo uni et veritati quam iratæ monachorum turbæ et contumaci. Qui etsi eosdem ab inordinato revocasset vel detinuisset itinere, in hoc culpa vel nulla vel permodica extitisset. De hoc tamen evocatos audiatis. De cætero scimus dominum episcopum priorem suum a prioratu amovisse, sed ob tumultuantium fratrum inquietudinem nondum quenquam substituisse. Quod ideo divinitus actum estimo, ut vos supremam operi bono manum imponatis, et filiæ vestræ idoneum providendo pastorem ad voluntatem vestram et ejus utilitatem consulatis. Vestris moni-

tis Wigorniensis acquiescet ecclesia quibus dominum episcopum juxta placitum vestrum pariturum non ambigimus. Conservet incolumitatem vestram in longa tempora, qui non dormitat, custos Israel.

EPISTOLA XXIX.—AD OSBERNUM.

Frater G. Glocestriæ dictus abbas, dilecto filio suo Osberno, non trepidare ubi non est timor.

Moneo te, fili carissime, edificare et plantare, et terram tuam eo vomere quo tu scis exercere et diligenter excolere. Satis hactenus spinas et tribulos germinavit, sed, sicut bene cœpisti, si labori bono et exercitio instanter incubueris, scio, scio quod fructu bono non fraudabit te Dominus. Volo vero vasa omnia domus tuæ salva et munda custodias, et ipsam domum tuam qua poteris supellectile munda et honesta munias et exornes. Laudo etiam te seras portarum tuarum confortare, domum tuam vallo bono et muro inexpugnabili circundare, ne scilicet gens illa quæ, sicut tu dicis, hirsuta fronte et torvis oculis respicit, irrumpat in eam et omnes labores tuos et sudores impetu uno diripiat. Nolo vasa transmigrationis sint apud te, nec quod in aliquo prætendas transmigrationis habitum, sed stabilitatis in terra vestra quam dedit vobis Dominus Deus et mansionis diuturnæ propositum. Dices vero amicis nostris Wallensibus vos de hoc quod audierunt nihil penitus illis inconsultis acturos. Videmus vero gentem vestram timorem Domini et reverentiam sanctuarii parvipendere, et illos audimus Deum et loca sancta et personas consecratas Domino diligenter honorare. Propter hæc omnia durum est nobis illis qui fere non curant vos magis inseri et ab his qui vos venerantur

avelli. Vale et noveris nos malle stationarium vel progressionarium te esse quam retrogradum.

EPISTOLA XXX.—AD JOCELINUM SALESBERIENSEM EPISCOPUM.

Patri suo et domino J. Salesberiensi Dei gratia episcopo, frater G. Glocestriæ dictus abbas, apto rationis moderamine sibi credita dispensare.

SCIAT vestra sanctitas, in Christo dilecte pater, nos fratri nostro Bernardo persuadere non posse, ut sub aliqua cujuscunque pecuniæ reddendæ conditione benedictionem suam vel a vobis vel aliunde suscipiat. Hoc vero, licet malum non si fortasset non sit, menti tamen simplici scrupulum generat, ut aliquid a puritate minus suus sibi habere videatur introitus. Unde vestræ supplicamus benevolentiæ ut animi vestri severitatem paulisper deflectatis ad nos, et his pecuniæ repetendæ conditionibus omissis, paululum post datam simpliciter benedictionem quicquid exigendum judicabitis exigatis. Ego vero erga sanctitatem vestram me vinculo fidejussoris ad plenum obligo, quod post ipsam benedictionem quicquid de his omnibus sibi adjudicabit ecclesia, obediens et humilis et devotus implebit. Si post istam benedictionem ejus voluntas distulerit, nil restat aliud nisi ut in commissa sibi domo voluntatem domini papæ sedulus præstolator expectet. Vale.

EPISTOLA XXXI.—AD THEOBALDUM CANTUARIENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Patri suo et domino T. Cantuariensi Dei gratia archiepiscopo, frater G. Glocestriæ dictus abbas, totum quod potest humilis et prompta devotio.

HUMILITATEM caritas non repellit. Unde, quia Willelmum Cumin humiliatum vidimus, audere cœpimus ut apud sublimitatem vestram pro illo interpellemus. Quod si ab unitate recessit ecclesiæ, ipso qui tentat instigante, ad eandem jam redit, ipso qui vivificat spiritu sancto revocante. Unde ad thronum misericordiæ vestræ pia tamen præsumptione pulsamus, ut si eum testimonio magnarum et religiosarum personarum de ea in qua impegerat culpa satis fecisse cognoscitis, a communione suspensum teneri non permittatis. Dominus vero Wigorniensis nisi per vos in communionem non recipit quem auctoritate vestra a communione privavit. Rogamus itaque vestri animi moderationem ut quem de Ur Chaldæorum ad Jerusalem suspirasse gaudetis, intrare volenti portas ejus obserari non sinatis, ne cui etiam calceamenta stolam pariter et annulum indulsit pietas cælestis, ipsum nudatum turpiter ad siliquas remittatis.

EPISTOLA XXXII.—AD R. PRIOREM ET FRATRES CERNELIÆ.

Dilectis in Christo fratribus, R. priori cæterisque Cerneliæ, frater G. Glocestriæ dictus abbas, militando prudenter assequi gratiæ donativum.

MOVET nos aliquandiu erga vos et jam diu erga

domum vestram, a vobis habita et exhibita caritas, ut quod nondum præsentia corporali potuimus, missis saltem literis vos ultra visitare non differamus. Gratias igitur vestræ per omnia referentes sanctitati nos vobis in omnia gratia spirituali profitemur obnoxios, qui et de vobis jam diu bene sperare cæpistis, et quod in donis summum est et præcipuum nos profectus vestri et incrementi spiritualis in Domino participes esse voluistis. Nam quanta caritatis plenitudine benevolentiam vestram super extendatis in nos, hinc datur intelligi, quod quum toto orbe terrarum ecclesia Dei clara meritorum laude titulisque gloriosis longe lateque resplendeat, vestræ tamen complacuit sollicitudini ut ecclesiæ vestræ nos arctiori quodam dilectionis vinculo jungeretis, et de ipsa vobis patrem pastoremque eligeretis. Quod quidem non ita scribimus, tanquam de infula vel cathedra loci vestri, vel in nobis vel in nostris gloriantes, sed gratam per omnia habentes unitatem spiritus quæ inter nos mediante quodam vinculo caritatis et pacis firmo et indissolubili constituitur. Nam quum de imminenti vobis negotio recurreretis ad nos, equidem vobis caritate non ficta subvenimus, et de corpore nostro vobis non tanquam saucium aliquid vel putridum membrum abjiciendo projecimus, sed corporis nostri partem sane meliorem et commodiorem licet in dispendium nostri, plena tamen vobis pietate concessimus. Nam si quod sanctum est, quod honestum, quod doctrinæ sanæ, quod bonæ famæ, quanto speramus amore concupistis, habetis procul dubio, habetis in patris adoptione unde et Domino gratiarum referatis actiones, et nobis sitis in immensum gratiæ debitores: habetis nempe virum, cui ad doctrinam scientia et ad honestatem mores exuberant. Habetis in cujus vita et moribus vobis plene virtus

illucescet. Habetis cui humiliter obediendo quod arripuistis iter virtutum virtutis assequendo præmium gloriose consummabitur. Sed sunt in vobis fortassis aliqui quos in appetitum sui nondum plene virtus allexit, immo sunt ut tristis audio, qui virtutis opus quanto laboriosius est, tanto odiosius aspernantur. Sunt etiam qui ab eo quem in patrem elegimus et assumpsistis impudenter aversi, jam retrorsum abierunt, nec jam vocem ejus audientes, sed alienum nescio quem sequentes, non solum ipsi non obediunt, sed et ipsum nefariis, ut fama est, ausibus eradicare et explantare moliuntur. Numquid sic nostra debuit remunerari benignitas? Numquid hoc nostra meruit prompta vobis deservire voluntas? Audite, carissimi, et quod ex caritate loquimur, aure caritatis advertite. Timeo, timeo ne forte vos urgeat veniens ex alto sententia. Scitis vero quod juxta merita subditorum disponitur et vita rectorum et sicut cum sancto sanctus est Dominus, ita etiam cum perversis merito perversus invenitur. Bonis equidem pie disponit et qui suspirant ad vitam, his patrem præstatur et pastorem quo ducantur et pertrahantur ad vitam. Pharaoni jamdudum Israelitæ servierant, et civitates illi de latere et luto construxerant: sed ex quo cœpit iis servitus Ægyptiaca displicere, clamaverunt ad Dominum et iter trium dierum Moyse ducente profecti sunt. Volentibus ad vitam ingredi merito præesse conceditur, propter quem pateat ingressus ad vitam. Secure pronuntio, si filiis Israel Pharaonis adhuc placuissent opera, nec clamassent ad Dominum, nec adhuc salvatorem habuissent. Justitiæ regula est, ut qui justus est, justificetur adhuc, et qui in sordibus est sordescat adhuc. Sic qui cæci sunt ut a cæco ducantur expostulant, sententia cœli est, ut pariter in foveam cadant. Nec quidem hoc dicimus de

majori et meliori parte vestri diffidentes, sed mirantes equidem et indignantes quod illos qui vos conturbant inter vos dominari et principari permittitis. Audio illum non dico carnalem sed carnem Adelardum demigrasse Cantuariam, Romam inde forsitan profecturus. Sed quid si Romam venerit? Sentiet axis onus, et ad tantum pondus curia forsitan inclinabitur. Vetus ista querela est, et inter carnem et spiritum ab ipsis ecclesiæ cunabulis vehementer agitata. Jamdiu est, quod caro concupiscit adversus spiritum et spiritus adversus carnem. Nos vero ambulabimus adversus carnem et carnis opera recidemus. Audiat, advertat carnis opera et faciem suam dominus Adelardus intelligat. Nam opera carnis hæc sunt, fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, et quæ hujusmodi sunt. Qui sectatur hujusmodi nulla sibi erit cum vestro commilitone communio. Nec tamen hæc dicimus tanquam fratrem vestrum persequentes in aliquo vel demum talia suspicantes: persequimur vitia non personas. Aspera dicimus, optantes ipsi meliora. Vano seducitur fortassis intuitu. Romam estimat velut arundinem omni posse spiritu agitari. Romæ scimus veritatem obscurari posse, nunquam tamen, si fuerit agnita, reprobari. Thronus ille justitia est, equitatem sedes illa judicat. Nec causa ista est quæ in lucem venire erubescat. Nihil in aure diximus quod super tecta prædicari nolimus. In innocentia ingressi sumus, et sperantes in Domino non infirmabimur. Rogamus itaque, dilectissimi, ut unanimitati studeatis et paci, et patrem vestrum per omnia, sicut decet filios honorantes, illi quam oportet reverentiam et nobis quam sperabamus caritatem, non tantum labiis sed corde potius exhibeatis: habetis unum, quem si corde suscipitis et honoratis, in uno illo nos omnes integre possidebitis. Quod si faciem

ab illo avertetis, quo spiritus impetu ducimini, nulli dubium relinquetis. Filio nostro fratrique carissimo nequaquam deesse poterimus, sed vestros cum illo incursus toto annisu sustinere tentabimus. Adversa nempe sustinere poterit, sed solus habere non poterit. Sed avertat hoc Dominus ut societatis vestræ jocunda principia exitus habeant tam amarissimos, et ipse qui est initium et finis, principia vestra jocundo fine concludat. Et si vestra nos dignos amicitia creditis, nos quoque amicos vestros et per omnia benevolos estimate.

EPISTOLA XXXIII.—AD R. SANCTÆ SED. APOSTOL. CANCELLARIUM.

Magistro suo carissimo dominoque meritis honorando, R. sanctæ sedis Apostolicæ cancellario, frater G. Glocestriæ dictus abbas, reverentiam debitam et de corde toto dilectionem.

Exultavit cor meum in Domino, dilecte pater in Domino, et spirituali sum jocunditate perfusus, quia de cœlo respexit Dominus, et vestræ memor humilitatis gratiam donavit pro gratia, et a vobis digne servatam hactenus honestatem morum et elegantiam condigna munificentiæ suæ gloria muneravit. Invitatus ad nuptias locum elegeratis obtinere novissimum, sed in vobis bene patri complacuit ut evangelicum illico tandem ipse personaret; "Amice ascende superius," gloriamque vobis pariter et honorem præ discumbentibus aliis exhiberet. Mirabar equidem et rem tacitus attendebam, cui Dominus nova sua pariter et vetera reservasset, quia congesta totius honestatis insignia sic in unum cumulasset. Et licet innumeris vitæ vestræ decor et doctrinæ suavitas

illuceret, et in sui imitationem mirabiles multorum appetitus accenderet, majus tamen aliquid animo somniabam, lucemque tantam, etsi non sub modio reconditam, ab eminentiore tamen quodam loco fulgoris sui beneficia præstituram ecclesiæ spe quadam certa concipiebam. Teneo quod volebam: video quod sperabam, ut jam magna prædicem opera Domini exquisita in omnes voluntates ejus. De quo magna operare potui, magna videre jam merui, et quem dilexisse justitiam, et odio habuisse iniquitatem non dubito in consilio justorum et congregatione sanctorum a beato summoque pontifice totius æquitatis jura dictare totus applaudo. Hinc est quod gratiarum non sufficimus actioni, quod patrem nostrum Cant. exhilarastis, quod ecclesiam ejus in dignitatem pristinam reformastis, ut quæ mutila facie incedebat. Hinc archiepiscopatus gloria, illinc soliti primatus honore jam plena luce refulget. Et divinitus actum est ut de fonte justitiæ ipsa vestra promotione procederet et pietas in nos. Rogamus benevolam et benignam nobis semper gratiam vestram, et pro Domini Jesu reverentia suppliciter exoramus ut nostro Arnaldo manum misericordiæ porrigatis et vestræ fretum pietatis auxilio lætum ad propria remittatis. Scitis quam indecens sit et importunum clericum bonum in publicas jam diu gratulationes susceptum, jam nunc emendicatis elaborare suffragiis, et diebus vitæ suæ novissimis insolita præter morem inedia prægravari. Confido de Domino meo magistroque carissimo ut cordis sui locum misericordiæ semper aperiat, et tam huic quam cæteris Salesberiensis ecclesiæ clericis jam instante necessitate et vehementer urgente tempestate subveniat. Conservet omnipotens Dominus magistrum et dominum meum in tempora longa ecclesiæ suæ profuturum.

EPISTOLA XXXIV.—AD SIMONEM WIGORNIENSEM EPISCOPUM.

Patri suo et domino S. Wigorniensi Dei gratia episcopo frater J. bella Domini cum fiducia præliari.

Quod palam est et multorum divulgatum notitiæ testibus aut argumentis evincere citra necessitatem est. Unde, si promptum serviendi vobis habuimus animum, argumentis non approbo de quo nullum aut fere nullum dubitare non dubito. Equidem si vobis in magnis servire nequivimus, sedulam tamen dedimus operam, ut in minimis saltem in subsidiari vobiscum actione staremus. Ideo nostra, si placet, merebatur humilitas et in vos hucusque continuata caritas, ut vices nostras quas adversus H. et R. de Calderi sublimitati vestræ commiseramus, prudentia vestra aliquanto fuisset diligentius exsequuta. Scitis vero et multorum constat testimonio dominum archiepiscopum vobis palam prohibuisse ne quis illorum absolveretur, nisi vobis ecclesiastica satisfactio exhiberetur. At illos ad satisfaciendum nobis nullo adhuc commonitorio induxistis, nihilominus tamen absolvistis. Palam est et luce clarius quid consequatur expositis. Dicam, salva pace vestra et gratia, dicam quod hoc ipso nec domino archiepiscopo obedientiam, nec nobis quam sperabamus amicitiam, nec ordini vestro vel officio honorem exhibuistis aut reverentiam. Equidem molles istæ et remissæ facilesque nimis misericordiæ auctoritatem vestram in opprobrium et commissam vobis justitiam deducunt in nihilum. Anno quidem spectavimus integro ut in episcoporum conventu malefactores nostros anathematis vinculo teneremus. Sed quam facile labor noster evanuit!

Inflavit buccas dominus H. et sonuere tubæ. Ad unum spiritus inflati sonum, quid dicam? Expavit episcopus, pro pudor, ad ejus minas expavescere, cujus dedignandus erat et gladius! Jam toties læsi ad quem de justitia nobis exhibenda curremus? Numquid nobis facile est circumire provincias, dominum archiepiscopum sollicitare, convocare concilium et a multis expetere quod unius item possit gratia vano quodam favore remittere? Equidem post susceptum onus hoc in quo laboro sustinens nil mihi molestius accidit, nil amarius. Pudet vero me similiter et pœnitet, quod cucurri in incertum: pugnavi, sed quasi aerem verberans, et post damna similiter et labores insultant mihi inimici mei et jam prorsus effrænati tutam nacti peccandi licentiam ad injurias item faciendas imperiosa voce nos provocant. Hæc itaque vestræ duximus communicanda notitiæ, ut qualitercunque res hactenus acta sit, vestro, si fieri potest, reformetis consilio ut et vobis honor augeatur et causæ vestræ si non ad plenum in aliquo saltem provideatur.

EPISTOLA XXXV.—AD G. PRIOREM ET CONVENTUM HEREFORDIENSEM.

Frater G. dilectis suis dilectoribus G. priori et fratribus qui cum eo sunt Herefordiæ, bonum bene consummare principium.

Libentius vos ipse visitassem quam ad vos literas nuntiosve dirigerem; sed quia impediunt negotia multiplicata quod vellem, literas interim nostras vice colloquii habeatis, ut pensetis ex his quid de nostra erga vos caritate estimare debeatis. Non est credendum omni spiritui: quidam vero spiritus ex Deo non sunt. Unde si caritatis nostræ sinceritatem impius

homo superseminans zizaniis offuscare conatur, discretio nobis spirituum necessaria est, ut non circumferamur omni vento doctrinæ vel facile acquiescamus errori; sed probantes semper potiora solidemus in Christo caritatem, in quem ancora nostræ spei projecta est. Frustra namque credimus et speramus nisi invicem diligamus. Attendamus illud Apostoli: Caritas nunquam excidit; verbum breve, sed fœcunda sententia. Hic plane conjungitur nos aut in Christo non dilexisse, aut leviter a caritate non excidisse. Non vero in Christo diligit qui facile promovetur ad odium.

EPISTOLA XXXVI.—AD W. PRIOREM.

Patri suo et domino Dei gratia priori W. frater G. Glocestriæ dictus abbas, in decore virtutum delicias regibus ministrare.

Quum in singulorum commoda vestræ se, dilecte pater, diligentia caritatis exerceat, fortasse minus in sui admiratione suspenditur et quæ ad innumeros beneficiorum immensitate diffunditur intra proprii judicii terminos arcta humilitatis regula cohibetur. Quanto tamen gratiarum imbre mentem vestram divinitatis unda perfuderit, hinc datur intelligi, quod in vehemens sui desiderium non paucos de ultimis terræ finibus virtutis vestræ fragrantia sanctique nominis suave redolens opinio jam pertraxit. Scimus vero multos multa animi alacritate festinare ad vos, ut jam dicant singuli, clament universi; trahe nos post te, curremus in odore unguentorum tuorum. Inter dominum A. . . . . Lincolniensem episcopum tanta decet a majestate vestra veneratione suscipi, quanta scimus eum ad vos caritate perduci; perhibent vero ejus vitæ testimonium bonum familiares

ejus viri probatæ religionis et gratiæ, qui cum eo quo familiarius conversantur, tanto magis de ejusdem honestate gloriantur in Domino. Scimus quoque Dominum flagello tribulationis ipsum jam diu aliquatenus attigisse, ut si quid in eo fuit scoriæ, jam ad purum excoctum sit, et siquid in excessu mediocri vaga regni Angliæ aliquandiu permisit licentia, jam penes eum evacuatum est, et perfecte probatur. Hoc quod verum credimus, præcipuo veritatis amico denuntiamus, ut non pigeat vos filium vestrum in gratia suscipere, cui dignum est honorem et gratiam exhibere. Valeat sublimitas vestra in Christo dilecte pater.

EPISTOLA XXXVII.—AD J. LEGATUM.

Patri suo et domino J. sanctæ sedis Apostolicæ Dei gratia legato frater G. salutem et de toto corde dilectionem.

Literas dignationis vestræ, dilecte pater, domino Salesberiensi direximus, ut quem statuistis abbatem Cerneliæ, loco eidem episcopali confirmaret benedictione. Quod ipse quo animo vel qua industria nescimus hucusque differens, in ipsum, sicut a multis audivimus post discessum vestrum vexationes et argumenta multiplicat. Quod utinam absit a vestra gloria ne tale sortiatur laus vestra dispendium, ut plantatio vestra sic evellatur et vestrarum opus manuum in ignominiam vestri deleatur. Quapropter honori vestro supplicamus et gloriæ, ut directis jussionis vestræ literis dominum Salesberiensem commoneatis, ut ultra illum quem ei statuetis diem benedictionem ejus non differat, et quod si veræ religionis amator est, animo grato voluntate promptissima jam fecisse debuerat vestra saltem auctoritate jam secun-

do commonitus ulterius explere non differat. Rogamus ut in opere vestro non confundatur facies vestra, sed incrementum semper habeat gloria vestra, ut sciant omnes quod manus tua hæc et tu, domine, fecisti eam. Valeat dominus meus et pater dilectissimus. Sicut præcepistis, jam venissem ad vos, nisi de die in nos iteratæ calumniæ me non impeditum solummodo, sed et compeditum gravissime detinuissent.

EPISTOLA XXXVIII.—AD THEOBALDUM CANTUAR. ARCHIEP.

Patri suo et domino Cantuariensi Dei gratia archiepiscopo et totius Angliæ primati T. frater G. Glocestriæ dictus abbas, salutis gaudium et obedientiæ famulatum.

Adhuc etiam, domine, incubus ille Cerneliæ, quod sui juris non est, audacter occupat, et qui inde expulsus est, ad aliena limina pro defectu justitiæ mendicat. Dominus vero Salesberiensis expulsi abbatis inopiæ extremæ ipsius ecclesiæ desolationi fortasse compatitur, sed nec abbati inopi, nec ecclesiæ jam ruenti aliqua ejus miseratione subvenitur. Mandati vestri literas devote suscipit, vestro tamen obedire mandato alta nescio qua consideratione omittit. Justitiam itaque, quam alias non invenimus, a vestra jam paternitate requirimus, ut Scotum illum in obedientem vobis manifeste contumacem et improbum, si placet excommunicetis et ecclesiam ipsam quam diu incubuerit interdicatis. Quod si deinceps comiti Glocestriæ de ejiciendo excommunicato vestro præceperitis, scimus quod nobis obedire non differet, verum domino Salesberiensi obedientiæ formam sine mora obediendo præscribet. Vale.

EPISTOLA XXXIX.—AD EUNDEM.

Patri suo et domino Cantuariensi dei gratia archiepiscopo et totius Angliæ primati T. frater G. Glocestriæ dictus abbas, salutis et gaudii plenitudinem.

QUIA fortis est ut mors dilectio, sicut uni præjudicare non possumus, sic alteri reluctari non valemus. Hinc est, dilecte domine, quod id quod vultis me quoque velle necesse est. Sed quia redeuntes a vobis qui mihi sic alii vero sic loquuntur, precor ut mihi literas vestræ voluntatis indices per hunc fratrem nostrum mittatis, et quod de me vestro sederit arbitrio ea, qua præestis et potestis potestate injungatis. Eo vero erga vos animo sum, ea vobis caritate devinctus ut in quo sanctitati vestræ me obedire et placere cognovero, totum leve reputem quod mihi minari potest vel difficultas itineris vel urgens auctoritas obviæ potestatis. De cetero frater B. abbas Cerneliæ ad sedem Apostolicam appellavit. Quum ergo sua omnia in protectione domini papæ esse oporteat, a suis tamen persecutoribus non minus nunc quam ante diripiuntur. Unde rogat per me et de hoc precor vestra sit exorata paternitas, ut ecclesiam suam in protectione domini papæ et vestra suscipiatis et ipsam domino A. archidiacono custodiendam committatis, ut et huic ad dominum papam adeundum scilicet quod res habet necessaria conferat, et siquem in loco ipso domino servire cognoverit, ipsi cura diligenti provideat. Itineris nostri diem, si placet, notificetis, quem si usque ad festum sancti Michaelis differri placeret, eos qui nobiscum ituri sunt, fortasse magis paratos haberetis. Valete.

EPISTOLA XL.—AD ROBERTUM LINCOLNIENSEM EPISCOPUM.

Venerabili domino fratrique carissimo Roberto Dei gratia Lincolniensi episcopo G. Herefordiæ minister, gaudia pacis et salutis.

Pro anima mihi res est, et sunt oculi mei ad vos, ut impleatis in necessitate hac desiderium meum. Regis ira adversus abbatem Glocestriæ et ecclesiam malevolorum consilio vehementer incanduit; et nisi voluntati ejus abbas ipse infra breve spatium obtemperaverit, terras ipsius ecclesiæ omnes, quæ in sua potestate sunt, rex sibi sumere et ecclesiæ ipsi alienare comminatur. Unde quanta de vobis speramus confidentia, preces benevolentiæ vestræ porrigimus, ut opponatis vos murum pro domo Israel, et regis iram mitigando, abbatem et ecclesiam ipsam reconciliare domino regi, et negotium istud juxta possibilitatem ecclesiæ terminare studeatis. In hoc positi estis a domino, ut per vos bene provideat his qui infra sunt, et quod per se aut per Herefordiensem nequit per Lincolniensem obtineat Glocestrensis. Ad plene explicandum affectum vestrum multa foret opus literarum prolixitate. Sed stylum duo comprimunt, quia sapiens docetur paucis et amico suadetur e facili. Sit vobis a dextris Dominus ut in hoc et in omnibus gratiam vobis comparari studeatis. Miles militavit aliquandiu non Deo sed Satanæ. Servivit vero excommunicatis vestris mense integro, postquam ipsos excommunicatos esse cognoverat. Nolentes itaque excommunicatum vestrum absolvere nisi per vos, rogamus ut quod in eum justitia dictaverit, misericorditer prece vestra temperetur.

EPISTOLA XLI.—AD EUGENIUM PAPAM.

Patri suo et domino, summo Dei gratia pontifici Eugenio, frater G. Glocestriæ dictus abbas, obedientiam humilem, et debiti famulatus obsequium.

Quum suspiret, dilecte pater, ad vos ecclesiarum totus Angliæ facies admodum desolata, una tamen est Malmesberiensis ecclesia, cui nisi cito subventum fuerit, nil jam sibi solatii superest, nisi quod est in adversis pessimum, felicem aliquandiu extitisse. Nam, sicut ovicula lupi faucibus deprehensa, quo evadat non invenit, sic ipsa castelli quod in ejus fundo simul et atrio situm est, angustata mœnibus, et habitatoribus afflicta, totum fere quod facultatis terrenæ, perdidit, et quod religionis apud se fovebat et ordinis, evanuisse penitus ingemiscit. Vix est quod ejus calamitati jam possit adjici, cujus et locus in extremam desolationem datus est et filii in dispersionem. Ubi enim a sancti patris Aldhelmi tempore laus Dei resonabat, illic hodie armata satellitum turba et in omnem, in quam conducitur impietatem, promtissima cohors militum debacchatur. Restat igitur dilecto fratri nostro et ejusdem ecclesiæ abbati domino Petro, vestri pietate consilii ecclesiam suam et ab infestationibus jam dictis erui, aut ad ipsam penitus non reverti. Si juxta prophetæ vocem, gladius Domini exacutus est, ut splendeat limatus est, stet optamus in manu percutientis et vindicantis opprobria agminum Dei Israel. Nil equidem misericordius vestra nobis posset caritas exhibere, quam in partes nostras quempiam dirigere, qui ea quæ Dei et vestra sunt, zelo sciret congruo pertractare. Conservet incolumitatem vestram in longa tempora, qui non dormitat, custos Israel, in Christo dilecte pater.

EPISTOLA XLII.—AD JOANNEM DE CANT.

Sedulo majestatis apostolicæ defensori, domino Johanni de Cant. frater G. Glocestriæ dictus abbas, sales si placet suos intra fines modestiæ modo laudabili cohibere.

Quod imitatus apostolum paternarum traditionum cæteris contribulibus tuis amplius et perfectius æmulator existis, lætus audio, zelusque tuus bonus ut incrementa semper excipiat, ampla caritate desidero. Veruntamen, si qua penes nos acta vel dicta sunt, quæ ad dominum papam usquequaque pertineant, nolo te, frater, commoveri super hoc, nolo tui sabbati pacem delicatam aliquatenus exinde perturbari. Ad dominum namque papam appellavimus, et ad ejus nomen tota nobis controversia conquievit. Nomen pacis in commune protulimus, et ad ejus flagrantiam nobis pacifica sunt universa. Ne tamen nomen gratiarum in nostrum tantum commodum, et in ipsius injuriam assumpsisse videamur, nuntii nostri jam in hoc ipso sunt, ut domino papæ litteris nostris intimemus, quid a nobis actum sit, et ad ipsum quatenus appellatum. Appellationis itaque vinculum, quod ipsi innexuimus, non ipsi sicut æstimas præsumendo solvere, sed domino papæ præsentare curavimus, ut de manu vestra suscipiat unde nos trahat si noluerit, vel si ejus sederit arbitrio nos remittat. Nobis ipsi etenim si jusserit assistere gloriosum, et si permiserit ab agendo quiescere tutum erit. Non nobis itaque, non nobis, sed nomini suo dabit gloriam, et disperio suo quod volet, cui obediemus in omne quod volet. Quum ergo zelum plane tuum approbem, in hoc tamen discretissimo nostri seculi viro minime

conformaris, quod tibi rumor vagus auctoritas est, et certam reputas ex opinione sola scientiam. Si qua infirmamur in parte, te carissime infirma terræ nostræ exploraturum minime æstimabam. Sed ejus gladius fortasse hic est, qui non pacem mittere venit, sed gladium. De cætero, quod annectis redundare in curiam, me magistro W. Senecam meum bis negasse, benigne consulo, ut in quibus audacter provocas, provideas et prudenter. Qua enim facie me bis negasse contendis, quod diutino labore conscriptum domino et amico poscenti ipse jamjam defero, vel transmitto? Vides ergo, Johannes, quos in vanum conatus dederis, amicum quam sine causa provocaveris, quem si foro loro injusto pertraxeris, quomodo non mihi in meis fatigationibus et expensis condemnaberis, qui innocuum ad damna requiris? Neve ergo liquasse culicem et camelum deglutisse videaris, meæ quæso, si qua forte est, negligentiæ paulisper oblitus, ad magna te convertas. Refrigescit enim caritas et abundant scandala, et late circa regionem Jordanis oriuntur germina, quæ falce apostolica recidere judici proveniret ad gloriam, impetenti ad coronam. In his quæso te exerceas, in his ingenium occupes tuum, et quibus exosa lux est, beneficia lucis impertire. In talibus enim tibi poterit gratia collocari, nec fortasse deerit, in cujus possis nomine baptizari. Ages ergo, ut is cui nec Jovis cerebrum, nec Maingenæ petasum deesse cognoscimus. Nos domini papæ voluntatem donante Deo audiemus in brevi, ipsoque vel jubente aderimus, vel remittente gratias exsolvemus. Optamus te valere tibi, et amicis, dum tibi bene est, vel saltem parcere.

EPISTOLA XLIII.—AD JOCELINUM SALESBERIENSEM EPISCOPUM.

Patri suo et domino, Jocelino Salesberiensi Dei gratia episcopo, frater G. Glocestriæ dictus abbas, seipsum.

Hoc est, dilecte pater, quod crebris litteris intendedam, ut de negotio quod inter nos est, mihi nec onus augeretur, nec vobis honor aut reverentia debita ulla ex parte minueretur. Sed quoniam quod verebar accidit, et appellationis jam intercurrit auctoritas, precor ut de his, quæ spectant ad vos, negotium ipsum si vobis placet expediatis, et nos de remittenda appellatione apud dominum archiepiscopum, quod poterimus exequamur. Requirit dominus Bernardus sibi cuncta restitui, quæ post denuntiatum vobis iter suum ad dominum papam amisit. Postulat ecclesiam de Simun Desberga sibi reddi, et monachos illos per quos sibi hæc est orta contentio, secundum mandatum domini archiepiscopi, ad claustra regularia transmitti, et in ecclesia Cern[eliæ], consilio et auxilio vestro, religione monachis condigna, juxta mandatum domini papæ reformari. Super his nobis velle vestrum rescribatis, et in his quæ nobis benigne conceditis, nos humiles et obedientes et adjutores habebitis. Valeat sanctitas vestra.

Litteras domini archiepiscopi, quæ vobis ad præsens mittuntur, ante appellationem factam datas esse noveritis.

EPISTOLA XLIV.—AD THEOBALDUM CANTUARIENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Patri suo et domino Cantuariensi Dei gratia archiepiscopo, et totius Angliæ primati T. frater G. Glocestriæ dictus abbas.

Sustinuimus domine pacem et non venit, quæsivimus bona, et ecce turbatio. Frater Johannes, Cerneliæ monachus, mandati vestri litteras ad comitem Glocestriæ deferebat, sicut ipsi nostis, non continentes nisi quod ad pacem et utilitatem ejusdem pertinebat ecclesiæ. Quum itaque Cern[elia] egressus, litteras ipsas deferens festinaret ad comitem, quidam filiorum Willelmi Scoti illius quondam abbatis Cern[eliæ], cum quibusdam aliis paratis ipsi occurrens insidiis, dejectum equo gravissimis afflixit verberibus, ipsoque semivivo relicto, se ad speluncam latronum Cern[eliam] receptavit. Nec quidem illis in partibus cuiquam dubitare permittitur, quin pater Scotus filio Scoto, hujus operis incitamentum, occasio, et materies extiterit. Unde et hæc manifesta sunt, jamjam ad judicium præcedentia. Præterea jamjam dictus Willelmus, vestro plane rebellis imperio, ecclesiasticam per omnia respuens disciplinam, Cern[eliæ] monasterio adhuc incubat, et in ipso sibi totius plenitudinem potestatis usurpat. Quumque toto orbe Britannico lateque patentibus insulis occidentis, ecclesia Dei vestro se parere glorietur imperio, una tantum est Cern[eliæ] ecclesia, quæ contra vos calcaneum levans præsumptive exclamat, "Quæ nobis pars cum David, vel quæ hereditas in filio Jessæ?" Filii alieni hi sunt, inveterati pessime, semper claudicantes a semitis bonis. Hi filii Belial quem sibi volunt abbatem constituunt, constitutum, quum vo-

lunt ejiciunt, ejectum revocant quum volunt, et obediunt tantum cui volunt. Quumque ut jumenta pessima in suo jamdiu stercore computraverint, nec solum incontinentiæ, sed et omnis turpitudinis fœtorem ex se diu et abundanter emiserint, non fuit justus qui respiceret, vel qui ipsos viæ revocando eorundem animas ad lucrum reportare intenderet. Virgam igitur in manu vestra prophetica, virgam scilicet vigilantem videamus, et locum illum spurcitiarum et criminum quem non incorrectum solum, sed et neglectum penitus obsolevisse cognovimus, ad honorem Dei et vestrum, ad decorem domus Dei et totius ordinis monastici reverentiam purgan de Ur Chaldæorum eripi, et in faciem condignam religioni restitui et reparari gaudeamus. Forma vero reparationis, si placet, hæc est. Si in prædicti sceleris patratores et consocios sententiam condignam dederis, et illam domino Salesberiensi denuntiaveritis, si comiti Glocestriæ ex obedientia injunxeritis, ut prædictum Scotum amoveat, et si vobis placet, curæ et custodiæ nostræ committat, si Roberto de Arundel, et Rogero filio ejus, et Roberto de Nicole, sub anathemate præceperitis, ne Scoti ipsius stultitiam amplius foveant, nec terras Cerneliæ occupando, Bernardum vestrum impediant, si Willelmum filium Comitis, de hoc ipso commonueritis, si benedictionem vestram scripto publico adjutoribus Bernardi abbatis concesseritis, et malefactores ejus sententia maledicti terrueritis. Si zelum etiam domini Salesberiensis suscitaveritis, ut adversus hujuscemodi incandescat, et reprimendo contumaces, in domini Bernardi auxilio non tepescat. Unctio vero sancta edocet vos de omnibus.

EPISTOLA XLV.—AD UCTREDUM LANDAVIENSEM EPISCOPUM.

Patri suo et domino Uctredo Landaviensi Dei gratia episcopo, frater G. ecclesiæ beati Petri Glocestriæ dictus abbas, salutem et debitam patri caritatem.

Rogamus benevolentiam vestram et expertam nobis toties animi vestri moderationem, ut causam hanc quam adversus fratres nostros de corpore sororis domini Mauricii, jam movistis, sic deducatis, ut nec caritatem minuatis in nos, nec privilegio domini papæ contraire tentetis. Habetur enim privilegium, quod vobis opportuno etiam tempore præsentabimus, quo nobis apostolica concedit auctoritas, ut quorumcunque liberorum hominum corpora, qui extrema se voluntate locis nostris in sepulturam concesserunt, absque alicujus præjudicio, apostolica auctoritate sepelienda suscipiamus. Rogamus itaque dilectionem vestram, ne occasionem quæratis adversus nos, quo minus serviamus vobis, et ab ea quam hactenus erga vos habuimus caritate deferveamus. Parati enim sumus vobis omni loco et tempore tanquam domino deservire, dum vestræ tamen thronum justitiæ apostolicæ viderimus auctoritati obedire. Valete.

EPISTOLA XLVI.—AD THEOBALDUM CANTUARIENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Patri suo et domino Cantuariensi Dei gratia archiepiscopo et totius Angliæ primati T., frater G. Glocestriæ dictus abbas, pie velle quæ Dei sunt, et actu semper implere.

Sublimitati vestræ, domine, pro amicis suppli-

care compellimur, qui nec pro nobis audiri digni satis invenimur. Plus tamen eligimus apud patrem de pietate corripi, quam apud fratres de spreta caritate damnari. Ad vestram vocatus audientiam dominus Landaviensis, multiplicibus se causis excusat. Hinc difficultatem itineris, inde suspectas adversantium insidias, et præ cæteris, sui corporis infirma prætendens. Inde vero nuper redeuntes fratres nostri, de quorum fide et veritate non ambigimus, de ipsius infirmitate contestantur. De lecto itaque ægritudinis suæ tum etiam per nos supplicando postulat, ut causæ præsentis actio usque ad vestrum reditum differatur, sic tamen ut res ipsa quæ in controversia est, a fratribus de Goldclive, interim inconcusse possideatur. Qua in re, si nec majestatem vestram minui, nec fratrum vestrorum justitiam impediri videritis, petitioni huic annuendo, nos sicut in cæteris omnibus, sic et in hoc ipso per omnia gratiæ debitores efficeretis. Glorificetur in vobis Deus, vestrique corona meriti semper augeatur, in Domino Jesu Christo dilecte pater.

EPISTOLA XLVII.—AD UCTREDUM LANDAVIENSEM EPISCOPUM.

Patri suo et domino venerabili Landaviensi Dei gratia episcopo, frater G. Glocestriæ dictus abbas, salutem et dilectionem.

De vestra erga nos benignitate certo rerum argumento non dubium, si gratiam mentis non æquamus, tamen in quo possumus, vobis obsequi parati sumus. Litteras itaque domini archiepiscopi vobis mittimus, ut attendatis ex his quid vobis factu opus sit, et quod agendum videritis, prudenti cura adimpleatis.

Oportet enim, sicut scripsistis, ut possessionem, de qua contenditis, monachis de Goldclive usque ad reditum domini archiepiscopi inconcusse dimittatis, eisque pacem interim de cætero observetis. Sicque faciendo, et judicem poteritis habere propitium, et quum ad causam accingi oportuerit, melius poterit reformari negotium. Valete.

EPISTOLA XLVIII.—AD PRIOREM ET FRATRES DE GOLDCLIVE.

Frater G. Glocestriæ dictus abbas, dilectis in Christo fratribus domino priori de Goldclive, cæterisque fratribus, salutem et dilectionem.

Paci vestræ et quieti sollicite providens dominus archiepiscopus, vobis istud per me denuntiat, ut prosequendæ causæ, quam adversus dominum Landaviensem habetis, hac vice operam non detis. Placuit enim serenitati ejus, ut actio ipsa usque ad octavas Epiphaniæ, vel ad reditum ejus deinceps differatur, sic tamen ut possessio quæ in controversia est, a vobis interim inconcusse possideatur. Dominus enim Landaviensis, sicut scripto suo testatur, hoc idem annuit, et vobis interim pacem se per omnia servaturum, compromittit. Valete, et paternæ circa vos gratias reddentes affectioni, ejus per omnia consiliis adquiescite.

EPISTOLA XLIX.—AD SIMONEM WIGORNIENSEM EPISCOPUM.

Patri suo et domino S. Wigorniensi Dei gratia episcopo, frater G. Glocestriæ dictus abbas, salutem, et si quem potest, ex caritate famulatum.

Rogat nos Radulphus de Wirecestria, ut apud sublimitatem vestram pro ipso interveniamus. Sed in re ista petere nil audemus, nisi quod honori vestro et saluti ejus utile judicamus. Scimus enim non dimitti peccatum, nisi restituatur ablatum. Sed hoc in his verum est, quibus facultas suppetit, qua possint ablata restitui. Quæ si forte defuere, licet quod ablatum est ex impossibilitate non redditur, tamen cordi contrito et humiliato venia non negatur. Unde pœnitentem hunc si vestra adverterit discretio, debet quidem ad ipsum absolvendum, prudens admitti dispensatio, ut quod minus est in ablati restitutione, abundet in severitate pœnitentiæ. Ideo quantum licet, vestræ supplicamus benevolentiæ, ut memor illius calamum quassatum non conteras, et linum fumans non extinguas, accepta securitate non redeundi ad vomitum, et injuncta simul pœnitentia eum in spiritu lenitatis revocetis, et erroneam ovem, si fieri potest, ad caulas Domini pio humero reportetis. Valete.

EPISTOLA L.—AD ROBERTUM HEREFORDIENSEM EPISCOPUM.

Patri suo et domino Roberto Herefordiensi gratia Dei episcopo, frater G. Glocestriæ dictus abbas, salutis gaudium, et obedientiæ famulatum.

Instanti necessitate compellimur, ut de negotio

quod vobis præ manibus est, a dominis et amicis nostris ad dominum papam subsidii litteras expetamus. Rogamus itaque benevolentiam vestram, ea qua de vobis caritate confidimus, ut nobis litteras vestras ad dominum papam concedatis, quibus fratri nostro Bernardo abbati Cerneleiæ testimonium quale vel de ipso forsitan audistis, vel a religiosis fratribus audire potuistis, præbeatis. Quem enim tam doctrina, quam vita dignum commendatione cognovimus, ab amicis veritatis in ipsa sponsi præsentia commendari cum fiducia postulamus. Et quoniam ipsi adversus aliquot fratres Cernelienses causa est, rogamus ut et de electione ipsius, et expulsione, et de ipsa Cerneliensis ecclesiæ dissolutione, quod in ore omnium est, et quod ipsi verum esse et causæ nostræ prodesse cognoveritis, adjiciatis. A domino et amico magna exposcimus, cui in magnis etiam et arduis obedire et obsequi non recusamus. Vos Deo denique valere optamus, in Christo dilecte pater.

EPISTOLA LI.—AD JOCELINUM SARISBERIENSEM EPISCOPUM.

Patri suo et domino J. Saresberiensi episcopo, frater G. Glocestriæ dictus abbas, miseris non plus irasci quam satis est.

Stilus humilis est et summissa, materias exorare pro jam mortuo, ut ipso agente satis, et patre tandem miserante, quoquomodo revocetur ad vitam. Gladio spiritus, quod est verbum Dei, præcidisti Alardum jamdiu a vita, quod utinam non meruisset, aut si meruit, spiritum apud vos utinam condigne satisfaciens invenisset. Quod actum quia nondum est, pulsamus ad ostium non amici solum, sed et pa-

tris et domini, si quomodo tandem aperiatur nobis, et audiatur clamor noster in intimis, ubi in cubili conscientiæ bonæ amicus idem et dominus cum pueris suis, qui sunt purificati jam animi delectatur opimi requiescit. Speramus enim quod in necessitate recurrenti ad vos, nec pro pane lapidem, quod est repulsa durissima, nec pro pisce serpentem quæ laboriosa est, et in dolo protractio, nec pro ovo scorpionis novissima porrigetis. Dignum est e manu pontificis alia longe donativa splendescere. Quorundam gloria est, sed non apud Deum, miserorum plus lætari casu quam de reditu gloriari. Longe monet aliter, qui redeunti in amplexus occurrit. Rogamus itaque dilectissime in Domino, ut injuriarum paulisper immemor ad se redeat ille vester in nullo unquam degener sanguis, et se tum demum victum æstimet, quum sibi jam supplicatur a victis. Quem persequeris, rex Israel, quem persequeris? Canem mortuum et pulicem vivam. Si de libertate ecclesiæ quæ sancta sunt in corde vestro disponitis, si fratres et coepiscopos nostros in ecclesiis de manu laicorum emendis, ut nec eis personas præsentare liceat, omnes anteire proponitis, totum hoc quidem laudabile est, ut religio semper collocetur in summo, sed quæso non tam aspere requiri a minimis quod nondum attentatur in summis. Scitis equidem quam sit periculosa desperatio. Quid si immoderate persequentem Asahelem lancea Abner exceperit? Videte, ne de manu vestra sanguis utriusque requiratur. Consuetudinis, ususque longævi non vilis est auctoritas, et ubi non peccatur in Deum, tolerabile est, ut radicibus suis antiquitas inconcussa permaneat. Si nobis indulgetis, quod omnes coepiscopos vestros suis omnibus indulgere notissimum est, quis unquam obsecro, reprehendet? Scio apud quem mihi sermo est,

apud patrem et dominum, cui innata bonitas animi, totum quod laudabile est, persuadet. Alardum quacumque involvatis amaritudine, dum sibi tantum personam præsentare liceat, quæ in ecclesia de Finchehamestude, vestris per omnia mandatis obediat et acquiescat. Valete.

EPISTOLA LII.—AD MATILDEM IMPERATRICEM.

Venerabili et illustri dominæ M. imperatrici, regis Henrici filiæ, frater G. Glocestriæ dictus abbas, in decore virtutum summo regi complacere.

Super his, quæ vestra mihi mandavit excellentia, meum si placet, responsum æquanimiter audiatis. De religione domini Nivardi, fratris dilectissimi patris nostri domini abbatis Clarevallensis, ita mihi certus sum, quod si ea quæ inter nos et Cernelienses acta sunt plenius agnovisset, non solum mihi querelam non movisset, sed quæ dictante æquitate, et domino papa statuente, gesta sunt, firma manere voluisset, et vobis tenenda suasisset. Cernelienses enim monachi dominum papam adeuntes, causæ quam adversus abbatem suum intendebant, sibi judices in Anglia statui petierunt, et ad hoc episcopos quatuor impetraverunt. Ad hos itaque litteras domini papæ afferentes, juxta earundem litterarum tenorem, die constituta solenniter auditi sunt, et per omnia deficientes judicio publico condemnati. Præterea non solum sacerdotio privati sunt, sed etiam infames in perpetuum judicati, et custodiæ claustrorum regularium, et scripto et præcepto domini papæ mancipati. Quum itaque quosdam eorum domini papæ auctoritate susceperimus, ipsos nisi eadem auctoritate remittere, nec possumus, nec debemus. Non turbetur ergo vestra serenitas, si apostolico mandato

obedimus, a cujus voluntate resilire, instar sacrilegii judicamus. In his vero quæ possumus et debemus, mandatis vestris acquiescere parati sumus. Verum in quo ecclesiæ auctoritas offenditur, plena nobis excusatio est, si quod non debemus, exigimur. Valeat in perpetuum sublimitas vestra.

EPISTOLA LIII.—AD JOCELINUM SARESBERIENSEM EPISCOPUM.

Patri suo et domino J. Saresberiensi Dei gratia ecclesiæ episcopo, frater G. Glocestriæ dictus abbas, salutem et servitium.

Urget me importuna Alardi lamentantis improbitas, ut quod forte negandum esset temeritati, negari nequeat improbitati. Unde preces sublimitati vestræ solita confidentia porrigo, ut quam in Adelardum intendisti vel jam dedisti sententiam, ea qua filios consolari oportet sobrietate levigetis, ut nec quassatam confringatis arundinem, nec linum fumans extinguatis. De rebus presbyteri quas juste petitis, si quid minime restitutum est, plenius sub juramenti taxatione restituet. Si in dignitatem vestram quoquomodo præsumptum est, misericordiæ vestræ condigne satisfaciet. Unum tamen rogamus humiliter, ut quod nulli parochiano vestro hactenus negare consuevistis, ipsi in ecclesia de Finchamstude concedatis, ut personam vobis præsentet idoneam, quam in præfata ecclesia ministrare permittatis. Justum tamen foret sicut donationem ecclesiarum, ita et præsentationem personarum laicorum non esse, sed quod in regno isto nondum in consuetudinem inductum est, a minimis inchoari non oportet, nec a minoribus exigi, quod a majoribus nequeat extorqueri. Si igitur

antiquitatem suis aliquatenus vultis convelli radicibus, inchoandum erit a capite, ut inde in barbam descendens unguentum Domini, oram etiam vestimenti attingat, et sic totum corpus ecclesiæ tanto melius, quanto diffusius, suæ flagrantiæ suavitate perfundat. Petitioni meæ assensum dari, non alia fiducia deprecor, nisi ut quia semper audistis immeritum, audiatis adhuc, et non ingratum. Valete.

EPISTOLA LIV.—AD WILLELMUM DE CHEISNEIA.

G. Dei gratia abbas Glocestriæ, Willelmo de Cheisneia salutem.

Gratias tibi ago de omnibus bonis quæ mihi fecisti, bene sperantes de te, ut semper de bonis in meliora procedas. Nam si dure ad præsens respondisti mihi, necessitatem quæ te urget, culpare possum, sed te culpare non possum. Scio quod amicus amico, nepoti avunculus libenter parceret, si necessitas instans hoc permitteret. Et quidem hoc bonum esset mihi, sed multo melius tibi. Nam si tu nos in temporalibus adjuvas, nos tibi spiritualia nostra non negamus. Si omni die apud nos omnes, ibi tui memoria agitur, ubi patri filius immolatur. Sed hoc fortasse quid sit ignoras, vel si bene nosti, non curas. Nec permittit instans necessitas, ut multum inter amicos et alios discernas. Ideo quindecim marcas argenti tibi mittimus rogantes, ut sicut eas bona voluntate mittimus, ita et eas bona voluntate suscipias, ne si nimis spiras ad censum, illorum qui pro te sunt ad Dominum, erga te minuas affectum. Memento, quod vita tua fumus exiguus est, et tota tua gloria pulvis et vermis. Hodie es, et cras non eris, vel si cras eris, nescis si eris post. Et si exieris

de corpore, de gloria tua nihil tecum portabis. Castella tua stabunt hic, et habebit ea qui nullas tibi gratias aget, et in labore tuo forsitan gloriabitur extraneus. Solummodo peccata tua te sequentur, et nondum tibi videtur, quod satis peccator sis, sed tunc velles quod hic minus peccasses. Ea die, quum miseriam respexeris, et ululatum viduarum, et pauperum gemitum, et orphanorum planctum, querelas ecclesiarum, super te videris, quis tibi sensus erit, ad quem respicies? Quis omnium sanctorum est, quem non offenderis. Quis pauperum Dei circa te est, quem non læseris? Nisi dum potes, tibi provideris, tam vehementer coram Deo accusabunt te opera tua, ut nec in hac vita te diu possit tolerare justitia ejus, nec in futura aliquatenus misereri. De propinquo te monuit Dominus, caros tuos de medio tulit, virga ejus jam nunc est extensa in te. Aperiat ipse cor tuum, et infundat ei gratiam suam, ut ante tuum diem novissimum bonum opus germinet ex te, in quo possit Dominus salvare te. Valete.

EPISTOLA LV.—AD F. RADINGENSEM ABBATEM.

Patri suo carissimo F. Radingensi Dei gratia abbati, omnibusque Radingensis ecclesiæ filiis, frater G. Glocestriæ dictus abbas, et hi, quorum ipse ministerio deputatus est, salutem et dilectionem.

Pervenit ad nos, carissimi, magistrum Serlonem de Arundel, crebra vos prece sollicitare, ut de ecclesia de Berchelaie, contractum aliquem cum eo ineatis, et quædam quæ inter vos nominata sunt, sibi concedendo prædictam ecclesiam amodo habeatis. Asserit etiam, ut audimus, se quædam possidere, quæ non possidet, et ostensione quarundam chartarum quas

prætendit, vos in credulitatem eorum quæ affirmat, inducit. Unde vestram præmonemus dilectionem, ut sic dictis ejus adquiescatis, ne inconsiderata quadam commutatione damnum, quod facile reformari nequeat, incurratis. Certum enim habeatis nos ecclesia de Camme, et ecclesia de Herlingeham, et omnibus quæ ad eam pertinent, apostolica auctoritate investitos esse, et vos nec commutatione aliqua, nec ullo domini Serlonis dono, vel cujuscumque assensu aliquid in eis, nisi cum summa nostri injuria, vindicare aliquatenus posse. Præterea et illud noveritis, clericum nostrum Reginaldum in ecclesia de Berchelaie præbendam unam habere, et Serloni in nullo subjectum esse. Unde si de ecclesia, in qua iste parem Serloni personatum habet, ipso non solum nolente, immo et reclamante, commutationem feceritis, vestrum magis libitum quam quicquam juri congruum facietis, nam quæ publici juris sunt, nullius numerantur in bonis, nec contractus unius transferre potest in re communi dominium. Vos nequaquam latere volumus, prædictum Reginaldum anno præterito, quum eum Serlo de his quæ a nobis modo vindicat, fatigaret, ad dominum papam appellasse, et seipsum in statuto die præsentasse, et quum dominus Serlo nec apparuerit, investitum suis cum gratia domini papæ, ad propria remeasse. Ut vero quod summum est non taceam, certum vobis esse non dubito, quod ecclesiam obtinere contractus illicitus est. Unde preces sedulo discretioni vestræ porrigimus, ut in re ista sic omnia moderetis, ut nec religioni vestræ notam inferatis, nec habitam hactenus inter nos caritatem emolumento facile minuatis. Valete.

EPISTOLA LVI.—AD UCTREDUM LANDAVIENSEM EPISCOPUM.

Patri suo et domino U. Landavensi Dei gratia episcopo, frater G. Glocestriæ dictus abbas, quoniam dies mali sunt, virtutem in infirmitate perficere.

Testis mihi, pater dilecte, veritas est, et quæ mihi non mentitur de me conscientia, quam puro corde, et caritate non ficta, vos a prima vestri cognitione dilexerim, et honori vestro simul et commodo, sicubi quicquam potui, sollicita circumspectione coadjutor semper et cooperator extiterim. Quod licet ad vos forte non pervenerit, attamen istos non latuit, dominum scilicet Cantuariensem, dominum etiam papam, et qui de latere ejus sunt, in quorum præsentia quum ipse adessem, si de vobis aliquid sinistrum quandoque ventilatum est, me et reclamante, et aliqua vehementia resistente, non solum suppressum resedit, sed velut quædam mendacii nubes prorsus evanuit. Ut verum fatear, equidem si non vobis in multo servivimus, attamen conciliavimus vobis potentum animos, et bona quæ de vobis speramus, nequaquam reticendo, sed palam edicendo, vos in ipsorum gratiam, nec modicam, nec quidem contemnendam induximus. Caritas enim nunquam excidit, et ipsa enim quum perfecta est, prorsus nescimus. Hæc vero est quæ facile nobis persuadet bene de vobis sperare per omnia, et in quibus nobis jurisdictio vestra necessaria est, æquitatem et justitiam quadam confidentia postulare. Preces itaque sublimitati vestræ porrigimus, ut nostra de vobis non fraudetur spes, et ut litteræ contestantur, super decimis, quas a domino Leofrico juste requirimus, ea diligentia terminetis, ne nobis in ec-

clesiæ nostræ detrimento, turpi quadam mutilatione gravamen inferatur, et ut vobis tanquam patri et domino, non solum a me, sed a toto etiam nostro collegio gratiarum actio, et debiti honoris exhibitio referatur. Judicium æquæ libræ non recusamus, ne tamen offendantur qui amici sunt, rem magis honesta transactione finiri vellemus. Valete, semper in Christo Domino dilecte pater.

EPISTOLA LVII.—AD EUNDEM.

Patri suo et domino U. Landaviensi Dei gratia episcopo, G. dictus abbas Glocestriæ, Deo jure meritorum complacere.

Gratum munus æstimo quod me, dilecte pater, litterarum commonitorio provocas ad virtutem. Nihil est enim quod pater filio vel utilius suadere, vel intimare possit honestius. Nam sola est virtus, quæ Domino virtutum dignum præstat obsequium, et totum exosa quod præterit, affectare præsumit æterna. Virtus est, quæ animos evehit, et totum fugiens, quo turbamur in infimis, locum sibi quærit et invenit in supernis. Species ejus amabilis est et concupiscibilis forma, quæ, ut ait sapiens, si corporalibus ad plenum intuenda daretur oculis, omnium in se appetitus excitaret non modicos. Gratias itaque paternæ diligentiæ refero, quæ mentem meam ad eam quam commendo virtutem, non mediocriter incitavit. Nam quod meæ commissa sollicitudini tractare me diligenter edoces et hortaris, ad prudentiæ me fines applicas, et ea quæ in omni officio pernecessaria est, plenitudine me discretionis informas. Unde si dilectæ mihi benevolentiæ tuæ, frater, quem in partes illas direxi, reverentiæ minus impendit, offensam

profecto geminavit in me, quod non solum offendit episcopum, sed et dominum immo et patrem experimentis quamplurimis amicissimum. Precor itaque ut correctum suscipias, et admonitum, et hanc nobis donando injuriam vestra nobis cumulare beneficia, et gratia super gratiam addita coronare non desistas. Partem vero tibi, quam juste repetis, in integrum reddi præcepi et præcipio, et quædam tibi mandata secretius usque ad adventum Radulfi clerici nostri, ad præsens omitto. Valete.

EPISTOLA LVIII.—AD HENRICUM WINTONIENSEM EPISCOPUM.

Patri suo et domino H. Wintoniensi Dei gratia episcopo, frater G. ecclesiæ beati Petri Glocestriæ dictus abbas, pie miserando misericordiam promereri.

COMPELLIT me caritas serenitatem vestram, in Christo dilecte pater, humiliter implorare, ut quendam militem nomine Rogerum Foliot, quem homines vestri apud Merendune incarceratum tenent, gratia vestra et petitione nostra, ad redemptionem mitti jubeatis. Qua in re sublimitati vestræ præsumendo devotus supplico, ut fucos et superflua verba Willelmi de Cheisnei non admittatis, nec secundum voluntatem ejus illum gravari permittatis, nec verbis eum odientium de ipso fidem habeatis. Noverit enim sanctitas vestra, quod pater ejus nunquam nisi dimidiam hidam terræ habuit, ipse prorsus nihil, nisi quod usu militiæ adquisivit. Ad donativum enim domino Brientio servivit hactenus, et jam nunc equos et arma amittendo, totum quod habebat, semel et simul perdidit. In pauperem itaque rogamus ut respiciant oculi vestri, et vinctum de carcere edu-

cendo, ab eo qui solvit compeditos gratiam obtineatis, et me, si quid possum, gratiæ debitorem habeatis. Valete.

EPISTOLA LIX.—AD GAUFRIDUM PRIOREM WINTONIÆ.

G. Dei gratia abbas Glocestriæ, venerabili domini suo et amico carissimo, Gaufrido priori Wintoniæ, salutem et dilectionem.

GRATIAS benevolentiæ vestræ habeo referre multimodas, quia parenti meo Rogero Foliot benigne subvenistis, et in necessitatibus suis sibi benevole providistis. Sed quia inter amicos præteritorum bonorum exhibitio, certa est futurorum expectatio, rogamus ut non tepescat caritas vestra, quatinus hoc a vobis deserviat humilitas nostra. Rogamus itaque, ut apud dominum Wintoniensem pro ipso interveniatis, quatinus eum de carcere educi faciat, et ad redemptionem mitti præcipiat. Ignominiose enim tenetur in carcere, et jam extrema afflictus est egestate. Unde precor obnixe, ut præsenti negotio intendatis, quatinus si quid possumus, nos gratiæ debitores habeatis. Valete.

EPISTOLA LX.—AD . . . . EPISCOPUM.

LÆTATUS sum in his quæ dicta sunt mihi nuper de te fama divulgante cognovi. Audio præsulem digna præsule cogitasse, et illicitæ præsumptioni sanctitatis animo restitisse. Est aliquando profecta sententia, ut sub tributum Christi sponsa redigatur. Sed in te cura pastoralis evigilat, ut quod animo præsumptum est, nequaquam opere compleatur. Arguis, obsecras,

increpas, et defendis, et quos fomento non prævales præcisionis ferro curare non pertimescis. Pectus sane commendabile quod mansuetis exhibet gratiam, et contumacibus disciplinam. Cum manna virgam in sanctuario divina reponit auctoritas, sic plenitudinem pastoris erudiens, ut et de pectore gratiarum bonis exhibeat totum quod dulce est, et contumaciam reprimat disciplina. Gratulor equidem te pastoralem regulam perspicaciter attendisse, et quod exequendum noveras, ut decebat episcopum, non minus fortiter quam prudenter adimplesse. Sane in ipso virtutis opere, tota mihi virtus elucescit. Est namque prudentia, nosse quid deceat, justitia cuique exhibere quod oporteat, fortitudo hominem non timere, quia caro est, et in virtute spiritus totum audere quod sanctum est. Temperantiæ est, non ex ira quippiam vel ex commotæ voluntatis impulsu fuisse gestum, sed solo virtutis amore ad summi regis ulciscendas injurias igne spiritus incanduisse. Ages ergo cum fiducia. Valete.

EPISTOLA LXI.—AD UCTREDUM LANDAVIENSEM EPISCOPUM.

Patri suo et domino U. Landaviensi Dei gratia episcopo, frater G. Glocestriæ dictus abbas, salutem.

Importunus effectus sum, sed vos me coegistis; petivi sed non accepi; pulsavi, sed nondum aperuisti mihi; spero tamen quod pulsanti amico pater non tandem affectu aperiens, nec panem petenti lapidem, vel piscem aut ovum postulanti, serpentem porrigetis aut scorpionem. Pacem a filio pacis et patre et domino, et multis rerum experimentis amico postulamus. Læta mihi dies non erit, qua contra vos in

judicio sistere, urgente etiam necessitate compellar. Agat ergo pontifex digna pontifice, et si quid inter filios suos litis aut controversiæ motum est, ad pacis statum redigat universa. Decimas a domino Leofrico repetimus, quibus investita fuit ecclesia nostra, et absque judicio spoliata. Jactura gravius est amittere quæ justitia repetit manifesta. Cætera juxta quod dixit vobis dominus Jocelinus, beneplacito vestro committemus. Vigilet hæc circa patris et pastoris affectum, ut a filiis condigno merito, et gratiam reportet et servitium. Valete.

EPISTOLA LXII.—AD JOCELINUM SALESBERIENSEM EPISCOPUM.

Patri suo et domino J. Salesberiensi Dei gratia episcopo, frater G. dictus abbas Glocestriæ, et humilis ecclesiæ beati Petri conventus, id modicum quod sunt, et devotionis obsequia, si qua possunt.

Ad vos, dilecte domine, jamdiu nostra querela perlata est, cui si nondum subvenit pietas, a vestra tamen benevolentia nostra non desperat humilitas. Unde angariati et afflicti plurimum, ad vos iterato recurrimus, nostris opem ferri poscentes incommodis, et juvamen detrimentis. Nam quia vobis conquesti sumus, solito magis affligimur, et quia nos de conquestione nostra nihil aut parum considerant profecisse, ipsa impunitate sua armati, nos velut expositos arbitrantur, et sibi cuncta licere in nos, velut a vobis quadam data licentia gloriantur. Unde rogamus humiliter, ego, quod quidem parum est, et omnes fratres nostri, quod equidem magnum est, ut nostras, si placet, non parvipendas injurias, sed nobis exhibendo justitiam, vestrum ut dignum est, ministerium

honoretis, et nos si quid possumus, gratiæ debitores habeatis. Valete.

EPISTOLA LXIII.—AD EUNDEM.

Patri suo et domino J. Salesberiensi Dei gratia episcopo, frater G. ecclesiæ beati Petri dictus abbas, pœnitenti veniam non negare.

Justus in exordio sermonis sui accusator est sui. Quia ergo justitiæ conformari desidero, meipsum inprimis arguo. Quantum enim fuit in me majestatem vestram et honorem meum in parte minui, quum occurrenti mihi humilitati vestræ et mansuetudini, amplexu gratissimo et corde humillimo non occurri. Cur tamen supersederim si vestro mihi daretur frui alloquio, ipse dicendo quam scribendo melius intimarem. Si quæ ergo pristinæ caritatis erga nos supersunt usquequaque reliquiæ, si juxta mandatum Domini pœnitenti pectus episcopale non clauditur, precor ut in proximo quum iter meum ad dominum archiepiscopum dirigetur, vestri mihi colloquii facultas non negetur. Quia vero locum diemque colloquii vobis statuendo nuper excessi, præsumtive reus non id amplius ago, sed vestræ totum voluntati committo. Quid super hoc vestro sedeat arbitrio, parce memor irarum, si placet, mihi rescribatis. Triduum vero antequam vos ad locum destinatum venire oporteat, nuntium item meum habebitis. Quod si Abendune vel Redingis locum dederitis, meo plurimum labori parcetis. Valete.

EPISTOLA LXIV.—AD ROBERTUM HEREFORDIENSEM EPISCOPUM.

Patri suo et domino R. Dei gratia Herefordiæ episcopo, frater G. Glocestriæ dictus abbas, die quotidie bene prosperari in gratiam.

Ad synodum quam, dilecte pater, celebratis, iter ipse arripueram, sed domini Wigornensis literæ nos ipsum hac die lunæ Glocestriæ præstolari obedientiæ et caritatis imperio compulerunt. Ideo quod ad præsens non possumus, dilectæ nobis sanctitati vestræ scripto supplicamus, ut de Wallensibus, de Herchenefeld, Idel, et Chenedin, et eorum complicibus, nobis justitiam exhibeatis, ipsi enim in nos immeritos suas ulciscuntur injurias, et quum eis in nullo nocuerim, plusquam sexaginta marcarum damnum nobis intulerunt, et totum [quod] in Brantonia laboravimus diu, uno impetu et incursu abstulerunt. Speramus quod damna nostra et incommoda tanquam pensabitis et quod opem quam nulli juste petenti subtrahitis, filiorum justæ postulationi non negabitis. Notum præterea sanctitati vestræ facimus, quia clericus vester Gunni de Stantuna in novissimis agens, a vobis ut patre et pastore animæ suæ, sanctarum orationum vestrarum suffragium expetit, ut vestro interventu communitus, jamjam exiturus, Domini misericordiam possit securius expectare. Rerum vero suarum dispositio hæc est, quam in conscriptorum testium præsentia ipse subscripsit. Quantum annonæ in domo sua est, hæc servientibus suis et his quibus aliquo debito obligatus est concedit. Reliquorum omnium tertiam vobis legavit, et ecclesiæ nostræ, in qua habitum monasticum suscepit, duas reliquas con-

signavit. Hujus extremæ voluntatis suæ testes hi sunt, Nicholaus sacrista, Grimpater, Walterus. Et quia nihil magis debetur humanitati quam quod extremæ voluntatis liber sit stilus, et licitum quod ultra non redit arbitrium, suppliciter petit, ut quod a se pietatis intuitu actum est, auctoritate vestra stabiliatis, vel si vobis aliter visum fuerit, voluntati vestræ sua non præjudicet. Valete.

EPISTOLA LXV.—SIMONIS WIGORN. EPISC. EP. AD UNIVERSOS S. MAT. ECCLESIÆ FILIOS.

Dilectis in Christo fratribus universis sanctæ matris ecclesiæ filiis, S. Wigornensis Dei gratia episcopus, perpetuam in Domino salutem.

Ad pacem ecclesiæ tutius in aliqua parte muniendam, vestræ notum facimus diligentiæ, quod controversiam illam, quæ inter filios nostros monachos scilicet Glocestriæ et canonicos Lantoniæ, de corpore domini Milonis comitis Herefordiæ, in præsentia nostra nuper exorta est, illam biduo actam, hoc tandem fine utriusque partis assensu terminavimus. Canonici corpus ipsum, quod monachi in ecclesia sua humandum esse, multis attestantibus asserebant, tum parochiali jure, tum gratuita donatione, quam ipse comes ecclesiæ eorum de se fecerat, antequam se Lantoniensi concessisset ecclesiæ, illud corpus canonici liberum et quietum, nil de jure reclamantes, dimiserunt. Monachi vero precibus venerabilis fratris nostri Roberti Herefordensis episcopi, et nostris, domini etiam Rogeri filii comitis, et multorum baronum et militum, corpus ipsum in ecclesia Lantoniensi, in qua allatum fuerat, sepulturæ tradi concesserunt. Hac tamen conditione, quod ipsi

dominum Robertum filium comitis, et uxorem ejus, et omnes heredes in perpetuum, et dominum castelli Glocestriæ, quicumque unquam futurus sit, ecclesiæ beati Petri liberum et quietum absque omni reclamatione concesserunt. Ad cujus rei confirmationem, ego Simon Wigorniensis episcopus, dominum Robertum filium comitis manu accipiens, per manum filii nostri Gilberti abbatis Glocestriæ, ipsum et successores ejus, ecclesiæ beati Petri attitulavi, et ubicumque terrarum obierint, in illa ecclesia sepeliendos et humandos, episcopali auctoritate constitui. Valete.

EPISTOLA LXVI.—AD SIMONEM WIGORNIENSEM EPISCOPUM.

Patri suo et domino S. Wigorniensi Dei gratia episcopo, frater G. Glocestriæ dictus abbas, et ecclesiæ sancti Petri conventus humilis, salutem et obedientiam.

QUÆ sint ea, domine, quæ a domino Willelmo de Bellocampo tamdiu sustinuimus, fratrum nostrorum relatu plenius agnoscetis. Nam ut omittamus quæ retro sunt, non diu quod tres et quadraginta summas bene purgati tritici, quæ ad usus fratrum nostrorum deferebantur, per eum amisimus et earundem recuperationem usque adhuc spe promissæ pacis, dolo capti distulimus. Singulis præterea mensibus in procuratione servientium suorum, tres solidos dare jamdiu cogimur, et unoquoque anno ad utramque sementem, sexaginta jugera terræ suæ arare, serere, et illi metere compellimur. Sunt præter ista quotidianæ servitutes operum innumeræ, quibus homines nostros angariare, et usque ad extremam miseriam persequi et affligere non cessat, et quo majori erga eum pati-

entia sumus, tanto minus se jure in nos et totum quodlibet facere formidat. Flagrat ecce recens maleficium ejus, et hac hebdomada ad bene inchoanda jejunia sua, domos nostros confregit, annonam excussit et asportavit, et de cætero pejora promittit. Unde preces sublimitati vestræ porrigimus, ut hanc ejus audaciam compescatis, et nobis justitiam exhibere ulterius non differatis. Voluntate quidem nostra justitia in eum non differetur ulterius, nisi nobis ablata non promisso sed facto restituerit, et amodo in tota terra beati Petri injustas exactiones istas abjuraverit. Vocatus ter in ecclesia nostra hac proxima Dominica, licentia vestra excommunicabitur. Valete.

EPISTOLA LXVII.—AD JOCELINUM SALESBERIENSEM EPISCOPUM.

Patri suo et domino J. Salesberiensi Dei gratia episcopo, frater G. Glocestriæ dictus abbas, in meditatione cordis, et oris eloquio, Domino complacere.

QUONIAM scripsistis bene, rogamus ut faciatis et bene, et opem quam nobis verbo promittitis, opere compleatis. Incubus ille Cerneliæ, quod alieni juris est, audacter occupat; qui inde violenter excussus est, ad aliena limina solo justitiæ defectu mendicat. Ad vestræ igitur sanctitatis genua provoluti suppliciter exoramus, ut tam nostris fatigationibus quam extremis ecclesiæ desolationibus caritas vestra compatiatur, et subveniat, et adversus contumacem, inobedientem, et rebellem, non suspectæ nobis justitiæ vestræ zelus incandescat. Non est vobis adversus postulationes nostras excusatio. Potestis enim quod petimus, et debetis, anathematis itaque sententia in

ipsum et ejus complices, qui manifeste digni sunt proferatis, et animas nostras ne diutius suspensas teneatis. Litteras domini archiepiscopi vobis mittimus, cui nisi plene obedieritis, jam solus unus superest, quem pro justitiæ defectu requiramus. Valete.

EPISTOLA LXVIII.—AD BERNARDUM CLARÆVALLENSEM ABBATEM.

Adjutori Domini fidelissimo Bernardo Clarevallensi abbati, frater G. Glocestriæ dictus abbas, orationum utinam vestrarum participem me fieri.

DIGNUM est apud filios lucis, si quid forte noctis intervenit, ut plenius illucescente claritate non solum dispareat, sed etiam potius evanescat. Unde quod apud nos nulli fere dubium est, serenitati vestræ significamus, ne forte in his quæ novimus, veritatem in præsentia vestra obscurari permittamus. Scimus enim Willelmum quondam abbatem Tinterniæ, locum de Chingeswude, quem nondum quisquam monachorum inhabitaverat, ab ejusdem loci advocato Willelmo Berchelai, assensu præsidentium potestatum, imperatricis videlicet, et Milonis de Glocestria, nullo reclamante suscepisse, ædificasse, et de ipsa domo Tinterniæ conventum in loco ipso instaurasse, et jam statuto conventu abbatem de eadem domo sua, Thomam videlicet Tinterniæ priorem præfecisse. Deinde processu temporis prædictus abbas Willelmus Tinterniæ, adhibito sibi carissimo fratre nostro Hamone abbate Bordesleiæ, prædictum etiam Thomam domino Wigorniensi præsentavit, et ut in abbatem benediceretur obtinuit, et ipsi deinceps ut filio domini etiam de Chingeswude tanquam unicæ filiæ providit in pluribus, et subvenit. Quum itaque juri

suo renunciare cuique liberum sit, videat Tinternensis ecclesia si juri suo renunciavit, si quod obtinebat abjecit, et a se quod susceperat alienavit. Ætatem habet, loquatur ipsa de se. Nos quod apud nos celebre est, et in ore ut dicam omnium, vobis manifestare curavimus. Incolumitatem vestram sibi in longa tempora profuturam, conservet omnipotens Dominus, in Christo dilecte pater.

EPISTOLA LXIX.—AD THEOBALDUM CANTUARIENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Patri suo et domino Cantuariensi Dei gratia archiepiscopo, et totius Angliæ primati, T. frater G. Glocestriæ dictus abbas, delicias regibus in pane pinguissimo ministrare.

Officiosum mihi, domine, munus existimo, totum quod animæ meæ memoriam vestri repræsentat, aut suggerit. Unde præsentium hunc latorem transmisimus ad vos, ut per eum directis literis de statu nos vestro simul et voluntate certificetis. Nostra enim hujusmodi sunt. Infestant nos quamplurimi, et non solum nostram, sed omnes circa nos ecclesias multiplicatis angariis inquietant. Quos si percutimus in gladio, aurem Malchi, Domino manum extendente, cito sanari considerant, et ab hoc inperterriti peccant. Unde vestræ nobis literæ ad dominum Wigornensem, et ad dominum Herefordensem necessariæ sunt, ut ecclesiæ nostræ protectioni invigilent, et quo nos abesse contigerit, eo sibi consilii manum et auxilium propensius impendant. Nos vero itineri accincti sumus, et ad jussionem vestram, Domino annuente, parati aderimus. Adversantur nobis quamplurima, sed amor offendicula prorsus ignorat. Valeat

in longa tempora vestra sublimitas, in Christo dilecte pater.

EPISTOLA LXX.—SIMONIS WIGORN. EPISC. EP. AD PAROCHIANOS.

Simon Wigorniensis Dei gratia episcopus, dilectis sibi in Domino omnibus filiis et parochianis suis, salutem, benedictionem, et gratiam.

Quoniam multis et magnis frequenter occupati negotiis, singulorum necessitatibus prout vellemus vacare non possumus, ideo dilecto fratri nostro G. abbati Glocestriæ, auctoritate nostra benivola caritate concessimus, ut si persona aliqua in episcopatu nostro sibi et ecclesiæ suæ ecclesiam aliquam sive beneficium aliquod ecclesiasticum personæ tamen alteri vel ecclesiæ violentiam vel injuriam nequaquam inferendo concesserit, licet absentes simus, quod pia sibi largitione conceditur suscipere non omittat, dum tamen archidiaconum nostrum, vel si ipsum abesse contigerit, decanum nostrum qui partibus illis præerit adeat, et per ejus manum investituram accipiat. Hoc quia vobis notum, et illi firmum esse volumus, vobis notificare, et illi præsenti scripto confirmare curavimus. Valete.

EPISTOLA LXXI.—AD UHTREDUM LANDAV. EPISCOPUM.

Patri suo et domino U. Landavensi Dei gratia episcopo, frater G. Glocestriæ dictus abbas, salutem.

Quoniam habitio mandato comparatur, dilectæ nobis excellentiæ vestræ præsenti scripto notificamus,

quod sicut nullam Radulfo clerico nostro adversus Teochesberiam hactenus calumniam injuste movere mandavimus, ita nunc si injustitia sua pertinax invenitur, id quantum nostra interest aliquatenus ratum habemus. Nam quum præcepta juris hæc sint, honeste vivere, alterum non lædere, jus suum cuique tribuere, sicut ea quæ nostri juris sunt nobis illæsa manere volumus, sic quæ competunt aliis nullam nostra opera læsionem aut detrimentum sustinere desideramus. Paternitatis itaque vestræ notitiam latere nolo, quod dominus abbas de Teochesberia, decimam de terra R. Foliot, mihi volens satisfacere, pro tribus solidis uno anno dimisit, decimam dico quam prædictus R. reclamabat juris esse ecclesiæ de Lancarwan. Prudentiæ itaque vestræ palam volo esse, hoc modo ad illum ejusdem decimæ investituram devolutam esse. Quapropter caritatem vestram diligenter et obnixe precor, ne occasione mei, vel prædicti R. præfatum abbatem super hoc in aliquo gravetis vel gravari permittetis. Alienum contra justitiam et patrum decreta omnino nolo, quia non debeo affectare aut possidere. Valete.

EPISTOLA LXXII.—AD R. EXONIENSEM EPISCOPUM.

Patri suo et domino R. Exoniensi Dei gratia episcopo, frater G. Glocestriæ dictus abbas, salutis gaudium et obedientiæ famulatum.

QUANTA, domine, debeatur apostolicæ majestati reverentia, quæ etiam mandatis ejus obedientia, vestra satis novit discretio, cujus non minus ad doctrinam scientia, quam ad honestatem et omnem gratiam mores exuberant. Preces itaque serenitati vestræ porrigimus, ne vos Cerneliensium dissuasio

possit avertere, quo vos minus domino papæ contingat obedire. Adest dies actioni causæ domini Bernardi abbatis et monachorum Cerneliensium constituta, dies scilicet Dominica post ascensionem Domini, quo cæteri omnes Bathoniæ aderunt, quibus una vobiscum ejusdem est causæ cognitio, a domino papa delegata. Unde si vos abesse contigerit, dabitur prædictis monachis occasio subterfugiendi judicium, si aliquem abesse viderint judicum assignatorum. Quod quidem nobis non solum laboris esset continuatio, sed et iteratio, et coacervata gravaminum multiplicatio. Provideat itaque, si placet, vestra discretio, ne absentia vestra tam causæ nostræ sit detrimentum, quam fatigationibus nostris præbeat incrementum. Uno enim adventu vestro domino papæ obedietis, et nos humiles amicos vestros amplioris vobis gratiæ debitores statuetis. Valete.

EPISTOLA LXXIII.—AD EUGENIUM PAPAM.

Patri suo et domino summo pontifici frater G. dictus abbas, dies utinam bonos, et in longum beata tempora.

Sublimitati vestræ, dilecte pater, rem notam facimus, quam ecclesiæ necessitati profuturam, juvante Domino, vestra in hoc favente gratia confidimus. Nam cum filio vestro domino et patre nostro carissimo domino Cantuariensi, diebus exilii sui commorantes, utpote sedem certam aut locum proprium non habentes, sed negotiorum necessitate de loco ad locum demigrantes, Atrebatum Julio mense pervenimus. Ubi desiderio mirabili totius fere cleri et populi concordia vota repperimus in electione dilecti fratris nostri Hugonis, ipsius Atrebatensis ecclesiæ

archidiaconi. Quem, ab ineunte ætate, tota fere vita nostra cognitum primo conversationis honestæ discipulum, post nota satis auctoritate magistrum, in publicas gratulationes susceptum, ad ultimum ecclesiæ Atrebatensis archidiaconum, illæsam bonæ opinionis famam continuasse scimus, et scripto præsenti secure testificamur, in quod multorum religiosorum testimonia concordare non ambigimus. Unde, quantum audet apud majestatem vestram caram nobis et semper honorandam parvitas nostra præsumere, rogamus ut quem in humilitate sua respexit Dominus, vos ea, qua vobis omnes anteire datum est, benignitate respiciatis, et data vobis auctoritate a Domino, virtutem in ipso remuneretis, eatenus ut unius exemplo in religionis amorem cultumque virtutis quamplurimos attendatis. Inexpugnabili muro suo circumcingat vos Dominus, et armis suæ potentiæ protegat semper, in ipso dilecte pater. Valete.

EPISTOLA LXXIV.—AD ROBERTUM HEREFORDIENSEM EPISCOPUM.

Patri suo et domino R. Herefordiensi Dei gratia episcopo, frater G. Glocestriæ dictus abbas, salutem et obedientiam.

Salutationem domini papæ, totius etiam curiæ congratulationem, quorundam etiam suorum soliloquia libenter vobis seorsum posita conquestione nuntiaremus, sed nos ad præsens ad querimoniam injuriarum compellit atrocitas, ut postquam multa sustinuimus, seram saltem querelam apud justitiam vestram deponamus. Sævit in nos domini Badoronis et uxoris ejus plus justo severa potentia, et quum eos nulla ex parte læserimus, confractionibus et verberi-

bus, hominum etiam nostrorum incarcerationibus, rerumque direptionibus, quod non rapuimus multiplici servitute exsolvere compellimur. Quoniam itaque manifesta sunt hæc jam jamque ad judicium præcedentia, rogamus si placet, ut nobis justitiam super his exhibeatis, ipsamque exhibendo a peccato ipsos, nos ab incommodo defendatis. Valete.

EPISTOLA LXXV.—AD HIENARDUM, JOHANNEM ET CAPIT. S. DAVID.

Frater G. gratia Dei Glocestriæ dictus abbas, amicis suis Hienardo sacristæ ecclesiæ sancti David, et magistro Johanni, et toto capitulo, salutem et dilectionem.

Speramus vestram non latere prudentiam, quod mandatum mandatoris more finitur. Unde si mandatum aliquod a domino et patre vestro bonæ memoriæ episcopo Bernardo, super causa quæ de ecclesia sancti Ismaelis, inter nos et monachos de Cerneleia ventilatur, constat illud, re adhuc manente integra, episcopi ejusdem decessu expirasse. Nos itaque quum vos adeundi super hoc nulla cogat necessitas, monet tamen voluntas et suadet amicitia, vestrum super eadem causa judicium, si vobis tantum injunctum est, aut ad vestrum spectat officium, non declinare. Sed quia confecto nuper fatigati sumus itinere, et negotiis domini papæ, non solum magnis immo et multis occupamur, rogamus ut ob ipsius reverentiam nos et nostra in præsenti pace esse permittatis, et præsentem actionem usque ad episcopi in ecclesia vestra substitutionem differatis. Valete, et amicum justa postulantem audire non omitte.

EPISTOLA LXXVI.—AD ROBERTUM LINCOLNIENSEM ARCHIDIACONUM.

Roberto Lincolniensi archidiacono carissimo suo, suus G. veram et valituram in tempora prosperitatem.

Actio causæ nostræ usque ad adventum domini Eboracensis in Angliam consilio domini Clarevallensis, et domini papæ voluntate dilata est. Omnibus itaque in integritate manentibus, sani pariter et alacres Domino per omnia bene juvante redivimus, domino Eboracensi post quadragesimum ab adventu suo diem si sibi placuerit in præsentia et curia domini regis responsuri. Dunelmensis, Wigorniensis, Bathoniensis, Exoniensis, et præcipue Wintoniensis ab omni officio episcopali suspensi sunt, gratiam fortassis in posterum per bonos nuntios habituri. Dominus Cantuariensis et alii quamplures episcopi, et nos omnes pro domino Wintoniensi supplicantes, in nullo prorsus auditi sumus, sed, quod nos minus potuimus, comes Theobaldus instantia nuntiorum episcopi sperat obtinere. Dominus papa super his quæ ad ecclesiam vestram spectant, domino Wintoniensi in nullo penitus adquiescens, plenitudinem potestatis in consulendo ecclesiæ vestræ domino Cantuariensi concessit, ut in omnibus, quæ ad id spectant, domino Cantuariensi, tanquam domino papæ obediatis. Literas domini papæ super his Robertus Foliot ante discessum nostrum jam impetrans, vobis allaturus est. Agatis itaque cum fiducia. Quod enim domino Wintoniensi super hac re magis placuerit, hoc domino papæ per omnia displicebit. Fiscamensem, Hulmensem, illum de Westmustier illum depulsat dominus papa, jam nunc multa cum indignatione, et severitate reprobavit. Valete.

EPISTOLA LXXVII.—AD ROBERTUM BATHONIENSEM EPISCOPUM.

Venerabili domino fratrique carissimo Roberto Bathoniensi Dei gratia episcopo, frater G. Glocestriæ dictus abbas, salutem.

Præveniente nos in multis gratia vestra, juste se vobis offerunt et præsentant servitia nostra. Si quid enim sumus, aut scimus, aut possumus, hoc honori vestro esse, et scire, et posse desideramus. Prompto igitur ac libenti animo notificamus vobis, quod commodo vestro et honori profuturum speramus. A domino papa domino Cantuariensi creditum est et commissum, ut juxta quod inter eos dispensatum est, non solum abbates, sed et episcopos terræ istius, possit ab ea qua tenentur apostolica sententia, relaxare. In quo vobis a Domino provisum esse confidimus, ne maris, et montium, et exterarum regionum discrimina experiri oporteat, cui remedium opportunum in ipso domini archiepiscopi adventu, Domino sic disponente, accelerat. Dilectioni vestræ suggerente caritate, istud notificandum duximus, ut sic et vobis juxta hoc provideatis, et id si placet, domino Exoniensi, domino et amico nostro carissimo nuntietis. Valete, et me vestros precor inter amicos habete et reputate.

EPISTOLA LXXVIII.—AD CANONICOS ECCLESIÆ HEREFORDIENSIS.

G. gratia Dei abbas, et Herefordiensis ecclesiæ, mandato domini papæ vicarius, dilectis fratribus suis, omnibus Herefordiensis ecclesiæ canonicis, salutem et dilectionem.

Quoniam, dilectissimi, comitem Herefordiæ semel

et iterum, tertioque commonitum, ab errore viæ suæ pessimæ revocare non possumus, hoc solum nobis restat, ut ipsius audaciam ecclesiastica justitia compescamus. Unde vobis, auctoritate domini Papæ et domini Cantuariensis, injungimus, ut statim ex quo literas nostras susceperitis, a divinis officiis, excepto baptismo et confessione et viatico, cessetis, et quia lugente matre, filias gaudere non oportet, mandamus vobis, ut sententiam eandem in tota parochia vestra denuntietis, et firmiter teneri faciatis. Valete.

EPISTOLA LXXIX.—AD BRIENTIUM FILIUM COMITIS.

Domino et amico suo carissimo Brientio filio comitis frater G. e. b. P. Glocestriæ dictus abbas, bene currendo fructu non privari justitiæ.

Quosdam pertrahit in stuporem quod quum literas non didiceris, librum nihilominus edidisti. Verum scias id mihi non fuisse miraculo, quum quod artis tibi negabat industria, vehementiam amoris in te ex parte dictitasse cognoverim. Amor enim non accipit ex impossibilitate solatium, vel ex difficultate remedium. Semper enim operatur magna si est, vel si operari renuit, amor non est. Hinc est quod quum literas non didiceris, in campum tamen literarum non mediocriter impegisti. Hæreat animo tuo divi regis Henrici honore digna memoria, cujus dies bonos et aurea quondam secula patriæ gens orbata deplorat et rubigo præsentis ætatis frequenti sed tristi recordatione commemorat. Non est tibi elapsum memoria, quod te promovit a puero, quod juve-

nem educavit et donatum militiæ cingulo, donis et honoribus ampliavit. Verum hinc est quod te sui memorem fecit et recenti memoria vivit apud te: quoniam obiisse sibi totius Angliæ facies admodum desolata crebra miseriarum inundatione recognoscit. Ab illo enim degenerans amor tuus propagatur in stirpem regiam unicam ejus filiam et regni ipsius hæredem, cujus causam non solum armis, sed ut audivimus et jam vidimus, eloquii venustate simul et veritate sustines et defendis. Totum namque brevi complectis argumento, quod hactenus veritatis ignaros in favorem suæ partis alliciat et jamdiu veritatis conscios vel confirmet si amici sunt, vel obtudat, ut reliberet inimicos. Ipsam tamen de qua tibi sermo est in nullius commendes injuriam. Ea quæ regis Henrici fuerant, unicæ ejus filiæ, et legitimo matrimonio procreatæ asseris jure deberi. Videtur ad id quod asseris juris cujusque regula coaptari. Est enim divinum jus: et naturale est et humanum. Ex jure divino Dominum in Evangelio audivimus, dicente sibi matre sua, Fili, quid fecisti nobis sic? respondit ei Dominus: Quid est quod me quærebatis? nesciebatis quia in his quæ patris mei sunt, oportet me esse? Magnus est Dominus ad compassionem ancillæ, et magna est cælestis hæreditas, temporali comparata et transitoriæ. Sic tamen loquitur Dominus, ac si neminem dubitare oporteat, quin ea quæ patris sunt naturali ejus filio jure debeantur. Sed qui nullam prætermittit occasionem, si sibi oblata fuerint, quin tua dicta remordeat, non filium, sed filiam de qua agimus esse contendet, et quæ filio magis competunt non debere filiæ regalia sceptra addici. Quid contra istud lex divina respondeat, audiamus. In libro Numeri, capitulo ultimo, super hoc aliquid invenies: Salphaat homo erat Judæus,

de tribu Manassæ: huic filiæ tantum erant et nullus filius. Visum est quibusdam ob sexus imbecillitatem, non debere eas in bona patris admitti. De hoc requisitus Dominus legem promulgavit, ut filiabus Salphaat totum cederet integrum quod fuerat ab earum patre possessum. Eant qui volunt; ponant in cælum os suum, astris si placet machinentur insidias. Nobis fixum erit quod eterna lege sancitum est. Si vero jus naturale percurras, causæ huic non mediocre firmamentum et robur invenies. Jus enim naturale est quod natura non tantum nosse omnia animalia docuit, secundum quod singula juxta genus suum amorem sibi quendam conciliant, fœtus propagant, propagatos diligunt et conservant. Si te ex tenore hujus juris interroges, quid rebus hujusmodi sit natura propinquius, recte respondeas, id esse quibusque natura propinquius, ad quod ea naturalis plus trahit affectus. Sed volo dicas manifestius; Singulorum ad id magis affectus trahitur, quod ex iisdem quodam velut carnis et sanguinis participatio procreatur. Attende igitur ut vel homines a natura secernas, vel idem in his esse debere naturali jure concedas. A patre et matre prima est in filium filiamve progressio. Nepotem statue vel quemlibet alterum in sanguinis linea gradum. Jam languet amor et tepescit affectus, et sanguis ipse cursu quodammodo longiore defervuit. Est ergo in filium et filiam æque ferventior amor, affectus promptior et natura convinctior. Sed dices hæc omnia quæ de naturali jure diximus, ad interioris habitus qualitatem, non ad possessionis spectare successionem. Non ita est. Quem enim reputas natura proximum, restat ut ab eo quod possidetur minus estimes alienum. Vide quid te natura perdoceat. Tractus maris et sinus littorum pisces inhabitant, in quibus eos naturalis

partus effudit. In quibus educatæ sunt, saltus feræ non desinunt. Silvas aviculæ, in quibus concreatæ sunt, suis implent organulis, et natura in singulis, non solum intime trajicit qualitatis affectum, sed ipsi successivæ suæ soboli exteriora quæ possidet, quo potest jure largitur. Vide naturam ne expellas a te, prudenter ejus acquiesce judicio. Regis Henrici condignam sobolem, unicam ejus filiam, legibus editam et educatam, regis ipsius hæredem inconcussa ratione pronuntia. Hoc divinum, hoc jus naturale suadet: hoc juris humani sanxio protestatur. Nam jus humanum partim civile, partim jus gentium appellatur. Civile est quod observandum sibi civitas unaquæque constituit. Jus gentium est quod non civitas una sed unaquæque gens sibi censuit observandum. Sed et civili et jure gentium caute decretum est, ne liceat cuiquam patrifamilias filium filiamve legitimo procreatam matrimonio, nisi certis intercurrentibus causis abdicare. Causæ vero hujusmodi sunt: ut si quis patri manum injecerit, vel ejus mortem indiciis manifestis optaverit, vel beneficiis ingratus extiterit et quæ hujusmodi sunt, quibus intervenientibus culpis, lex etiam liberos abdicare permittit. Sed nihil horum in præsenti causa reperies. Illa enim, cujus causam tam sollicita cura perstringis, quando patri rebellis extitit? Quando ingrata beneficiis? Audivimus eam ad patris consilium tentasse maria, transcendere Alpes, ignotas adiisse regiones. Nupsisse ibidem ad patris imperium, et in ipso rerum fastigio et imperii culmine, honeste, sancteque tam diu perstitisse, donec, post viri decessum non necessitate urgente, vel impetu fœmineæ voluntatis leviter impellente, sed patre, qui miserat, revocante, ad ipsum reversa est. Et licet in ipso culmine rerum, ut dictum est, perstitisset, ut

regina Romani orbis et diceretur et esset, nequaquam supercilio elata est, sed ad omnem patris nutum ipsius subdita voluntati, ejus item consilio secundis potita nuptiis, viro nubens forti, sicut audivimus, et strenuo, Andegavensium, Cenomannensium, Turonensium domino, Normannorum etiam tunc triumphatori, ut audivimus, serenissimo. In his omnibus, quæ dicta sunt, non invenies cur exhæredari vel abdicari a patre debuerit. Ne quidem abdicata, sed pio prudentique consilio potius est in totius Angliæ et Normanniæ dominationem, episcoporum omnium et totius regni hujus nobilium juramento firmata. Eorum namque qui statuto consilio patris, ut dicitur, consueverant appellari nominibus, nemo plane relictus est, qui non ei consilium de obtinendo et tuendo post regis obitum regno Angliæ et ducatu Normanniæ sub juramenti religione promitteret. O tempora digna taceri! Reminisci pudet communis opprobrii nomen quod opprobrio duxerim? id quemque jurasse quod oportuit, sed ab eo quod sancte juratum est, cito leviterque recessisse. Quis infatuavit Angliam? Miserum dico caput, quisquis ille est, in quem tot redundant perjuria, homicidia, incendia, flagitia, desolationes, et scandala. Quando sibi securus erit qui contaminavit regnum, polluit sacerdotium, et non solum præsenti ætati sed futuræ posteritati grave inflixit opprobrium. Vere hæreditas ad quam festinatur in principio, in fine benedictione carebit. Quis jam Angliæ clades enumeret? Vetus habet historia, quod Alexandro mortuo pueri ejus imposuerunt sibi diademata et regnare cœperunt, unusquisque in loco suo, et multiplicata sunt mala in terris. Sic sic multiplicata sunt et hodie. In aures amici deploro quod sentio. Tot reges patimur quot nuptiis angustamur. In luto servimus et latere, et solam libertatis

umbram habemus, jam nihil agendo libere sed servis, qui increverunt hodie, tanquam voluntarie obsequendo. Nam

. . . . . levius fit patientia
Quicquid corrigere

non est fas. Et quid erit finis miseriæ? Dicam quod sentio. Dum stabit abominatio, deesse non poterit desolatio. In Deum graviter offensum est et contra insensatos pro ipso pugnat orbis terrarum. Revocetur ad justitiam status; bona principia laudabilis exitus prosequetur. Inter cætera quæ dixisti, laudabiliter et hoc positum est. Non ex toto in perniciem vadit, qui de medio malæ viæ revertitur. Reversus quidem es, nec reversus solum, sed conversus. Audiisti peccasse multitudinem, et ad horam impetum multitudinis es sequutus. Ore magis peccasti quam corde. Et quicquid ore promitteres fidem corde servabas. Filii Israel quandoque commixti sunt inter gentes, et didicerunt opera eorum et servierunt scultilibus eorum. Tu quoque in pronum currente multitudine, non ad primos impetus restitisti. Nec contra torrentem brachia inutiliter vaneque jactasti. Nactus opportunitatem quod corde fovebas apud te, illud opere demonstrasti: sed qui te æmulo livore persequitur, geminati perjurii calumniam fortassis opponet. Semel pejerasse malum est, iterasse perjurium multo pejus. Magis igitur bis quam semel perjuros a justitia recessisse, quid si cum rege stetisses, semel quidem pejerasses, perjurium tamen non iterasses, ideoque melius fecisses. Ne te siliqua vana perterreat, fidelitatem uni, fidelitatem promisisti et alteri; primo cui debebas, postmodum cui non debebas. Primo non pejerasses, nisi secundo aberasses. Ab hoc errore declinasti, et

sic omnia sanasti: hos evasisti laqueos, sed alios fortassis incurres. Tibi regis objectatur electio, ut te jure repellat ecclesia, cujus instituta despicis et sacramenta contemnis. Sed nunquid ad justitiam te sacramenta perducent? Sacra suos operentur effectus. Sanctificent nos potius quam a proposito sanctitatis avertant. Nos potius mundatos peccato justificent quam crimine irretitos, manibus ligatis et pedibus, in inferna demergant. Male de sacramento præsumitur, si per ipsum non laxatur culpa, sed reatus augetur. Nostro quidem judicio nihil in his est quo te juste premat ecclesia, si causam tamen hanc judex equilibris examinet. Nisi si forte rubore suffunditur, quod ei viam qua ire oporteat, quasi prævius ostendisti. Volo tamen attendas quid in parte hac audierim vehementius jaculatum. Non diu est quod audisti dominum papam Innocentium convocasse ecclesiam et Romæ conventum celebrem habuisse. Magno illi conventui cum domino et patre nostro domino abbate Cluniacensi, interfui et ego Cluniacensium minimus. Ibi causa hæc in medium deducta est, et aliquandiu ventilata. Stabat ab imperatrice dominus Andegavensis episcopus, qui quum causam ejus diligenti percurrisset oratione, contra ipsum quasi sub voce præconia in communi audientia declamatum est. Et quia dominus Andegavensis duo inducebat præcipue, jus scilicet hæreditarium et factum imperatrici juramentum, contra hæc duo in hæc verba responsum est. Oportet in causis omnibus, quæ multiplici jure nituntur, hoc considerare præcipue, quid sit jus principale in causa, quo causa ipsa principaliter innititur, quod vero secundarium sit et ab ipso principali dependens. Sublato enim jure principali, necessario tollitur et secundarium. In hac igitur causa principale est, quod dominus Ande-

gavensis de hereditate inducit et ab hoc totum illud dependet, quod de juramento subjungitur. Imperatrici namque sicut heredi juramentum factum fuisse pronunciat. Totum igitur quod de juramento inducitur, exinaniri necesse est, si de ipso hereditario jure non constiterit. Ipsum vero sic infringitur. Imperatricem, de qua loquitur, non de legitimo matrimonio ortam denuntiamus. Deviavit a legitimo tramite Henricus rex, et quam non licebat, sibi junxit matrimonio, unde istius sunt natalitia propagata: quare illam patri in heredem non debere succedere, et sacra denuntiant. Hoc in communi audientia multorum vociferatione declamatum est, et nihil omnino ab altera parte responsum. Rogo, mihi in parte ista respondeas. Interim dicam ipse quod sentio. Majores natu, personas religiosas et sanctas, sæpius de re ista conveni. Audio illius matrimonii copulam sancto Anselmo archiepiscopo ministrante celebratam. Ipsum enim non aliter quam sanctum audeam appellare. Nam quum frater quidam dubitaret utrum sanctus appellari debuisset, ei divinitus hæc facta est revelatio. Dum oraret et ab oratione in mentis raperetur excessum, liber ei in manibus datus est, cujus dum primas revolveret paginas, nihil scriptum nisi *Sanctus Anselmus* invenit. Et quum cætera quæque percurreret, nihil reperit nisi *Sanctus Anselmus*. Unde certum est non placere divinitati ipsum aliter appellari quam sanctum. Certum est perfectam huic non defuisse caritatem quæ foras mittit amorem. Mirabile namque de ipso testimonium a sanctis audivimus. Manus autem sibi præcidi permisisset, quam eas ad opus illicitum extendisset. Longe sit igitur ab intellectu bonorum, abradatur a cordibus omnium, ut a sapientissimo rege et summæ sanctitatis episcopo, quicquam nisi legitime et sancte fuisse creda-

tur admissum. Nec Romanas unquam aures pulset amplius tale ludibrium, quod omnium bonorum attestatione constat esse mendosum. Verum de ipsa matre imperatricis sanctorum quorundam relatu cognovimus, ipsam a cunabulis ipsis in indignitatem regiam, ostenso diviniter oraculo præsignatam. Nam dum ipsam regina Matildis, Regis Willielmi sponsa, de sacro fonte levaret, puella ipsa injecta manu velamentum quod capiti reginæ supererat, apprehendit, suumque caput involuit. Quod quidam quorum nunc etiam vita superstes est, altius attendentes, signum quod præostensum est exponentes, dignitatem regiam, inquam postmodum sublimata est, manifeste sunt prælocuti. In longum se extendit epistola, eo quod materiam magnam attigimus, etsi non plene explicuimus. Et tu per verba quæ per militem tuum mandasti mihi, excitasti me, et quum currere cœpissem, augebat mihi stimulos ipsa tui memoria, ut ab opusculo quod mihi tui præsentabat memoriam vix avelli potuerim, sed me fere in tedium lectoris extenderim. Unde in fine teneas, ut memor sis finis, et in Ecclesiam Dei et pauperes ejus caritatem benevolæ mentis exerceas. Memor esto matris tuæ quæ diripitur, et conculcatur ab omnibus, et quos in diebus angustiæ suæ deberet filios experiri carissimos, hostes reperit infestissimos. Nec adversus eam tuus inde zelus accendatur, si in causa præsenti non ea qua oportuit libertate vocis usa est, quum eam præsidentis auctoritas non solum impedierit, sed quasi ligatam vinculis in hoc ipso velut immobilem fecerit. Sed jam nunc Deo propitio, et favente parti huic domino papa Celestino, vincula solventur, quæ muta fuere loquentur. Vale. Et biduo saltem ores pro me, quia biduo mihi est intermissa oratio ut literas dictarem ad te.

EPISTOLA LXXX.—AD NIGELLUM ELIENSEM EPISCOPUM.

Venerabili domino fratrique carissimo N. Eliensi Dei gratia episcopo, frater G. Herefordiensis ecclesiæ minister, sic currere ut comprehendant.

VIRTUS et scientia quanto rarior, eo pretiosior est: quanto quoque scientiæ et virtuti paucos admodum operam dare cernimus, eo studiosos earundem ampliori reverentia dignos estimare debemus. Inde est quod magistrum Robertum de Clare, cujus et honestas vitæ et scientiæ claritas jamdiu nobis innotuit, benevolentiæ vestræ commendamus attentius; si quid possumus apud vos rogantes, ut ecclesiam, quam sub tuitione vestra possidet, sibi illæsam imperturbatamque patrocinio conservetis. Nam, si placet, elidetis e facili totum quod objiciunt qui de possessione eadem jam diu cum illo transegerunt. Nam sicut rei judicatæ sic et transactioni standum esse certissimum est. Apud judicem non præsumo docentis officium, verum ex primo postulantis affectum; pro amico postulo, sed si apud amicum, fatear si obtinere meruero.

EPISTOLA LXXXI.—AD RADULFUM DECANUM HEREFORDIÆ.

Pater Venerabilis Gilbertus Hereford. Episcopus epistolam hanc domino Radulpho Decano Hereford. transmisit.

A TE longe positi tuas non de longe contumelias experimur, ipso doloris transverberati gladio quo te

scimus vulneratum. Directa est manus persequentis in te sed unum omnibus infigit vulnus quibus te non fictæ diligentia caritatis astrinxerat. Exul et profugus ab ecclesia tua et civitate expelleris: et tanquam sacra læseris omnia, gladios in te male juratus miles exacuit, nil tamen habens quod objiciat; nisi quod ejus audaciæ in sanctitate et justicia restitisti. Restitisti quidem; et gaudemus: expulsus es, et dolemus. Dolemus, inquam, magis irruentium in te ignominiam, quam tuæ laudis honorem et gloriam. Scimus enim quod venali illi turbæ et in omnem in quam condicitur impietatem promtissimæ, de cœlis ira revelatur, sed humilitati tuæ et patientiæ gloria in perpetuum reservatur. Gaude, dilecte mi, gaude et attende. Attende inquam quam pio voto te bonorum omnium turba prosequitur, dum portas in corpore tuo stigmata Christi Jesu, dum crucem ejus bajulas, dum pro justicia et ecclesiæ libertate in agone decertas. Non delicatus miles in Domini bella venisti. Pedes nudi, vestis lanea, vexillum crucis in manibus summi regis exprimunt armaturam. Quod cantavimus hactenus, jam videmus in te illud summi confessoris elogium: Ego signo crucis non clipeo protectus aut galea, hostium cuneos penetrabo securus. Hæc est framea Christi, et baculus peregrinationis ejus, quo contrivit portas æreas, et vestes ferreos confregit. Tu quoque sapienti consilio, cornu crucis inimicos tuos ventilasti, et insurgentes in te magnanimi nobilitate contempsisti. Quæ de te audio lætam resonant cuncta victoriam: insidiantium laqueos, et si nudus, expeditus tamen et alacer evasisti. Expulsus quidem es ab ecclesia tua, sed quam gratulabunda occurrit tibi ecclesia sancta mater tua. Hæc ab ora vestimenti sui cui decenter inhærebas, te sustollit, tibi sinum aperit, te intus colligit, tenet, de-

mulcet, et nutrit. A sponsæ tuæ amplexibus ad tempus avelleris, sed matris gremio confoveris. Insultant tamen pessimi, quod et domum et urbem egressus es. Es quidem egressus: sed cogita antiquos dies. Numquid David a facie filii fugiens insultantem sibi et dicentem, Egredere, vir sanguinum, egredere, cum modestia non sustinuit? Vos et si persona dispares, estimo tamen pares in causa. Domesticis utamur exemplis. Nosti quia Dominus a facie Pilati egressus est in ludibrium sui, coronatus spinis, et indutus purpura. Novissime etiam quasi repurgium quo pollui posset civitas, ipse extra portam passus est; ultimam passus injuriam, ne mundus ulterius injuriam pateretur. Hac nos armari cogitatione oportet, ut ipsum extra castra sequentes, improperium ipsius semper in capite nostro portemus. Felix tua egressio, qua sanctorum collegio denominaris. Sed improperant quod fugisti. Nec fugisti quidem, sed te ad dimicandum acrius pro justicia reservasti. Paulus tamen Damasci in sporta demissus effugit, nec istud scribens rubore suffunditur, sed hoc ipso gloriatur. Nisi enim fugisset, frementem mundi bestiam non confudisset, nec in ipso fastigio imperii vexillum Domini statuisset. Docet nos magister bonus, Si persecuti vos fuerint in civitate una, fugite in alteram. Fuge ergo dilecte mi hoc usus imperio, fuge de Ur Chaldæorum in Jerusalem, ut habeat in quo pugnet ecclesia, habeat quem reservet sibi in tempus hostis et belli. Stabis adhuc pro matre filius, in eam fortassis acrius insurgente Leviathan. Jam nos odore bono respersisti, et tuæ virtute constanciæ bene fragrat ecclesia, qui dedignatus es humiliari principi, et genu curvare ante Baal. Datur optio confessori, ut abjuret quod sancte fecerat, vel cedat his quæ possidebat. Vilescit animo tuo tempo-

rale stipendium, et subito factus inops, quanta animi serenitate decantas, Ego vero egenus et pauper sum. Dominus adjuva me. Davidicos hymnos decantamus et nos, sed quæ canimus tu legis in te, et laudabilia sanctorum quæ extollimus sacrum et elucubratum plenius tuæ tibi volumen conscientiæ representat. Percurre psalmos; resonent ab ore tuo illa Spiritus Sancti plena suavitatis instrumenta; quod pietatis, quod justiciæ, quod fortitudinis, in his laudabile decantatur, totum habes in te. Vere beatus philosophus, qui tua ibi bona collocasti, unde ea nec manus avidi raptoris eripiat. Jam dudum in scholis positi, de paupertate spiritus diversi adversis audivimus. Jam nunc ipsa tibi de propinquo respondeat utpote quæ tecum tuæ domus limen egressa est, te in itinere comitata de regni cœlorum promissione uberius consulatur. Nam quantulum est quod obtractant? apostolicum illud opponunt: Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, et qui potestati resistit, ordinationi Dei resistit. Verum quidem hoc est. Sed habet secularis potestas legem qua teneatur, habet statutos terminos intra quos ipsi obediatur. Scilicet si legem servaverit, si mandata custodierit, si in Deum nulla animi temeritate præsumpserit. Quod si in summi regis injuriam impudenter excesserit? Non potest ejus uti privilegio, cujus jura contemnit. Jam quod reliquum est circa prudentiæ discretionisque partes insudant. Aiunt discreti viri esse, in culpis levibus non toto zelo accendi. Virum si profunde peccetur? totus fervor inardescat. Ideo levem principis offensam de muri quadam parte diruta fuisse mitius vindicandam. Ista pulcre componuntur. Sed juxta sapientiam qui minima contemnit paulatim atteritur. Omitto prosequi quanta sit indurati cordis audacia, loca sancta non solum vilipendere, sed vastare.

Festino ad hæc quæ te virtutis amatorem non solum non accusent, sed potenter excusent. Magnum estimo virtutis indicium nascentia vitiorum germina suffocare. Serpens ubi caput immiserit, facile totus illabitur. Hæc tu considerans ad primos impetus restitisti. Quid ni? Nisi restitisses, jam forsitan ad templi fastigium rabies inchoata ascendisset. Sed ascendisti ex adverso, et objecisti te murum pro muro domus Israel. Licet ex minimis magna conjicere. Quid si tibi pro fide pro sacramentis ecclesiæ decertare contingeretur, ad crucem Petro, Paulo comes ad gladium constanter assistans. Eat satelles, stricto pugione tibi funestus occurrat. Si sacrum atrectaverit corpus, cœlo victor exciperis. Si pepercerit tibi nil minus est gloriæ. Jugi ergo inter nos bonorum laude donaberis. Tu enim tempora nostra virtutum meritis exornasti: tu nos in melius exemplo tui reformasti, tu virile robur, et constantiam martyrum in tempora tepida revocasti. Percussor enim tibi defuit: non tu virtuti. Vives ergo clarus gloria, quam meruisti. Vives inquam, sed felix qui pro justicia mori decrevisti.

EPISTOLA LXXXII.—AD HENRICUM EBORACENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Patri suo et domino H. Eboracensi, Dei gratia archiepiscopo, frater G. Herefordiæ dictus episcopus, sincere diligentis affectum, et gratanter obsequentis officium.

Caritas quandoque præsumptuosa est, et quod alteri facile rogata concederet, hoc apud dominum et amicum impetrare non desperat. De ipsa itaque, quæ intra cordis vestri dominatur, caritate plurimum

confidentes, preces sublimitati vestræ porrigimus, ut communi amico et canonico vestro Gilberto, ecclesiæ vestræ præcentori, vos benignum et misericordem exhibeatis, et si quid adversum vos ab aliquo suorum, ipso ignorante et nolente, commissum est, in clericum vestrum et in quantum potest, amicum, commissi culpam non refundatis. Ipse enim et vos et diligentes vos diligit, et si quis suorum adversatur vobis, aut extollitur contra vos, hunc, quicumque ipse est, et abdicare et eliminare paratus est. Si itaque sibi non sua, sed alterius culpa ablata restitueretis, justitiæ non excideretis fines, et tam comes Herefordiæ, quam nos, qui pro illo pariter excellentiæ vestræ supplicamus, vobis amplioris gratiæ debitores efficeretis. More nihilominus ipsius ambo rogamus veniam, ut in hoc aculeos severitatis vestræ non sentiat, in quo voluntatis suæ non difficultas solum, verum impossibilitas ipsa præjudicat. Adjuvante Domino, et itineris sibi securitatem providente, in proximo veniet ad vos, per omnia vobis tanquam patri et domino libentissime pariturus. Valete, et ab amicorum vestrorum petitione faciem nolite avertere, et ne sæpe pro amico rogare oporteat, diem adventui ejus natale Domini constituite.

EPISTOLA LXXXIII.—AD THEOBALDUM CANTUARIENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Patri suo et domino Cantuariensi Dei gratia archiepiscopo et totius Angliæ primati, T. suus G. Herefordiensis ecclesiæ minister, in tribulatione non deficere.

Expectans expectavi jamdiu dominum meum, sperans a vestra sublimitate nuntium aliquem dele-

gari, qui mihi prospera vel adversa nuntiando, vel de adversis tristem redderet, vel de lætis exhilararet. Nam si ea caritatis est plenitudo, ut cum fratre quolibet infirmante infirmari, vel quum quis scandalizatur uri oporteat, quum patrem nostrum et dominum, immo nostrum in Christo caput concuti, fatigari, turbari cernimus, quid jam restat nisi non tantum infirmari aut uri, verum intus intimi flamma zeli medullitus concremari? Si itaque nondum surrexit Dominus ut ventis imperet et mari, si procella vestra nondum in auram statuta est, summo ut mihi videtur opere necessarium est, ut sacrum pectus vestrum omnis armatura fortium muniat, et hostis quanto insurgit acrior, eo vos acriorem et sancti spiritus ferventiorem igneus inveniat. Non enim novum est aut insolitum Ægyptios Israel, Chaldeos Jerusalem infestare. Ait Christus in Apostolo, 'Omnes qui volunt pie in Christo vivere, persecutionem patientur.' Sed per eundem ipse loquitur, 'Quod leve est aut momentaneum tribulationis nostræ supra modum æternæ gloriæ pondus operatur in nobis.' Persecutionem patienti propter justitiam, non leve aliquid, sed regnum cælorum repromittitur. Amicitur Helias pallio, dum persequentium declinat rabiem, et stans in spelunca hostis, gloriam Domini speculatur. Vobis quoque corona gloriæ repromittitur, quam reddet vobis in illa die justus judex. Impatiens mei factus sum, desiderans videre vos et alloqui, vel aliquid audire a vobis, quo de his quæ circa vos sunt certior efficerer. Parati sunt principes nostri, præsto sunt et ecclesiæ nostræ vos, si sic opus est, non solum suscipere, sed et in amplexus vobis gratanter occurrere, et de suis quicquid potuerint ministrare. Nollem tamen hoc, sed si necesse est benevolos et ad omnia paratos habebitis. Obsecro, di-

lecte pater, mihi literas vestras non negari, et in aliquo voluntatem vestram et statum, et consilium aperiri. Valere vos optamus in Domino, et ipsi per omnia complacere.

EPISTOLA LXXXIV.—AD EUGENIUM PAPAM.

Patri suo et domino, summo Dei gratia pontifici, Eugenio, G. Herefordiensis ecclesiæ minister, obedientiam humilem et debitam patri caritatem.

Quum parvitati nostræ, dilecte pater, ecclesia Dei aliqua sui portione, Domino sic operante, commissa sit, ejusdem providere et invigilare commodis ipsa nobis a Domino eo credita dispensatio compellit. Quoniam vero quæ statuuntur a nobis, nisi apostolica auctoritate fulciantur, minus firma sunt, sublimitati vestræ preces humili devotione porrigimus, ut quod ad honorem Dei et cultum ejus ampliandum de ecclesia sancti Guthlaci de Herefordia a nobis actum est, hoc auctoritas vestra corroboret, suoque confirmet privilegio. Ecclesiam enim illam de manu laica multo tandem labore eruimus, et quia in eadem minus officiose Domino serviebatur, ipsam dilecto filio nostro Hamelino, abbati Glocestriæ, et ecclesiæ sancti Petri, cui idem præesse dignoscitur, assensu clericorum ejusdem ecclesiæ, capitulo etiam nostro id consentiente et volente, concessimus, et tam ipsam quam ecclesiam sancti Petri de Herefordia, diu ante a prædictis monachis habitam, in corpus unum adunare curavimus, et conventum monachorum ibidem devote ministrantium Domino, jamjam instauravimus. Quod quia Domino credimus placere, audemus serenitati vestræ supplicare, ut quod a nobis intentione recta actum est, soloque pietatis intuitu, hoc

serenitas vestra stabiliat, et ecclesiæ sancti Petri de Glocestria in perpetuum confirmet. Glorificetur Deus in vobis, vestrique corona meriti semper augeatur in Domino, in Christo dilecte pater.

EPISTOLA LXXXV.—AD JOANNEM DE DINAN.

Gilbertus Dei gratia Herefordiensis episcopus amico suo J. de Dinan, salutem et dilectionem.

Audi, carissime, quæ tibi mando, et monitis meis si ex Deo sunt, adquiescere non despicias. Habes a multis testimonium bonum, quod Deum et ecclesiam ejus hactenus in magna reverentia habuisti, et clericos et alios quosque religiosi ordinis viros diligentius honorasti. Pauperes etiam, qui tuo famulatui obnoxii sunt, non oppressisti, sed magis affectu paterno fovisti, et illæsos servasti. Hanc tuam justitiam et animi bonitatem respexit Deus, et nunc aliquantulum misertus tui, in futuro amplius miserabitur. Audio a multis, aliquos conspirasse adversus te, et te nesciente et absente, in detrimentum tui pessima quædam præparasse. Eorum autem consilium, ut dicitur, dissipavit Dominus et denudavit, et te, qui illum illæsum in membris suis servasti, ipse quoque illæsum servavit. Hoc, carissime, tibi non attribuas, sed magis illi gratiarum referas actionem. Si itaque ad ecclesiam ejus et bona ecclesiastica in Stantune, manum male extendisti, auctoritate ipsius, et ab ipso nobis injuncto officio te moneo, ut ante synodum cuncta ecclesiæ ipsi in nullo imminuta restituas, ne ab ea quam prædixi, gratia gravi separatione cadas. Scias enim pro certo, et hoc ultimum firmiter teneas, quod res ecclesiasticæ cujuscumque fidejussione, nisi præsente et favente episcopo, alicui mortalium obli-

gari non possunt. Plegium quod in ecclesiasticis de R. furtis me nesciente cepisti, tibi non tenetur, sed omni auctoritate liberum esse decernitur. Obedientem te nostris monitis conservet omnipotens Deus.

EPISTOLA LXXXVI.—AD RO. DE BURNAHAM.

Gilbertus Dei gratia episcopus Herefordiensis, amico suo Ro.' de Burnaham, salutem et dilectionem.

Quanto erga vos caritate ampliori affecti sumus, tanto nobis et famæ vestræ consultius quantum spectat ad nos providere, ipsa quam prædiximus caritate suggerente commonemur. Verbis oris vestri multorumque relatu didicimus, vos a transactione inter nos habita super ecclesia de Wiredesberia resilire velle, et ecclesiam de Glocestria super sibi promisso celebriter a vobis annuo censu velle defraudare. Qua in re moneo, ut rerum exitus attendatis, ne forte si aliter actum fuerit, malefactum pœnitentia consequatur. Causa enim hæc etsi principaliter non spectat ad nos, spectat tamen secundario. Primum in causis locum actor obtinet, secundarium testis. Si ergo testis in causa hac productus fuero, ecclesiæ, cui tota plenitudine caritatis astrictus sum, in testimonio veritatis deesse non potero. Astiterunt et nobis in transactione eadem viri religiosi quamplurimi, qui si quid negare cæperitis, in lucem acta producent. Retractetis itaque, si placet, consilium vestrum, et quod fide interveniente sub multorum præsentia pepigistis, fideliter observetis, ne si forte aberrare cæperitis, multorum convictus testimonio, non solum ecclesiastici beneficii, sed ordinis vestri periculum incurratis. Attendens illud sapientis, 'melior est amici increpatio, quam oscula blandientis inimici,' amico dura

proposui, quem ab eo quod sibi inutile et inhonestum revocare curavi. Valete, et in omni emolumento temporali honestatem præponite.

EPISTOLA LXXXVII.—AD EUGENIUM PAPAM.

Patri suo et domino summo pontifici Eugenio, G. Herefordiensis ecclesiæ minister, pedibus sanctis conculcato Satan, triumphare semper in Domino.

Sicut domino meo placuit ita factum est, et ad jussionem vestram mihi manus est consecrationis imposita, et Herefordiensis ecclesiæ cura commissa. Inde est, quod attentius spectant oculi nostri ad vos, a vestra sublimitate sperantes, et exspectantes auxilium, unde habuimus honoris et ordinis incrementum. Clamat et conqueritur ecclesia nostra prædecessorem nostrum bonæ memoriæ dominum Robertum episcopum quatuor præbendas suas ad ecclesiam Lantoniæ transtulisse, et præ nimietate amoris quo erga Lantoniam, ut ipsos ampliaret tenebatur, proprios clericos eisdem quatuor præbendis spoliasse. Unde serenitati vestræ supplicamus humiliter, si majestatem vestram prædicti Lantonienses adierint, ne vestra auctoritate eis firmetur quod clerici nostri sibi fuisse injuste ablata conqueruntur. Duo etiam castella ecclesiæ nostræ idem prædecessor noster nobilissimis viris comiti de Mellent et Hugoni de Mortemer, magno ecclesiæ ipsius incommodo et detrimento concessit. Quæ quia male distracta sunt, et quantum ad nos, quasi ad desperationem alienata sunt, vestra petimus auctoritate revocentur. Quod vero ad Lincolniensem ecclesiam spectat, utpote quod audivimus et vidimus, secure loquimur et testificamur. Ejusdem enim ecclesiæ clerus et populus religiosarum

episcopatus personarum unanimi consensu, nullo prorsus contradicente, dominum Robertum ejusdem ecclesiæ archidiaconum sibi in episcopum elegerunt, et electionem domino Cantuariensi præsentantes, propter multas et necessarias causas obtinuerunt. Quod vestro petimus cumulari examine, quatinus ei manum gratiæ porrigendo, ipsum in quo positus est stabilitatis, et de cætero fidelem filium, et ad omnem patris sui voluntatem promptissimum habeatis. Illæsa nobis et inoffensa majestas vestra servetur in secula, in Christo dilecte pater.

EPISTOLA LXXXVIII.—AD EUNDEM.

Patri suo et domino summo pontifici Eugenio, G. Herefordiensis ecclesiæ minister, devotum et debitum totius obedientiæ famulatum.

Quia caritati, dilecte pater, plurimum expedit obedire, ideo petitioni Lincolniensis ecclesiæ negare non possumus, quin ea quæ de negotio ejus ipsi præsentes vidimus et audivimus, sublimitati vestræ notificemus. Quum enim Londoniæ cum patre nostro domino Cantuariensi et fratribus et coepiscopis nostris quamplurimis essemus, vidimus decanum et cantorem et archidiaconum, omnes etiam ipsius Lincolniensis ecclesiæ canonicos, cum religiosarum personarum ejusdem episcopatus non modica multitudine, omnes in hoc instantissime perseverare, ut liceret eis consilio domini Cantuariensis, Robertum archidiaconum Leicestriæ, in patrem et episcopum sibi eligere. Quumque dominus Cantuariensis in ipsum omnium concurrere vota conspiceret, nolens prædictam ecclesiam turbari amplius, aut magis alteri, petitioni eorum episcoporum consilio, assensum præbuit, et præ-

dictum archidiaconum ingenti postulantium gratia et favore, episcopum consecravit. Cujus et doctrinæ et vitæ et intus et foris, testimonium bonum est, et in officio quo ministravit hactenus conspicua gratia. Unde vestram reverende pater, precamur benignitatem, ut quod ei, sola suffragante justitia, debetur, id nostræ parvitatis precibus facilius et benignius assequatur. Valeat sanctitas vestra, in Christo dilecte pater.

EPISTOLA LXXXIX.—AD UNIVERSOS S. MATRIS ECCLESIÆ FILIOS.

Dilectis sibi in Christo fratribus, universis sanctæ matris ecclesiæ filiis, frater G. Herefordiensis ecclesiæ dictus episcopus, salutem et dilectionem in Domino.

CARITATI vestræ præsenti scripto notificamus, nos certo religiosarum personarum cognovisse testimonio, præsentium latorem Benedictum, coram justitia prædecessoris nostri, bonæ memoriæ R[oberti] episcopi, septima sacerdotum manu jurasse, fratrem suum, de cujus morte suspectus fuerat, machinatione sua aut consensu, aut voluntate, nunquam mortem incurrisse. Qui, ut plene innocentiam suam super hoc facto ostenderet, in præsentia nostra multis nobiscum assidentibus, in hunc etiam modum juravit: "Parentes mei, qui de morte fratris mei suspecti hactenus sunt habiti, mortem ipsi non intulerunt. Nemo etiam mei causa mortem ipsi machinatus est, sic me Deus adjuvet, et hæc sancta." Quod juramentum duodecim illico sacerdotes in hunc modum confirmaverunt. Benedictum hunc super hac re verum jurasse, nobis certum est, sic nos Deus adjuvet et hæc sancta. Quod cum in præsentia nostra sic actum est, ne solita deinceps innotescentia ipsius

prematur infamia, quod vidimus, hoc testamur, et rem gestam præsenti vobis scripto et sigilli nostri impressione declaramus. Valete.

EPISTOLA XC.—AD ROBERTUM LINCOLNIENSEM EPISCOPUM.

Domino suo fratrique carissimo R. Lincolniensi Dei gratia episcopo, G. Herefordiensis ecclesiæ minister, hæc gustare et sapere quæ paravit in dulcedine sua pauperi Deus.

Si bene valetis, sic est ut volumus, et nostrum inde gaudium ad perfectum adducitur, et ad omnem lætitiam cumulatur. Digestam corrigi et glossari præcipitis, et ecce Ambrosius vester laborare non desinit in tritura. Cætera quæ mandastis, dante Domino, non differentur. Causæ nostræ cum potestatibus nostris, fata adhuc ambigua sunt, et quæ sunt in pendulo, quam cito stabiliri cæperint, ilico currente chartula cognoscetis. Usque ad diem Palmarum nobis a domino Henrico concessæ sunt, sed eas prorogari ulterius misso nuntio nondumque reverso postulamus. Experiemur in his finem quem concesserit Dominus, de ipso sperantes bona nobis tribui, qui reprobat cogitationes populorum, et dissipat consilia principum. Optamus vos in Domino valere, et in ipso de die in diem renovari, et proficere in Domino, carissime.

EPISTOLA XCI.—AD THEOBALDUM CANTUARIENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Patri suo et domino T. Cantuariensi Dei gratia archiepiscopo, G. Herefordiensis ecclesiæ minister, post iram misericordiæ reminisci.

Si adversus dominum Landaviensem aliquantulum mota est tranquillitas vestra, tanto sublimitati vestræ humilius supplicandum est, quanto adversus prædictum episcopum justiore causa motam esse cognoscimus. Sufficiebat enim ad sublevandam causam suam contra adversarium suum appellatio, et si vobis per omnia debitam observasset reverentiam. Quod si minus factum est, improbitati procul dubio Landaviensium clericorum, non ipsius episcopi malitiæ aut ingratitudini imputandum est. Opus enim manuum vestrarum ipse est, et plantatio vestra, quem si de justa forte causa conteritis, opus quidem manuum vestrarum conteretis et quem plantavit dextera vestra, evelletis. Absit hoc a vestra gloria, nec tale sortiatur laus vestra dispendium, ut quem semel inter amicos adscripsistis, ab aditu gratiæ vestræ eliminatum tam facile proscribatis. Venit quidem ad vos in humilitate et mansuetudine, nil sapiens altum adversum vos, sed quicquid actum sit a vobis tantum totum quod bonum dominum, quod pium patrem decet, expetens et exspectans. Absit autem ut dies mentis vestræ sic convertatur in tenebras, ut ira in vobis aut gratiæ præjudicet, aut naturam evacuet, quin in paterno pectore sit intus apud vos, qui pro filio pulset et exoret, et exaudiatur affectus. Si quid igitur apud vos nostra potest supplicatio, si quod tristes dicimus a corde vestro propter inanem causam

non prorsus excidimus, episcopum vestrum suscipiatis in gratia, et paci et honori ejus provideatis, ne patrem alibi quærere compellatur, sed totum quod pium est, quod modestum se apud vos reperisse glorietur. Ad pedes vestros in prece hac corde prosternimur, quos supplicando libentius ipsi manibus amplectimur. Provideat itaque, si placet, vestra discretio, ne nobis postulata negando, preces nostras amodo muto claudatis silentio. Bene valere vos optamus in longa tempora, in Christo dilecte pater.

EPISTOLA XCII.—AD EUGENIUM PAPAM.

Patri suo et domino summo pontifici Eugenio, G. Herefordiensis ecclesiæ minister, salutis gaudium et debitum obedientiæ famulatum.

Quoniam, dilecte pater, amici veritatis esse cupimus, ideo quod de causa domini Bernardi Cerneliensis abbatis ipsi præsentes vidimus et audivimus, in præsentia vestra cum fiducia contestamur. Vidimus enim ipsum Cerneliæ priorem quampluresque ejusdem ecclesiæ personas, ad pedes domini Hiemari Tusculani episcopi, eo tempore apud nos legati, prostratos et provolutos, humiliter postulare, ut eis prædictum Bernardum, Glocestriensis ecclesiæ tunc priorem, in abbatem concederet, et ipsum concedendo tam eorum quam totius conventus sui petitioni satisfaceret. Scimus etiam dominum Hiemarum ad eorum postulationem prædicto fratri Bernardo, renuenti licet et invito, ea qua præerat auctoritate injunxisse, ut onus Cerneliensis ecclesiæ regendæ susciperet, eique per omnia prout competeret abbati provideret. Scimus nihilominus conventum Cerneliæ eum gratuito solemni processione suscepisse, et dominum

Salesberiensem eorundem postea petitione episcopali benedictione ipsum in abbatem confirmasse. Quem quia tam vita quam doctrina multa dignum commendatione cognovimus, pro ipso preces sublimitati vestræ porrigimus, ut eum in suis justis postulationibus audiatis, et Cernelienses monachos adversus eum injuste et improbe contumaces, apostolica auctoritate reprimatis. Domus enim illa Cerneliæ est, cui ut publica fama est, honestas sola jamdiu displicuit, nihil quod non religioni contrarium foret et ordini, potuit complacere. Quorum emendandæ potius quam in præsentia vestra commemorandæ dissolutioni, quia prædictus frater Bernardus, quo potuit vigore restitit, eorundem violentia quasi profanus expulsus est, et ab eorum communione sequestratus. Non nobis itaque, domine, non nobis, sed nomini vestro gloriam donetis, ut improborum audaciam reprimendo, culpam similem in aliis compescatis, bonosque condigne munerando, virtutis studium in compluribus augeatis. Sibi vos in longa tempora conservet incolumem omnipotens Dominus, in Christo dilecte pater.

XCIII.—AD EUNDEM.

Patri suo et domino sanctissimo papæ E. frater G. Herefordiensis ecclesiæ minister, pie salutantis affectum, et humiliter obsequentis officium.

SUBLIMITATI vestræ, dilecte pater pro Lennensi ecclesia eo confidentius supplicamus, quo totum quod pium est, quod honestum, vestræ complacere serenitati non ambigimus. Prædicta siquidem ecclesia inter ecclesias Angliæ tam firma ordinis observantia quam perfectæ caritatis opibus in tantum irradiat, ut occidentis nostri tenebras luce quadam honestæ conver-

sationis et cultu defœcatæ religionis expellat. Hæc mater pauperum, mæstorumque solatium præclara meritorum gratia eam se omnibus exhibet, ut in publicas jamdudum gratulationes suscepta quasi speculum quoddam in ultimis terræ finibus et singulare sanctitatis exemplar niteat. Unde preces excellentiæ vestræ affectuose porrigimus, ut justas ejus postulationes paterna mansuetudine audiatis, ipsamque in his in quibus prædecessorum vestrorum tempore fundata feliciter et aucta est, nequaquam minui permittatis. Quod eo faciet circumspectio vestra securius, quia quod ecclesiæ uni indulgebitis, id non solum monachorum magno cuidam et probabili collegio, sed et immensæ pauperum, peregrinantium, naufragorum debiliumque multitudini erogabitis. Ut si quid in hoc facto decretorum juri derogatum fuerit, id apud summum judicem caritas Christi membris latissime subministrans, potenter excuset. Valeat dominus meus et pater in Christo carissimus.

EPISTOLA XCIV.—AD EUNDEM.

Patri suo et domino summo pontifici Eugenio frater G. Herefordiensis ecclesiæ minister, humilis obedientiæ famulatum.

Scimus, pater in Christo carissime, scimus, quod apostolicæ non obedire jussioni, apostatare est, et instar vere sacrilegii, vestræ contraire voluntati. Absit hoc a fideli, absit a catholico, absit potissimum a filio beneficiis a munificentia nostra exhibitis, obligato multipliciter et obnoxio. Londoniensis nimirum episcopus adeo manuum vestrarum opus est et creatio, ut ei recte in faciem possit objici, tu quid habes, nisi quod a domino papa accepisti? Nam qualiter illum

contra vota et conjurationes principum virtus apostolica sublimaverit, nullus apud nos qui ignoret nemo fere qui nesciat. Inde est ut apud serenitatem vestram pro ipso illa recte competere videatur allegatio, operi manuum tuarum porriges dexteram. Quid enim vas etsi formatum optime, quid acturum est, si illud in virga ferrea decreverit suus auctor elidere? Absit hoc a vestra gloria, nec tale sortiatur laus vestra dispendium, ut quem semel intra fines gratiæ suscepistis, ab ipsius aditu eliminetis immeritum, aut innoxium excludatis. Archidiaconatum enim quem liberalitate laudabili domino Johanni Cantuariensi donantium mandastis, ante concessum alteri fuisse, vestram credimus ignorare prudentiam. In cujus rei testimonia dominum Lincolniensem a vero nec in modico deviare confidentissime dicimus. Ipsum vero Londoniensem, nec totius episcopatus sui jacturam perpetuam perjurio velle redimere scimus equidem et constanter asserimus. Ipse quidem Lincolniensis testatur, et jurare paratus est, dominum Londoniensem antequam voluntatem vestram aut scripto aut aliquo referente cognoverit, prædictum archidiaconatum magistro Radulfo Diotecensi, cui et ad doctrinam scientia, et ad honestatem mores exuberant, concessisse. Est equidem in omni gratiarum amplectendum actione, quod honestatem et scientiam in Johanne remunerare decernitis. Sed hoc apostolico culmini factu leve est, ita ut episcopum quem singulari prævenistis gratia non offendatis. Preces in hoc porrigimus, in hoc paternæ caritati supplicamus, ut intus apud patrem sit qui pro filio et episcopo pulset, et eatenus exoret affectus, ne plus fortasse diligens minus admittatur, et ad obsequendum longe promtior minus exaudiatur. Valeat dominus meus et pater in Christo carissimus.

EPISTOLA XCV.—AD EUNDEM.

Patri suo et domino summo pontifici E. frater G. Herefordiensis ecclesiæ minister, devotum et debitum obedientiæ famulatum.

Quum debitorem universis divina vos, pater, munificentia constituerit, commune debitum hi propensius exigunt, qui vestræ se per omnia tuitioni alacriori et ampliori devotione submittunt. Unde plurimum honori vestro conducit et gloriæ, ut Londoniensi ecclesiæ ea qua ad præsens tempestate concutitur, manum auxilii porrigatis, et causam quam multo sudore perstringit, benignitate consilii sublevando, ipsam allidi scopulis, aut fluctibus obrui non sinatis. Quæ quum in Anglorum ecclesia multa meritorum et dignitatum luce præfulgeat, ad præsens tamen egregiæ laudis titulo hoc ipso nobilitata est, quod post patris et pastoris sui decessum, inter minas principum ipsosque frementium gladios, Deum contemplata non hominem, immobilis imperterritaque constiterit, et se periculis audacter objiciens honorem Dei et libertatem ecclesiæ in aliquo minui dedignata, patrem sibi et pastorem idoneum consensu unanimi non minus sancte quam prudenter elegerit. Quod quum ipsa eligentium fortitudo mentiumque constantia dignum laude constituat, persona quæ electa est gratia cumulat et honore, ut totum sit favore dignissimum, et quod ob honorem et libertatem ecclesiæ fortiter actum est, et quod in ejusmodi persona laudabili circumspectione provisum. Nota namque secure scribimus, et quæ scimus, loquimur cum fiducia. Londoniensem archidiaconum R. de Bealmeis, quantum in humanis oculis est, vita honestum, laudabilem

scientia, liberalitas amabilem, et ab ipsa reddit origine stirps generosa clarissimum. Quem quum ad sui regimen diligenter et vocet et exspectet ecclesia, si, quod absit, iste repellitur, injuriam hanc læsa virtus erubescet, et querela dicentium sine causa justificavi cor meum, et lavi inter innocentes manus meas, non modicum sumet incrementum. Agat itaque apostolica sublimitas, agat pater, unde sibi Anglorum congratuletur et applaudat ecclesia: fine bono bonum consummet initium. Honoret honore dignissimum, ut in præsenti sibi laus, in futuro reponatur et præmium, et sciant quia manus tua hæc, et tu domine fecisti eam. In longum vestra conservetur incolumitas, in Christo dilecte pater.

EPISTOLA XCVI.—AD EUNDEM.

Patri suo et domino summo pontifici E. frater G. Herefordiensis ecclesiæ minister, pie salutantis affectum, et humiliter obsequentis officium.

A TRIBULATIONE malorum et dolore ad vestram pater serenitatem ecclesia Radingensis confugit. Inde sibi sperans, expectansque remedium ubi læsi quique sibi gloriantur non deesse solatium. Hæc in ipso diversarum regni nostri partium limite constituta, utriusque in alterum jamdiu sustinuit impetus, et ab ipsis bellorum initiis per ejus fines exstitit utriusque in alterum transitus et regressus. Unde tam incendiis quam cæde suorum debilitata, direptione rerum tam mobilium quam immobilium imminuta, quum jam multa in medicos nil agentes erogaverit, ad vestri fimbriam vestimenti properat et decurrit, sperans inde remedia, unde virtus exit quæ curat aliena. Unde preces sublimitati vestræ humili devotione por-

rigimus, quatinus devotæ filiæ erigendo lapsa, solidando confracta subveniatis, et suggerente pietate justitiaque in vobis semper efficaciter agente, amissa restitui faciatis, ut quæ, decedente fundatore suo, sibi mortua sunt, feliciter in rebus agente patre, sibi placide reviviscant. Valeat dominus meus et pater in Christo carissimus.

EPISTOLA XCVII.—AD EUNDEM.

Patri suo et domino summo pontifici E. frater G. Herefordiensis ecclesiæ minister, obedientiam et debitam patri caritatem.

Id modicum, dilecte pater, quod sumus, amicorum nostrorum caritati negare non possumus, ut alter alterius onera portantes, opem nobis vicariam consilii simul et auxilii impendamus. Unde licet apud vestram majestatem nulla nos merita nostra commendent, nec penes vos gratiam nobis ullam servitia nec impensa locaverint, ex caritate tamen audemus, ut qui nec pro nobis digni audiri sumus, ad paternam misericordiam pro alio interpellari præsumendo irrumpamus. Clericus enim dilecti filii vestri domini Cantuariensis archiepiscopi, magister Rogerus de Ponte episcopi, vestrum, urgente necessitate, remedium, ad tuenda ea quæ canonice possidet, a vestra implorat serenitate patrocinium. Rogamus itaque ad genua sanctitatis vestræ corde prostrati, ut de fonte justitiæ procedat et pietas, et eum quem apud apostolicam majestatem commendari tam vita quam scientia dignum credimus, suscipiatis in gratia, et in justis postulationibus suis exauditum clementer remittatis. Sublimitatem vestram diu sibi suisque conservet incolumem excelsa majestas. Amen.

EPISTOLA XCVIII.—AD EUNDEM.

Domino et patri suo summo pontifici E. frater G. Herefordiensis ecclesiæ minister, æternæ vitæ gloriam feliciter adipisci.

NECESSITATI, dilecte pater in Domino, reluctari non possumus, quin ea caritate quæ nobis de fraternis cordibus potenter imperat, obediamus. Hæc est quæ nos magis delitescere cupientes, producit in medium, ut ad audientiam vestram, cui ad præsens assistere non valemus, veritatis saltem verba mittamus. Hinc est quod viro illustri et honesto scripturarum tam divinarum quam secularium adprime erudito, magistro scilicet Godefrido, deesse nequivimus, quin sublimitati vestræ quæ de ejus negotio vidimus et audivimus, testaremur. Willelmo itaque Cumin, multis exigentibus causis, vinculis anathematis irretito, quum jam plus anno integro sub eodem vinculo perstitisset, quumque eum omni ecclesiastico beneficio generalis concilii jurisdictio spoliasset, dominus Wigorniensis consilio religiosorum virorum, prædictum Godefridum archidiaconatu suo investivit ecclesiæque suæ archidiaconem religiosa devotione constituit. Scimus eum in eodem officio religiose perstitisse, et quæ ad curam ejus spectabant, prudenter et discrete ministrasse. Scimus etiam ipsum eidem ecclesiæ fore necessarium, et in eo non solum immo et multo amplius salvum esse beneficium. Detur [igitur] in hoc consideratio, ut semper habeat incrementum gloria vestra, concipiantque bonam spem, qui recurrunt ad vos, obtinendi consilium pariter et auxilium in his, unde recurrunt ad vos. In longitudinem dierum vos protegat omnipotens Dominus, dilecte pater. Amen.

*** *Epistolæ* 97 *et* 98 *eædem sunt cum* 17 *et* 18: *sed propter inscriptionis diversitatem iterum eas exhibemus.*

EPISTOLA XCIX.—AD EUNDEM.

Patri suo et domino summo pontifici E. G. Herefordiensis ecclesiæ minister, debitum dilectionis et obedientiæ famulatum.

Clericum hunc latorem præsentium, dilecte pater, ad sublimitatem vestram scripto titulo causæ suæ transmisimus, ut qui Satanæ jaculis pœne confossus fuerat, ad vitam solatio gratiæ vestræ reducatur. Hic quendam decanum nostrum, sacerdotem honestum in agendis et sustinendis ecclesiæ negotiis per omnia strenuum, scientiæ vitæque merito in publicas jam gratulationes susceptum, non aliis ejus meritis, nisi quod ecclesiam quandam quæ patris istius exstiterat, dono bonæ memoriæ prædecessoris nostri domini Roberti episcopi susceperat, et in ipsa ministrabat; ob hanc causam excommunicatus publice, post longam afflictionem, et inediam absolvi meruit, juramento in hunc modum præstito, quod vita comite, necessario casu non obsistente, sublimitatem vestram sub præscripta sibi lege pœnitentiæ adibit, jussioni vestræ, quæcumque fuerit, ob culpæ veniam pariturus. Qua in re juxta datam vobis a Domino sapientiam et gratiam peccatori providebitis, et ut culpa condigne puniatur, et qui de triumpho lapsus est antiquus hostis minime glorietur. Sublimitas vestra in longa tempora conservetur illæsa et incolumis.

EPISTOLA C.—AD ELIAM DE SAI.

Gilbertus Dei gratia Herefordiensis episcopus, amico suo Heliæ de Sai, salutem.

Nosti, carissime, quam constanter amorem mihi et ecclesiæ quæ circa vos est honorem et pacem pro-

misisti, quod utinam sic servasses, ut nec querimonia de te perferretur ad nos, nec a nobis tibi quicquam, nisi pacificum et amicabile scribi oportuisset. Multum quidem de multis mirarer, sed de te multo amplius miror, quod sacerdotem nostrum et decanum ad judicium curiæ tuæ trahas, et hanc tibi potestatem contra ecclesiam vendices, quam multo sudore et labore reges et imperatores adversus eam usque hodie obtinere nequiverunt. Unde vobis mandamus, carissime, ut sinas judicari a nobis clericos nostros, et hunc præcipue et alios nequaquam judicare præsumas, sed juxta ordinem sibi concessum ipsos Domino in pace servire permittas. Si nos minus audieris, quamcunque poterimus sententiam in te et tua, etiam nolentes dare non tardabimus. Quod si quid adversus dominum Walterum habes, plenariam de ipso justitiam offerimus. Valere te et benefaciendo Domino placere optamus.

EPISTOLA CI.—AD ....

Non queritur Walterus clericus noster duplex damnum se incurrisse. Nam nomine Hugo de Cluna, Gilberto Angl' pecuniam quam ab Hugone ipsi deberi putabat, reddidit, et quum Hugo se prædicto Gilberto nihil debuisse asserat, item cum Hugone data pecunia transegit. Vobis itaque mandando precor, ut tribus his statuto die evocatis, Walterum pecuniam redditam, quæ tamen, ut asserit, Gilberto debebatur, repetentem, ad plenum audiatis, et Hugonem de Cluna de re ista veritatem testari, ex parte nostra commoneatis. Si quæ prædictum militem in debitum recepisse a Waltero constiterit, ipsi quantum accepit restituere compellatur. Quod si miles pecuniam hanc Hugonem sibi debuisse probaverit, cau-

sam inter Hugonem et Walterum nobis reservabitis.

EPISTOLA CII.—AD PHILIPPUM DE SARNEFELD.

Amico suo et parochiano Philippo de Sarnefeld, salutem.

Audio in curia domini abbatis Radingensis, tibi legem adjudicatam esse, ut manu duodecima jures, te nunquam vel prædecessores tuos de terra de Sarnefeld, ecclesiæ de Lumin' quinque solidos, quos a te quærit, reddidisse. Certa autem recordatione sanctæ ecclesiæ recognosco causam hanc in præsentia bonæ memoriæ domini Roberti episcopi, et agitatam fuisse, et ipsius consilio definitam. Unde quia in lege hac facienda, quædam tuæ et tuorum saluti contraria mihi videor intelligere, mandamus tibi, et super Christianitatem tuam præcipimus, ne juramentum hoc, aut ipse facias, aut aliquem tuorum facere permittas, quousque nobiscum loquutus fueris, et super hac ipsa re consilium plenius habueris. Supplico enim domino abbati per literas meas, ne propter expectationem hanc, causæ tuæ aliquod detrimentum incurras. Valete.

EPISTOLA CIII.—AD G. ARCHIDIACONUM WIGORNIENSEM.

Gilbertus Dei gratia episcopus Herefordiensis, caro suo magistro G. archidiacono Wigorniensi, salutem.

Scitis, carissime, scitis, quod pacifici in prærogativam filiorum Dei adoptati sunt. Unde proximorum paci eo diligentius attendendum est, quo majus est quod ex hoc opera a Domino speramus et expecta-

mus. Rogamus igitur, ut hac spe benevolentia vestra facilem se nobis præstet et exorabilem, ut dominum Wigorniensem a persecutione fratrum nostrorum, monachorum scilicet Evesham, revocetis, et paci inter ipsos reformandæ operam impendatis. Ad quod si vos preces nostræ non impellerent, reverentia tamen domini papæ jamdiu traxisse et compulisse debuerat. Ad ipsum namque appellatione facta, pacem omnem et securitatem appellatoribus observari justum esset. Audivimus tamen a multis dominum Wigorniensem prædictos fratres postquam ad dominum papam appellaverunt, non solum suis ordinibus suspendisse, sed ad hoc operam dare, ut eos de monasterio suo ejiciat, et ne dominum papam adire possint, custodia carcerali cohibeat. Quod si fecerit, de gravi in dominum papam offensa, excusari non poterit. Igitur domini papæ reverentia, caritas etiam domino Wigorniensi debita, preces quoque nostræ vos moveant, ut aut paci hinc reformandæ studeatis, aut his qui in archidiaconatu vestro ad nomen domini papæ confugiunt, consilium vestrum et auxilium non negetis, nec eos manu quacumque laica extrahi et affligi, aut quæ eorum sunt distrahi permittatis. Vobis hæc ex caritate scribimus, ne consentientem cum agente par reatus involvat. Consensus enim est non resistere quum possis aut debeas. Qua in re manifesta conclusio vobis aut consensum ingerit, aut monachis defensionem. Valete.

EPISTOLA CIV.—AD ROBERTUM EXONIENSEM EPISCOPUM.

Domino suo dilecto fratrique carissimo, R. Exoniensi, Dei gratia episcopo, frater G. Herefordiensis ecclesiæ minister, salutem et dilectionem.

Ubi multa est confidentia, multa est et sæpe præsumptio. Inde est, quod amabili et amandæ nobis semper benignitati vestræ preces multa securitate porrigimus, ut nobis in quibusdam quæ ad vos spectant, in ea quæ nobis ad præsens orta est necessitate, subveniatis. Implevit jamdiu querelis aures omnium canonicus quidem Hugo de Cotes, asserens se a nobis ecclesia de Stanleia violenter ejectum, et rebus suis injuste spoliatum. In plenam etiam nostri suggillationem, ad dominum papam querelam eandem protulit, et ad dominum legatum literas hujus rei cognoscendæ reportavit. Quia vero vestram non latet prudentiam, qualiter prædictus Hugo in partibus vestris aliquamdiu conversatus sit, cujusmodi etiam religioni addictus, rogamus ut literas nobis hujus rei indices concedatis, et nos vobis in omnibus amplioris gratiæ debitores efficiatis. Quem arctioris observantiæ gratia si se constat inclusisse, constat etiam his quæ ante possederat renunciasse. Quod quia de ipso audivimus, ab amico veritatis testimonium expectamus. Et quia ad multorum correctionem religionis amatoribus inhonesta frequenter honestissime proferuntur, si quid vulgo notum est, quod adversarii nostri faciem confundat, petimus ut et hoc literis ipsis elucescat. Valete.

EPISTOLA CV.—ROBERTI EXONIENSIS EPISCOPI AD EUGENIUM PAPAM.

Reverentissimo et sanctissimo domino et patri Eugenio summo pontifici, R. Dei gratia Exoniensis, humilis episcopus, et sanctitatis vestræ servus, salutem et debitam cum omni devotione obedientiam.

Rogatu venerabilis fratris nostri et amici Gilberti Herefordiensis ecclesiæ, et monachorum Glocestriæ, et maxime pro veritate manifestanda, scripsimus domino Cantuariensi archiepiscopo, apostolicæ sedis legato, veritatem quam scimus de Hugone de Cotes, et eandem vobis eorundem rogatu veraciter scribimus. Relicto, ut audivimus, canonicorum regularium ordine, ut pro certo scivimus, apud nos inclusus factus, non qualiter vellemus apud nos conversatus est. Ut enim de cæteris taceamus, de incontinentia etiam apud vulgus infamatus est, et non immerito ut credimus. Clericus namque juxta cujus ecclesiam cellam habebat, ut asserit, deprehendit cum eo in cella sua mulierculam, quæ per fenestram cellæ ad eum introierat, et quia non erat alius introitus vel exitus, per eandem exivit. Quam quum super introitus sui causa conveniret, nihil conveniens, nihil honestum respondere potuit. Hac igitur ejus inhonestate et infamia, licet ad hoc magnæ honestatis et bonæ famæ viri multum studuerint, nunquam ad plenum sedata, multoties volebat a cella sua exire, et secundo hoc etiam religionis proposito relicto, monachalem ordinem se velle simulat subire. Et certe licet honestorum et religiosorum virorum honesta et religiosa violentia diu detentus, tandem absque conscientia et licentia nostra, non parvam, ut audivimus,

pecuniam secum asportans exivit, et tamen nec monachicum habitum assumpsit, nec ad claustrum canonicorum unde exierat, redivit. Sed post multam vagationem ad nos rediens, petiit ut in parochia nostra, et in alia hereditate posset sub eremitæ nescio vel canonici specie habitare, quod nos nullatenus sine vestra vel legati vestri auctoritate, tum propter ejus inconstantiam, tum propter infamiam pristinam permisimus. Quod quum intellexisset, prædictus Hugo post multum temporis ad nos rediens, dixit se præsentiam vestram visitasse, vitæ suæ seriem totam et veritatem vobis revelasse, et sic auctoritate vestra cum hac postulatione et proposito, ad nos redisse, sed de hoc proculdubio mentitus fuisse probatus est, utpote qui nec literas vestras sibi testes ostendere potuit, nec aliquo vero vel veri simili argumento, quod vos vidisset, vel quo tempore dicebat visitasset, probare. Convicit enim eum quidam clericus noster, qui eo tempore, quo se dicebat vos visitasse, cum domino Roberto bonæ memoriæ cancellario vestra in curia morabatur. Hæc pauca de multis quæ honestius tacenda videntur, vobis scripsimus, ne verbis ejus persuasibilibus, quibus abundat, vel falsa religionis specie quam prætendit, vos decipiat. Valeat sanctitas vestra.

EPISTOLA CVI.—AD HENRICUM NORMANNORUM DUCEM.

Regiæ nobilitatis et indolis, ut audivimus, egregiæ, H. comitis Andegavensis filio, Normannorum duci, et regni Anglorum pro magna portione domino, G. Dei gratia Herefordiensis episcopus, salutem et servitium.

Placuit vobis literis commonere me, ut cito venirem ad vos, facturus id quod in manu domini ab-

batis Bord', promiseram. Ut promissa complere quam citius potui, promtus accurri, et quia processeratis ulterius, Herefordiæ reditum vestrum biduo expectavi. Auctoritate vero obedientiæ me non solum vocante et monente, sed urgente et trahente ad aliud, diutius expectare non potui. Precor itaque, si placet, ut me hac vice excusatum habeatis, et absentiam meam æquanimiter sustinendo hac vice, me vobis gratiæ debitorem efficiatis. Si qui vero sunt æmuli aut malevoli mei, qui ob mei odium vos in injuriam Dei et ecclesiæ detrimentum, suggestione maligna trahant, bonum est vobis timorem Dei consiliis malignantium opponere, et illud sapientis elogium memoriter retinere, 'Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum.' Omnium enim sententia ex Deo procedit, quem si in initiis non bonis offenderis, exitus vestri cum honore esse non poterunt. Det vobis intellectum et modestiam Dominus, ut et pro vobis orent ecclesiæ, et dominationem vestram in longum expetant plebes subjectæ. Valete.

EPISTOLA CVII.—AD THEOBALDUM CANTUARIENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Patri suo et domino Cantuariensi archiepiscopo T. frater G. Herefordiensis ecclesiæ minister, salutem et obedientiam.

Ex quo literas vestras suscepimus, fructus nostri laboris hic est. Rogerum subpriorem, virum bonum, dominum David, G. R. et eorum complices in partem nostram convertimus. Nicoalitæ vero, sicut ab initio, sic vobis adversantur adhuc, et quæ itineri suo necessaria sunt, hic adquirere et præparare modis omnibus moliuntur. Unde nisi vobis videtur aliud,

consilium fore æstimo, ut dominus Ricardus prior et dominus Samson iter ad dominum papam quam citius arripiant. Indignum est enim illos tanquam conscientia bona se curiæ præsentare, nostros autem qui viam Domini gradiuntur in veritate, tanquam male conscios delitescere. Unde opus est, ut literas communes prælatis ecclesiarum et conventibus, qui in partibus nostris sunt, dirigatis, ut juxta conscientiam suam literis suis ad dominum papam testentur jure ista, pars illa conventus Eveshamensis, quæ in electione domini Willelmi est, quam longe et numero amplior, et merito purissimo sanior habeatur. Cætera vero quæ negotio necessaria sunt, vobis dominus Reginaldus aperiet, qui ad præsentiam vestram, et ad videndam electi sui faciem, toto festinat desiderio. Valete.

EPISTOLA CVIII.—AD EUNDEM.

Patri suo et domino Cantuariensi Dei gratia archiepiscopo T. G. episcopus Herefordiensis, dilectionis et obedientiæ famulatum.

Quorundam, domine, relatu cognovimus, W. priorem sanctæ Bar'. in causa de Stanleia suas quodammodo partes interponere, et jus sibi in ecclesia sancti Leonardi, contra ecclesiam Glocestriæ vendicare. Quod quam legitime faciat, hinc potestis si placet advertere. Prædicta quippe ecclesia petitione domini Salesberiensis, et eorum quos ibidem secum habebat, Walteri scilicet et Rogeri atque Henrici, de manu domini Wigorniensis a nobis suscepta, dominus prior illico adversus nos apud dominum Wigorniensem querelam deposuit, et nos de prædicta ecclesia responsuros in jus vocari fecit. Quumque jam statuto die in præsentia jam dicti episcopi foret inter nos ali-

quamdiu actio ventilata, et idem episcopus in sæpe dicta ecclesia priori nihil se unquam concessisse assereret, dominus prior adversus nos die certo audientiam vestram appellavit. Quumque appellationem prosecuti vestro nos præsentaremus conspectui, auditis omnibus quæ de ecclesia sancti Leonardi prior contra nos allegaverat, responsioni nos obtulimus judicium in nullo recusantes. Ipse vero nos præveniens, aute omnem responsum nostrum in audientia vestra liti renuntiavit in totum, seque in prædicta ecclesia nil vendicaturum ulterius, sub multorum testimonio proclamavit. Unde vestra discernat æquitas, quum liti de prædicta ecclesia motæ sponte renuntiaverit, si ipsam litem instaurare satis desiderat. Nos enim quæ vera novimus, testificamur, et ea opportuno loco et tempore probare parati sumus. Valete.

EPISTOLA CIX.—AD ROGERIUM EBORACENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Patri suo et domino R. Dei gratia Eboracensi archiepiscopo, frater G. Herefordiensis ecclesiæ minister, salutem et servitium.

Si nos admitteret solitæ jam dilectionis arcanum, secreta signo clauderemus, nec ad patrem directa, multorum oculis intuenda committeremus. Sed quia nos exclusos novimus, ideo non jam intus positas, sed foris vix habentes literas mittimus, ut veniam postulent, et suo gratiam domino, si quomodo possint, apud vos redintegrando concilient. Quod tamen trementi chartulæ factu facile non speramus, ad quam nec manum porrigi, nec vestros facile converti oculos posse æstimamus. Unde si nos dedignatio justa repulerit, volumus saltem alios non latere

quod quærimus, quia vestram non ferentes ultra iracundiam veniam excessui postulamus. Nam si quid in vos diximus, hoc ipsum palinodiam in nos manu propria conscribendo recantamus, et si vestrum vel modicum movimus animum, ipso culpam fatemur ore, quominus caute prorumpendo, id nullo vestro exigente merito, in dominum offendimus et amicum. Cum caritate quidem stetimus in ecclesiæ causa quam fovemus, et si ferrum de manubrio nobis inconsiderate moderantibus elapsum est, quid superest consilii, nisi ut ad magnum illum Eliseum cum pœnitentia et lamento recurramus? Magna spes est, ut pœnitentem præco pœnitentiæ non repellat, et ingemiscentem altius, ipse gemituum prædicator non abjiciat. Poteramus equidem debitum caritati pensum prudenter et honeste persolvere, et disceptatione ecclesiastica, juxta juris formam, etiam Domino non in hoc indignante, resistere. Sed quid ad nos extendere digitum, brachia contorquere in vos, et tanquam alicujus essemus momenti, ore misero non solum spumantia verba, sed et tumida jactitare? Quo nobis ea die pudor, honestas, ecclesiastica disciplina, et ipsa bonæ mentis affectanda sobrietas abierunt? Quam male statim in momento omnia nobis elapsa sunt, ut nudati bonis, intrinsecus statim efficeremur dignissimi ut a gratia caderemus. Sed qui cadit, nunquid non adjicit ut resurgat? Nos an sic undique premit iniquitas, ut nobis ad gratiam nullus sit aditus? An si modestia nobis excidet, misericordia quoque vobis elapsa est? Et si præcincti fune in peccati legem abducimur, zona illa aurea vobis a mamillis avulsa est? Absit, ut qui sibi quotidie remitti supplicat, supplicanti conservo debitum non remittat, et abstersa pater iracundiæ nebula, non in serenitatem solitam mens sese vestra reciperet, acces-

sum nobis ad veniam utique non obseraret. Nam quantulum est quod deliquimus, nisi quia summi quælibet offensa culminis magna quidem habenda est? Verbum verbo subjunximus, et ut in disceptatione mos est, simili simile coaptavimus. Nam quum dixissetis quia nobis eo usque peperceratis, respondimus, quia multa habebamus in quibus sublimitati vestræ peperceramus et nos. Quia verborum infausta clausula, nunquid incompositos vitæ nostræ mores, aut animi, quod absit, vitia, Cynica rabie mordendo perstrinximus? Absit, ut in mentem vestram hæc surrepat opinio, ut suspicione hujusmodi confundatis innoxium. Testor inaccessibilem illam lucem, quæ bonarum occulta mentium penetrat et illustrat, illam quoque communem spem quam sanctorum est amplexa devotio, nos verbis illis nil aliud intellexisse, nisi quod multa ad corpus causæ spectantia, ob reverentiam vestri tacuimus, et penes nos compressa tenuimus. Nam cum de literis corruptis ageretur, poterant in hoc articulo multa durius objici, et per rhetoricam auxesin, ut satis ipsi nostis, amplificari. Cumque eisdem literis et jus et spoliatio innueretur, non in cælum os nostrum posuimus, ut precum falsitatem vel in modico arguere præsumeremus. Quum juris habeat formula, ut etsi sacrum oraculum hujusmodi precator attulerit, careat penitus impetratis. Hæc frivola sunt et his similia, in quibus vobis pepercimus, ad quæ mentis oculum dum tumide loquebamur habuimus. Nam si ad tempus urgente caritate stulti facti sumus ob fratres, sed non insani tamen, ut probra diceremus in vos, quem præ cæteris huc usque dileximus, quemque laudum titulis in multorum invidiam frequenter extulimus. De vestris pater occultis nulli rectius quam nobis fidem habebitis, nam quis novit occulta homi-

nis, nisi spiritus hominis qui est in ipso? Ecce coram Deo quod non mentior. Nil amaritudinis habuimus intus adversum vos, nisi quod interprete præsente scripto confessi sumus. Unde et acerbius quam ipsa res expetat nosmetipsos accusavimus, eo quod indignationem vestram in nos quantulamcunque etiam molestissime sustinemus. Opinabitur quispiam ex animo non dici quod dicimus, sed ut vestrum demulcendo animum factæ in nos appellationis onus aliquatenus evitemus. Non hic noster est oculus, si Christi sumus, ipsius vicario confidenter astabimus. Suo currant fata curriculo, provisos sibi quæque sortiantur eventus. Elapsæ potius amicitiæ damna plangimus, quam imminentia timeamus. Valete, et moveat vos utinam spiritus ille pietatis, ut amico revertenti etiam dum longe est in amplexum occurratis.

EPISTOLA CX.—ROGERII EBORAC. ARCHIEPISCOPI EPIST. AD GILBERTUM.

Venerabili fratri et utinam amico, G. Dei gratia Herefordiensi episcopo, R. Eboracensis Dei gratia archiepiscopus salutem.

Susceptam de manu dilecti filii H. quam dicitis palinodiam vestram, priusquam alicui ipsius copia fieret, diligenter inspexi, veritus in primis ne vivæ vocis vestræ, ut salva pace vestra dixerim, ardorem, missi literarum apices exprimerent. Resedissent utique apud nos, et in manibus nostris illud deperisset arcanum, et vaga in publicum exeundi negaretur licentia, ne geminata injuria omnem reconciliationis viam excluderet. Fateor quidem me his, quæ vobis calor animi ministravit, aliquatenus commotum, non

tamen ut aut in me fraternæ scissura facta sit caritatis, aut sol justitiæ super iracundiæ meæ affectionem obscuratus. Habeo enim ex pristina consuetudine, ut cor ita et labia maxime erga amicum circumcisa, quæ artiori lege conclusit singulare exemplar patientiæ Christus, ex quo lubricos animi mei motus per gratiam suam cingulo sacerdotali voluit astringi. Non enim mihi a pectore excidere potest, quod sacerdotali ex lege datum est in mandatis, ut cum turturem vel hujusmodi caput ad pennulas reflectat, et quod in descriptione templi mensarum labia intrinsecus reflexa dicuntur per circuitum, quoniam verbi seminator divini ex omni parte circumspectus, ad cor debet revocare sermonem, audire quæ dicit, operari quæ prædicat, ne si intenderit arcum, et sagittis sacræ scripturæ vitia percusserit auditorum, convertatur in die belli, et avertatur adjutorium gladii ejus, nec auxilietur ei in bello. Miror valde, nec satis admirari possum, unde sanctitas vestra tantæ me simplicitatis esse crediderit, ut quia voces meas mihi reddidistis, putetis offensum. Quibus in verbis, teste Deo et conscientia mea, nullam me tunc arbitratus sum, sed neque nunc opinor accepisse injuriam, præsertim quum hujusmodi ad iram mitigandam et conciliandam amicorum gratiam proferri soleant. Si vero sub eorum ambiguitate meam in aliquo gravari crederem opinionem piaculari me subjicerem flagitio, qui tantum amicum prior ad hanc provocassem contumeliam. Gravius aliquid extra causam dictum est, cujus tanta est et fuit admixtione personæ ad quam spectare videtur acerbitas, ut contra cæterarum injuriarum naturam dissimulatione minime potuerit aboleri. Sed de his pauca. Nam quantumlibet in parte ista oratio succincta odiosa nobis quam periculosa. Ideoque ad priora redeamus. Occurrit ille epistolæ vestræ

locus, ubi dicitis, leviora ad gratiam nostri allegata, gravioribus deductis. Quæ etiam tam vere quam eleganter frivola nominastis. Sed secus se habere facies negotii facile declarabit. Nonne in medium deducta est accusatio falsi? Nunquid vobis durius actum fuisse videretur, si precum falsitas argueretur? Utinam omnia proposuissetis, facile judicibus violentæ spoliationis non solum testibus, verum argumentis et instrumentis quibus abundamus, fides facta fuisset. Hæc et his similia allegare quæ causa nostri suppressistis, ad officium spectant advocati, cujus est agere quod causa desiderat, ut tamen temperet ab injuria. Et vos quidem vel duriora dicere absque adversæ partis injuria potuissetis, nisi vos a causæ hujus patrocinio leges pariter et canones excluderent. Scitis enim quam diligenter hujus negotii secreta non solum antequam iter ad dominum papam arripuissem, verum post reditum meum Wigorniam aperuerim. Facta vobis est literarum copia, quas super hoc negotio a sede apostolica impetraveram. De his quæ super transactione posueram, nihil omnino vobis est absconditum. Quare manum ad vestra jura porrigere non audeo, ne forte gravius amicum lædam quam ipse læsus fuerim. Et mihi satius est quædam cum detrimento causæ tacere, quam verecundiæ dicere. Nam quod ad auxesim spectat, quam rhetoricam dicitis, quæ potius oratorum est, certum est quia ei nullus ad causam istam patebat accessus, cum ipsa videlicet in ultimis duntaxat et quæstione comprobata locum elegerit. Ideo si interposita fuisset, non tam in nostram quam juris redundaret injuriam. Sed quid plura? Numquid epistola vestra tot sacræ scripturæ vallata præsidiis, tot gravibus onerata sententiis, tanto rhetoricæ exornationis decorata fulgore, in vanum laborasse et inanis ad dominum suum

redire poterit? Absit. Sed veniam petenti venia dabitur, si tamen cum vestri copiam Deus dederit, animus vester ab oratione non discrepet. Ecce jam in occursum vestrum vetus festinat amicus. Jam in domo patris mei auditur symphonia et chorus, exultant famuli, occiditur vitulus saginatus, stola vobis paratur et annulus. Expedit ergo ut utrique vitulum in ostio tabernaculi pro peccato pariter immolemus, quatinus aqua sanctuarii lotis pedibus, veste competenti iterum induti, epulemur simul et exultemus, ne glorientur de nobis fratres, qui discordias seminant, et exultant in rebus pessimis, sed confundantur et pereant cum his qui perdere cuncta festinant. Valete.

EPISTOLA CXI.—AD ROGERIUM EBORACENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Patri suo et domino R. Dei gratia Eboracensi archiepiscopo, frater G. Herefordiensis ecclesiæ minister, salutem et servitium.

Spirat delectabiliter hortus aromatum, et fragrantiam suavem dat odorum multorum in unum sibi juncta suavitas. Tale pater quiddam vestra mihi pagina contulit, quam sæpe jam lectam dum repeto, horto plane quodam mihi videor inesse deliciarum. Hinc enim favorabilis illa venustas eloquii, inde sententiarum mihi spirat alta profunditas, ut dum delectat pariter et edificat, alligatum nexu gemino totum rapiat in se suum pagina jam dicta lectorem. Ad patrem verba transmiseram, et placidam mentis vestræ tranquillitatem, me quam parum libet attemptasse mœstus ac sollicitus deplanxeram. Sed ecce planctum mihi convertisti in gaudium, et beate me deliquisse confiteor, qui in peccati vicissitudinem non

pœnam quam suspicari poteram, sed munus reporto quod desperabam. Munus enim mihi grande reputo, descendentis de monte Moysi faciem vel a longe contemplari, et claritatem vultus ejus, quam infirmus vix capit oculus, objecti saltem velaminis quibusdam quasi rarescentibus filis aliquatenus intueri. Transmissa namque nube et caligine, in ipso mentis vertice qui sacer vere mons est, cum ipsa luce quam sanctæ mentes inhabitant, soliloquia sancta tractastis, ubi de fonte lucis hauriens, multa in paginam quæ nos docendo corrigerent, et occidentis nostri tenebras gratiosa sui plenitudine luminis illustrarent. Hinc habitum mihi bene circa vos dispositæ mentis ostenditis, ut in virtutis appetitum mentem meam vel coram posito virtutis speculo provocetis. Sic sua sancti bona frequenter intimant, non ut sese laudibus efferant, sed ut aliis in se quod salubriter imitentur ostendant. Hinc ad mentem mihi cordis illa circa vos simulque labiorum circumcisio sancta proponitur, ut intus apud me de cætero quid vel cui vel quando dicendum sit, apto rationis moderamine dispensetur, et internus ille calor animi sic erumpat in medium, ut igne illo foris vox ardeat, quem venit Dominus in terram mittere, non quem studet a Gehenna semper hostis inflammare. Purgata sunt prophetæ labia, ad desuper allati carbonis attactum, et oris mei poterunt purgari superflua, ad patris et domini pie commonentis exemplum. Patientiæ vero quid memorem quam mihi sancte proponitis, ut hanc mihi præsentando meæ me possessorem animæ vel de cætero faciatis? Quæ nimirum anima dum rationi rebellis est, dum repugnat spiritui, dum læsa remurmurat, et in ultionem sese stimulat, et inflammat, nondum quidem possidetur. Ad Christum vero conversa et in melius commutata cum ipsius exemplo, suas re-

mittit injurias, adversa jam jocunde sustinet, jamjam loris alligata patientiæ, ab omni inordinatæ voluntatis impetu cohibetur, et subjecta rationis imperio, pleno jam dominio possidetur, attestante veritate quæ ait: 'In patientia vestra possidebitis animas vestras.' Persuadet idem mihi turtur ille mysticus, non abruptum habens in sacrificia, sed retortum caput ad pennulas, hoc mihi clamans, hoc prædicans, ut si quid horum quæ turtur ipse figuraliter exprimit in me Domino sacrificem, non inanem gloriam sectando vel gratiam, a vero Christi corpore quod est ecclesia fuco me quodam simulationis abrumpam, sed principale mentis, quod interioris hominis vere caput est, ad veras virtutum pennulas, et ad illas quibus volatur in cælum duas alas caritatis sincera veritate retorqueam. Nec minus illa me mensa cœlestis lætificat, quæ dum labia reflectit in se, sicut sancte scribitis, divinæ doctorem legis erudit, ut in his quæ docet et loquitur, consideratione semper sedula recurrat ad se, ne verbo vita dissentiat, ne verbo quos ædificat subvertat exemplo, juxta quod in laude bonorum scriptum est, 'Sagitta Jonathæ nunquam abiit retrorsum, et gladius Saulis nunquam reversus est inanis? Verbum quippe Dei et gladius et sagitta est. Gladius, quia percutit, et eo sagitta, quod pungit. Qui nimirum gladius inanis revertitur, cum prolatus sermo nec vitia resecat, nec ad frugem virtutis erigit audientem. At Jonathan, qui *dans columbam*, vel *donum columbæ* dicitur, sagitta reflexa non percutit, quia spiritualis quisque doctor, qui a Christo dona gratiæ percipit, et hæc eadem fideliter ministrare non omittit, reflectit labium prudenter in se, dum sapienter et sancte vivit. Hæc mihi de paginæ vestræ collecta sunt gremio, dum per eam quasi vitæ quædam pascua, qua possum mentis exercitatione, discurro. Quibus nimirum

oblectamentis, si quid forte cohæret asperum, id gratum habeo, velut ejus admixtione totum mihi sit quasi quodam sale conditum. Ut ab hujus me causæ patrocinio repellatis, annectitis, quod ejusdem secreta mihi sunt per vos Wigorniæ revelata. Sed, ut pace vestra dixerim, si mecum secreta quandoque gratia contulistis solum quid vobis de transactione placuerit, et quas a domino papa literas acceperitis, ostendistis, et ipsas quidem literas non multo post episcoporum commissas manibus, omnium indifferenter communicari notitiæ vidi pariter et intellexi. Quid enim Brugiæ quasi triviatim divulgabatur, nisi dominum Lincolniensem et Eliensem hoc accepisse in mandatis, ut causam vestram audirent, et appellatione remota dirimerent? Unde vero causæ vestræ fundetur intentio, quibus nititur amminiculis, probata sit testium vestrorum an improbabilis opinio, sufficiens necne numerus eorundem, possessionis vestræ facilis an implicita probatio, et omnino quod obesse vel prodesse causæ quacumque ex parte potuerit, nec mihi in minimo patefactum est. Assertionibus itaque partium quum merita pandantur causarum, mihi de secreto hujus causæ quid recte valet objici, cui nunquam horum nihil contigit aperiri? De cætero, sicut orationem qua declamat orator rhetoricam dicimus, locos etiam et colores rhetoricos, unde illud, "Non est rhetoricus quem facit ira color," sic et eam quam sugillatis auxesim, licet oratorum sit, rhetoricam nihilominus convenienter assero, eo quod hanc rhetor edocet, cum orator eadem quod oportet, amplificet. Quæ quum quæstione probata locum habeat, potuit in hac quæstione competenter interseri, ex quo cæpit oculata fide de literarum deductarum in medio corruptione, non ambigi. Sed quid ista? An ad Ciceronis me dogmata transfero, et ad salutata jamdudum

et velut antiqua mihi studia, notabili quadam mentis levitate respicio? Absint ista hinc. In patris et domini suspiro gratiam, ob mihi reconciliandam cartulæ continuavi jam cartulam, etsi plena dignitate currenti minus digne responderim, cum cyathum phiala popinanti porrexerim.

EPISTOLA CXII.—AD WILLELMUM DE HINET'.

Gilbertus Dei gratia Herefordiensis episcopus dilecto fratri Willelmo de Hinet', consecrata Domino tirocinia, beato perseverante fine concludere.

Auditis quæ circa te sunt exultavi totus in Domino, illi gratiarum referens actionem, qui meritum omne præveniens, gratiarum suis dona benigne distribuit. Audita tamen mutatione tam subita, paulisper obstupui, quousque reversus ad cor illud præ oculis habui, quod velociter currit sermo Domini quo vult, et ipsius dextera potenter immutat quem vult. Hic ad te sermo factus est, hæc te dextera apprehendit, hic tibi sermo consilium, hæc manus auxilium ministravit, hic velle bonum formavit in te, hæc ad effectum operis ipsum velle perduxit. Hic sermo cor tuum tangens cælitus et illuminans, quod in spiritu consilii conceperas, potenter in spiritu fortitudinis roboravit. Hic in tenebris latenti tibi viam qua progrederis ostendit, hæc te pariter quo ostendat tibi salutare Dei jam deduxit. Intueri mihi videor illum superni scribæ calamum, cordis tui tabulas exarantem, et vocationem qua sponsus et sponsa dicunt, 'Veni,' eisdem fortiter imprimentem, quam, ut audio, non tu frater tepide, non segniter advertisti, sed, dilecti pulsantis ad ostium, vocem prudenter audiens et intelligens, ut ostii tui pessulum ipsi statim ape-

rires, ilico surrexisti dicens, 'Vox dilecti pulsantis.' Usus consilio sane laudabili, qui auctori vitæ domicilium, non solum in te, sed et teipsum præparasti. Experiris illud tute, quod apostolo de supernis innotuit; Durum est tibi contra stimulos calcitrare. Nam quidam vitæ stimulus est, et quidam mortis. Et mortis quidem stimulus peccatum est. Nam ut pecus urgetur stimulo, ut irrumpat et impingat quo vult ipse qui stimulat, sic peccatum quem pungit, urget, et impingit indubitanter ad mortem. Stipendia namque peccati mors. Longe mentem aliter stimulus amoris exagitat. Vitæ namque stimulus est, et amantem fortiter urget ad vitam. Contra quem calcitrare, tam durum est, quam caritati reluctari difficile. Nam fortis est ut mors dilectio. Separat a carne mors, a mundo dividit, sic et amor sanctus etsi longe nobilius, a mundo tamen et a carne sequestrat. Illo trahit unde est, non a mundo est, non a carne, non ex sanguinibus, neque a voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo natus est. Ad ipsum trahat, ipse finis amoris est. De quo David, 'Omnis consummationis vidi finem.' In hunc finem tendit amor, nec est vagus amor ille qui sanctus est. Habet præ se quem diligit, illud corde dicens, illud ore decantans, 'Oculi mei semper ad Dominum.' In hunc oculum defixisti, in ipso tibi complacuit, cui speramus etiam complacuisse in te. Hunc per viam arctam et arduam sequutus es, et amoris te trahente funiculo, non ad dexteram vel ad sinistram declinasti. Non respexisti ad prospera, et adversa formidare dedignatus es. Crucifixum crucem ejus bajulando prosequeris, crucem exprimis habitu, crucem mente pertractas. Hæc sursum caput elevans, jam cœlis imperat, inferna deorsum premit, ipsius affixi manibus totam mundi latitudinem hinc et inde complectens,

his manibus apprehensus es, nunc portans improperium Domini Jesu, ut sis quandoque particeps et coronæ. Ipsius stigmata portabis ad modicum, et in tua clavos ejus carne defiges. Vestis horrida, cibus imparatior, lectisternia dura, labor manuum, disciplinæ gravitas, juge silentium, ipsos qui te pungant in te clavos exprimunt Salvatoris. Habes et instar lanceæ quæ lateri ejus infixa est, ipsum caritatis aculeum, qui tuo semper pectori juge vulnus infligat. In hunc modum vulnerat, qui caritatem format in nobis, ille spiritus unus et summus. Hoc languebat vulnere, quæ dicebat, 'Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo.' O vulnus bonum, et languor suavissimus, quem mors illa comitatur, de qua scriptum est, 'Pretiosa mors sanctorum in conspectu Domini.' Attolle jam non solum mentis oculos, sed et corporis. Vinea Domini jam saltus omnes occupat, implevit deserta, et sanctorum pugna cum spinis est. Ponunt prava in directa, et aspera in vias planas, et quod intus angunt spiritu corporis exercitio foris insinuant. Intus enim vitiorum sentes extirpant, annosa peccati robora caritatis igne conflagrant. Tumoris alta dejiciunt, terram desertam in agnosam, et inviam, virtutum reddunt copiis abundantem, peccato mortui simul et mundo, ut se Christo sanctificent præter ipsum omnia contemnentes. Mors ista sanctorum est, quam esse propheta memorat in conspectu Domini pretiosam. Nam quid Christo carius, quid in nobis ipsi pretiosius, quam ut ipsum imitando mortem morte superemus? Et quæ tanta mors animæ est, quam vitiorum fœdat congeries? Hac vero morte qua mundo morimur, hæc ipsa vincitur et enecatur, juxta illud prophetæ, 'Prosequar inimicos meos et contra illos et non contra d. d. c. i. n. p. st. c. s. p. m. Primis parenti-

bus dictum est, 'morte moriemini.' Mors enim peccati vere mortis æternæ ministra est. Obedientiæ vero filiis apostolus ait, 'Mortui estis, et vita vestra cum Christo abscondita est.' Vere beata mors quæ vitæ illius quæ cum Christo est, causa simul est et ministra! Hanc tibi mortem vulnus amoris ingerit, ut de jure tibi quod dictum est vendicare jam possis, 'Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo.' Quid enim floribus nisi sanctorum recens conversio, quid malis nisi eorumdem in virtute jam solidata consummatio intelligitur? Odor quippe bonus, et futuri fructus in flore spes est, hunc odorem spirat ecclesiæ sanctorum conversio, in quibus in virum perfectum jam formatis fructus vitæ producitur et maturatur. His igitur jam languens anima fulciri postulat, stipari desiderat, ut exemplis sanctorum sibi propositis in suæ conversionis initio beatæ ferveat, et provectu proficiat, et in exitu fortiter inardescat. Unde mihi flores, unde mala quibus te carissime fulciam, tuæ quibus animæ in Domino Jesu jam languenti satisfaciam? Sed a me quid exigas quæ penes te sunt, quæ liberis jam palam conspectibus intueris? Cisterciensis ecclesia per orbem late effloruit, quæ flores mundi gratissimos undequaque decerpens, ipsos transtulit in se, et in quosdam paradisi flores cælesti quadam mutatione transformavit. Ipsos mente conspicias, ut novellas olivarum in ipsius mensæ circuitu pullulantes. In ipsorum optime curres odorem, qui velut adolescentulæ, quarum non est numerus, in odorem sponsi currere non desistunt. Quod si poma post flores exigis, ipsa quoque est, quæ cælesti sponso quadam prærogativa decantat, 'Omnia poma nova et vetera, dilecte mi, reservavi tibi.' In ipsa grex tonsarum est, qui deposito peccati vellere, de pœnitentiæ la-

vacro noviter ascenderunt. In ipsa grex fœtarum est, quæ in pascuis Bethel jam commoratæ diutius, virtutum lanis decentissime vestiuntur. In ipsa et oves emeritæ, quæ post sobolem numerosam jamjam parere desinentes, ad caulas illas supernorum civium boni pastoris humero transferri desiderant. O quis ego sum, qui pastorem illum sanctum ovemque fœcundissimam, Clarevallensem abbatem clarissimum digne commemorem? Quis mihi stilus aut quæ facundia, ut virtutis ejus vel in modico culmen attingam? Vir scientia clarus, sanctitate notissimus, sine fuco sanctissimus, scriptor insignis, prædicator egregius, ordinis speculum, ecclesiæ dilatatio, sui temporis sol, nebulæ dissipatio, abjectus sibi, mundo Christoque carissimus, sacerdos magnus, qui diebus suis Deo placens et justus inventus, iracundiæ tempore in ipso mirabiliter operante Domino Jesu, dissidentium factus est reconciliatio. Vir squaloribus horridus, cujus consumptis carnibus, ossibus undique cutis adhæsit, cujus nec venter crapulam, nec os delicias præterquam spirituales sapiebat. Quem quum corporalis intuebatur oculus, mundo despicabilis habebatur. Quum spiritualis attendebat nostri temporis hominem, longe virtutum meritis anteibat. Quis ejus labores digne referat? Sociatam sibi Thamar nunquam repulit, sed ejus amara toto vitæ curriculo protrahens, intus virtutum delicias, foris spinas portabat. Doctus agricola plantabat undique fortiter, affluenter rigabat, et plantationibus ejus innumeris abundanter Dominus incrementa præstabat. Unde non tibi Paulos, frater, non Antonios, non Hilariones, non Arsenios, non antiquarum arborum paradisi vetustos fructus in tui recreationem spiritus anteponam. Hic ecce præsens est, cujus recens auctoritas, quem oculis ipse conspicere quemque docentem, ut

arbitror, audire meruisti. A nobis equidem ad superna translatus est, et est apud Dominum merces illius. Porro nomen ejus vivet in secula, et ejus ab ecclesia memoria non recedet. Hoc paradisi lignum prudenter his diebus a Domino in oculis ecclesiæ plantatum est, ut virtutum gradus quisquis attemptare voluerit, exemplares in illo virtutes quas imitetur omnes inveniat. Tu quoque, qui malis stipari postulas, hinc tibi quot voles, ipse decerpas. Hoc tamen scribens non statim attemptare summa suadeo. Nemo repente fit optimus. Pecunia servatur optime, quæ paulatim collecta manu reponitur. Suis incrementis et gradibus virtus unaquæque perficitur. Ipse etiam virtutum chorus in mente bene disposita, certa ratione distinguitur. Ut ædificium spirituale prudenter erigas, prima tibi jaciatur humilitas, et mentis ei benignitas adhibeatur. His adhæreat obedientia, quam suo patientia vigore corroboret. Has omnes perseverantia sancta disciplinæ cibo reficiat. Sic in virum perfectum dispositus, in lata caritatis regna pervenies. Quo quum lætus intraveris, virum statim mutatus in alterum, nova omnia novus ipse in te miraberis. Deinceps in via Domini nil durum tibi reputabis aut asperum, totum quod horret caro tua, tibi spiritus in virtute dulcescit. Hinc virtutum pasceris in liliis, donec æternitatis aspiret dies, quo Dominum Jesum quem mente secutus es, feliciter apprehendas. In quo vale memor mei, carissime.

EPISTOLA CXIII.—AD A. PAPAM.

Patri suo et domino summo pontifici A. frater G. Herefordiensis ecclesiæ minister, debitum caritatis et obedientiæ famulatum.

Quo fratrum corda pius amor connectat vinculo, nemo vobis pater altius inspicit, penes quem virtutum magistra caritas principatum nobiliter obtinens, virtutem condigne remunerante Domino, vos totius Israel currum aurigamque constituit. Hac nobis plurimum imperante, dilecto fratri nostro præsentium latori, Nicolao compatimur, et lugenti collacrimantes, pro ipso sublimitati vestræ etsi nulla spe meriti, benignitatis tamen apostolicæ confisi gratia, supplicamus. Absens enim innoxius et ignorans, archidiaconatu quem et juste possidebat, et ministrabat sobrie, nulla juris aut ordinis observatione spoliatus est. Qua de re, quum suum jam frequenter episcopum multorum etiam interventu convenerit, nil inveniens solatii, nil omnino remedii, ad oppressorum confugit speciale subsidium, ubi facit Dominus judicium inopi, et afflictæ causam viduæ intra sui penetrale conclavis admittit. Quem, quum id exigente justitia, et agente misericordia, clementer exaudieritis, multos id desiderii et orationis ad Dominum inflammabitis, ut in longa tempora feliciter disponatis et judicetis Israel, qui causas ejus non ex personarum acceptione sed æquitate summa discernitis. Valeat dominus meus et pater in Christo carissimus.

EPISTOLA CXIV.—AD EUNDEM.

Patri suo et domino pontifici A. frater G. Herefordiensis ecclesiæ minister, debitum humilitatis et obedientiæ famulatum.

Quum spectat ad judicem singulorum causas diligenter attendere, specialius tamen attendendæ sunt, quæ in filiorum innocentiam sub annotatione criminis intenduntur. Funestæ namque voces et clamosæ præcludendæ sunt his, qui vitam innocentium persequentes et famam, quorum non probant culpam, hos tamen invidiosa malitia trahere moliuntur ad pœnam. Causæ quidem ejus quæ inter Osbertum Eboracensem archidiaconum, et S. clericum vertitur initium prosecutio et finis, appellatione ille suspensus est, quem ex literis legati vestri domini Cantuariensis archiepiscopi, plena potest veritatis luce sublimitas vestra cognoscere. Has quidem et diligenter inspeximus, et omnes causæ ipsius articulos in eum processisse modum, quo literis designantur eisdem, plane testificamur. S. enim prædictum archidiaconum super morte Willelmo archiepiscopo veneno ut dicebat illata, et quibusdam criminibus aliis impetens, in ipsum vinculum inscriptionis arripere, et coram judice ecclesiastico agere recusabat. Quumque in tanta multitudine parentum et amicorum archiepiscopi defuncti solus ipse staret, et nullis fulta testimoniis verba funderet, laminam candentis ferri in prædictum archiepiscopum eo tutius offerebat, quo ecclesia Dei probationem hujusmodi nullatenus admissuram attendebat. Ipsumque ad regis audientiam eo confidentius provocabat, quo ad judicium hoc apud cinctum judicem de jure celebrare non

posse avertebat. Quumque judicis animum in eo non oporteat versus quemquam moveri, quod non potest ostendi, pro jam dicto archidiacono preces sublimitati vestræ porrigimus, ne apud vos incurrat iram, quem et multa liberalitas . . . .

(*Desunt nonnulla.*)

EPISTOLA CXV.—AD HENRICUM REGEM.

Domino serenissimo et præcellentissimo principi, illustri Anglorum regi, H. frater G. Herefordiensis ecclesiæ minister, pedibus sanctis conculcato Sathan, in Christo triumphare feliciter.

Te, domine dilectissime, ob id divina bonitas multorum prætulit regimini populorum, ut multis per te subveniat, et his quibus præes, dono multiplici per te gratiæ suæ munus impendat. Quod quidem in gente nostra impletum novimus, cui te sic dominum geris, ut et patrem exhibeas, elatos sic reprimis, ut mansuetos et humiles mansuete disponere, regere, et suscitare non dimittas. Te ecclesiæ protectorem, pupilli patrem, viduæ consolatorem, et omnes injuriam passi propitium judicem, ipsis rerum experiuntur indiciis. Et cum omnes alta pace gaudeamus, per te arva solummodo dudum herbis floribusque depicta, se in omnem jam frugum exuberantiam exerceri, nocte dieque ligonibus aratrisque sauciari secure tuo sub imperio conqueri posse videntur. A Domino in te caput regni, et a te in omnes ejus oras, oleum gratiæ diffusum exuberat. Quod ad genua sublimitatis tuæ corde prostratus expostulo, ut et latori præsentium nuper orphano, vestri quondam fidelis Radulphi de Wirecestre, filio primogenito, munus apud te gratiæ miserantis obtineat. Incolu-

mem te et potentem in longa tempora majestas divina conservet, in Christo domine dilectissime.

EPISTOLA CXVI.—AD B. LEICESTRIÆ ARCHIDIACONUM.

G. Dei gratia Herefordiensis episcopus, venerabili fratri et amico suo carissimo B. Leicestriæ archidiacono, bene prosperari semper in Domino.

Quid in nobis obedientia sibi vindicet, prudentiam vestram carissime ad plenum scire non ambigimus, quem in castris obedientiæ laudabiliter agere, Deo devotis obsequiis militare bonæ vestræ opinionis ad nos pertingentis odore cognovimus. Inde est quod dilectæ nobis in Domino fraternitati vestræ preces affectuose porrigimus, quatinus clericis vestris, quos ad agendum et testificandum apostolica auctoritate citavimus, quod synodum quam celebrastis minime interfuerint remittatis, et amico pulsanti veniam hanc apostolicæ etiam auctoritatis intuitu concedatis. Nam quia qui occasionem damni dat, damnum quoque dare videtur, si ob culpam hanc, in eorum damnum zelus vester incanduerit, si absentiæ suæ multam exegerit, nobis id poterit imputari, qui delegata nobis potestate, non plene forsitan utentes, eorum cautius invigilare debuimus impunitati. Valere vos optamus in Domino.

EPISTOLA CXVII.—AD MATTHÆUM ARCHIDIACONUM GLOCESTRIÆ.

G. Dei gratia Herefordiensis episcopus, amico suo Matthæo archidiacono Glocestriæ, salutem.

Veniens ad nos jamdiu hic lator præsentium, U.

de Pedeure, conquestus est vos eum justa nequaquam interveniente causa suspendisse, et decanum vestrum sententiam quam in eum dederat, auctoritate vestra promulgasse. Nunc vero ad nos iterato recurrens, se aliter quam se res habet, opinatum fuisse fatetur, et quicquid decanus vester in eum præcipitanter egerit, ipsum hoc absque vestra conscientia fecisse profitetur. Unde quantum aures vestras velut ignarus facti tunc replevit querimoniis, tantum etiam æquitatem vestram nunc extollit præconiis. Unde cum error facti nulli ad damnum esse debeat, preces benignitati vestræ porrigimus, quatinus benevolum benevole suscipiatis, et pristina sibi restituta gratia, modicum quod intercessit delicti, prece nostra remittatis. Valete.

EPISTOLA CXVIII.—AD A. COMITISSAM LEICESTRIÆ.

G. Dei gratia Herefordiensis episcopus dilectæ sibi et diligendæ semper in Domino A. Leicestriæ venerabili comitissæ, salutem quæ nunc est, et quam speramus in Domino.

Audito, carissima, eo quem de te fama circumquaque plangit eventu, confestim corde concussus sum, et menti meæ si quid jocunditatis aut hilaritatis insederat, hoc ad diri casus auditum anxius repente dolor extinxit. Audimus enim te lecto doloris decubuisse graviter, et viam pœne carnis ingressam in te totum quod homini minari potest mors carnis, propemodum excepisse. Sed quem regis lacrimæ, dum prope mors pulsaret, ut annos sibi ter quinos adderet, ad miserendum inflexerunt, ipse sanctorum pulsatus lacrimis, multorum motus singultibus te ip-

sum mente et spiritu desiderantem, te in beatam patriam affectione tota tendentem, tuis ut lætus audio benigne restituit, et velut in exitu constitutam ad nos clementissime revocavit. Flores ut æstimo patriæ cælestis odorare jam cœperas, et prægustata fortasse gaudia tibi jam differri conquerendo deploras. Patienter, obsecro, dilectissima, sustine Dominum, qui quod differt non aufert, quod suspendit ad tempus, postmodum cumulatum reddit in gloria. Non est in paradiso qui ad profectum sui bonorum indigere possit exemplis. Ubi non est perfectio, opus esse constat exemplo. Exemplo tui multas profecisse cognoscimus, qui te subtracta de medio, ne in incertum currant, habent unde gratias agant, te virtutis exemplar retinent, quod præ oculis habendo, virtuti sese conformare intendant. Age ergo dilectissima, et quam magno Dei munere restitutam suscepimus, curam adhibe, ne per tui incuriam amittamus. Patres emeritos habes circa te, tibi fideliter assistentes, te eadem qua seipsos caritate amplectentes. Horum obsecro pare monitis, adquiesce consiliis, defectu nimio caro tua viribus evacuata est, utpote quæ cum morte luctata nisi opem ferente Domino non evasisset. Te vero virtutem semper zelare non ambigo, unde et de his quæ nunc instant jejuniis pertimesco. Obsecro ne quod scribo exhorreas, salubribus interim monitis adquiescas, defectam quæso carnem carnis esu sustentes, et modicum quo reficies in suis Domino pauperibus largiter recompenses. Fratres qui circa te sunt, in hoc mecum sentire æstimo, quatinus usque ad isti sunt dies, debilia membra tua vitamque velut supremis in labiis constitutam, carnis sustentari patiaris edulio, et victu et vestitu tredecim interim fratribus erogato, tu tibi a defectu provideas, ipsorumque necessitati benigna

caritate subvenias. Vale, dilectissima, et exauditu pio amici mentem supplicantis exhilara.

EPISTOLA CXIX.—AD HENRICUM REGEM.

Domino suo præ cunctis sibi carissimo, illustri Anglorum regi H. frater G. Herefordiensis ecclesiæ minister, omni die ad Dominum devotæ mentis obsequium.

Obsecro ne irascatur dominus meus, si clementiæ suæ paucis supplicaverit humilis amicus ejus. Sollicitat me dominus cancellarius, ut curam Londoniæ episcopatus suscipiam, et ex parte redituum episcopatus, episcopum ipsum et domum ejus exhibeam, reliquum vero domino meo regi, prout sibi spiritus Dei suggesserit, erogandum conservem. Quod quia periculosum mihi est, et in multum animæ meæ dispendium, ad pedes sublimitatis vestræ corde prostratus expostulo, quatinus huic oneri me eximat vestra sublimitas, et auram hanc alii cui placuerit administrandam committat. Confido de misericordia Domini, ut ad petitionem meam cor domini mei regis inclinet, et me pia exauditione vestra lætificet, ut mihi redditus Deo devotius intendam, et ipsum pro salute vestra tanto purius, quanto expeditius, totis animæ meæ viribus interpellem. Muro suo inexpugnabili circumcingat vos Dominus, et armis potentiæ suæ protegat vos semper, domine in Christo dilectissime.

EPISTOLA CXX.—AD THEOBALDUM CANTUARIENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Patri suo et domino T. Cantuariensi Dei gratia archiepiscopo, frater G. Herefordiensis minister, ex affectu amoris intimi fidele munus obsequii.

Quod ad præsens dilectæ nobis et diligendæ sem-

per in Domino sublimitati vestræ scribimus, hæc causa est, ut virum venerabilem Hugonem Londoniensem decanum, damno imminente, quoad possumus, eximamus, ne forte occasione damni data, sibi etiam hoc ipso damnum dedisse videamur. Dilectus quidem noster bonæ memoriæ Ricardus Lundoniensis dudum episcopus, cum extrema laboraret ægritudine, et omnes quos promoverat, quosque sibi beneficiis obligaverat, rerum suarum administrationem suscipere, ob plures quas prætendebant causas pertimescerent, dominus Lincolniensis et nos, cum ejus visitandi gratia advenissemus, in hoc consilium dedimus ne domum suam ulterius incerto statu fluctuare permitteret, sed suarum rerum administrationem et curam jam dicto decano et Nicholao archidiacono, ipsos ad hoc vi obedientiæ compellendo committeret. Qui nimirum onus attendentes negotii, mandatum hoc multa supplicatione declinassent, nisi tandem in hoc domini Lincolniensis nostrisque precibus et monitis adquievissent. Unde quia pactum contractus cujusque naturam auget et minuit, factoque cuilibet suæ dant formam circumstantiæ, sublimitati vestræ preces affectuose porrigimus, quatinus actionem quam jam dicti episcopi creditores adversus jam dictum decanum occasione procurationis hujus instituunt, quousque vobis valeamus assistere differatis, ut qualiter et quo pacto procurationem hanc susceperit, relatione nostra simul et testimonio cognoscatis. Ipsum enim onus debitorum episcopi in se nequaquam suscepisse, nec administrationem hanc aliter subisse noveritis, nisi ut rerum curam ageret, ipsumque et domum suam fideliter exhiberent. Et si quid ex reditibus ipsius et obventionibus annuis reliquum foret, hoc ubi necessitas debiti plus urgeret, non prout creditor vellet, sed ut res esset exsolveret. Quod ob id sanc-

titati vestræ notificare curavimus, ne clericum vestrum quod non rapuit exsolvere compellatis, nec ipsum pietatis officium injustis solutionibus aliquatenus affligi permittendo, reliquos filios vestros a patre suo de cætero quod absit, obsequiis absterreatis. Valere vos optamus, in Christo pater carissime.

EPISTOLA CXXI.—AD EUNDEM.

Patri suo et domino T. Cantuariensi Dei gratia archiepiscopo, frater G. Herefordiensis ecclesiæ minister, sic utinam pugnare, ut vincat.

Latorem hunc, domine, præsentium familiarem nostrum ecclesiæ nostræ canonicum, suis quidem commendabilem meritis dilectæ nobis in Domino sublimitati vestræ commendamus attentius, preces affectuose porrigentes, quatinus amore Dei et petitione nostra causam ejus quantum nititur justitia foveatis, nec adversariorum suorum calliditate jus suum opprimi, aut in vestra deperire præsentia permittatis. Quod adversantes ei multa licet nube falsitatis involvant, de vestra speramus æquitate judicii ut cito coram vobis falsitas evanescat, ad vestri lucem examinis iniquitatis tenebræ facile dissipentur. Illum igitur optamus in vobis spiritum convalescere, qui dudum in propheta sanguinem salvavit innoxium, ut cum clericum nostrum ab his quæ adversus eum malitiose conficta sunt, in spiritu discretionis eripueritis, nos gratiæ debitores, ipsumque servitio semper obnoxium habeatis. Valere vos optamus, in Christo pater carissime.

EPISTOLA CXXII.—AD UNIVERSOS S. MATRIS ECCLESIÆ FILIOS.

Dilectis sibi in Domino universis sanctæ matris ecclesiæ filiis, frater G. Herefordiensis ecclesiæ minister, in Christo dilectionem et salutem perpetuam.

Consensu contrahentium inita pacta stabile tunc demum robur accipiunt, quum eorum quorum hæc firmare potest auctoritas excipiuntur literis et firmantur sigillis. Inde est, quod conventionem inter Herebertum canonicum nostrum, et Willelmum capellanum domini T. Cantuariensis archiepiscopi, habitam super ecclesia de Hinteberga, scripto commendare curavimus, ut in hoc quod inter eos interposita fide compromissum est, obligatum utrumque alteri etiam scripto rem gestam fideliter interpretante teneamus. Herebertus ei in quandam partem præbendæ suæ ecclesiam, scilicet de Hinteberga, cum capella sancti Laurentii et aliis omnibus ad eandem ecclesiam pertinentibus, jam dicto Willelmo in perpetua vicaria et eleemosyna, annua triginta solidorum pensione tenendam habendamque concessit, et eum in nostra et capituli nostri præsentia investivit. Quia vero canonico de præbenda sua ultra diem functionis suæ disponere de jure non licet, ego et tota capituli nostri plenitudo conventione eandem in totam jam dicti Willelmi vitam extendimus, hoc unanimi consensu concedentes et statuentes, ut si Willelmus Hereberto superstes extiterit, ei qui Hereberto in præbenda eadem fuerit substitutus, in eandem et non ampliorem, si id forte voluerit, summam teneatur, sed jam dictam pensionem solvendo, nostra et capituli nostri auctoritate, securitate plenissima potiatur.

Post diem vero Willelmi, libera sit facultas canonico nostro, quicumque tunc fuerit, super eadem ecclesia disponendo, ut eam vel ipse teneat, vel cui voluerit ampliori pensione concedat. Quod quia firmum inconvulsumque discernimus, ego et capitulum nostrum præsenti scripto et, sigillorum nostrorum appositione firmamus: Testibus . . . .

(*Cætera absunt.*)

EPISTOLA CXXIII.—ROBERTI HEREFORD. EPIS. AD EOSDEM.

Dilectis in Christo fratribus universis sanctæ matris ecclesiæ filiis, R. Herefordiensis Dei gratia episcopus, Dominum expectare sollicite, et venientem gratulanter amplecti.

Quia ecclesiam Dei regendam et in aliqua sui portione administrandam, Domino permittente, suscepimus, ejus commoditati quoad possumus consulere et providere credita nobis dispensatione debemus. Quod ita recte fieri arbitramur, si confracta solidando et quæ dissipata sunt in corpus unum redigendo, tam incolumitati ejus quam ampliando divino cultui studuerimus deservire. Quoniam igitur omnibus pie credentibus manifestum habetur, nec forum religioni convenire, nec castellum, qui tumultus et sanguinum locus est, servientium Domino paci congruere, ecclesiam beati Petri in foro Herefordiæ sitam, et ecclesiam sancti Guthlaci intra ambitum castelli illius importune positam, et omnes possessiones et parochias et dignitates earum, in unius ecclesiæ corpus redegimus, et eam ecclesiam apostolorum Petri et Pauli, et sancti Guthlaci, quam extra civitatem ipsam in loco religioni aptissimo ædificari fecimus, ad serviendum Domino in perpetuum episcopali

auctoritate sancivimus. Et ne auctoritate nostra gravare quempiam, aut juri cujuspiam præjudicare videamur, tam his qui sunt, quam filiis qui nascentur et exsurgent post nos, præsenti scripto notum facimus, Rogerum de Port, qui ecclesiam sancti Guthlaci diu injuste, utpote laicus tenuerat, et possessiones ejus indigne distribuerat peccatum hoc grande cognovisse, et in præsentia mea, et fratris Radulphi decani nostri, et canonicorum nostrorum Hugonis de Clifford, et aliorum tam clericorum quam laicorum quamplurium, ecclesiam ipsam ut divinis officiis plenius assignaretur, in manu nostra penitus refutasse. Ipso itaque Rogero devote supplicante, venerabili etiam fratre nostro abbate Glocestriæ et conventu ipsius benigne annuente, prædictas ecclesias in unum conjunximus, et hanc illarum possessionibus, dignitatibus, et pertinentiis omnibus fundatam et dotatam, perpetuæ apostolorum Petri et Pauli et sancti Guthlaci venerationi designavimus. Et quia conventum ibidem fratrum Deo servientium et ibidem regulariter viventium, per manum prædicti abbatis Glocestriæ Deo disponente suscepturi sumus, hanc ipsam apostolorum et sancti Guthlaci ecclesiam præfati abbatis, omniumque successorum ejus obedientiæ, et ecclesiæ beati Petri Glocestriæ custodiæ et subjectioni, capitulo ecclesiæ nostræ in his omnibus unanimiter assentiente commisimus. Quicumque ergo hoc pietatis opus pie attenderint, manumque auxiliatricem ad hoc confirmandum cum fideli devotione porrexerint, perpetuam quæ inibi agentur orationum communionem, episcopalem a me qualicumque ecclesiæ ministro benedictionem, a summo autem pontifice Christo æternam consequantur retributionem. Amen.

EPISTOLA CXXIV.—AD A[DRIANUM PAPAM.]

Patri suo et domino, summo pontifici A. frater G. Herefordiensis ecclesiæ minister, apostolicæ sublimitati debitam reverentiam et caritatem.

Quod beatitudini vestræ super causa pauperis et honesti clerici, præsentium scilicet latoris, Simonis Lichesfeldensis canonici, scribimus, hæc, domine, causa est, quod illatam sibi injuriam in creditæ vobis dispensationis culmen redundantem utique cum molestia sustinemus. Qui quum adversus priorem Coventrensem et fratres ejus eum a parte quadam præbendæ suæ, ecclesia, scilicet de Hunitune, expellere nitentes, ad audientiam vestram appellasset, postea cum dominus Cestrensis et ego ob ecclesiæ negotia Wigorniæ convenissemus, appellationem suam præsentibus nobis innovavit, et in sui rerumque suarum protectionem et patrocinium, priorem ipsum præsentem ad sublimitatem vestram ad "Lætare Jerusalem" appellavit. Cui cum ob vestræ celsitudinis eminentiam in tuto jam omnia esse oporteret, manus tamen sacrilega prorupit in audaciam, ut ipsius decimas et præsentis fructus anni multo sibi labore collectos intra cimiterii septa invaderet, et hinc ablatos asportaret. Quod sive sciente sive nesciente priore actum sit, ab ejus tamen hominibus perpetratum esse non ambigimus. Unde zelum nostrum temperare non possumus, quin sanctitati vestræ super hac corrigenda temeritate supplicemus, ut injuriam suam ob corrigendos alios manus apostolica juste puniat, et misericorditer egeno laboranti subveniat. Cartas enim domini Rogeri, dudum Cestrensis episcopi, et dilecti patris nostri domini Cantuariensis

Theobaldi inspeximus, quibus ecclesiam hanc in præbendam sibi collatam fuisse ante transactionem inter Cestrensem et Coventrensem ecclesiam, per manum sanctæ memoriæ papæ Eugenii initam pro certo cognovimus. Valeat in domino sanctitas vestra, domine pater.

EPISTOLA CXXV.—AD PAROCHIANOS HEREFORDIENSIS ECCLESIÆ.

Gilbertus Dei gratia Herefordiensis episcopus, dilectis sibi in Domino universis ejusdem ecclesiæ parochianis et filiis, salutem, gratiam, et benedictionem.

Quod a prædecessore nostro bonæ memoriæ, domino Roberto episcopo, ad honorem Dei et ecclesiæ sanctæ decorem pariter et utilitatem salubriter actum est et statutum, nos ejus imitati vestigia, ea quæ nobis a Deo concessa est auctoritate concedimus et confirmamus. Quoniam itaque jam dictus prædecessor noster ecclesiam beati Petri in foro Herefordiæ sitam, et ecclesiam sancti Guthlaci intra castellum Herefordiæ ambitum fundatam, in corpus unum redigere, et unam beatorum apostolorum Petri et Pauli et sancti Guthlaci ex jam dictarum ecclesiarum possessionibus constituere, et in loco religioni aptissimo extra civitatem ædificare, et in ea monachorum conventum instaurare decrevit, nos hoc ipsum ratum habentes, annuimus, et jamdictæ ecclesiæ beatorum Petri et Pauli et sancti Guthlaci omnes possessiones et dignitates et libertates, a jamdictis duabus ecclesiis retroactis temporibus habitas, et sibi a jamdicto prædecessore nostro confirmatas concedimus, et præsenti scripto et sigilli nostri attestatione, ut in perpe-

tuum sibi firma permaneant. In his vero hæc propriis duximus exprimenda vocabulis.

(*Desiderantur reliqua.*)

EPISTOLA CXXVI.—AD FRATRES TEOCHESBERIÆ.

G. Dei gratia Herefordiensis ecclesiæ minister, dilectis sibi in Domino fratribus Teochesberiæ Domino famulatum exhibentibus, salutem.

Sapiens docetur e facili, et qui doctrinis affluunt, hos satis est succincta brevitate commoneri. Si libertati vestræ quam circa patris electionem apostolica vobis concedit et confirmat auctoritas, in magnum, quod absit, ecclesiæ vestræ præjudicium sponte renunciatis, judicium utique justum est, ut ea de cætero careatis, et quod ex arbitrio suscepistis jugum illud diu sustineatis. Quod quia vobis captiosum, imo summe periculosum est, mandamus vobis et fraterna caritate consulimus, quatinus libertati vestræ conservandæ unanimiter intendatis, ne si ob cujuscumque favorem aliud fortasse feceritis, ecclesiæ vestræ detrimentum cum id jam emendare non poteritis, sera et infructuosa pœnitentia lugeatis. Valeat caritas vestra, dilectissimi.

EPISTOLA CXXVII.—AD R. COMITEM LEICESTRIÆ.

Venerabili domino et amico in Christo carissimo comiti R. Leyecestriæ, frater G. Herefordiensis ecclesiæ minister, salutem et gratiam, et a manu patris excelsi benedictionem perpetuam.

In iis, carissime, quæ mea potest sedulitas adimplere, debetis non uti prece, sed jussione. Est enim

vobis, eritque apud me semper jubendi plena auctoritas, mihi vero nec deest, nec unquam deerit prompta vobis obsequendi voluntas. Vestras nimirum preces pariter et præcepta sic ratio distribuit, ornat honestas, modestia semper comes moderatur, ut volentibus quod honestum est, ea recusare sit difficillimum. In eo siquidem negotio super quo mandatum sublimitatis vestræ nuper accepi, in negotio videlicet fratrum de Teochesberia, promptius quidem et longe expeditius illis consilio pariter et auxilio profuissem, si die quo me urgens mandatum domini Cantuariensis et injunctæ vis obedientiæ illuc venire, et de facta electione inquirere coegit, saltem mihi vel verbo communicassent, a quibus non admissus non potui invitis beneficium præstare, quod nunc quidem pro amore Dei, et pro reverentia mandati vestri, non negabo vel ingratis. Honestatem namque electæ personæ approbo et commendo, et si me cum negotium ipsum tractabitur, interesse contigerit, de ipsius promotione ad honorem et utilitatem fratrum et monasterii de Teochesberia, quantum potero, salva pace prælatorum, vestra prece commonitus, operam dabo. Valete.

EPISTOLA CXXVIII.—AD ROBERTUM LINCOLNIENSEM EPISCOPUM.

Venerabili domino fratrique carissimo R. Lincolniensi Dei gratia episcopo, frater G. Herefordiensis ecclesiæ minister, Christum portando in se ambulare sapienter et sobrie.

Susceptis literis quibus diligentia nos vestra lætificare dignata est, solito gratior et consueto serenior ilico nobis dies illuxit. Auditis enim rerum . . . . eventibus, et perplexa quadam ingenii subtili-

tate, pace jam sublata de medio nec fracta cito redintegrari, nec dissidentes admodum regum animos facile sibi conciliari posse speravimus. Sed qui ventis imperat et mari procellam cito in auram statuit, et quæ turbata sunt, ad pacis bonum statim ut vult amota nube discordiæ imperiosa qua præest potestate convertit. Unde quum pax nostra a domini nostri regis pace dependeat, spes ipsa pacis quam annunciatione jam bona concepimus, ecclesiæ pariteret regno Angliæ præparatorium quoddam gaudii . . . . juvante Domino exultationis inducit. Quod vero speciale est ad nos, sospitati vestræ quam directa declarat epistola, intimis congratulamur affectibus ob conservatam vobis incolumitatem, illi gratias referentes, qui cum suis benigne graditur, et iter et actus ipsorum angelo comitante prosequitur. Ad vestrum vero jam suspensi tenemur reditum, quia cupienti animo nunquam satis festinat, moram ipsam cum molestia sustinentes, et ut optatos occurramus in amplexus, adventus vestri nuntium de die in diem sperantes pariter et expectantes. Valeat dominus meus et frater in Christo carissimus.

EPISTOLA CXXIX.—AD UNIVERSOS S. MAT. ECCL. FILIOS.

Dilectis sibi in Domino universis sanctæ matris ecclesiæ filiis, frater G. Herefordiensis ecclesiæ minister, salutem quæ nunc est et quam speramus a Domino.

Quæ litis inquietudine quandoque turbata sunt, ipsius sopito fomite denuo revocantur ad pacem. Quæ nimirum inter aliquos reformata, ne facile quibusdam emergentibus causis evanescat, ut pactis legitimis firmanda est, sic et excipienda scripto, et in

perpetuam sui soliditatem literarum memoria testificanda pariter est et roboranda. Noscat itaque vestra discretio causam quæ inter Johannem clericum et Reginaldum de Pagaham super ecclesia de Credintune diu agitata est, quæ etiam a patre nostro domino papa Alexandro nobis delegata est, ut ipsam diligenter audiremus, et rationibus partium hinc inde diligenter auditis et cognitis ipsam remoto appellationis obstaculo mediante justitia decideremus, in hunc tandem modum conquievisse. Nam quum Johannes adducta testium copia, jamdictam ecclesiam in integrum sibi restitui postulasset, Reginaldus esse sciens ambigua facta causarum, anticipando judicium in integram medietatem jamdictæ ecclesiæ Johanni per omnia concessit, sicque cum eo transigendo liti finem imposuit. Elegit enim Johannes oblatam sibi ecclesiæ portionem potius in pace suscipere, quam testes suos probationibus et juramentis onerare. Tactis igitur evangeliis utrimque juratum est ut neuter alterum sua de cætero portione fraudet, sed uterque alteri jus suum integrum illibatumque conservet. Sane aliquo ipsorum altero tamen superstite decedente, jure suo sibi in partis alterius recuperatore, salvo per omnia permanente. Quod quia coram nobis actum est, nos ad finem pacis cuncta redigi cupientes approbavimus, et transactioni in hunc modum initæ assensum præbuimus, ipsam ut in perpetuum convalescat, præsenti scripto et sigilli nostri appositione testificando confirmavimus.

EPISTOLA CXXX.—AD RICARDUM LONDONIENSEM EPISCOPUM.

Venerabili domino fratrique carissimo R. Londoniensi Dei gratia episcopo, frater G. Herefordiensis ecclesiæ minister, salutem et dilectionem.

Scriptum nosti, carissime, justo quicquid acciderit, id ipsum minime perturbare. Illud enim apostoli cordis oculis intuetur, 'bonis in bonum cuncta cooperari.' Unde prospera si affluant prophetæ concinit dicens, 'Cantabo Domino qui bona tribuit mihi.' Adversa si obvient, illud cordis labiis modulatur, 'obumbrasti caput meum in die belli.' Hæc, carissime, dum mecum reputo, in te nullius impetum fortunæ perhorresco. Quæ læta si venerit, mansuete suscipitur, adversa si proruat, haud timetur. Hujusmodi mihi de te facile persuadent mentis tuæ constantia et viarum tuarum jamdiu nota perfectio. Quæ si quam firme speramus radicem suam solo mentis tuæ inserunt, te quidem non in luto aquarum multarum vento agitatam arundinem, sed in virtutum Libano cedrum firme radicatam, temptationis flatus inveniet. Nec quidem ista profero quasi adversum aliquid in te mihi tuæ tenor epistolæ nuntiaverit. Nunciat quidem adversum te appellatum et jam factæ donationis tuæ celebrationem solemnem ad dominum papam interposita appellatione suspensam. In hoc vero quid advertitur, nisi quod animi tui tepor aut torpor excitatur, aut excutitur? Nam qui hominem juxta cor tuum inveneras, te in melius gratia promovente, ipsum quidem debueras non tantum melius dico, sed et in te alterum promovisse. Jam

EPISTOLA CXXII.—AD UNIVERSOS S. MATRIS ECCLESIÆ FILIOS.

Dilectis sibi in Domino universis sanctæ matris ecclesiæ filiis, frater G. Herefordiensis ecclesiæ minister, in Christo dilectionem et salutem perpetuam.

Consensu contrahentium inita pacta stabile tunc demum robur accipiunt, quum eorum quorum hæc firmare potest auctoritas excipiuntur literis et firmantur sigillis. Inde est, quod conventionem inter Herebertum canonicum nostrum, et Willelmum capellanum domini T. Cantuariensis archiepiscopi, habitam super ecclesia de Hinteberga, scripto commendare curavimus, ut in hoc quod inter eos interposita fide compromissum est, obligatum utrumque alteri etiam scripto rem gestam fideliter interpretante teneamus. Herebertus ei in quandam partem præbendæ suæ ecclesiam, scilicet de Hinteberga, cum capella sancti Laurentii et aliis omnibus ad eandem ecclesiam pertinentibus, jam dicto Willelmo in perpetua vicaria et eleemosyna, annua triginta solidorum pensione tenendam habendamque concessit, et eum in nostra et capituli nostri præsentia investivit. Quia vero canonico de præbenda sua ultra diem functionis suæ disponere de jure non licet, ego et tota capituli nostri plenitudo conventione eandem in totam jam dicti Willelmi vitam extendimus, hoc unanimi consensu concedentes et statuentes, ut si Willelmus Hereberto superstes extiterit, ei qui Hereberto in præbenda eadem fuerit substitutus, in eandem et non ampliorem, si id forte voluerit, summam teneatur, sed jam dictam pensionem solvendo, nostra et capituli nostri auctoritate, securitate plenissima potiatur.

Post diem vero Willelmi, libera sit facultas canonico nostro, quicumque tunc fuerit, super eadem ecclesia disponendo, ut eam vel ipse teneat, vel cui voluerit ampliori pensione concedat. Quod quia firmum inconvulsumque discernimus, ego et capitulum nostrum præsenti scripto et, sigillorum nostrorum appositione firmamus: Testibus . . . .

(*Cætera absunt.*)

EPISTOLA CXXIII.—ROBERTI HEREFORD. EPIS. AD EOSDEM.

Dilectis in Christo fratribus universis sanctæ matris ecclesiæ filiis, R. Herefordiensis Dei gratia episcopus, Dominum expectare sollicite, et venientem gratulanter amplecti.

Quia ecclesiam Dei regendam et in aliqua sui portione administrandam, Domino permittente, suscepimus, ejus commoditati quoad possumus consulere et providere credita nobis dispensatione debemus. Quod ita recte fieri arbitramur, si confracta solidando et quæ dissipata sunt in corpus unum redigendo, tam incolumitati ejus quam ampliando divino cultui studuerimus deservire. Quoniam igitur omnibus pie credentibus manifestum habetur, nec forum religioni convenire, nec castellum, qui tumultus et sanguinum locus est, servientium Domino paci congruere, ecclesiam beati Petri in foro Herefordiæ sitam, et ecclesiam sancti Guthlaci intra ambitum castelli illius importune positam, et omnes possessiones et parochias et dignitates earum, in unius ecclesiæ corpus redegimus, et eam ecclesiam apostolorum Petri et Pauli, et sancti Guthlaci, quam extra civitatem ipsam in loco religioni aptissimo ædificari fecimus, ad serviendum Domino in perpetuum episcopali

auctoritate sancivimus. Et ne auctoritate nostra gravare quempiam, aut juri cujuspiam præjudicare videamur, tam his qui sunt, quam filiis qui nascentur et exsurgent post nos, præsenti scripto notum facimus, Rogerum de Port, qui ecclesiam sancti Guthlaci diu injuste, utpote laicus tenuerat, et possessiones ejus indigne distribuerat peccatum hoc grande cognovisse, et in præsentia mea, et fratris Radulphi decani nostri, et canonicorum nostrorum Hugonis de Clifford, et aliorum tam clericorum quam laicorum quamplurium, ecclesiam ipsam ut divinis officiis plenius assignaretur, in manu nostra penitus refutasse. Ipso itaque Rogero devote supplicante, venerabili etiam fratre nostro abbate Glocestriæ et conventu ipsius benigne annuente, prædictas ecclesias in unum conjunximus, et hanc illarum possessionibus, dignitatibus, et pertinentiis omnibus fundatam et dotatam, perpetuæ apostolorum Petri et Pauli et sancti Guthlaci venerationi designavimus. Et quia conventum ibidem fratrum Deo servientium et ibidem regulariter viventium, per manum prædicti abbatis Glocestriæ Deo disponente suscepturi sumus, hanc ipsam apostolorum et sancti Guthlaci ecclesiam præfati abbatis, omniumque successorum ejus obedientiæ, et ecclesiæ beati Petri Glocestriæ custodiæ et subjectioni, capitulo ecclesiæ nostræ in his omnibus unanimiter assentiente commisimus. Quicumque ergo hoc pietatis opus pie attenderint, manumque auxiliatricem ad hoc confirmandum cum fideli devotione porrexerint, perpetuam quæ inibi agentur orationum communionem, episcopalem a me qualicumque ecclesiæ ministro benedictionem, a summo autem pontifice Christo æternam consequantur retributionem. Amen.

EPISTOLA CXXIV.—AD A[DRIANUM PAPAM.]

Patri suo et domino, summo pontifici A. frater G. Herefordiensis ecclesiæ minister, apostolicæ sublimitati debitam reverentiam et caritatem.

QUOD beatitudini vestræ super causa pauperis et honesti clerici, præsentium scilicet latoris, Simonis Lichesfeldensis canonici, scribimus, hæc, domine, causa est, quod illatam sibi injuriam in creditæ vobis dispensationis culmen redundantem utique cum molestia sustinemus. Qui quum adversus priorem Coventrensem et fratres ejus eum a parte quadam præbendæ suæ, ecclesia, scilicet de Hunitune, expellere nitentes, ad audientiam vestram appellasset, postea cum dominus Cestrensis et ego ob ecclesiæ negotia Wigorniæ convenissemus, appellationem suam præsentibus nobis innovavit, et in sui rerumque suarum protectionem et patrocinium, priorem ipsum præsentem ad sublimitatem vestram ad "Lætare Jerusalem" appellavit. Cui cum ob vestræ celsitudinis eminentiam in tuto jam omnia esse oporteret, manus tamen sacrilega prorupit in audaciam, ut ipsius decimas et præsentis fructus anni multo sibi labore collectos intra cimiterii septa invaderet, et hinc ablatos asportaret. Quod sive sciente sive nesciente priore actum sit, ab ejus tamen hominibus perpetratum esse non ambigimus. Unde zelum nostrum temperare non possumus, quin sanctitati vestræ super hac corrigenda temeritate supplicemus, ut injuriam suam ob corrigendos alios manus apostolica juste puniat, et misericorditer egeno laboranti subveniat. Cartas enim domini Rogeri, dudum Cestrensis episcopi, et dilecti patris nostri domini Cantuariensis

Theobaldi inspeximus, quibus ecclesiam hanc in præbendam sibi collatam fuisse ante transactionem inter Cestrensem et Coventrensem ecclesiam, per manum sanctæ memoriæ papæ Eugenii initam pro certo cognovimus. Valeat in domino sanctitas vestra, domine pater.

EPISTOLA CXXV.—AD PAROCHIANOS HEREFORDIENSIS ECCLESIÆ.

Gilbertus Dei gratia Herefordiensis episcopus, dilectis sibi in Domino universis ejusdem ecclesiæ parochianis et filiis, salutem, gratiam, et benedictionem.

Quod a prædecessore nostro bonæ memoriæ, domino Roberto episcopo, ad honorem Dei et ecclesiæ sanctæ decorem pariter et utilitatem salubriter actum est et statutum, nos ejus imitati vestigia, ea quæ nobis a Deo concessa est auctoritate concedimus et confirmamus. Quoniam itaque jam dictus prædecessor noster ecclesiam beati Petri in foro Herefordiæ sitam, et ecclesiam sancti Guthlaci intra castellum Herefordiæ ambitum fundatam, in corpus unum redigere, et unam beatorum apostolorum Petri et Pauli et sancti Guthlaci ex jam dictarum ecclesiarum possessionibus constituere, et in loco religioni aptissimo extra civitatem ædificare, et in ea monachorum conventum instaurare decrevit, nos hoc ipsum ratum habentes, annuimus, et jamdictæ ecclesiæ beatorum Petri et Pauli et sancti Guthlaci omnes possessiones et dignitates et libertates, a jamdictis duabus ecclesiis retroactis temporibus habitas, et sibi a jamdicto prædecessore nostro confirmatas concedimus, et præsenti scripto et sigilli nostri attestatione, ut in perpe-

tuum sibi firma permaneant. In his vero hæc propriis duximus exprimenda vocabulis.

(*Desiderantur reliqua.*)

EPISTOLA CXXVI.—AD FRATRES TEOCHESBERIÆ.

G. Dei gratia Herefordiensis ecclesiæ minister, dilectis sibi in Domino fratribus Teochesberiæ Domino famulatum exhibentibus, salutem.

Sapiens docetur e facili, et qui doctrinis affluunt, hos satis est succincta brevitate commoneri. Si libertati vestræ quam circa patris electionem apostolica vobis concedit et confirmat auctoritas, in magnum, quod absit, ecclesiæ vestræ præjudicium sponte renunciatis, judicium utique justum est, ut ea de cætero careatis, et quod ex arbitrio suscepistis jugum illud diu sustineatis. Quod quia vobis captiosum, imo summe periculosum est, mandamus vobis et fraterna caritate consulimus, quatinus libertati vestræ conservandæ unanimiter intendatis, ne si ob cujuscumque favorem aliud fortasse feceritis, ecclesiæ vestræ detrimentum cum id jam emendare non poteritis, sera et infructuosa pœnitentia lugeatis. Valeat caritas vestra, dilectissimi.

EPISTOLA CXXVII.—AD R. COMITEM LEICESTRIÆ.

Venerabili domino et amico in Christo carissimo comiti R. Leyecestriæ, frater G. Herefordiensis ecclesiæ minister, salutem et gratiam, et a manu patris excelsi benedictionem perpetuam.

In iis, carissime, quæ mea potest sedulitas adimplere, debetis non uti prece, sed jussione. Est enim

vobis, eritque apud me semper jubendi plena auctoritas, mihi vero nec deest, nec unquam deerit prompta vobis obsequendi voluntas. Vestras nimirum preces pariter et præcepta sic ratio distribuit, ornat honestas, modestia semper comes moderatur, ut volentibus quod honestum est, ea recusare sit difficillimum. In eo siquidem negotio super quo mandatum sublimitatis vestræ nuper accepi, in negotio videlicet fratrum de Teochesberia, promptius quidem et longe expeditius illis consilio pariter et auxilio profuissem, si die quo me urgens mandatum domini Cantuariensis et injunctæ vis obedientiæ illuc venire, et de facta electione inquirere coegit, saltem mihi vel verbo communicassent, a quibus non admissus non potui invitis beneficium præstare, quod nunc quidem pro amore Dei, et pro reverentia mandati vestri, non negabo vel ingratis. Honestatem namque electæ personæ approbo et commendo, et si me cum negotium ipsum tractabitur, interesse contigerit, de ipsius promotione ad honorem et utilitatem fratrum et monasterii de Teochesberia, quantum potero, salva pace prælatorum, vestra prece commonitus, operam dabo. Valete.

EPISTOLA CXXVIII.—AD ROBERTUM LINCOLNIENSEM EPISCOPUM.

Venerabili domino fratrique carissimo R. Lincolniensi Dei gratia episcopo, frater G. Herefordiensis ecclesiæ minister, Christum portando in se ambulare sapienter et sobrie.

Susceptis literis quibus diligentia nos vestra lætificare dignata est, solito gratior et consueto serenior ilico nobis dies illuxit. Auditis enim rerum . . . . eventibus, et perplexa quadam ingenii subtili-

tate, pace jam sublata de medio nec fracta cito redintegrari, nec dissidentes admodum regum animos facile sibi conciliari posse speravimus. Sed qui ventis imperat et mari procellam cito in auram statuit, et quæ turbata sunt, ad pacis bonum statim ut vult amota nube discordiæ imperiosa qua præest potestate convertit. Unde quum pax nostra a domini nostri regis pace dependeat, spes ipsa pacis quam annunciatione jam bona concepimus, ecclesiæ pariteret regno Angliæ præparatorium quoddam gaudii .... juvante Domino exultationis inducit. Quod vero speciale est ad nos, sospitati vestræ quam directa declarat epistola, intimis congratulamur affectibus ob conservatam vobis incolumitatem, illi gratias referentes, qui cum suis benigne graditur, et iter et actus ipsorum angelo comitante prosequitur. Ad vestrum vero jam suspensi tenemur reditum, quia cupienti animo nunquam satis festinat, moram ipsam cum molestia sustinentes, et ut optatos occurramus in amplexus, adventus vestri nuntium de die in diem sperantes pariter et expectantes. Valeat dominus meus et frater in Christo carissimus.

EPISTOLA CXXIX.—AD UNIVERSOS S. MAT. ECCL. FILIOS.

Dilectis sibi in Domino universis sanctæ matris ecclesiæ filiis, frater G. Herefordiensis ecclesiæ minister, salutem quæ nunc est et quam speramus a Domino.

Quæ litis inquietudine quandoque turbata sunt, ipsius sopito fomite denuo revocantur ad pacem. Quæ nimirum inter aliquos reformata, ne facile quibusdam emergentibus causis evanescat, ut pactis legitimis firmanda est, sic et excipienda scripto, et in

perpetuam sui soliditatem literarum memoria testificanda pariter est et roboranda. Noscat itaque vestra discretio causam quæ inter Johannem clericum et Reginaldum de Pagaham super ecclesia de Credintune diu agitata est, quæ etiam a patre nostro domino papa Alexandro nobis delegata est, ut ipsam diligenter audiremus, et rationibus partium hinc inde diligenter auditis et cognitis ipsam remoto appellationis obstaculo mediante justitia decideremus, in hunc tandem modum conquievisse. Nam quum Johannes adducta testium copia, jamdictam ecclesiam in integrum sibi restitui postulasset, Reginaldus esse sciens ambigua facta causarum, anticipando judicium in integram medietatem jamdictæ ecclesiæ Johanni per omnia concessit, sicque cum eo transigendo liti finem imposuit. Elegit enim Johannes oblatam sibi ecclesiæ portionem potius in pace suscipere, quam testes suos probationibus et juramentis onerare. Tactis igitur evangeliis utrimque juratum est ut neuter alterum sua de cætero portione fraudet, sed uterque alteri jus suum integrum illibatumque conservet. Sane aliquo ipsorum altero tamen superstite decedente, jure suo sibi in partis alterius recuperatore, salvo per omnia permanente. Quod quia coram nobis actum est, nos ad finem pacis cuncta redigi cupientes approbavimus, et transactioni in hunc modum initæ assensum præbuimus, ipsam ut in perpetuum convalescat, præsenti scripto et sigilli nostri appositione testificando confirmavimus.

EPISTOLA CXXX.—AD RICARDUM LONDONIENSEM EPISCOPUM.

Venerabili domino fratrique carissimo R. Londoniensi Dei gratia episcopo, frater G. Herefordiensis ecclesiæ minister, salutem et dilectionem.

Scriptum nosti, carissime, justo quicquid acciderit, id ipsum minime perturbare. Illud enim apostoli cordis oculis intuetur, 'bonis in bonum cuncta cooperari.' Unde prospera si affluant prophetæ concinit dicens, 'Cantabo Domino qui bona tribuit mihi.' Adversa si obvient, illud cordis labiis modulatur, 'obumbrasti caput meum in die belli.' Hæc, carissime, dum mecum reputo, in te nullius impetum fortunæ perhorresco. Quæ læta si venerit, mansuete suscipitur, adversa si proruat, haud timetur. Hujusmodi mihi de te facile persuadent mentis tuæ constantia et viarum tuarum jamdiu nota perfectio. Quæ si quam firme speramus radicem suam solo mentis tuæ inserunt, te quidem non in luto aquarum multarum vento agitatam arundinem, sed in virtutum Libano cedrum firme radicatam, temptationis flatus inveniet. Nec quidem ista profero quasi adversum aliquid in te mihi tuæ tenor epistolæ nuntiaverit. Nunciat quidem adversum te appellatum et jam factæ donationis tuæ celebrationem solemnem ad dominum papam interposita appellatione suspensam. In hoc vero quid advertitur, nisi quod animi tui tepor aut torpor excitatur, aut excutitur? Nam qui hominem juxta cor tuum inveneras, te in melius gratia promovente, ipsum quidem debueras non tantum melius dico, sed et in te alterum promovisse. Jam

fere sera in fundo parsimonia est, nisi quod expedit equidem et necesse est ut et corporis fatigatione aliquantula torporem redimas tuum, et quod retro minus actum est exerente se et seipsam strenue exercente animi virtute perficias. Qua in re non est quod triste reputem. Ad tempus enim a regni hujus tempestate semotus, donante Domino quietum carpes iter et placidum, et virtutum fultus adminiculis summi pontificis faciem videbis intrepidus, et senatorum curiæ utique gratiosus assistes. Nec te moveat adversarii tui in publicas jamdiu gratulationes suscepta facies. Inde enim spem concipio, unde desperationem forsan aliquis comminatur. Nam si bene morigeratus et literatus juvenis inter deos audiri meruit, et placere, quid non minus ornato moribus, aut munito literis episcopo subtrahet gratiam, quin et ipse quidem ordine longe sublimior, fortunaque potentior inter bonos sibi possit gratiam collocare? Favorabilis enim reus non de lucro captando sed de damno evitando contendis. Quod ante susceptas domini papæ literas in personam omnium testimonio idoneam procuratoris beneficio contulisti, ratum manere desideras. Novi templum illud justitiæ, pectus scilicet apostolicum, unde ad omnes emanat æquitas, modeste omnia dispensare. Qui potuit alteri quod tui juris est non negare impensa sibi reverentia debita non magni quidem æstimabit, tibi quod tuum est restituere. Honesta et utilia tibi providentur a Domino, et quod in contumeliam adversarii tibi machinatur improbitas, commutabit in gloriam bonorum oratione propitiata divinitas. Me vero ad præsens adeo ducis Normannorum oppressit adventus, ut ad iter istud facultas non suppetat, etsi voluntas illud omnino suadeat. Ibis ergo sine me animæ dimidium meæ, et qualitate sui quam præferent suspensum ad te

animum vela quæ reportabis afficient. Quia vero post episcopatum domino papæ et curiæ in nullo servivi, illis verba mittere formidavi. Quid enim aut in quem modum scribam nescio, et præsentiæ vestræ scriptum meum modicum conferre non ignoro. Itineri autem tuo in eo quod mandasti, et in eo quod internus amor suadet amplius, jocundissime providebo. Interim autem si honesta se obtulit transactio, ipsi stari rogo simul et consulo. Valeat dilectus meus.

EPISTOLA CXXXI.—AD THEOBALDUM CANTUARIENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Patri suo et domino T. Cantuariensi Dei gratia archiepiscopo Anglorum primati et sanctæ sedis apostolicæ legato, frater G. Herefordiensis ecclesiæ minister, salutem et obedientiam.

Scire quæ circa vos sunt, et ad posse nostrum vobis in omnibus obedire cupientes, ad vos præsentium latorem dirigimus, ut de transfretatione vestra, de mora etiam citra vel trans mare rescripto vestro certum aliquid intelligamus, adjuvante namque Domino non in incertum curremus, cum de vobis certa noverimus. De cætero rogamus si placet, ut causam quæ inter comitem Herefordiæ, et G. de Laci vertitur, breviter advertatis. Conquestus est nobis G. de Laci, comitem Herefordiæ quendam militem suum Ricardum scilicet Britonem in quodam cimiterio cepisse. Cujus rei probationem miles de carcere quo tenebatur, directis ad nos nuntiis offerebat, supplicans officio nostro liberam sibi sui facultatem ad tempus concedi, ut pro se stare posset in jure, et si qua in sui liberationem haberet, hæc allegare. Quod æquitati concordare judicantes, hæc comiti ex sententia injunxi-

mus, ut statuto die prædicto militi sui copiam concederet, quatinus et in jure ut dictum est stare, et pro se agere posset, cautione tamen interposita, ut nisi eum ecclesia liberaret, idem comiti se redderet. Comes vero se gravari asserens, diem proximam post festum beati Laurentii statuens, ad vestram audientiam appellavit. Quia vero inhumanum videtur prædictum militem appellatione in longinqua protrahi, et tamen in carcere et vinculis detineri, preces super hoc sublimitati vestræ porrigimus, ut comiti injungatis, ut prædictum militem coram vobis statuta die exhibeat, omni tamen securitate interposita, nisi eum sententia vestra liberaverit, in sua vincula revertendi. Hoc enim æquum arbitramur et bonum, et vestra ad quam appellatus est auctoritate dignissimum, et non solum in hoc honori vestro, sed et paci nostræ quamplurimum providebitis. Unum enim superest quod advertere consultissimam prudentiam vestram obnixe deposcimus. Comes Herefordiæ excommunicato vestro Willelmo de Bellocampo, per omnia communicat. Qua in re summe necessarium est, ut districto tam ipsum quam nos mandato urgeatis, ut aut ejus communione et societate abstineat, aut ipsum par anathematis sententia involvat. Vilescit enim anathematis auctoritas, nisi et communicantes excommunicatis corripiat digna severitas. Unde si vestrum circa hæc zelum exerceri placuerit, nisi a prædictis cessaverit, excommunicatum eum publice denuntiari oportebit. Valeat dominus meus carissimus.

EPISTOLA CXXXII.—AD . . . . . .

Pie salutantis affectum, et sincere diligentis officium.

INCOLUMITATI vestræ, dilecte frater in Domino, quam quorundam relatu cognovimus, affectu pleno con-

gratulamur, et vos apostolorum limina visitasse, summoque pontifici et curiæ sanctæ gratiose astitisse, et bene consummatis negotiis domum remeasse feliciter, animi applausu intimo gaudemus. Unde cum rogatu quorundam scribendi vobis se præstaret occasio, vobis animi affectionem nostri significare dignum duximus, quatinus si quid erga nos vestræ complacuerit caritati non supplicatione utatur, aut preces porrigat, sed in amici partes se potenter extendens, suo potius utatur imperio, quam aliquatenus precis oblatæ blandiatur officio. Hinc quoque spem impetrandi concipimus, si benignitati vestræ nostrum aut amici nostri desiderium exponamus. Est autem apud vos quidam familiaris noster, Petrus videlicet clericus Rogeri de Mand', quem tuitioni vestræ et patrocinio devotio nostra commendat, supplicans, ut liberalitatem quam in eum dominus suus in ecclesiis quibusdam conferre disposuit, auctoritate vestra quantum permittet ratio stabiliatis. Quatinus ipsum servitio semper obnoxium, et nos gratiæ debitores habeatis. Valete.

EPISTOLA CXXXIII.—AD RICARDUM LONDONIENSEM EPISCOPUM.

Venerabili domino fratrique carissimo R. Londoniensi Dei gratia episcopo, frater G. Herefordiensis ecclesiæ minister, salutem et dilectionem.

De negotio vestro mihi non ad præsens aliud occurrit, nisi ut si honesta se obtulerit transactio, stetur illi. Tu autem, propositum iter arripiatis, et adversantes vobis in campo Martio, juvante Domino, cornu justitiæ ventiletis. Lividorum latratuum Scyllas undique erumpentes audimus, omnis aura sancti spiritus flante prospere enavigabitis. Si neces-

sitas expetat, bonum est in stuporem etiam et miraculum domino papæ servire, quam in certamine cœpto succumbere. Dura dicimus, quum longe meliora speremus. Quia et dura scripsit dominus papa, quæ tamen omnia præsentibus et pulsantibus nobis apostolica mansuetudine temperanda pro certo credimus. Valete, state in fide, viriliter agite, et Deus pacis conterat omne Sathan sub pedibus vestris velociter. Amen. Monachum nostrum ad vos mittimus, ut status vestri certitudinem recipiamus.

EPISTOLA CXXXIV.—AD ROBERTUM COMITEM GLOCESTRIÆ.

G. Dei gratia Herefordiensis episcopus, Roberto Glocestriæ illustri comiti, pacis et justitiæ comitatum.

INTER meriti vestri laudabiles titulos id, dilecte comes, speciali quadam lampade puræ lucis irradiat, quod in locis vestræ potestatis ecclesiam Dei benigne fovetis ac protegitis, et pacem servientium Deo, non vili rubiginosi æris conductus pretio, sed liberalitate mentis purissima conservatis. Quia vero datum optimum et omne donum perfectum de sursum est, descendens a patre luminum, hoc procul dubio beneficium, non vobis de terra deorsum, sed de cœlo sursum collatum est, quod unus inter regni hujus potentes et nobiles, sapientia, moribus, honestate, præfulgetis, et ipsi auctori vitæ vestræ condignos ut audimus fructus eundo semper in melius ubertim exhibetis. Hoc quia thesauri cœlestis est donum, eo conservandum est diligentius et obsignandum. Equidem mihi gratulor et congaudeo, Dominum Jesum sub bisso et purpura sibi apud vos domicilium invenisse, et hominem licet ætate juvenem, sensu tamen

maturum, inter regni hujus male corruptos principes absque vitii corruptela incessisse, et paci potius et sapientiæ quam ludibriis juvenilibus sollicitam operam laudabiliter impendisse. Hoc est, dilecte comes, quod vobis apud Deum gratia collocat, quod vobis religiosarum mentium vota conciliat, quod vobis Deo famulantium non orationes solum, sed etiam soliloquia sancta communicat. Optamus itaque, ut qui bene currere incæpistis, cursum optime consummatis, et ab inspectore cordium et largitore gratiarum tociens sibi et ecclesiæ suæ exhibitæ reverentiæ condigna præmia in illa die reportetis. De cætero supplicat vobis per nos paupercula Winchelcumbensis ecclesia, ut apud æedituum vestrum, Petrum dé Saltemareis, per vos gratiam inveniat, et paci ejus apud ipsum pietas vestra provideat. Quam si exaudieritis, tam ipsos obnoxios servitio quam nos gratiæ debitores efficietis. Valete.

EPISTOLA CXXXV.—AD R. DE WIRECESTRIÆ.

G. Dei gratia Herefordiensis episcopus, carissimo amico suo R. de Wirecestria, salutem.

Quod laboranti famæ meæ amicali condoletis affectu, multimoda gratiarum actione remunero, solamen infortunii reputans eam quam in vobis experior amicitiæ veritatem. Verumtamen vos eum esse cupio, qui dolenda doleat non dolenda æquanimiter ferat. Uno namque raptantur errore quamplurimi, ut nisi voluntati suæ quæcumque fuerit pareatur, sibi justitiam fieri nullatenus arbitrarentur. Hi mihi si detrahant, si famam meam, quæcumque est, lividis latratibus mordendo dilanient, æquanimiter fero, et dum mecum ratio faciat, dum juris forma concordet,

omnes hos, velut e quadam rationis et intelligentiæ superioris arte despicio. Non enim quam multis displiceam, sed qualibus attendo. Vos quoque difficilem habere volo aurem ad crimina: Ad pœnitendum properat cito qui judicat. Si minus quam oportuerit egi, si excessi, ipsi judicate, ipsi quæso decernite. Quum pervenit ad me, comitem Herefordiæ milites vestros in ecclesia Eveshamensi cepisse, sperabam me Wigorniensis ecclesiæ vicarium et nostrum super hæc spectari et exspectari debere judicium. Inde est, quod diem personatibus statui, ipse quoque in medio, ut sperabam, cogniturus et judicaturus resedi. Meis ibidem e manibus judiciaria potestas sublata est, et Wigorniensis archidiaconus plenitudinem potestatis hujus adeo ad se pertinere protestatus est, ut inter ipsum et dominum Cantuariensem nullum omnino medium admitteret, omnesque personas quæ convenerant, conjurando et contestando a me prorsus averteret. Sic dominum Wigorniensem in suo discessu statuisse, sic plena auctoritate sanxisse, multorum testimonio affirmabat. Quid mihi inter hæc? Me sibi in judicandis ecclesiæ causis inferiori quodam gradu inferiorem submittere episcopalis dignitas non ferebat. Pari vero aut superiori consistere commissa sibi potestas et gloria non sinebat. Damnum vestrum et militum vestrorum R. advertitis, sed si mihi prædictus archidiaconus in faciem conspuit, illud plane negligitis. Jam judicate, jam decernite, quid mihi agendum supererat? Numquid in ipsa ecclesia judicandi, quæ nec me judicem agnoscebat, nec mihi causas judicandas committebat? Culpa quippe est immisceri negotio ad se non pertinenti. Sed hic fortassis objicies, quicquid archidiaconus ille proclamaret, Wigorniensis tamen ecclesiæ vicarius eras, et si quid inordinate ab ipso etiam pronuntiatum

fuerat, in ipso vindicare et punire debueras. Bella mihi R. moves. Plane tibi illud respondeo, non est mihi tibia tanti. Onus mihi, non honorem æstimo alienis implicari negotiis. Obsequium mihi præstitit, qui me huic curæ subduxit. Agant magna sua quibus commissa sunt, mihi pauca mea sufficient, felices illos sua sequantur præconia: mihi semper animo sedeat, aut nullis aut veris laudibus delectari. Age ergo et me lacerantium dentibus jam, si placet, eripias, et qui mali nil merui, detrahentium verbis suffocari non permittas. Habent tui quem sequantur, a quo suas exposcant injurias, qui vigore justitiæ peccata puniat, lapsa reparet, amissa restauret, quem suis extollant præconiis, si bene fecerit, sin autem male hæc et inveniet. Volo tamen, ut quod actum est, intelligas. Dies comiti Herefordiæ a domino archidiacono statuta est, et auditis allegationibus partium, sententia dicta est. Sententiæ comes paruit, et a judice absolutus discessit. Quid tibi judicium illud contulerit, satis nosti. Ego unum scio, quia literis domini legati, quas misisti, in comitis præsentia perlectis, comes statim ad ipsum legatum appellavit, se nimium gravari asserens, eo quod causa super qua judicio Wigorniensis archidiaconi et ecclesiæ stetit, per omnia paruit, denuo adversus eum instauratur, et rediviva suscitatur. Habet præ manibus quod scriptum est: Impetrata rescripta non placet admitti, si decisæ semel causæ fuerint judiciali sententia, quam provocatio nulla suspendit, sed eos qui talia scripta meruerint etiam a limine judiciorum expelli. Sed jam item inflammaberis, et nisi post factam appellationem in comitem, quem judex vester absolverit, interdicti aut anathematis sententiam tulero, me . . . . , me justitiæ ecclesiasticæ contemptorem, me tuorum causam damnorum, non tuo quidem, sed tuorum judicio reputabis. Quod si

feceris, patientiam mihi, molestiam tibi necessariam æstimo. Verumtamen inter molestiæ fines, te laudabiliter quæso contineas. Si quidem militari me crederem usquequaque negotio, quia te in hujusmodi satis expertum non ambigo, consilium in hoc tuum omni jocunditate complecterer. Tu quoque quia in campum literarum et causarum ecclesiasticarum non mediocriter impegisti, amici quæso consilium ne despicias. Nam quia in rebus hujusmodi meam, ut ita dicam, ætatem consumpsi, mihi aliqua saltem magisterium hoc jure quodam videor vendicare. Scriptum noveris carissime: 'Novum quod postulas, non est, quod etsi rescripti mei auctoritas intercesserit, provocandi tamen facultas non denegetur.' Hinc quidem patet post susceptas domini legati literas, me comitem ab appellatione prohibere non potuisse. Item loco post illum proximo scriptum noveris. 'Appellatione interposita, licet ab judice repudiata sit, in præjudicium deliberationis nihil fieri debere, et in eo statu omnia esse quo tempore pronuntiationis fuerunt sæpissime constitutum est.' Unde manifeste cognoscitur post appellationem factam, mihi quicquam circa statum appellantis, aut interdicto aut anathemate innovare non licuisse. Sed id fortasse a sententia, non ab executione sententiæ appellanti non attribuisse. Sed scriptum noveris: quia judicati executio suspendi solet, si falsis allegationibus circumventam esse religionem judicantis is contra quem judicatum constat esse promiserit. Quod quia comes die proximo post festum beati Laurentii se facturum asserit, nos ut a nostra ad præsens jurisdictione elapsum inconcussum dimittimus, et ipsum una cum literis nostris ordinem rei gestæ continentibus, domino legato juxta legum et canonum auctoritatem committimus. Valete.

EPISTOLA CXXXVI.—AD A. LINCOLNIENSEM EPISCOPUM.

Venerabili domino fratrique carissimo A. Lincolniensi Dei gratia episcopo, frater G. Herefordiensis ecclesiæ minister, salutem.

Spe fruendæ visionis et allocutionis optatæ currentes Presteberiam jam veneramus. Suspendit desiderium nostrum fatalis adversitas, et vos alias trahente necessitate, allisus ad eam nostri cursus impetus contra votum et velle nostrum cohibetur. Scribimus autem vobis in amoris experimentum, immo omnium amicitiarum gratiam, quatinus cognatum nostrum et amicum G. Foliot, in causa quæ supra ecclesia sua adversus eum instituitur, sustentetis, et vestro et vestrorum consilio eatenus sustentari faciatis, quatinus absentiam nostram vestra illi præsentia suppleat, et an quicquam possimus apud vos, impensa sibi benignitate et gratia, recognoscat. Ad pedes vestros, quos ipsi manibus libentius amplecteremur, quia hoc ad præsens non possumus, deprecatorias has supplicando deponimus, habituri de exauditione gloriam, aut de repulsa confusionem non modicam. De cætero si nobis secretum aliquod scriptorum non communicandum consilio intimare placuerit, antiquorum reminisci studiorum, et scholam vel ad momentum repetere, et propria exarare manu non tædeat, ad quod sensus nostri tenuitas re alii non communicata respondeat. Valete.

EPISTOLA CXXXVII.—AD RICARDUM LONDONIENSEM EPISCOPUM.

Venerabili domino fratrique carissimo R. Londoniensi Dei gratia episcopo, frater G. Herefordiensis ecclesiæ minister, salutem.

Paci vestræ congratulor quæ cum Johanne reformata est. Opto autem, ut quæ nuper exorta sunt, discreta alicujus interveniente prudentia pacificentur. Contristor autem et totus consternor animo, quod talia adversum vos permisistis erumpere, quæ omnia suffocasse mediocris quidem dum tamen provida circumspectio potuisset. Nam licet falsa sint quæ dicuntur, quæ tam jactantur in vulgus malam orationis fabulam per multorum aures disseminant. Æstimo vero necessariam domini Lincolniæ industriam, ut ipse quocumque poterit modo Henricum ad se evocet, et negotio incumbat eatenus, ut quæ motus iracundia protulit, conversus ad cor et deserat, et a proposita intentione simul et appellatione discedat. Quod equidem obtinere, sapienti non erit difficile, qui lapidem noverit omnem movere. Dicere namque leve est, sed episcopum aut honestum clericum in hujusmodi convincere, ejus certe viribus impossibile. Formidandum sibi equidem ne pœna quam in alterum intentat, in semetipsum obruat, et involvat. Quicquid tamen egerit, vobis dominum papam adire necesse est, quod multo honestius faceretis, oblitteratis quæ objecta sunt confessione pœnitentis. De cætero vobis ad colloquium occurrère apud Oxfordiam die Mercurii proxima post assumptionem beatæ virginis paratus sum. Sed ad iter quod exigitis, omnino certe imparatus. Nam etsi in pace sunt quæ

possideo, ipsi tamen conservandæ necessariam meam omnino præsentiam intelligo. Quam etsi me absente, non turbari contingeret, residuum tamen locustæ apud nos brucus adeo comederet, ut post brucum quod comedat eruca jam non inveniat. Valete, et colloquio nostro si fuerit, dominum Lincolniensem vocate.

EPISTOLA CXXXVIII.—AD GILBERTUM DE LACI.

G. Dei gratia Herefordiensis episcopus, domino Gilberto de Laci, agendo bene commoda salutis obtinere.

MANDAVIT mihi dominus meus rex, ut canonicam vobis justitiam facerem de comite Herefordiæ, qui milites vestros in ecclesia et cœmeterio captos, dicitur ad redemptionem compellere. Qua in re sciatis, quod in quantum salvo ordine meo potero, præceptioni regiæ libenter parebo. Sed juxta statuta legum, juxta auctoritatem sacrorum canonum, mihi in re ista nihil amplius licet facere, quam quod ante susceptas literas constat a me factum esse. Diem enim causæ huic statui, partium altercationem [audivi], super auditis judicavi, et quia neminem ab appellatione prohibere possum aut potui, appellationem comitis adversus rem judicatam audivi. Facta appellatione, hoc justum est, hoc canonicum, ut nulla audacia me amplius de causa hac intromittam, nisi ut literas totam fere seriem continentes, ad judicem, ad quem appellatum est, per partem utramque transmittam. Has vero literas quæ etiam apostoli vocantur, post appellationem statim tam comiti quam militibus vestris obtuli, quas quia non suscepistis, in ipsa appellationis die minus forsitan obtinebitis. Ultra hoc non mihi de hoc licet, quam minimo clerico epi-

scopatus mei. Testor autem ipsam veritatem, quæ Deus est, quod nisi me comes per appellationem interpositam impedisset, nec amore, nec odio, nec ulla omnino gratia sententia in eum dilata fuisset. Quod vero contra appellationem nihil possim, si mihi non creditis, ipsum ecce canonem audiatis. 'Si quis, spreta judicis auctoritate ad quem appellatum est, rem a se etiam legitime judicatam, nihilominus exequendo impleverit, ipsa qua fulgebat judiciaria potestate se eximit.' Item alibi scriptum est. 'Appellatione interposita, licet et ab judice repudiata in præjudicium deliberationis, nihil fieri debere et in eo statu omnia esse, quo tempore pronunciationis fuerunt, sæpissime constitutum est. Unde manifeste cognoscitur post appellationem factam,' &c. Si enim oves, aut boves, aut cætera hujusmodi amittimus, dante Domino recuperare poterimus. Quod si per inscientiam, fatuitatem, aut contumacem inobedientiam ab episcopatu et ordine semel dejecti fuerimus, qui alium nobis det, non facile inveniemus. Unde nobis melius in hujusmodi rebus quantamcumque jacturam pati, quam circa ordinem periclitari. Quod si meum vobis placeret audire consilium, non occasionem quæreretis adversum me, quia ego Deo gratias ad omnem fortunam et prosperam et adversam paratus sum, et quanto minus habeo, minus certe timebo, et adjuvante Domino, plus potero. Si literas quas supradixi acciperetis a me, et diem statutum exspectaretis, et armigeros R. Britonis, et milites captos ad archiepiscopum mitteretis, quia juvante Domino ipsum ibi facta probatione liberare poteritis, et qui ex parte mea aderunt, ad hoc utique non nocebunt. De hoc quod mandat mihi rex, ut ad memoriam reducam de duobus bobus quid in ejus præsentia actum sit, bene utique in memoria habeo. Quia causam

quam habebam adversum vos, ipso etiam postulante non remisi, sed archiepiscopo se postea intromittente in bonum respectum posui. De hoc mandato archiepiscopi hoc respondebo, quod si appellationem ad se factam cognovisset, nihil utique de re ista præcepisset. Hoc itaque est ipsi obedire rei ipsius seriem aliquid innovetur, ipsi in omnibus aperire quicquid in nos dixeritis. Vos tamen valere optamus.

EPISTOLA CXXXIX.—AD DAVID MENEVENSEM EPISCOPUM.

G. Dei gratia Herefordiensis episcopus, venerabili fratri et amico David, Menevensi episcopo, salutem et dilectionem.

Quam jocundum, quam sit utile pacis et concordiæ bonum facile dignoscitur, si ex contentione et discordia quanta damna proveniant diligentius attendamus. Nam si motus varios, et quæ nos premunt undique bella attendimus, patet liquido quam sit periculosum ecclesiæ onus super onus assumere, et præter extera quæ premunt, intestina sibi prælia commovere. Inde est, quod si placet vobis consiliis nostris adquiescere, sollicite daremus operam inter vos et dominum Landaviensem, pacis modum aliquem invenire. Quod quia facile non est nisi in locum simul tres conveniremus, precamur locum nobis designari, quo convenientibus nobis possit inter nos de vestra pace tractari. Quod si ad hoc Herefordiam delegeritis, die quacumque ad hoc statuetis aderimus, nec apud dominum Landaviensem cessabunt preces nostræ, quousque et ipsum adesse faciamus. Noverit autem dilectio vestra nos in eundem hunc modum domino Landaviensi scripsisse, et placitum utriusque vestrum et rescriptum exspectare. Valete.

EPISTOLA CXL.—AD WILLELMUM ARCHIDIACONUM LONDONIENSEM.

G. Dei gratia Herefordiensis episcopus, dilectis suis Willelmo Londoniensi archidiacono et magistro Henrico, salutem.

JUXTA illud Salomonis, multi assistunt coram faciem principum, sed omnium sententia ex Deo procedit. In ejus manu corda sunt regum, et ipse ea, quum vult, ad omne quod disponit inflectit. Inde est, quod si negotio, quod viriliter assumsistis, suum dominus rex nondum præbet assensum, non tamen desperandum vel a proposito en . . . . . resiliendum est, quum sit facillimum Deo, cor ejus et animum ad id quod sibi placitum fuerit, inclinare. Quod in negotio summum est, jam complestis; obsecro ne cura minima deficiatis. Canonice celebrata electio, defectu vestro ne deficiat, quæ cito plenum robur habitura est, si ipsi nequaquam defeceritis. Quo enim vobis major vel apud Deum gratia, vel apud homines gloria, causam Dei, postpositis omnibus, viriliter inchoasse, eo abundantior sequutura est confusio, si, quod absit, fortitudinis spiritu destituti, ab eo quod vobis domini papæ, et omnium fere conciliat corda, recedetis. Confortetur itaque cor vestrum in Domino carissime, et juxta vias quas vobis aperiet Dominus, quod cœpistis explete, et de nobis in quantum facere possumus, in negotio amici confidite. Valete.

EPISTOLA CXLI.—AD THEOBALDUM CANTUARIENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Patri suo et domino T. Cantuariensi Dei gratia archiepiscopo, et Anglorum primati, et sedis apostolicæ legato, frater G. Herefordiensis ecclesiæ minister, salutem et obedientiam.

Mandastis nobis ob querelam abbatis et monachorum Combremarum, quatinus Herebertum de castello Halgod conveniremus, et ut prædictis monachis locum qui dicitur Prena, restitueret, et omnia in eodem loco sibi ablata redderet, commoneremus. Quod quum perlatum fuisset ad nos, monachis mandati latoribus persuasimus, ne litem hanc absente abbate suo inchoarent, et exspectato de transmarinis partibus ejus reditu, actionem ipso præsente instituerent. Ipsis itaque huic consilio adquiescentibus, rem ipsorum consensu distulimus. Nuper vero quum apud Ledele ob quædam negotia sederemus, Dobremarum, de cujus reditu nihil ante noveramus, interfuit. Qui, quum ibidem adversus priorem de Weneloc conquestus fuisset, quod prior ipse monachos suos de loco qui Prena dicitur . . . . . et non solum ipsorum pecora, sed et calices, et libros, et vestimenta, totamque domus eorum supellectilem abstulisset, prior dilatoriam opponens exceptionem, sibi litem hanc nequaquam editam, neque se super hoc ad responsionem citatum fuisse, respondit. Quumque omnium sententia con[sentiente] decerneretur, æquum, jurique fore consentaneum, utrique parti diem statui, remque sufficienter auditam judicio terminari, abbas conquerens non ilico sibi quæ petebat restitui, ad appellationem convolavit. Si quid igitur

in sic data sententia corrigendum noveritis, ipsi juxta datam vobis sapientiam corrigetis, vestroque parituris mandato, quod libuerit injungetis. Valeat dominus meus et pater in Christo carissimus.

EPISTOLA CXLII.—AD EUNDEM.

Patri suo et domino T. Dei gratia Cantuariensi archiepiscopo, Anglorum primati, et sanctæ sedis apostolicæ legato, frater G. Herefordiensis ecclesiæ minister, salutem et obedientiam.

Causam, pater, actam apud nos, et facta ad vos appellatione suspensam, sublimitati vestræ notifico. Quatuor milites Roberti de Laci adversus comitem Herefordiæ hoc apud nos in querelam deduxerunt, quod ipse comes eos in cœmeterio quodam, ad quod ejus timore confugerunt, violenter captos ad redemptionem compulerit, supplicantes officio vestro sibi ablata restitui, seque ut ab ostio evulsos ecclesiæ de manu comitis liberari. Comes vero se eos extra cœmeterium cepisse, et ob hoc ad redemptionem legitime compulisse respondebat, ut sibi in insidiis positos. Excommunicationi etiam qua pacis [sanctarum] dierum violatores tenentur obnoxios, qui pace non servata ecclesiæ ipsa sancti Pentecostes hebdomada, sub sacro IIII temporum jejunio nocte ad quandam domum ejus capiendam venerant, et in opere suo comprehensi tunc [in] manus ipsius inciderant. Præterea quo dictis ejus fidem certius haberemus, comes se testium idoneorum assertionem probaturum, quod dictum est, adjiciebat. Hanc quoque probationem quod eos extra cœmiterium, scilicet in maleficio quod sibi moliebantur cepisset, sponte semel et sæpius offerebat. Scientes utique de manifestis

et occultis aliter atque aliter judicandum, tam clericos quam laicos ejusdem loci adjurantes nil potuimus repperire vestigii, quo nobis veritas elucesceret. Congruebat namque tempus mysterio, et sub noctis conticinio fuerat opus perpetratum. Attendentes etiam quia agenti incumbit probatio, et quod is qui agit, probationes afferre debeat, quibus id probet quod intendit, et ob hoc a militibus sciscitantes quam ejus quam intendebant in comitem probationem afferant, nihil aliud invenimus, nisi quod tres eorum mutuis volentes uti testimoniis, singuli duos ejusdem litis consortes testes in suæ intentionis assertionem producebant, de quanto nihil adicientes, nisi quod eum non in cœmiterio, sed per cœmiterium duci conspexerant. Quumque super hoc testimonio fuisset aliquamdiu disputatum, ipsum tandem minus conveniens reputavimus, tum propter suspectam mutui beneficii vicissitudinem, tum quia unusquisque in causa hac adversus comitem actorem se pariter exhibebat et testem. Et quia frequenter impunita foret ex lege malitia, si d . . . . in flagitio honesta de se comminiscentibus, multis in hunc modum testimoniis uti concederetur. His itaque circa probationem deficientibus, nobisque eorum probationem nil certum indagare valentibus, comiti probationem, quam in jure obtulerat, adjudicavimus, ut sic finem controversiæ poneremus. Hæc sententia est quam tulimus, cujus executioni priusquam lata foret, se comes obtulit. Postquam lata est ad audientiam vestram post octo [dies] appellavit. Hanc itaque juxta datam vobis sapientiam, aut corrigetis si placuerit, aut si de jure quoquomodo stare potest, roborabitis. Noster enim potest oculus caligasse, at tamen sorde corrupti vel gratia nihil judicavimus, sed in eundem modum multa a patribus judicata non ambigi-

mus: ut actore circa probationem vacillante, reo juramentum vel ob purgationem, vel causam aliquam nocivam detulerint, sicque jurgiis [finem] imposuerunt. Scriptum tamen novimus, 'Actore non probante, reus, etsi nihil præstiterit, obtineat.' Inde quoque prosequimur, quia si reus nihil præstans obtinet, multo magis multorum probationem præstans obtinebit. Judex quoque ratione motus, reo sæpius defert juramentum. Nos quoque et ad hæc commovit hæc ratio, flagrabat adhuc sacrilegium a comite in ecclesia Eveshamensi perpetratum. Crescebat et scandalum, apud Leonis monasterium ob similem comitis excessum. Quorundam etiam qui capiendis ipsis una cum comite affuerunt, secreta confessione querimoniam militum veritate niti cognovimus. Quibus omnibus moti, comitem probatione jamdicta oneravimus, qui militum probationem adversus eum, si ipsa forma juris admitteret, libentius suscepissemus. Valeat dominus meus et pater in [Christo] carissimus.

EPISTOLA CXLIII.—AD R. LINCOLNIENSEM EPISCOPUM.

Venerabili domino fratrique carissimo R. Lincolniensi episcopo, G. Herefordiensis ecclesiæ minister gaudia pacis et salutis.

JEJUNANTES et abstemii conspectu vestro carissime pater et alloquio, V jam mensium intervallo caruimus. Unde si bene valetis aut secus est, significari nobis petimus, ut aut gaudium communicetur ex prosperis, aut si res aliter est, alterutro quoad possumus humerum supponamus adversis. Læta quippe nobis dies cæterisque serenior illucescit, qua vobis successisse cognoscimus. Adversa vero quæ nuntiat

caligine nos obducit, et involvit amaritudine. Præstetur igitur animo desideranti solatium et referatur ad nos cartula de statu et incolumitate vestra, reportans utinam verbum bonum, de nobis vero nisi qualia sunt nuntiare non possumus. Capitis infirmitate continua laboramus, commonitorium habentes a Domino, ut advertamus non esse perpetuum quod interna pulsantis manu jamjam constat esse commotum. De cætero magno frequentique commonemur imperio, duci Normannorum assistere, et sibi placitis obtemperare. Quod si hucusque distulimus, incolumi tamen statu ultra Dominicam invocavit me, amplius declinare non possumus. Assistemus igitur imperanti, et quod rerum experimento noverimus, vobis significare non tardabimus. De cætero, quia semel cœpi, loquar ad Dominum meum, nec quæso indignemini si loquar. Gilbertus Foliot summam gerit animi devotionem, ut vestro sese mancipet omnino servitio, et in vestro famulatu expendat, quæ nunc viam consumit otio. Unde supplicat adhibita multorum prece, preces pro ipso porrigi, ut ipsum suscipiatis, et in vestris eum obsequiis suis expensis exerceatis, ut si ipsum idoneum et juxta cor vestrum inveneritis, vestris omnino connumeretis. Quod ipsi licet honori foret, vobis tamen esse nollemus oneri. Ubi namque multæ divitiæ sunt, sunt et multi qui eas comedunt. Unde et ipsum circa vos suis vellemus militare stipendiis, ut emolumentum hoc de labore percipiat vestri dominium et notitiam, etsi vobis eum complacuisse noverimus, a vobis impetrandi majora fiduciam habeamus. Valete.

EPISTOLA CXLIV.—AD W. CESTRENSEM EPISCOPUM.

Venerabili domino fratrique carissimo W. Cestrensi Dei gratia episcopo, frater G. Herefordiæ ecclesiæ minister, salutem et dilectionem.

Quæritis an appellationi locus sit, cum mandatum domini legati susceperitis, ut Ingenulfo monacho, remota appellatione, respondeatis. Qui forsitan Ingenulfus causam quæ vertitur inter vos, domino papæ non adeo diligenter exposuit, ut quod a vobis in ipsum actum est, apostolica gestum auctoritate declararet. Unde si palliata humilitate et innocentia simulata judicem ad pietatem commovendo rescriptum impetravit, quod vestram non solum gravet, sed puniat obedientiam præscriptione mendaciorum opposita, intentionem si placuerit, elidetis. Vestram enim non latet prudentiam quod super hoc in primo Codicis in hunc modum continetur, præscriptione mendaciorum opposita, si non in juris narratione mendacium reperiatur, si non in facti, si non in tacendi fraude pro tenore veritatis, non deprecantis affirmatione datum judicem cognoscere, et sententiam ferre oportet. Unde et consequenter adjicitur, puniri judices universos jubemus, qui vetuerint precium argui falsitatem, et ilico: Et si non cognitio, sed executio mandatur, de veritate precum inquiri oportet, ut si fraus intervenit, de omni negotio cognoscatur. Quarto quoque loco subjungitur: Et si legibus quid consentaneum mendax precator attulerit, careat penitus impetratis, et severitati subjaceat judicantis. Literas itaque domini papæ sæpius audiri et diligenter inspici bonum est, ut si quid ex his

adverteritis, unde precum falsitatem arguere possitis, arguendæ falsitati insistatis, et per leges jam propositas judicem secundum vos pronuntiare compellatis. Quod si ad appellationem confugere necessitas extrema decreverit, super hoc aliud non occurrit, nisi quod in septimo Codicis invenimus, quia et in majoribus et in minoribus negotiis omnibus, quique lege excipiuntur appellandi facultas est. Unde et in eodem Codicis Alexander Augustus: 'Novum quod postulas, non est, quod et si rescripti mei auctoritas intercesserit, provocandi tamen facultas nec denegetur.' Nos tamen nec os ponentes in cælum, nec scriptum domini papæ judicare præsumentes, non quid de jure agendum sit ad præsens, sed quod in hujusmodi casu ageremus exposuimus. Leges certe promulgatæ sunt, quorum et in quibus casibus, appellationes recipi non oporteat. Quarum nos quum nulla tangeret aut notaret, ad ipsum utique appellaremus, quem omni suscipiendæ appellationi, quæ lege non excipitur, debitorem utique non ambigimus. Valeat, et in spiritu consilii videat quod agendum est, dominus meus in Christo carissimus.

EPISTOLA CXLV.—THEOBALDI CANT. ARCH. EPIST. AD GILBERTUM.

Theobaldus Dei gratia Cantuariensis ecclesiæ humilis minister, venerabili fratri G. eadem gratia Herefordiensi episcopo, salutem.

Quam sit nobilis et famosa præ cæteris regni hujus civitatibus civitas Londoniæ, nulli nostrum incognitum est, in qua videlicet ob publica regni negotia et domini regis conversatio et procerum regni soleat frequentior esse conventus. Inde est, quod ecclesia

Londinensis suo jamdudum orbata pastore, talem sibi desiderat episcopum subrogari, qui civitatis ipsius excellentiæ honestæ vitæ merito, literarum scientia, rerum quoque prudentia secularium adæquetur. Magna itaque super hoc deliberatione habita, convenerunt in hoc unanimis cleri postulatio, voluntas domini regis et nostra, ordinatio quoque apostolica, ut ob communem regni utilitatem et ecclesiæ necessitatem, ad ecclesiæ Londoniensis regimen transferri, et in ea curam et sollicitudinem pastoralem gerere debeatis. Suscepto igitur in hoc domini papæ mandato, ipsius vobis auctoritate injungimus, quatinus postulationi Londoniensis ecclesiæ, quæ de vestra ad eam translatione in præsentia domini regis et nostra unanimi totius cleri assensu celebrata est, assensum præbere non differatis, et ad ejus regimen tanto devotius et maturius accedatis, quanto ipsa tantæ personæ consilio et gubernatione dinoscitur indigere. Ad hoc fraternitatem vestram commonemus attentius, ut ad quod trahit vos obedientiæ necessitas, vestræ quoque dilectionis contemplatio affectuosius invitet, ut quem nobis sinceræ dilectionis conjungit affectus, loci quoque vicinia ad nostras et ecclesiæ Dei necessitates commodius valeat exhibere. Valete.

EPISTOLA CXLVI.—ALEXANDRI PAPÆ EPIS. AD GILBERTUM.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri G. Herefordiensi episcopo, salutem et apostolicam benedictionem.

Ex literis carissimi in Christo filii nostri Henrici illustris Anglorum regis, et venerabilis fratris nostri Theobaldi Cantuariensis archiepiseopi, atque ex rela-

tione dilecti filii nostri R. Londoniensis archidiaconi accepimus, quod idem rex desiderat plurimum et requirit, ut tu ad Londoniensem ecclesiam transferaris, ut in eadem ecclesia curam geras et sollicitudinem pastoralem. Hac utique causa et necessitate nobis ab eodem rege proposita, quod Londoniæ civitas regalis sedes sit, et ipse rex diuturniorem ibidem consueverit et longiorem moram habere, et ibi frequentes baronum ac procerum de toto regno soleant esse conventus. Quanto autem prædicta regia civitas inter alias regni civitates magis est nobilis et famosa, tanto ecclesiam ipsam ab honestiori, et tam in divino quam in humano jure prudentiori præfatus rex regi desiderat et postulat gubernari. Nam quum ipse consilium tibi de animæ suæ salute commiserit, te cum sibi necesse est desiderat habere præsentem. Unde nos ei tanquam carissimo filio nostro per omnia et in omnibus in quibus secundum Deum possumus deservire volentes, et religionem, honestatem, et literaturam tuam diligentius attendentes, voto et proposito ipsius regis in hac parte, si tamen Londoniensis ecclesia hoc unanimiter postulaverit, duximus annuendum, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandantes, quatinus juxta commonitionem prædicti fratris nostri archiepiscopi, ad suscipiendam curam et regimen ipsius ecclesiæ, omni occasione et excusatione postposita, confidenter accedas, ei tam in spiritualibus quam in temporalibus utiliter auxiliante Domino provisurus. Licet namque illius te noverimus religionis et honestatis existere, ut libentius ministrares in minimis, quam famosis et magnis ecclesiis præmineres, non dubites tamen onus assumere, quod ex divinæ dispensationis arbitrio noscitur provenire. Quum enim translationes personarum de una ad aliam ecclesiam absque evidenti et mani-

festa causa fieri sacrorum canonum inhibeant sanctiones, nos certas necessitates et causas a principe nobis propositas, et ipsius principis votum et desiderium attendentes, translationem ipsam concedimus, inspectis quidem utilitatibus, quas per studium tuum præfatæ Londoniensi ecclesiæ confidimus ex divina gratia proventuras. Data Parisiis, xiiii calendas Aprilis.

EPISTOLA CXLVII.—HENRICI REGIS EPIST. AD GILBERTUM.

H. rex Angliæ et dux Normanniæ et Aquitaniæ, et comes Andegaviæ, G. Dei gratia Herefordiensi episcopo, salutem.

Mentis vestræ tantis institutæ virtutibus soliditas simul et honesti corporis integritas indemnis, vestram mihi commendavit, commendabilemque reddit excellentiam. Nec mihi solum, verum omnibus ad quos vestri nominis fama pervenit; mihi tamen præ cæteris experimento fides facta est, cui sæpius animæ salubre consilium a cordis vestri procedens examine datum est. De personæ etiam propriæ dignitate, de regni statu, de gerendis in regno negotiis, sæpius et sæpius sanum et efficax adhibuistis consilium. Hinc itaque vestram corporis et mentis vicinitatem assiduam si possibilitas admitteret desiderans, et mihi et heredibus meis et regno meo, tam honoris quam utilitatis conservationi et augmento profuturam considerans, obnixe deprecor, quatinus Londoniensis ecclesiæ petitionem in vestram collatam personam, secundum domini papæ mandatum executioni mandare non differatis, mihi in hoc plurimum obsequuturi et eo amplius favorem meum et

amoris augmentum, si erga vos augeri possit, et omnium baronum meorum consequuturi. Ibi quippe quum negatur assiduitas, quatenus licet iterata sæpius mentem meam simul et corpus vestra fovebit visitatio. Ibi quocies in regno meo de magnis aliquid agendum occurrit, concilia celebranda sunt, et consilia sumenda. Eo barones pro negotiis suis consilio fulciendis, confluunt. Ut igitur latius vestræ bonitatis et virtutis immensæ diffundatur et pateat magnitudo, non immerito vobis ut Londoniensis ecclesiæ sollicitudinem et curam pastoralem suscipiatis, dominus papa mandare curavit, ecclesiæ illi tali indigenti pastore satisfaciens, mihi et heredibus meis et regno meo non mediocriter providens. Festinantiam ergo vestram nullum retardet negotium, nulla præpediat occasio, verum omnis procul amoveatur dilatio, ut citius mandatum domini papæ et nostra omnium voluntas cum vestri et honoris et utilitatis expediatur incremento. Teste Theobaldo archiepiscopo. Apud Windlesoram.

EPISTOLA CXLVIII.—AD ALEXANDRUM PAPAM.

Patri suo et domino summo pontifici A. frater G. Herefordiensis ecclesiæ minister, devotum et debitum caritatis et obedientiæ famulatum.

Qui nube tristitiæ nuper obducti matre nostra gravi schismatis errore concussa, altius ingemiscendo doluimus, luce veritatis bonorum cordibus illucescente, tota gaudii plenitudine in Christo dilecte pater exultavimus, cum munere divino procella nobis in auram statuta est, et post noctem dies nobis tam profecto grata quam serena resplenduit. Movebat quidem multos illud celebratum, Papiæ quod dice-

bant concilium, cujus actionem quidam ab ecclesia nomine peregrinus et re, oratione quidem in audientium gratiam, quibusdam quasi verborum phaleris adumbrata plurimum et ornata conscripsit. Quæ quum perlata fuisset ad nos, et ecclesia præsente perlecta, quæ mente sinistra dictata sunt, quibusdam, quorum erat in lævam, oculis utique placuerunt. Alii vero bestiam quæ a nequam spiritu nefande conceperat evomentem, alta quadam et in Christo nobili mente contempserunt, habentes præ manibus sacros vestri nominis apices, quos ad universalem ecclesiam sancte dictavit et direxit auctoritas, et huic velut columnæ in loco caliginoso lucenti, et plenum veritatis testimonium intra se continenti, firmiter innitentes, conventum illum sacrilegum vere synagogam Satanæ reputantes, et hinc velut a Pilati prætorio, in quo misere declamatum est, 'Non hunc, sed Barrabam, tolle, tolle, crucifige eum; sanguis ejus super nos et filios nostros,' mente promptissima declinantes, totum quod ab his profane statutum est, sanæ mentis judicio reprobandum per omnia censuerunt. Lumini vero quasi lumen accessit, cum sacram vestram prammaticam episcoporum, presbyterorum, diaconorum, cardinalium, sancte prosecuta est, et provide plena veritatis epistola, hoc mundo clamans, hoc vociferans, ad quos apostolica spectat electio, hos quidem omnes apostolatui vestro communi voto, assensu unanimi, sincera caritatis integritate per omnia consensisse et suæ devotionis obsequium in hoc Christo pia fidelitate præstitisse. Nam si de numero pontificum unus exivit, ejus in hoc reminisci oportuit, quo de numero apostolorum exeunte, veritas in hunc modum testificata est: 'Nunc clarificatus est filius hominis, et nunc clarificabitur.' Duobus etiam fratribus in partem alteram sentientibus,

nunquid ad hoc totam inclinari oportuit ecclesiæ plenitudinem, quum id clamet auctoritas, ut paucorum absentia sive necessaria, sive fortuita, quod a majore parte ordinis statutum est salubriter, non debilitet. Et item, duæ partes ordinis in urbe positæ, totius ordinis instar exhibent. Et alibi: Quod majoris partis assensus probaverit, solennis hoc firmet auctoritas. Si quid vero tantorum luminum præclaris potuit superandi fulgoribus, id fidelis vestri domini Lexoviensis episcopi, plena suavitatis gratia et prudentiæ, ad plenum cumulavit epistola. In qua, dum ipsius fidei puritas, et obedientiæ virtus omnibus in commune residentibus patenter emicuit, micantes in rebus dubiis multorum animos, ne de cætero velut arundo vento agitata moverentur, quasi coram posito virtutis speculo, et tanquam Domini spiritu per eum plenius exhortante, perfectissime solidavit. Novissime vero consummans omnia sacra legatorum vestrorum attestatio, beato fine cuncta complevit, adeo ut ecclesia sancta quod in aure prius audierat, super tecta secure jam prædicet, et apostolatum vestrum piissimus rex noster humili devotione suscipiat, et Anglorum vobis et Gallicana simul ecclesia non in occulto jam loquens, sed in omnibus suis finibus jam patenter obediat. Vos itaque pater in Christo carissime, in patrem et pastorem animarum nostrarum suscipimus, vocem vestram audivimus et agnoscimus, alienum non sequimur, sed qui Christi tunicam, quæ nec in passione scissa est, misere consederunt Satanæ in carnis interitum, in spiritus sancti virtute tradimus. Divinitus itaque conlato vobis honori, pater, ut Anglorum plenius applaudat ecclesia in uno devotissime in beatis his auspiciis vestris postulat exaudiri, ut beati regis Edwardi corpus liceat fidelissimo filio vestro Westmonasteriensi abbati Laurentio,

prout ejus expetit sanctitas honorare, et a terra levatum, et condigna theca repositum, in publicas totius populi gratulationes in ecclesia sublimare, quam a fundamentis erectam constituit, et amplissime dotatam, omnibus quæ ad decorem domus Dei sunt, in honorem Dei et beati Petri nobilitatam beatissime consummavit. Hoc quidem corpus, ut ab his quibus fides ut credimus habenda est, frequenter audivimus, a centum jam annis usque nunc integrum incorruptumque cum visitaretur inventum est, et qui licet in conjugio positus animi tamen summa virtute toto vitæ suæ curriculo, ut prædicatur, ab omnibus virgo permansit, et post mortem etiam beata sui corporis incorruptione donatus est. Hunc prophetiæ spiritum habuisse, et in carne degentem futura Domino revelante, prædixisse constanter affirmant, mitem et misericordem et mansuetum super omnes, et beato Petro tam devotum fuisse commemorant, ut diem qua ipsius ecclesiæ nihil contulerat, se prorsus amisisse deploraret. Ejus adhuc leges apud nos judicia temperant, et regni sui pauperes usque hodie in multis illæsos provida ipsius circumspectione conservant. Honorem vero qui sanctis exhibetur, quia Domino placere non ambigimus, in hoc communi voto serenitati vestræ supplicamus, ut regnum Angliæ apostolicæ semper sublimitati devotissimum honoretis, et fidelem populum, regi suo quem ob multa quæ epistolaris non capit angustia, vere sanctum existimant, debitum sanctis honorem et reverentiam exhibere concedatis. Conservet vos incolumem in longa tempora divina virtus, in Christo dilecte pater.

EPISTOLA CXLIX.—AD EUNDEM.

Patri suo et domino, summo pontifici A. frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, debitum apostolicæ reverentiæ caritatis et obedientiæ famulatum.

UT ostium cardine, sic sanctæ sedis apostolicæ moderamine sacro omnes quidem ecclesiæ, Domino sic disponente, et ecclesiæ suæ sanctæ pie per omnia providente, reguntur. Quæ quum judicialis æquitatem censuræ omnibus exhibeat, jus suum unicuique sancte et intemerate conservat. Sic iras mitigat, sic fomitem reprimit jurgiorum, sic caritatem solidat, et per omnes ecclesiæ partes pacem, si forte inimico homine superseminante zizania, in aliquo turbata est, sancta summeque laudabili circumspectione reformat. Inde est quod dilectæ nobis et diligendæ semper in Domino sanctitati vestræ tota mente totoque hominis interioris affectu preces supplicando porrigimus, quatinus erga illam sanctæ Romanæ ecclesiæ specialem et devotissimam filiam, Cantuariensem videlicet ecclesiam, sereni cordis et benivolæ mentis oculos habeatis, et qui jus suum cuique defenditis, ob beati Gregorii et sancti fundatoris ejus Augustini merita, ipsam vestri, quod absit, apostolatus tempore, nec opprimi, nec injustis oppressionibus ab antiqua dignitatum suarum luce obscurari permittatis. Nam si paternis est fides habenda traditionibus, ut a sancta Romana ecclesia Cantuariensis fide illuminata est, sic est Eboracensis per Cantuariensem ad fidem procul dubio conversa. Est enim ex historiis notissimum, beati Augustini successorem Laurentium ad hoc Paulinum direxisse, ipsiusque ministerio civitatem Eboracæ ab infidelitatis tenebris

eruisse, et in ipsam primatus dignitatem et gloriam hoc ipso digne promeruisse. Quem quidem primatus honorem multis prædecessorum vestrorum temporibus ecclesia Cantuariensis obtinuit, et in Eboracensem ecclesiam modis pluribus factisque memoria dignis exercuit. Unde sublimitati vestræ Cantuariensis ecclesiæ tota supplicat plenitudo, ne filiam adversus matrem suam levare calcaneum, et in ejus paritatem efficaciter aspirare permittatis, neve insigne gestandæ crucis, quod soli Cantuariensi concessum esse testatur antiquitas, in scandalum, quod absit, ecclesiæ Anglorum et stuporem regni, Eboracensis ille in aliena ulterius provincia circumferat, auctoritate apostolica provideatis. Si enim bene meritos beneficiis ampliare dignum est, Cantuariensi proculdubio ecclesiæ non solum antiqua convenit privilegia conservare, verum etiam novis eam semper dignitatibus insignire consequens est, quæ nimirum sedi semper apostolicæ se in quibus potuit obnoxiam devotissime recognovit.

EPISTOLA CL.—AD EUNDEM.

Patri suo et domino summo pontifici A. frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, devotum et debitum caritatis et obedientiæ famulatum.

INJUNCTAM nobis de colligendo censu beati Petri sollicitudinem quanta possumus acceleramus diligentia, quem licet nondum plene collectum habeamus, qua tamen via collectum transvehere quave cautela salvum transmittere valeamus, juxta anxia nobiscum disquisitione investigamus. In quo, quia nostra nobis non plene succurrunt consilia, vestram super hoc sublimitatem duximus consulendam. Non enim

nobis tutum est per ignotos populos et regna incognita jamdictam deferre pecuniam, nisi quatenus reverentia pacis et protectionis domini nostri regis Anglorum noscitur dilatari. Non nostros in hoc, teste conscientia loquimur labores, aut causamur expensas, sed ipsa rerum pericula formidamus. Inde est quod vestræ supplicamus sanctitati, ut vestri, si placet, nuntii circiter calendas Octobris, nostris apud Rotomagum nuntiis occurrant, qui aut delatam per nos illuc pecuniam ad vos usque, cum ea qua providebitis securitate perferendam suscipiant, aut curam ipsam alicui fidelium vestrorum prout vestra decernet auctoritas, exequendam injungant.

EPISTOLA CLI.—AD EUNDEM.

Patri suo et domino summo pontifici A. frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, debitum dilectionis et obedientiæ famulatum.

Quum ex vestri, domine, forma mandati magistro Matthæo illustris Anglorum regis cancellario, diem adversus R. priorem Monem[utensis] super ecclesia de Langaran statuissemus, ipse eodem die in præsentia vestra adversus jamdictum priorem experiens, ecclesiam jam dictam cum adjacente sibi parochia injuste sibi ab ipso detineri conquestus est. Asserens eandem ecclesiam cum tota sua parochia ad jus ecclesiæ suæ de Langaran pertinere, ipsamque ecclesiam de Langaran hanc de qua agitur, multo tempore possedisse, nec eam aliquatenus judicio, sed sola Monem' ecclesiæ violentia amisisse. Quod cum coram positis testibus probare paratus esset, prior ilico exceptionem sibi peremptoriam objiciens respondit, se super eadem ecclesia in nostra jamdudum præsentia,

cum adversus eum magister Matthæus intenderet, ad audientiam apostolicam appellasse, seque ad sedem ipsam apostolicam instructum venisse. Ubi quum magistri Matthæi diu præstolatus fuisset adventum, nec ipso nec pro se aliquo comparante, apostolico tandem judicio hanc ipsam, ut asserit, ecclesiam de Langaran ad jus Monem[utensis] ecclesiæ pertinere, instrumentis testium et juramentis sufficienter ostendit, et super hac lite victoriam bonæ memoriæ domini papæ Adriani sententia reportavit. In cujus probationis suæ et secundum eum latæ sententiæ testimonium, privilegium ejusdem domini papæ Adriani ostendit. Hanc ipsam probationem testificans, et ecclesiam de Lanruac' ecclesiæ Monem[utensi] confirmans. Magister vero Matthæus adversum se absentem et indefensum sententiam latam fuisse audiens, priorem hoc falsa suggestione [obtinuisse] asseruit. Quod ut in vestra probet præsentia, ad audientiam vestram ad festum Omnium Sanctorum appellavit. Valeat dominus meus et pater in Christo carissimus.

EPISTOLA CLII.—AD EUNDEM.

Patri suo et domino summo pontifici A. frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, devotum caritatis et obedientiæ famulatum.

Cum instaret apud nos Godefridus de Luci, archidiaconus Derbi, ut super quibusdam decimis ad suam, ut asserit, præbendam pertinentibus, adversus Thomam clericum, juxta vestri formam mandati justitiam consequeretur, Thomam ilico nostrum intendit declinare judicium, ostendens post directas ad nos literas vestras aliud a sublimitate

vestra ad dominum Wintoniensem emanasse mandatum, ut causam nobis ante delegatam, ipse evocatis partibus et audiret et terminaret. Quum itaque literas vestras super hoc ipse præ manibus haberet et ostenderet, nos negotium ipsum suspensum tenere curavimus, donec nobis per vos plenius elucescat, quem nostrum liti finem dare oportet. Valeat dominus meus et pater in Christo carissimus.

EPISTOLA CLIII.—AD EUNDEM.

Patri suo et domino summo pontifici A. frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, debitum dilectionis et obedientiæ famulatum.

Etsi rem grandem dixisset mihi dominus meus, per omnia quidem obedire debueram, quanto magis, cum sibi a me tapetum pedum humile substratorium mitti mandaverit. Mitto itaque super quo scripsit, non tamen quale descripsit vestra sublimitas, optans ut munus exiguum mittentis affectus amplificet, et si deest formæ rotunditas, id quæ penes nos est penuria artificis tale quid in hunc modum aptare scientis excuset. Non enim conduntur apud nos tapeta, sed a transmarinis partibus advehuntur. Quibus in tota civitate nostra diligenti scrutinio perspectis, quod melius invenire potui, dilectæ mihi in Domino sanctitati vestræ transmittere, multa mentis alacritate curavi. Muro suo inexpugnabili circumcingat vos Dominus, et armis suæ potentiæ protegat semper in Christo dilecte pater.

EPISTOLA CLIV.—AD EUNDEM.

Patri suo et domino summo pontifici Alexandro, frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, totum quod in se potest humilis et ad obediendum prompta devotio.

Dilectæ mihi, pater, et diligendæ semper in Domino, sanctitati vestræ gratiarum refero totis animæ meæ viribus actiones, quod apostolica mihi viscera clementer aperiens, et in necessitate summa anxietati meæ pie compatiens, oculos in me misericordiæ reduxistis, et cui mortis injuste nectebat laqueos adversantis mihi potestatis austeritas in vitam me respirare paterna tandem caritate voluistis, in ira si qua fuit memor misericordiæ, totum tamen quod oportuit justitiæ reservans et disciplinæ. Quod profecto beneficium eo mihi gratius, longeque reputatur acceptabilius, quod non ad preces regias, non ad multorum in id porrecta suffragia, non ad opum oblata pondera seu promissa, sed de fonte caritatis lucidissimo, pectore scilicet apostolico, in filium pietate progressa, non meis meritis exhibitum, sed omne præveniente meritum, sola totum gratia misericorditer indultum est. Unde quod obsequii possum pater, et quod honoris, vestræ circa me munificentiæ fateor in omnibus obligatum, adeo ut me velle quod volueritis, totum subire quod injunxeritis compellat pariter et suadeat non solum sedis cui præsidetis auctoritas, sed ex impensi etiam magnitudine beneficii innata siquidem et jamdiu super hoc concepta voluntas. Suis itaque circa me sibique placitis vestra sanctitas utetur imperiis, in omnibus quæ meæ possibilitati responderunt, patri filius, domino servus obediet, nec durum reputando nec asperum, quod

apostolicæ circa me novero mansuetudine complacere. Sciat enim dominus meus, et certum teneat, me a tempestatis hujus qua jamdiu quassamur initio id semper voluntatis, id habuisse propositi, ut vobis occasione quacumque assisterem, et vobis coram positus, anxietatis mei cordis exponerem, ut a sublimitate vestra impetrata clementer ejus cui astringor officii absolutione, ab his quibus obruor fluctibus saltem nudus evaderem, et cum multorum nequeam, saluti saltem meæ aliquatenus providerem. Omnes enim ab Angliæ finibus ad vos usque decurrentes, ut quibusdam non certe placeant, me seminarium discordiæ, subversorem ecclesiæ, incentivum malorum, fomitem litis et odiorum omnium sinistre denuntiant, et quæ nec vera sunt, nec unquam, juvante Domino, probari poterunt, sanctis vestris auribus adversum me quorundam promissis et precibus instillare non omittunt. Et ecce pater morior, cum nil horum fecerim, cum horum in nullo conscius sim. Dantur in me sententiæ nec confessum, nec convictum, sed nec quidem commonitum. Formatur et confingitur notorium, et ut grassanti nihil desit invidiæ, quod nulli notum est, audacter asserunt esse notissimum. De manu mea sanguis quem non effudi requiritur, et injustissime quæ non rapui cogor exsolvere. Quæ nimirum omnia in me recasura metuens, omnem præveniendo sententiam apostolicam jamdudum appellavi præsentiam, ei super his optans assistere, quem in jure certum est non errare. Quam nimirum appellationem si minime prosecutus sum, hæc causa extitit, quod legatis ad dominum nostrum regem a latere vestro directis, eis omnium quæ inter dominum Cantuariensem vertebatur et nos, cognitionem pariter et diffinitionem commisistis, literis destinatis ad nos, ut nos eis præsentes exhiberemus,

et quod auditis partibus, statuerent in nos, firmiter observaremus. Quibus rem minime prosequentibus, quum ob imminens periculum in eorum denuo præsentia una cum fratribus nostris appellaverim, hujus etiam appellationis prosecutio nobis a vestra gratia domini regis interventu remissa est. Testantur hoc literæ quæ penes nos sunt apostolico signo communitæ. Quum vero judicem moveri non oporteat si cum de gravamine suspectus est ad superiorem provocetur, offensus tamen dominus Cantuariensis, eo quod ad vestram appellaverim audientiam, meum caput impetere, me non servato ordine proposuit excommunicando suffocare. Cujus rei præscius, sententiam præveniens, ad vestram item appellavi clementiam, ejus examen expetens, qui merita causarum recte ponderans, suum unicuique jus æqua ratione conservat. Quod enim legitur ne in una eademque causa tertio appelletur, non eo spectat ut quotiens episcopus se a metropolitano suo gravandum putaverit, libere non appellet, sed eo potius, ut a sententia a tribus gradatim judicibus post appellationem approbata, qui victus est appellare non debeat. Quod quidem non solem facibus adjuvando dicimus, sed ut his qui de crebra nos appellatione redarguunt vel paucis respondeamus. Ad culmen igitur apostolicum sic appellavi, sperans id subsidio futurum mihi, ne ante diem appellationi præfixum, meus posset status ab eo contra quem appellatum est aliquatenus interverti. Sedis enim apostolicæ soliditas illa est, de qua mari dictum est, 'Huc usque venies, et hic confringes tumentes fluctus tuos,' ad quam appellando allisa judicis cujusque sententia jam lata suspenditur, si fuerit præappellatum, lata postmodum viribus omnino caret, ut tam re quam nomine prorsus nulla reputetur, habenda magis irrita, quam ali-

qua extrinsecus solennitate irritanda. Quia tamen populus juris apices et canonum occulta non percipit, lata in me postmodum post appellationem sententia, a doctis de humilitate culpari, quam divina celebrando de ausu quasi sacrilego a multitudine reprehendi, me sic habens, sic in omnibus exhibens, ac si me teneret sententia, quam ab ipso suæ pronuntiationis initio apostolica sublimitas elidebat, ad quam præmissa appellatio sententiam ne quid posset omnino potentissime reprimebat. Qui nimirum articulus quum possit in partem hanc patrum auctoritate suffragante plurimum disputari, inspectis tamen literis, quibus me vestra caritas instruere et consolari dignata est, altercationem respui, et juxta vestri formam consilii absolutione suscepta præsente evangelio me vobis in id quod vestra mihi sanctitas dederit in mandatis obligavi, vestro per omnia pariturus imperio pro possibilitate, non recessurus a promisso. Temperet obsecro caritas paterna mandatum, quousque meum in jure deprehenderit actore aliquo et idoneo teste peccatum. Si meritis gratiam referri distuli, æstivus calor, difficultas itineris, deprædationis metus et carceris, id fecere differri. Si progressus in itinere ad vos usque non processi, exploratorum insidiis impeditus sum, et a nuntiis domini regis a vestra sublimitate reversis, sub multa interminatione revocatus. Obsecro per misericordiam Jesu Christi Domini nostri, ut pater iram filio de corde remittat, et in sua protectione susceptum, totum de cætero ad omne posse meum et si suum velle possideat. Conservet incolumitatem vestram Dominus, in Christo dilecte pater.

EPISTOLA CLV.—AD EUNDEM, POST PASSIONEM DOMINI CANTUARIENSIS.

Patri suo et domino, summo pontifici A. frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, debitum omnino subjectionis et obedientiæ famulatum.

Ad vestram, pater, indignationem exhausta fletibus, et ærumna corporis mei jamdiu virtus elanguit, et obnoxia quæque sensibus officiis indevota suis, innata doloris intimi pæne fecit immensitas. Ad vestram enim aversionem factus illico sum plebis abjectio, notis meis opprobrium, et amicis plena confusionis occasio. Et nisi pia clementis medici cura languentis vulneri vel in modico lanuginem obduxisset, in salutis desperatæ cicatricem mora profusior ulcera patientis indurasset. Nunc autem pater cum ex his quæ paterna filio indulsit pietas aliquam mihi liceat sperare salutem, reviviscit spiritus meus, exultat anima, et pro mansuetudine benignius exhibita, ad gratiarum actiones mens tota resurgit, et ad sanctitatis vestræ provoluta pedes, totis supplicare viribus totis anhelat exorare desideriis, ut post mordentia austeritatis vina, piæ lenitatis oleum meis infundatur ulceribus, et paternæ correptionis asperitas maternæ tandem circa me pietatis uberibus excipiatur. Intus jam apud patrem sit, qui pro filio pulset et exoret affectus, ut punitum jam satis suscipiatis in gratiam, et correctum graviter vestris devotum firmiter obsequiis habeatis. Intra castra revocatum pietas paterna promoveat, et prælibatam mihi gratiam ad perfectum manus apostolica justa tandem miseratione perducat, ne in luctu et miseria dies meos transigere, et me dierum meorum paucitatem quæ

superest, in amaritudine finire compellat. Conservet incolumitatem vestram Dominus ecclesiæ suæ multis profuturam temporibus, in Christo dilecte pater.

EPISTOLA CLVI.—AD EUNDEM.

Patri suo et domino summo pontifici A. frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, salutem et debitum honoris et obedientiæ famulatum.

BENIGNITATI vestræ, pater, mihi jam frequenter exhibitæ corde provolutus et corpore gratias humillime refero, quod onus a me quo premebar anxie, prævalente tandem gratia summovistis, et a mœstitiæ me tenebris in quandam optatæ spei serenitatem intus apud patrem pulsante pro filio pietatis affectu, misericorditer induxistis. Unde soluto vinculo quo tenebar, nil, pater, est quod optem amplius, quod desiderantius affectem, quam sanctitati vestræ præsens assistere, præsentem me totum vobis exponere, et hanc dierum meorum paucitatem relictam a tumultibus et turbinibus abstractam, vestri moderamine consilii totam Domino mancipare. Unde meis graviter accrescit infortuniis, quicquid obstaculo mihi quo minus optata peragam, et labores meos diutinos et diu continuata tædia optato tandem fine concludam.

Hinc mihi dolor insidet, et meum undequaque spiritum involvit anxietas, dum ex causis plurimis emergunt plurima, quæ me avocant a proposito, et non occasione quadam, sed necessitate multiplici retrahunt ab incœpto. Et quidem in causis illa prima est et præcipua, quod exivit in aures omnium jamdiu a celsitudine vestra in me latam sententiam, cum collata mihi pro parte gratia vix adhuc paucis innotuerit.

Hinc omnium qui vias obsident, qui calles directos ad vos ut formicæ circumquaque discurrentes obambulant, furor accensus est, ut nec Deum verentes nec homines, impune sibi in me cuncta licere judicent, obsequium Domino præstare se reputent, si mihi injectis manibus damnis me pariter et contumeliis afficiant, et carcerali mancipatum custodiæ, hominem a summo condemnatum et reprobatum pontifice, ad exactam usque stipis ultimæ redemptionem, exquisita pœnarum adhibitione compellant. Stratas omnes hic adversus me jam rumor implevit. Hac transiturus ille est, quem manus apostolica cunctis exposuit, quem ut Egyptum spoliare, suffocare, modis omnibus affligere bonus odor sacrificii Deo, et apud ecclesiam consummata laus est. Aptate manus, adhibite custodiam, ne sub larva, aut quoquomodo subornatus evadat. Londoniæ vobis opes in januis ecce sunt. Inopes vos de cætero negligentia sola constituet. Hic pater adversum me murus erectus est, hæc undique difficultas objecta, quam etsi juvante Domino transcendere quoquomodo contingeret, ætas tamen ultima, quæ a pluribus me jam annis excepit, impedimento mihi est, ne aut iter istud arripere, aut in paribus sibi viribus laborem hunc aut possim aut audeam aliquatenus attemptare. Hæc mihi jam tot invexit incommoda quot enumerare longum est, et quæ magis supprimere quam scripto propalare compellit erubescentia.

EPISTOLA CLVII.—AD EUNDEM.

Patri suo et domino summo pontifici A. frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, humilem et debitum caritatis et obedientiæ famulatum.

VENERABILIS et carissimi fratris nostri, domini

Norwicensis episcopi, præclara ab ineunte ætate usque in senectutem bonam ad id plenum exigunt merita, ut quos delectat honestas vitæ, quibus religio cordi est ipsum digne commendare, et apud sanctitatem vestram cum supplicante debeant affectione promptissima supplicare. Notum quippe satis est ipsum ab ipsis fere cunabulis per omnes ætatum gradus honeste conversatum in ecclesia ut dicitur ad senectam jam nunc uberem pervenisse, ipsumque in ecclesia cui præsidet, et in episcopatu quem disponit, in publicas adeo gratulationes susceptum esse, ut quod sibi impenderitis honoris et gratiæ, id tota ipsius ecclesiæ plenitudo cum summa gratiarum susceptura sit actione. Cum sit itaque patris in bonis filiis delectari, apostolicæ supplicamus clementiæ, quatinus in necessitate præsenti, de qua per directos nuntios recurrit ad vos, oculos in ipsum misericordiæ habeatis, et eos qui sibi adversantur inique apostolica severitate reprimendo, ipsum diem suum cum pace claudere, et a vobis ad patrem omnium cum pace velitis emigrare. Alioquin læsam se virtus erubescet, et justitiam supergressa iniquitas in multorum prævalebit perniciem, et quæ nunc alta pace sopita sunt, horum exemplo facta securior utique perturbabit. Valete vos.

EPISTOLA CLVIII.—AD EUNDEM.

Patri suo et domino summo pontifici A. frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, veræ dilectionis affectum, et humilis obedientiæ famulatum.

Lux, domine, post tenebras gratius illucescit, et post mæroris nubilum restituta lætitia, mens quam dolor afflixerat jocundius hilarescit. Sic Anglicana,

pater, ecclesia, quæ suis destituta pastoribus longo jam tractu temporis luctum continuavit et lacrimas, ubi vestra sollicitudine, quam filiorum commodis studiose semper impenditis, per directos a latere vestro viros venerabiles Albertum et Theodwinum sedis apostolicæ legatos in eligendis pastoribus et prælatis gloriam libertatis obtinuit, quanto eam dolor gravius afflixerat, tanto uberiori perfusa gaudio intus in spiritu abundantius exultavit. Datus ei fuerat juxta prophetam, pro zona funiculus, pro crispanti crine calvitium, et pro fascia pectorali juge cilicium. Quæ omnia, Domino potenter virtutem operante per vos, sibi jam longe projecta sunt, et electionum sibi concessa libertate, jam quasi vestibus induta gloriæ sponso suo et regi quam gloriose tam et confidenter assistit, hac usa libertate quam Domino gratiam ministrante per vos assecuta est. Sancta Cantuariensis ecclesia illa sanctæ Romanæ ecclesiæ filia spiritualis et devotissima, convocatis episcopis suis suffraganeis, et cæteris ipsius provinciæ personis, in eligendo sibi patrem et archiepiscopum sanctorum statutis canonum diligenter observatis, quum apud se inveniret idoneum, ad sui regimen accersire noluit alienum. Habens igitur præ oculis quod scriptum est, Habeat unusquisque fructum suæ militiæ in ecclesia, in qua suam per omnia transegit ætatem, in aliena minime stipendia alter obrepat, nec alii debitam alter sibi audeat vindicare mercedem, juxta illud prophetæ dicentis, 'Pro patribus tuis nati sunt tibi filii,' filium quem nutrierat, quem regularis observantiæ sacris jamdiu imbuerat institutis, Ricardum priorem ejusdem ecclesiæ monachum, virtutum meritis commendabilem, Deo ut credimus et hominibus acceptabilem, utpote cui ad doctrinam scientia, et ad honestatem mores exuberant, totius conventus sui et

episcoporum, cæterarumque personarum in hoc concurrentibus votis, in patrem sibi et archiepiscopum celebrata solenniter electione suscepit, ipsumque ad hoc in sublime rapiens, Deo laudes et gloriam cum multa gratiarum actione populique totius applausu gratanter exsolvit. Ad cujus consecrationem sequenti Dominica post octavas Pentecostes cum suffraganei convenissent episcopi, nuntiosque suos et rati habitionis literas qui ex necessitate aberant destinassent, ex insperato literæ sub nomine regis junioris conceptæ, in medium prolatæ et porrectæ sunt, appellationem continentes adversus electiones quæ in regno suo nequaquam celebrarentur assensu. Cui quum patre superstite nihil a quoquam debeatur in regno nisi salva patris sui fidelitate, licetque literæ porrectæ multis ex causis quas enumerare longum est, suspectæ nobis viderentur, majestati tamen vestræ debita cum veneratione deferentes, et honorem vestrum integre cupientes servare, a consecratione abstinuimus, et rem vestræ delegandam notitiæ omnes in commune decrevimus. Unde sanctitati vestræ omnes in commune preces affectuose porrigimus, ne cytharam nostram in luctum, et organum in vocem flentium convertatis, sed opera manuum vestrarum benigne dexteram porrigatis. Ut sciant omnes, domine, quia manus tua hæc, et tu, domine, fecisti eam, et totam Cantuariensis ecclesiæ plenitudinem vobis uberiorem obligetis ad gratiam.

EPISTOLA CLIX.—AD EUNDEM.

Patri suo et domino, summo pontifici A. frater G. Londoniensis ecclesiæ minister debitum caritatis et obedientiæ famulatum.

QUA confidentia, qua facie domino meo patrique carissimo pro alio supplicaturus assistam, cum ad conciliandam mihi penes vos gratiam ipse potissimum advocato, ut famam late divulgat, indigeam? Non enim est mediator idoneus, quem constat in ejus oculis displicere, quem sese medium constituendo placatum quis debuit exhibere. Attamen, in Christo dilectissime pater, dum me ipsum considero, dum totum me mihi non parcendo discutio, utique non juvenis, mihi nullatenus occurrit animo, ob quod me commisisse quippiam a facie vestra projici, et a sacratissimo vestræ benignitatis aditu me justum sit eliminare. Vestris enim obsequiis me paratum semper exhibui, nec a fidelitate ulla unquam potero varietate casus avelli. Qui vos oderunt, illos pater odio habui, et ut in libertate spiritus aliquid audeam, vestro resistentes honori, constanter aliquando repuli pariter et confudi certus.

EPISTOLA CLX.—AD EUNDEM.

Patri suo et domino summo pontifici A. frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, sinceræ et veræ dilectionis affectum, et humilis obedientiæ famulatum.

IN exsolvendis, pater, sanctitati vestræ gratiarum actionibus, nostra plane succumbit humilitas, eo

quod ecclesia Dei multis apud nos retro temporibus jugo servitutis oppressa, omnique recuperandæ libertatis spe vacua, vestra tandem sollicitudine quam commissi vobis gregis utilitati vigilanter impenditis, suis restituta natalibus, statum ejus Domino commutante in melius, desiderata plurimum libertate jam nunc ex insperato donata est. Legatorum enim quos ad ecclesiæ perquirenda remedia in partes nostras circumspectione laudabili vestra direxit auctoritas, hoc tandem cura prudenter et potenter obtinuit, ut in regno Angliæ suis jamdiu viduatæ pastoribus ecclesiæ ad sui regimen idoneas eligendi personas liberam in omnibus habeant facultatem. Inde est quod apud nos quamplures ecclesiæ suis gratulantur electis, de vestra confidentes misericordia, ut hi quos concorditer elegerunt, dono vestræ gratiæ promoti in melius consecrationis etiam munus valeant obtinere. Inter has Bathoniensis ecclesia in venerabilem fratrem nostrum Raginaldum Salesberiensem archidiaconum sua vota porrexit, ipsum concorditer expetens, et nullo reclamante, aut contradictionem in aliquo movente, solenniter eligens, eique sui curam et regimen tota animi voluntate committens. Quem apud sanctitatem vestram laudum commendare titulis ideo supersedendum credimus, quod ejus literaturam, mores, et industriam, et in agendis ecclesiæ negotiis efficaciam, ipsis rerum ut credimus agnovistis indiciis, utpote quem vestra donatum gratia et apud nos ex vestra magnificatum notitia, in id gratiæ culmen erexistis, ut quæ ipsum elegit ecclesia non modicam ex hoc ipso speret apud sanctitatem vestram gratiam collocari. Quem quia juvante Domino in domo Domini cooperatorem bonum futurum credimus, fraterna caritate movente, et in hoc audaciam præstante petimus, ut operi manuum vestrarum

benigne porrigatis dexteram, et consecrationem ejus accelerando vobis ipsum et propter ipsum plurimos artius obligetis ad gratiam.

EPISTOLA CLXI.—AD EUNDEM.

Patri suo et domino summo pontifici A. frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, debitum caritatis et obedientiæ famulatum.

Conquestus est apud nos, domine, præsentium lator Ricardus, se ecclesia de Bardintuna injuste spoliari, et eam a Waltero clerico injuste sibi detineri, asserens se ut jamdictam recuperaret ecclesiam jamdudum bonæ memoriæ dominum papam Adrianum adisse, et ad venerabilem fratrem nostrum dominum Cicestrensem episcopum, mandatum retulisse, ut super eadem causa cognosceret, et ipsam fine debito terminaret. Jam dicto itaque episcopo suas in hoc partes interponente, juxta assertionem Ricardi, Adam clericus dictæ ecclesiæ, eo tempore detentor, cum eo in hunc modum composuit, ut viginti solidos annuatim, nomine ipsius ecclesiæ sibi solveret, et hos solvendo, ecclesiam ipsam vitæ suæ tempore retineret. Ipso vero postmodum in hac solutione cessante, Ricardus se dominum papam item adisse, et jam dictam ecclesiam sibi ab eo adjudicatam fuisse, seque sententiæ hujus executionem ad dominum Cicestrensem detulisse et jam dictum Adam secum denuo in hunc modum transegisse asseruit, ut quinquaginta solidos annuatim sibi redderet, hacque solutione ecclesiam retineret. Innitens itaque auctoritati apostolicæ, qua sibi ecclesia jam dicta adjudicata est, cum

ejus nomine jam nec viginti nec quinquaginta, nec aliquid omnino sibi solvatur, petebat ecclesiam sibi restitui, et apostolicæ sententiæ reverentiam debitam exhiberi. Walterus vero res inter alios actas et judicatas, aliis nec obesse nec prodesse debere asserens, se jam dictam ecclesiam canonice adeptum, seque a prædecessore nostro bonæ memoriæ Roberto episcopo, ante litis memoratæ tempora, in ea personam constitutum fuisse respondit. Cumque postmodum in Galliis studiorum causa demoraretur, si inter Ricardum et Adam rei suæ procuratorem ipso absente et ignorante, super ecclesia sua lis actitata et transactio interposita est, ipsam absenti sibi et ignoranti præjudicium afferre non posse, notissimi juris esse asseruit. Qui reversus a studiis, et in propria veniens, ecclesiam quam legitime nactus est, jure suo possedit, nec pactiones Adæ super re sua ipso ignorante initas aut ratas habuit, aut ratas habere disponit. Volentes vero jus Ricardi, si quod erat, plenius intelligere, quis eum in jam dicta ecclesia personam constituerit, diligenter inquisivimus. Ipse vero prædecessorem nostrum dominum Ricardum seniorem ecclesiam hanc sibi concessisse respondens, scriptis aut testibus, aut aliis quibuscumque amminiculis assertioni huic fidem facere, nec tunc quidem potuit, nec de cætero se facturum repromisit. Inquisitus vero, an hoc probare sufficeret, Adam scilicet tempore quo cum ipso transegit ecclesiam ipsam suo nomine possedisse, aut Walterum quod inter ipsos gestum fuerat ratum postmodum habuisse, horum etiam probatione omnino se carere respondit. Unde cum causam ejus veritate niti non liqueret, reverentiam tamen debitam domini papæ literis exhibentes, W. ab ejus decisione non absolvimus, sed rem in diem alterum quo sibi Ricardus providere posset uberius, differen-

dam æstimavimus. Ricardus vero denuo penes nos experiri renuens rem distulit ad sanctitatem vestram, ad festum sancti Ægidii appellavit. Valere vos optamus in Dcmino, pater in Christo carissime.

EPISTOLA CLXII.—AD EUNDEM.

Patri suo et domino, summo pontifici A. frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, devotum caritatis et obedientiæ famulatum.

PERLATO, pater, ad nos mandato vestro super comite Hugone et Willelmo de Vaus, debitaque veneratione suscepto, comes Hugo nuntiis ilico directis ad nos, anxie conquestus est, fratres de Panteneia in læsionem suam vestram circumvenisse excellentiam, et falsa suggestione hanc, quæ ad præsens in eum lata est, sententiam obtinuisse. Negotium vero quod inter canonicos et ipsum vertitur, asserit eo quem consequenter ostendimus, ordine processisse. Villam de Panteneia de feudo comitis Hugonis esse penes nos, fere nullus ignorat, quam se canonicis de Panteneia nunquam dedisse, nunquam scripto confirmasse, jurat, et modis omnibus asseverat. Annis vero jam duobus emensis, fatetur se Willelmum de Vaus, qui villam jam dictam suo ascribebat patrimonio, et jure sibi competere dicebat hereditario, quemque et patrem suum jam dicti canonici possessionis quam in villa ipsa habent, auctores laudant, sollenni curia convocata in jus vocasse, et villam hanc adversus eum, utpote patri suo nunquam donatam, numquam hereditario jure concessam, coram omnibus

sollenniter evicisse, seque post evictionem hanc curiæ suæ judicio, ad villam ipsam manus extendisse, ipsamque ut suam sceu sperabat sibi aliquandiu possedisse. Prædicti vero fratres super hac necessitate recurrentes ad vos, mandatum ad nos pertulerunt, ut prædictum comitem districte conveniremus, et nisi auctoritate vestra per nos ammonitus, eis villam jamdictam et omnia ablata in integrum restitueret, terram ejus totam sub interdicto ponere, et nisi vel sic satisfaceret, excommunicationis in eum ferre sententiam non differemus. Nobis itaque mandatum vestrum multo labore complentibus, domino nostro rege manum efficaciter apponente, villa ipsa canonicis reddita est, et quæcumque sibi ablata fuerant, eis juxta juramentum et probationem suorum, per nos integerrime restituta sunt. Vestræ si quid aliter excellentiæ suggestum est, sic processisse negotium venerabilis fratris nostri domini Norwicensis episcopi, aliarumque ejusdem diocesis personarum testimoniis poteritis evidenter agnoscere. Deinde processu temporis, cum ad dominum nostrum regem Oxenefordiæ convenissemus, quia super villa hac quam sibi comes Hugo vendicat, lis diu protracta est, et in longum sunt protelata certamina, in ipsa domini regis præsentia super hoc tractatum est, ut canonici rem ipsam litigiosam comiti cederent, et aliam ipso donante susciperent, in qua cum pace degerent, et in pace Domino deservirent. Qua in re, etsi prior domus ipsius assensum daret, rege tamen sic consulente provisum est, nil ulterius fieri, negotium effectu non compleri, quousque totius conventus Panteneiæ super hoc sciretur voluntas, et communiter haberetur assensus. Conventu vero non approbante, verum improbante, negotium non ultra processum est, nec

eis quicquam per dominum nostrum regem aut comitem, aut quenquam suorum commutatum est, aut allatum, aut aliquatenus ut asserunt, imminutum. Verum quod ad possessiones, in eo sibi statu permanent universa, quo vestrorum exstabant tempore prædecessorum, cum ipsorum auctoritate inter ipsos et Willelmum de Vaus lis diu protracta sopita est, et finita controversia. Comes itaque primum per nuntios, deinde per se, precum arguens falsitatem, ad vestram appellavit audientiam, ostensurus ut asserit, se nec possessiones eorum ausu ut dicunt temerario occupasse, nec locum suum aut villam, aut quicquam quod eorum sit, commutatione quæ non processit obtinuisse nec datam in se sententiam quam multa humilitate sustinet et patientia, promeruisse. Porro appellationi suæ terminum diem Ascensionis Dominicæ constituit, et quia sive cognitio suæ causæ mandetur executio, precum semper convenit argui falsitatem, has, appellationis suæ testes, a nobis literas impetravit. Qua in re, ne per ignorantiam facti pars adversa caperetur, sæpe dictis fratribus de Panteneia et formam et causam factæ appellationis, per literas et per nuntios fideles denuntiare curavimus. Valere vos optamus in Domino, pater in Christo carissime.

EPISTOLA CLXIII.—AD EUNDEM.

Patri suo et domino, summo pontifici A. frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, salutem et humilis obedientiæ devotionem.

AD vos, pater, referri convenit quæ ad sublimitatem vestram penes nos appellatio facta suspendit. Monachis itaque sancti Ulmari decimationes quasdam a milite quodam parochiano nostro, qui Baldewino Norwicensi archidiacono affinitate conjunctus est, in præsentia nostra repetentibus, idem miles jam dictum archidiaconum earundem decimationum tandem laudavit auctorem. Abbate vero sancti Ulmari et ipso archidiacono, statuto die in præsentia nostra super eisdem decimationibus adversum se experientibus, archidiaconus ipse ad patrem nostrum dominum Cantuariensem appellavit, quibus in ipsius præsentia constitutis, abbas a domino Cantuariensi ad audientiam vestram rem appellando suspendit. Prosequentes appellationem monachi a sublimitate vestra literas ad dominum Cicestrensem retulerunt, ut super causa cognosceret, literasque cognoscendo dirimeret. Evocatis ad ipsum partibus, ut ex ipsius literis accepimus, res hunc finem sortita est. Decimationes jam dictæ monachis adjudicatæ sunt, et easdem sæpedictus miles abjuravit. Directæ sunt ad nos literæ domini Cicestrensis testificantes hoc, et auctoritate vestra injungentes, ut jam dictos monachos, in corporalem earundem decimationum possessionem induceremus. Sic monachi possessionem nacti sunt. Emenso anno, cum jam messes colligerentur, servientes suos direxit archidiaconus, ut jam dictas decimationes susciperent, et ejus no-

mine aptarent, et in tuto reponerent. Quibus pars altera incontinenti resistens, adjudicatas sibi auctoritate vestra decimationes asportari, minime passa est. Verum vim inferre volentes repulit, suumque sibi detinuit. Querelam ad nos referens super hoc dominus archidiaconus, cum statuto die earumdem decimationum restitutionem sibi fieri, tanquam vim passus exigeret, auctoritas rei judicatæ sibi objecta est. Qui rem inter alios judicatam, aliis obesse non debere asserens, se judicio domini Cicestrensis nequaquam interfuisse, ideoque sententiam ab eo obesse sibi non debere respondit. Aliis possessioni sibi auctoritate nostra adjudicatæ innitentibus, ipsamque convelli non debere asserentibus, archidiaconus se gravari conquerens, ad vestram appellavit audientiam, et has appellationis suæ testes literas impetravit. Valere vos optamus in domino, pater in Christo dilecte.

EPISTOLA CLXIV.—AD EUNDEM.

Patri suo et domino summo pontifici A. frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, debitum caritatis et obedientiæ famulatum.

Ad vestram, pater, justum est referri notitiam, quæ facta ad vos appellatione suspensa, vestræ sublimitatis expetunt in sui decisione sententiam. Unde vestræ notificamus excellentiæ, nos ob instantem querelam parentum comitis Alberici, diem constituisse, et tam comitem ipsum quam comitissam uxorem ejus in præsentiam nostram evocasse, ut quæ inter ipsos vertuntur audiremus, et fide veri plenius habita, mediante justitia decideremus. Partibus itaque coram positis, parentes comitis proposuerunt copulam comitis et comitissæ nequaquam fore legi-

timam, eo quod priusquam comes illam duxisset uxorem, frater ipsius comitis, Galfridus scilicet de Ver, super ea in uxorem ducenda cum patre ipsius comitissæ fide interposita pepigisset. Asserebant etiam eatenus processisse negotium, ut pater comitissæ ipsam cum trium jam esset annorum, prædicto Gaufrido, utpote futuram suam tradiderit, et Gaufridus eam fratri suo comiti Alberico sibi custodiendam commiserit, et cum jam sex complesset annos, susceptam de manu comitis, in domum propriam duxerit, sibique venerationem omnem tanquam futuræ uxori suæ, tam per se quam per suos, in omnibus, excepta thori communione, usque ad annum duodecimum jam fere completum exhibuerit. His igitur inter patrem comitissæ et Gaufridum fratrem comitis, interposita fide firmatis, asserebant Gaufridi et comitissæ firmata fuisse sponsalia, et quæ fratris sponsa fuerat, alteri postmodum fratri legitime non nupsisse. Adjiciebant etiam contractum hunc ipso comitissæ consensu fuisse firmatum, cum ad ætatem jam dictam pervenerit, et toto hoc annorum curriculo nunquam his quæ agebantur vel momento contra dixerit. Comitissa vero, quæ a patre suo gesta sunt, cum trium tantum esset annorum, ætate nondum admittente consensum, se penitus ignorasse respondit. Et si pater suus cum Gaufrido contraxit, ut dictum est, id se nec tunc scisse, nec postmodum approbasse, nec his quæ inter eos gesta sunt, assensum umquam præbuisse constanter asseruit. Unde cum in contrahendis sponsalibus eorum requirendus sit consensus, de quorum futuris nuptiis agitur, ipsa Gaufridi sponsam se nunquam fuisse ait, quæ nunquam de conjugali copula cum eo subeunda, a quoquam requisita est, nec in hoc umquam animi voluntate consensit. Si itaque a patre suo Gaufrido

tradita, de manu Gaufridi a comite suscepta, si postmodum a comite Gaufrido reddita et ab ipso in domum propriam ducta est, et ibidem annis aliquot conversata, in his omnibus necessitati paruit, cum Gaufrido nunquam in conjugale vinculum, aut opere aut voluntate consensit. Quod ut manifestis declararet indiciis, adjecit se cum jam aliquantulum excrevisset, patri suo literas direxisse, et se connubio Gaufridi nunquam præbituram assensum evidenter ostendisse. Parentes vero comitis patriam potestatem ostendentes in sobolem, objecerunt, patrem posse filiæ maritum eligere, quem nisi vel degenerem vel indignum elegerit, ipsam ejus voluntati dissentire non posse. Partibus itaque sic experientibus alterutro, cum jam tertio sedissemus, comitissa conquesta est, advocatos suos ob metum comitis et suorum, causæ suæ patrocinium suum, quo minus tute eo minus diligenter exhibere. In quo se gravari asserens, ad 'Lætare Jerusalem,' ad vestram appellavit audientiam, et rem continentes ut gesta est, has a nobis literas impetravit. Valere vos optamus in domino, pater in Christo carissime.

EPISTOLA CLXV.—AD EUNDEM.

Patri suo et domino summo pontifici A. frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, ad omne patris imperium humilis obedientiæ famulatum.

Sublimitatis vestræ mandata debita domine veneratione suscipimus, et exequendis his, operam quam possumus et diligentiam reverenter adhibemus. Quæ si quando non statim ad ipsa conquerentium vota peragimus, non ideo negligenter aut tepide quæ nobis sunt injuncta prosequimur, cum res cito

decidere, aliqua procul dubio juris aut facti necessitate præpediamur. Unde si causam Herlewini clerici adversus virum venerabilem abbatem de Ibreio aliquantula mora protraximus, id causæ extitit, ut sub indulta mora verbis et ambagibus involuta veritas erueretur, et lis in longum protracta, fine tandem legitimo sopiretur. Eo vero processit inquisitio, ut statutis diebus pluribus, et partibus in se invicem experientibus, domino Wintoniensi et nobis et instrumentis et testibus liquido claresceret, decimationes ipsas quas modis omnibus extorquere nititur Herlewinus, ad ecclesiam de Docchinges, quam jam dicto abbati vestra jamdiu adjudicavit auctoritas, jure plenissimo pertinere, et easdem Herlewino nullo prorsus jure competere. Factum enim quo nititur Herlewinus hoc est. Tempore belli, cum in Anglorum regno licebat fere totum cuique quod poterat, ecclesiam jam dictam quidam Willelmus nomine adeptus est. Hunc Herlewinus, ob quod ecclesiam ipsam patruus suus quidam, videlicet sacerdos ante possederat, infestans plurimum, in hoc tandem induxit, ut decimationes ecclesiæ sua solum auctoritate annuo sibi censu tenendas concederet, ut Herlewinus vel sic ab ejus infestatione conquiesceret. Qui nimirum Willelmus non multo post ad frugem melioris vitæ se transferens, ecclesiam cum omnibus ad ipsam pertinentibus, in manum domini Norwicensis refutavit, ut eam ipse disponeret, et personam jam vacanti provideret. Ecclesia sic vacante Willelmus de Ibreio fundi ipsius dominus, abbatem de Ibreio domino Norwicensi præsentans, id supplicando obtinuit, ut eum in ecclesia ipsa personam constitueret, eamque cum omnibus ad ipsam pertinentibus monasterio suo pia et in perpetuum valitura donatione concederet. Herlewinus vero ex pacto cum Willelmo inito, nulli

nunquam episcopali auctoritate firmato abbatem ad præstandas sibi decimationes jam dictas teneri æstimans, ipsas petere non desistit, quas tamen sibi competere, nulla ratione juris ostendit. Ipso itaque in his jus suum nullum penitus ostendente, et cum has sibi episcopali auctoritate fuisse concessas quandoque diceret, in hujus etiam rei probatione prorsus deficiente, abbatem ab ejus petitione absolvimus, et domino Norwicensi ut decimationes jam dictas sibi restitueret, et ejus de cætero paci provideret, apostolica auctoritate injunxerimus. Quod totum Herlewinus evacuare moliens falso vestræ suggessit excellentiæ, nos causæ quam infra duo menses terminandam suscepimus, non nisi post undecim hebdomadas diem constituisse, et nos a vestri forma mandati taliter recessisse. Qua in re quod actum est aperimus, ut si in jure erravimus, edocti per vos in obscuritatibus hujusmodi, de cætero cautius ambulemus. Mandatum quidem causam intra duos menses terminandi suscepimus, et infra eundem terminum causæ diem constituendo, Londoniæ die ipso dominus Wintoniensis et ego convenimus. Dominus vero Wintoniensis cum ipsum in curiam regis urgentissima eodem die causa pertraheret, attendens mandatæ sibi jurisdictionis diem cedere, seque ob temporis angustias negotio vacare non posse, erga Herlewinum haberi se voluit excusatum. Herlewino vero instante plurimum, et in hoc abbate præbente consensum, ultra præfixum nobis terminum diem constituimus, et eo quo dictum est causam fine decidimus. Diu tamen super hoc disceptatum est, asserentibus quibusdam id non licere, et hæc ea lege probantibus, qua dictum est, 'Cum non eo die quo præses provinciæ præcepit, judex ab eo datus pronuntiaverit, sed ductis diebus alieniore tempore sententiam dederit, præses ex in-

tegro rem cognoscet.' Aliis vero asserentibus, a similibus ad similia judicem procedere, et jus dicere sic debere de judice dato, ad certam summam illud inducebant. 'Judex qui usque ad certam summam judicare visus est, etiam de re majore judicare potest, si inter litigatores hoc convenerit,' quod ad simile pertrahentes inferebant, ad certum tempus judicem datum, si partes consentiant, ulteriore quoque tempore posse cognoscere.' Hoc ipsum lege de arbitro comprobantes, qui licet de proferendo die cautum non sit, compromissi diem proferre potest, si partes eam sententiam ferre consentiant. Mandatum itaque vestrum in modum hunc interpretantes, et quod ob favorem alicujus indultum est, in ejus læsionem retorqueri non debere existimantes, juxta quod apud nos in mandatis hujusmodi consuevit ecclesia, in negotio dicto jam modo processimus, id præcipue secuti, quod in libro Digestorum expressum taliter invenimus. 'Si judex ad tempus datus et omnes litigatores consenserint, nisi specialiter principali jussione prorogatio fuerit inhibita, possunt tempora intra quæ visus est litem dirimere, prorogari.' Valere vos . . . .

EPISTOLA CLXVI.—AD EUNDEM.

Patri suo et domino summo pontifici A. frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, totum quod obedientiæ et obsequii valet humilis et prompta devotio.

Ad vestram, pater, justum est referri notitiam, quæ facta ad vos appellatione suspensa, vestræ sublimitatis expetunt in sui decisione sententiam. Cum igitur assertione partium merita pandantur causarum, causam inter dilectum filium et canonicum nostrum, Henricum et Willelmum de Pontefracto

agitatam apud nos, et facta ad vos appellatione suspensam, sublimitati vestræ directis his apicibus aperimus. Conquerebatur Henricus, dum studiis scholaribus occupatus abesset, jam dictum Willelmum intra fines parochiæ suæ de Stubeheia, capellam erexisse, ibique in injuriam et dispendium ipsius matris ecclesiæ, divina celebrari fecisse, et ipsius occasione capellæ, ipsi matri ecclesiæ decimationes, et alias obventiones ecclesiasticas injuste diu subtraxisse. Capellam itaque in parochia sua clam se constructam dirui, et rem in statum pristinum redigi, et sibi injuste subtracta officio nostro restitui proposita ad hoc et rationum et auctoritatum multiplici copia postulabat. Willelmus vero novum opus inficians, capellam ipsam in fundo suo antiquitus extitisse, ipsamque se jure suo ad præsens innovasse, seque in ea in nullius injuriam aut dispendium divina communicasse respondit. Adjiciens, se decimationes terræ suæ juxta pacta inter suos et Henrici prædecessores inita et firmata, matrici ecclesiæ persolvisse, et annuatim earum nomine quatuor solidos, ut comprehensum fuerat pacto, reddidisse, et cum ad evacuandum pactum hoc ad dominum Cantuariensem aliquando appellatum fuisset, se ab intentione contra pactum proposita, sententialiter absolutum extitisse. Quæ cum taliter allegaret Willelmus, nulla tamen instrumentorum aut testium assertione roborabat. Henricus vero coram domino archiepiscopo de decimis tantum illius anni, quo causa tunc agebatur, absolutorium fuisse judicium asserebat, adjiciens, se hanc etiam sententiam ad vestram audientiam appellatione interposita suspendisse, vestramque sublimitatem domino Wintoniensi totius causæ cognitionem delegasse, se tamen causam hanc aliis præpeditum negotiis prosecutum non

fuisse. Instante itaque Henrico, et in jam dictis decimis ecclesiæ suæ jus numerosa testium copia declaravit, se etiam easdem percepisse viva voce testium ostendente, et ea quæ possederat sibi restitui postulante, Willelmus nostræ declinans jurisdictionis examen, ad vestræ sublimitatis audientiam appellavit, et appellationi diem festum Omnium Sanctorum constituit. Valere vos optamus in Domino, pater in Christo carissime.

EPISTOLA CLXVII.—AD EUNDEM.

Patri suo et domino summo pontifici A. frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, pedibus sanctis conculcato Satan, in Christo triumphare feliciter.

QUUM ad vestram, pater in Christo dilecte, sublimitatem omnium, sic disponente Domino, spectet ecclesiarum sollicitudo, ad eas tamen oculos misericordiæ reducere benignius æquum est, quos amplior commendat caritas, et ad omnes obsequii devoti propensior in caritate benignitas. Quod quia in Fiscamensi ecclesia diu viguisse ipsa rerum edocet experientia, ad sanctitatem vestram, cui sancta placere studia luce clarius enitescit, in ea qua laborat ad præsens necessitate recurrit cum fiducia, inde proventurum sibi sperans auxilium, unde quique referunt optatum, misericordia sibi laudabiliter compatiente, remedium. Quæ nimirum hoste generis humani fidelium semper invidente successibus casuali nuper incendio concremata ad hoc miseriæ perducta est, ut quæ nobilissimi dudum fuerat conventus habitaculum pauperum, peregrinorum, et hospitali gratia indigentium quorumcumque refugium, jam non habeat ubi caput reclinet, ubi divina celebret, ubi

conservet ordinem, adventantium ubi relevet necessitatem. Unde cum supplicante petimus, cum exorante sublimitati vestræ preces affectuose porrigimus, ut sibi literarum vestrarum subveniat indulta pie benignitas, ut quod machinante maligno dirissime conflagratum est, in ejus ignominiam Christique perennem gloriam vestra reformet auctoritas, ut ope vestra dissipatus ordo convaleat, caritas antiqua refloreat, et statuto vobis memoriali quodam æterno præ oculis semper habeat conventus ille fratrum, unde sanctitati vestræ gratias indesinenter exolvat. Conservet incolumitatem Dominus vestram, in Christo dilecte pater.

EPISTOLA CLXVIII.—AD EUNDEM.

Patri suo et domino summo pontifici A. frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, totum quod ex se valet humilis et ad obediendum prompta devotio.

SUSPIRAT pater ad vos Wintoniensis ecclesia, et quia spectat ad vos ecclesiarum omnium sollicitudo, sua coram vobis anxie deplorat incommoda. Orbata patre, aliunde jamdiu sibi emendicavit suffragia, et de longinquis finibus evocavit episcopos, ut commissis sibi populis statuta cœlitus administrarent sacramenta. Hæc etiam, vivente patre suo, patre jamdiu caruit, quem ab administrandis his quibus et fundatur et erigitur, et ad perfectum adducitur ecclesia Dei, ipsa sui corporis imbecillitas multo quidem tempore præpedivit. Quæ suis jam finem gaudebat provenisse suspiriis, et in electo suo quem votis omnibus exoptaverat, et in patrem sibi pastoremque nullo penitus contradicente vel reclamante sollenniter elegerat, multa animi jocunditate respirabat. Au-

diens vero sua vota differri et electi sui consecrationem in longum protrahi, nubilo jam nunc mæroris obducitur et quia spes quæ differtur, affligit animam, amicos suos undequaque sollicitat et vicinos, ut sua vobis vota proferant, sanctitati vestræ preces cum supplicante porrigant, ut ejus, si placet, anxietati condescendere velitis, et compati, et in negotio hoc ob multiplicem ecclesiæ necessitatem, si qua valet admitti dispensatio, suum concedatis electum, cujus et honestas et conversationis integritas digne commendabilis est, absque dilatione consecrari. Est lignum vitæ desiderium veniens. Unde si preces in causa hac sublimitati vestræ supplicantium, admiseritis, Wintoniensi ecclesiæ non in modico subvenietis, et omnes nos in omnem quam possumus gratiam, vobis, pater, obligatos habebitis. Conservet vos in longa tempora Dominus, in Christo dilecte pater.

EPISTOLA CLXIX.—AD EUNDEM PRO HEREFORDIENSI ELECTO.

Domino papæ dominus Londoniensis, pro Herefordiensi electo.

HEREFORDIENSEM, pater, ecclesiam gratum Domino præstitisse speramus obsequium, quæ eligendi patris sibi libertate concessa, ut communis habet opinio, ad sui regimen pastorem elegit idoneum, virum, ut commune probat arbitrium, Deo et hominibus acceptum. Quantis enim virtutum insignibus Herefordiensis electus effulgeat, fama loquitur, probat opinio, una in ore omnium testatur assertio, qui Robertum Oxoniensem archidiaconum omnes ætatis suæ gradus adeo innocenter et honeste percurrisse denuntiant, ut ei vel in modico nunquam fama de-

traxerit, conversationem ejus sinister rumor nullatenus obfuscare potuerit, aut pravitatis eloquio denigrare. Hunc, pater in Christo carissime, sanctitati vestræ commendamus ad gratiam, preces affectuose porrigentes, ut decurrentis ad vos Herefordiensis ecclesiæ petitionem, quam justam vere credimus, admittatis, et ut ejus consecretur electus, paterna, si placet, gratia provideatis, ne si repulsam sustinuerit, læsa virtus erubescat, et alios in appetitum sui et cultum de cætero minus accendat.

EPISTOLA CLXX.—AD EUNDEM.

Domino papæ dominus Londoniensis.

Sanctitati vestræ scribere, et fratrum nostrorum id exigente necessitate, preces affectuose porrigere, caritas nos pater imperiosa compellit. Hujus enim lege constringimur, eos ut nos ipsos diligere, et negotia sua nostra reputando, quod in necessitate simili nobis exhiberi vellemus, ipsis procul dubio non negare. Venerabilem itaque fratrem nostrum Gaufridum, ecclesiæ Cantuariensis archidiaconum, virum prudentem testificamur et strenuum, providum in consilio, discretum et ornatum eloquio, agendis ecclesiæ negotiis et ipsius necessitatibus sublevandis et sustinendis aptissimum. Cui quum ad doctrinam scientia, et ad honestatem, ut credimus, mores exuberent, ipsum sibi Eliensis ecclesia per manum nostram susceptis legatorum vestrorum literis, quibus de eligendo sibi episcopo, auctoritate apostolica commonebatur, in patrem et pastorem expetiit, ipsum concordi omnium voto, nullo reclamante aut contradictionem in aliquo movente, ad Eliensis episcopatus regimen conniventiam in hoc præstante principe,

facta celebriter electione suscepit. Quem quia ecclesiæ ipsi ad quam vocatus est, opem et gratiam præstante Domino, in multis credimus profuturum, et omnem vobis et sanctæ Romanæ ecclesiæ devotionem in quibuscumque poterit exhibiturum, apud sanctitatem vestram cum ecclesia pulsante pulsamus, cum postulante preces affectuose porrigimus, ut quod actum est, ea qua præestis et potestis auctoritate roboratis, et negotio huic manum supremam imponendo, et ipsius consecrationem paterna pietate maturando, et eum et commissam ecclesiam vobis in omnem gratiarum actionem et caritatis plenitudinem artius obligetis, ut ecclesiæ per vos in regno Angliæ nuper indulta libertas in suis coalescat initiis et gratiam augente Domino, fortiter ipso tractu temporis convalescat.

EPISTOLA CLXXI.—AD EUNDEM.

Patri suo et domino summo pontifici A. frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, pie salutantis affectum, et devotæ subjectionis obsequium.

ANGLICANA, pater, ecclesia in omnem gratiarum actionem sanctitati vestræ se fatetur obnoxiam, eo, pater, quod præsentatas sublimitati vestræ fratrum nostrorum electiones placide suscepistis, et easdem patris nostri domini Cantuariensis officio confirmari, et electos ipsos ejus manu consecrari pia et paterna gratia concedistis. Qua in re juges lacrimas quas a multis diutinus jam dolor extorserat, pietatis apostolicæ manus extersit, et ecclesiam regni in statum dignitatis pristinæ sublimiter erexit et potentissime reformavit. Per vos enim gratiam ministrante Domino, sancta sedes Cantuariæ vacuata dudum et diu

vacua, suum jam in se recognoscit antistitem, et Wintoniæ clerus cum populo electi sui sibi consecratione concessa, voti sui plenissime compos gratulatur et exultat in Domino, ecclesiæ vero Bathoniensis, Herefordiensis, Cicestrensis, Eliensis, suis in his quos elegerant dono vestro gratiæ jam potitæ desideriis, in gratiarum actionem diem celebrant sollennitatis insignem. Sola, domine, superest Lincolniensis ecclesia, quæ cum in ecclesiis aliis undique laudes resonent, undequaque pulsentur tympana gloriæ, gemitum pro cantu habet, et spiritum mœroris trahens, tota lamentis afficitur. Audiuntur in domo patris undique symphonia et chorus, sed hæc foris stans, non ingreditur, et repulsam passa semel, ad patrem ingredi pertimescit. Caritatis tamen affluentiam considerans, quæ de fonte pectoris apostolici indesinenter emanans, civitatem Dei circumquaque lætificat et evangelicum illud ad mentem revocans: Omnis qui petit, accipit, et qui quærit, invenit, et pulsanti aperietur, spem concipit, ut mœroris sui nubilum serenitatis vestræ candor evacuet, et in electi sui susceptione pariter et promotione preces filiæ devotissime supplicantis pius pater exaudiat. Scit tamen apud nos supra dorsum ejus quosdam fabricasse plurima, et odii sermonibus ejus innocentiam circumdedisse, et in hoc eatenus prævaluisse, ut ab eo clementiæ vestræ facies ut dicitur aliquantulum aversa sit, et a pluribus in eum sinistra jam sit concepta opinio. Sed si placet advertere, super ejus conversatione et vita his potissimum fides habenda est, quibus a primis annis innotuit, sub quorum oculis, ut certissime testantur, innocenter excrevit, et ad annum tricesimum, ut asserunt, jam perductus, primam ætatis suæ vigiliam sub multorum testimonio et honeste et innocenter complevit, de quo spem

bonam Lincolniensis ecclesia, devota filia vestra concipiens, et ipsius prudentiam in eo quem administravit archidiaconatu contemplans et approbans, sperans quod ejus promotio multis ex causis, quas enumerare longum est, sibi plurimum profutura sit, ipsum in patrem elegit concorditer, et ut hoc ejus desiderium a vestra sibi gratia compleatur, instanter exposcit. Spem igitur habentes in Domino, quod ejus et honestas et prudentia ad honorem Dei et ecclesiæ de die in diem habitura sit incrementum, ipsumque in sublevandis ecclesiæ necessitatibus cooperatorem fore strenuum, preces sanctitati vestra cum ecclesia supplicante porrigimus, ut ei manum gratiæ porrigatis, et sibi concedendo quod postulat, Anglorum ecclesiæ quod adhuc deest gaudii suppleatis, et omnes nos ex hoc sublimitati vestræ gratiæ debitores efficiatis. Conservet incolumitatem vestram Dominus, in Christo dilecte pater.

EPISTOLA CLXXII.—AD EUNDEM.

Patri suo et Domino summo pontifici Alexandro, frater Gilbertus Londoniensis ecclesiæ minister, devotum et debitum totius obedientiæ famulatum.

In colligendo denarium beati Petri, quantam potuimus sollicitudinem et diligentiam adhibere curavimus: dilectique in Christo fratres nostri et coepiscopi, quorum episcopatus conditioni huic constat esse obnoxios, a nobis juxta tenorem et continentiam scriptorum quæ in scriniis Cantuariensis ecclesiæ studiose requisita reperimus, vestra super hoc auctoritate commoniti debitam penitus omnes quidem agnoverunt et exsolverunt quantitatem: excepto venerabili fratre nostro et coepiscopo domino Exoniensi, qui nimi-

rum summam suæ diocesi ascriptam minime recognoscens, quia minus quam de ratione scripta exigeretur obtulit, totum quod obtulerat insolutum reportavit: sicque licet sæpe et sæpe commonitus, hucusque tamen penitus a solutione cessavit. Universam vero summam reliquam ducentas videlicet libras, exceptis novem libris et quinque solidis, quæ a prædicto fratre solvi debuerant Abbati Sancti Bertini, juxta mandatum vestrum per fratrem ab ipso transmissum ad nos, per quendam fidelem nostrum destinare curavimus. De cætero quid super hac portione reliqua quæ solvenda superest fieri oporteat, vestra cum voluerit sanctitas providebit. Nos enim intra fines jussionis vestræ nostrum cohibentes officium, nec minus offerentem admittimus: nec solvere cessantem ulla coertione ferimus. Valeat sanctitas vestra.

EPISTOLA CLXXIII.—AD EUNDEM.

Patri suo et domino summo pontifici A. frater G. Londoniensis ecclesiæ minister seipsum et si quid potest obedientiæ et humilitatis obsequium.

Ad vestram, pater, audientiam jam diu ob mandata patris nostri Domini Cantuariensis mihi gravamen non modicum inferentia appellavi, et audito legatorum vestrorum in Normanniam adventu, ipsis festinanter occurri, paratus in eorum præsentia appellationis ad vos factæ causas ostendere: et eorum sententiæ in omnibus humiliter obedire. Quibus in causa hac suas minime partes interponentibus ob evitanda pericula quæ imminebant, ad vestram denuo sanctitatem appellare multa proculdubio necessitate compulsus sum. Quia vero ad iter hoc arripiendum ad vos me in Angliam remeare et itineri

necessaria providere ipsa propositi necessitas exigebat, non occasione dilationis quærendæ sed legitimæ provisionis intuitu appellationi terminum in diem transitus beati Martini constitui. Unde si pietatis oculos bonitas in me divina reduxerit et iter ad vos pervium mihi clementer indulserit, statuto die vita comite Dominoque juvante sanctitati vestræ obstabo, quæ mihi objicientur auditurus, vestræque per omnia sententiæ vel consilio devotissime pariturus. Testis est mihi enim inspector Deus, me in his omnibus quæ apud nos acta sunt nec adulationi, nec elationi nec ambitioni vel in modico deservisse, sed vestræ sanctæque Romanæ ecclesiæ fidelitati et totius Anglicanæ ecclesiæ utilitati juxta modicum quod sum et sapis fideliter prospexisse. Hinc enim patrem habens hinc dominum, inter duos gladios positus, hinc in materialem timens impingere, hinc spiritualem formidans, sola vestri nominis protectus auctoritate vix hæreo, et finem, quem his cladibus Dominus daturus est, multo jam ante tædio affectus expecto. Affectioni itaque qua filiis suis et compati et condescendere pietas apostolica consuevit, devotissime supplico ne appellationem ad vos honesta causa et justissima interposita irritam habeatis, ne caput meum quod injusto odio pater meus Dominus Cantuariensis dire persequitur, ei penitus exponatis: sed causam quam præstringimus, ut postulat equitas ipse vel audiatis, vel si hoc difficultas non permittat itineris, legatis vestris qui penes vos sunt cognoscendam et terminandam committatis. Quædam nuncio meo sanctitati vestræ secretius intimanda commisi, quibus si misericorditer præbueris assensum, ad nutum vestrum . . . . hoc condigne remunerabit obsequium. Valere vos opto in Domino, pater in Christo carissime.

EPISTOLA CLXXIV.—AD EUNDEM.

Patri suo et domino summo pontifici A. frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, debitum sinceræ caritatis et humilis obedientiæ famulatum.

MANDATUM vestrum, pater in Christo carissime, debita veneratione suscipientes, illico filium vestrum, dominumque nostrum carissimum, illustrem regem Anglorum, etsi in ipsis jam Walliæ finibus agentem exercitum adivimus, et adjuncto nobis venerabili fratre nostro Roberto Herefordiensi episcopo, juxta vestri formam mandati diligenter et intente convenimus. Cui singula quæ vestris literis sunt nobis expressa, ante oculos ponentes, ipsum obsecrando, et quantum regiam decebat majestatem, arguendo, constanter et instanter hortati sumus, ut de propositis sibi satisfaceret, et si a rationis tramite deviaverat, ad viam veritatis et justitiæ redire vestra per nos revocatus admonitione non tardaret: a patre pie commonitus a pravis actibus omnino desisteret, et Dominum puro corde diligeret, et matrem suam sanctam Romanam ecclesiam solita veneratione respiceret, nec eam visitare volentes inhiberet, appellationes ad eam factas non impediret, et patrem nostrum dominum Cantuariensem benigne revocans et reducens, in beati Petri ac vestra reverentia firmus immobilisque persisteret, et pietatis intendens operibus ecclesias et ecclesiasticas personas, tam regni quam terræ suæ, nec gravaret per se, nec per alium gravari permitteret, sed ipsas diligens regia protectione conservaret, ut ille, per quem reges regnant, temporale sibi regnum conservaret in terris, et æter-

num largiretur in cœlis. Alioquin nisi monitis salutaribus acquiesceret, sanctitas vestra, quæ huc usque patienter sustinuit, ulterius in patientia sustinere non posset. Ad hæc adjecimus timendum sibi fore, ne si errata non corrigeret, iram cito omnipotentis Dei incurreret, ut nec regnum ejus diu stare, nec suos prosperari permitteret, sed qui humilem exaltaverat, jam jam exaltatum ab ipso regni culmine durius allidendo dejiceret.

Ipse vero correptionem vestram multa gratiarum actione suscipiens, multa animi temperantia, multaque modestia consequenter respondit ad singula. In primis asserens mentem suam a vobis nullatenus se avertisse, nec id unquam propositi mente concepisse. Quin dum paternam sibi gratiam exhibueritis, vos ut patrem diligat, et sanctam Romanam ecclesiam ut matrem veneretur et foveat, et sacris jussionibus vestris, salva sibi sua regnique sui dignitate, humiliter obtemperet et obediat. Quod si vos jam aliquamdiu solita reverentia non respexit, hanc hujus rei causam asserit, quod cum vobis in necessitate toto corde, tota mente, totis viribus adstiterit, sibi postmodum per nuncios in necessitate recurrenti ad vos digne pro meritis sanctitas vestra non respondit, sed in omni fere petitione sua se repulsam sustinuisse conqueritur et erubescit. De paterna tamen confisus gratia, quæ filium quum volet exaudiet, vultus sperans et exspectans lætiores, in beati Petri ac vestra, ut dictum est, fidelitate immobili constantia perseverat. Inde est quod sanctitatem vestram visitare volentem, nullum prorsus impediet, sed nec hactenus, ut asserit, impedivit.

In appellationibus ex antiqua regni sui constitutione id sibi vindicat honoris et oneris, ut ob civilem causam nullus clericorum regni sui ejusdem regni

fines exeat, nisi an ipsius auctoritate et mandato jus suum obtinere queat, prius experiendo cognoscat. Quod si nec sic obtinuerit, ad excellentiam vestram, ipso in nullo reclamante, cum volet quilibet appellabit. In quo si juri vel honori vestro præjudicatur in aliquo, id se totius ecclesiæ regni sui consilio correcturum in proximo, juvante Domino, pollicetur.

Imperatorem illum, etsi schismaticum noverit, a vobis tamen excommunicatum esse usque hodie non rescivit. Quod si denunciatione vestra rescierit, si fœdus illicitum cum ipso aut alio quolibet iniit, et hoc ecclesiæ regni sui judicio simul et consilio se correcturum promittit.

Patrem nostrum dominum Cantuariensem suo se regno nequaquam expulisse asserit. Unde sicut abscessit ultroneus, sic ad ecclesiam suam, cum sibi sederit animo, plena pace reverti, sibi libitum erit: dum tamen in satisfaciendo sibi super his, unde conqueritur, regias sibi, et in quas ipse juratus est, velit dignitates integre conservari.

Si qua vero ecclesia vel ecclesiastica persona ab ipso vel a suis se gravatam ostenderit, satisfactioni plenæ totius ecclesiæ judicio paratus erit.

Hæc a domino nostro rege in responsis accepimus, qui utinam ad omnem voluntatem vestram uberius aliquid accepissemus. Eadem vero sublimitati vestræ notificanda duximus, ut ex ipsius responsis advertat vestra discretio, quo negotium hoc fine concludat. Causam namque suam dominus rex plurimum sibi justificare videtur, quum in omnibus quæ dicta sunt, ecclesiæ regni sui consilio simul et judicio se pariturum, et patris nostri domini Cantuariensis reditum, juxta quod dictum est, se nullatenus impediturum pollicetur. Unde vestræ supplicandum æstimavimus excellentiæ, quatenus illud præ oculis

habentes, 'Calamum quassatum non conteres, et linum fumigans non extingues,' zelum illum sanctum, qui ad ulciscendam omnem, quæ ecclesiæ Dei irrogatur, injuriam laudabiliter igne Divini Spiritus accensus est, si placet, ad tempus intra fines modestiæ cohibeatis, ne vel interdicti sententiam, vel ultimum illud præcisionis elogium proferendo, ecclesias universas subverti misere doleatis: et tam regem ipsum, quam innumeros cum eo populos a vestra, quod absit, obedientia irrevocabiliter avertatis. Bonum est membrum capiti cohærere vel saucium, quam a corpore sequestrari jam præcisum. Redeunt ad sanitatem saucia, sed corpori vix coalescunt jam præcisa. Adducit desperationem præcisio, restituit sanitatem vulneri sæpe medicantis operatio. Quid enim si sermo vester nondum plene capit aut capitur? Nunquid divina desperanda est gratia, quin cito, quum volet, et capiat et capiatur? Nunquid abbreviata est manus Domini, ut salvare nequeat, aut auris ejus aggravata, ut non exaudiat? Currens ille sermo Domini velociter, statim quum vult, immutat omnia, et sanctorum precibus dat insperata. Sanguis regius tum se demum permittit vinci, quum vicerit: nec verecundatur cedere, quum superaverit. Mansuetudine tolerandus est, monitis et patientia superandus. Quid enim si jacturam quandam temporalium invehit exhibita in tempus patientia? Non enim est dubium severitati detrahendum fore, quum strages imminet populorum: et quum tempestas ingruit, in mare debere multa projici, ut ad portum valeat navis salva perduci.

Insipienter, attamen in caritate non ficta sic loquimur, si sic rei finis exstiterit, ut amissis suis dominus Cantuariensis exilium juge sustineat, et vestris, quod absit, mandatis ulterius Anglia non obediat, fuisse

satius patienter in tempus sustinuisse, quam tanto zelo severitati deservisse? Quid? Etiamsi plures e nobis ab obedientia vestra persecutio separare non poterit, non deerit tamen, qui genu curvet ante Baal, et de manu idoli pallium Cantuariæ non habito religionis aut justitiæ delectu suscipiat. Nec deerunt qui sedes nostras occupantes, et cathedras insidentes, ipsi tota devotione mentis obediant. Jam multi præmasticant ad talia, optantes ut veniant scandala, et directa ponantur in prava. Unde non propria, pater, plangimus aut ploramus incommoda, sed nisi in his malis occurreritis, fœdam ecclesiæ Dei subversionem imminere cernentes pertimescimus, ne citius ob vitæ tædium optemus periisse diem, qua ad hujusmodi spectacula nati sumus.

De cætero super censu beati Petri nemo nobis in regno vel de modico respondisset, nisi dominus rex mandatum super hoc in commune dedisset. Ejus vero mandato, statuto antiquitus termino colligetur, et sanctitati vestræ per manum nostram, juvante Domino, transmittetur.

EPISTOLA CLXXV.—AD EUNDEM.

Alexandro papæ Gilbertus Londoniensis episcopus, humilem ad omnia in quo mea valet parvitas obedientiam!

Severitatem, domine, patris nostri domini Cantuariensis archiepiscopi ex quibusdam auditis et agnitis recte suspectam habens, ne indebitæ pœnæ nexibus me arctaret et laqueis, ad vestram circa initium quadragesimæ appellavi clementiam, et appellationi diem, octavas purificationis beatæ Mariæ constitui, ut iram, qua me injuste persequitur, vestra

declinarem protectione, et nexus, quibus immeritum parabat involvere, usque ad diem cognitioni caussæ in præsentia vestra constitutum, objectu vestri nominis aliquatenus evitarem. Unde dilecte mi in Domino pater, sanctitati vestræ toto prostratus spiritu supplico, ne indultum oppressis omnibus commune remedium mihi, si placet, subtrahatis. Ne me tanquam reprobum a vestri protectione tutaminis abjiciatis. Sed facta ad vos appellatione suscepta, si qua præter modum est in me lata sententia, ipsam, ut justum est, aut habeatis irritam, aut teneatis suspensam, ut in die, qua juvante Domino sublimitati vestræ paratus sum assistere, juxta quod merui statuatis in me, et vel convictum abjiciatis, vel innocentem, si sic visum fuerit, absolvatis. Nam culpa mea, si qua est, hæc utique est, quod mandatorum pondere, quæ utique aut declinare necesse mihi fuerat, aut cum defectu et omni miseria suscipere, me gravatum sentiens, ad apostolicam ausus sum audientiam appellare, ut vestro me per omnia consilio committerem, et consultis vobis aut a regno discederem, aut alleviato mandatorum onere in commissa mihi ecclesia residerem. Nam ut brevi complectar quod verum est, dum inter dominum regem et dominum Cantuariensem res in hunc modum vertitur, impossibile est me, aut alium regni ipsius episcopum unius mandatum suscipere, et alterius iram importabilem declinare. Agat itaque, si placet, paterna pietas, ut si in me, nec confessum, nec convictum, nec citatum, nec ullo modo conventum, post interpositam etiam appellationem ad sublimitatem vestram, ulla est præpropere vel præpostere lata sententia, hanc viribus, ut justum est, evacuetis. Et si vestram ex sanctitate remittatis, injuriam saltem beati Petri, et sanctæ sedis ejus ad animum revocetis, et me ad omne, quod

jusseritis, obsequium utique promptissimum invenietis. Conservet vos incolumem in longa tempora Dominus, in Christo dilectissime pater.

EPISTOLA CLXXVI.—AD WILLELMUM PAPIENSEM CARDINALEM.

Venerabili domino et amico W. Papiensi sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinali sibi carissimo, frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, salutem et debiti munus obsequii.

VERBORUM facile suadet paucitas, quum ad exaudiendum prona est ipsius, ad quem scribitur amica benignitas. Quod quia de vestra sinceritate confidimus, paucis negotium, in quo nobis a benivolentia vestra subveniri petimus, aperimus. Mandatum domini papæ suscepimus, quatinus Hugonem comitem de Norfolchia districte conveniremus, et nisi canonicis de Panteneia villam ipsam de Panteneia, et cætera quæ sibi ablata queruntur, admonitus restitueret, ipsum, et totam terram suam interdicto subjiceremus, et nisi vel sic infra quadraginta dies resipisceret, eum excommunicationis innodare sententia non differremus. In hoc vero nobis regia se graviter opponit auctoritas, asserens ad summam regni sui spectare dignitatem, ut dum cuique adversus comitem vel baronem suum super terris aut feudis querelam habenti, plenam paratus fuerit exhibere justitiam, ipsum nec archiepiscopus, nec aliquis regni sui episcopus aut interdicto premat, aut excommunicationi subjiciat. Hanc prædecessores suos assensu Romanorum pontificum usque nunc obtinuisse affirmat, et nos omnes regni sui episcopos id sibi juramento firmasse commemorat, exigens ut antiquitati

stemus, et regni sui privilegia nequaquam sibi minuentes, ab his quæ sibi a nobis sub juris jurandi religione sunt promissa, non recedamus. Unde gravi nobis interminatione interdicitur, quod auctoritate præcipitur. Sic nobis in arcto res est, ut nisi suum temperet apostolica mansuetudo mandatum, subire nobis necesse sit, aut hinc inobedientiæ, quod absit, periculum, aut apud dominum regem perjurii et non observatæ fidelitatis opprobrium. Mallem episcopus non fuisse, quam horum alterutrum incurrisse. Gladius uterque gravis est, quorum unus animam, alter corpus occidit. Ille quidem gravior, attamen iste gravius. Et domino meo carissimo domino papæ, quæ utilitas futura est in sanguine meo, si descendendo in correptionem hanc, aut perjurus reputer, aut inobediens, quod semper absit, existam? Si domino meo non paruero, mors mihi est, et si paruero, solum superest, ut emigrem a regno, cujus leges non suscipio, a cujus regis fidelitate recedo. Si causa quidem esset ejusmodi pro qua dignum foret pœnam subire mortis aut exilii, gauderem utique in proscriptione mea vel morte, obsequium me domino gratum exhibere. Sed nunquid sex fratrum in Panteneia miserrime et absque omni et regulæ et ordinis observatione victitantium causa tanti est, ut ob sibi restituenda pauca agri jugera, inter summum pontificem et sibi quondam amicum, et adhuc dante Deo futurum amicissimum dominum nostrum regem Angliæ quæstionem oporteat super suarum eminentia dignitatum agitari? Præsertim cum in expedito sit in causa hac jus suum unicuique reddere, et quæ turbata sunt ad pacem et debitum justitiæ finem pacifice revocare? Si domino regi permissum fuerit, causam hanc episcoporum et aliorum virorum prudentum consiliis ilico terminabit. Si causam domi-

nus papa judicibus delegaverit, ipsorum stare sententiæ comes Hugo non recusabit. Ipsum quippe districte convenimus, intentando sibi sententiam domini papæ literis designatam. Quas cum audisset, precum statim arguit falsitatem, asserens se Panteneiam jam dictis canonicis nunquam concessisse, nec scriptum quod super hoc ejus nomine præferunt et ostendunt, ipsis tradidisse, aut ut confiteretur, assensum præbuisse. Unde quum falsi arguat instrumentum quo nituntur, attendat prudentia vestra, si adeo in expedito res est, ut convictione non egeat, nec in judicium deduci debeat, cum etsi non caussæ convictio sed executio sententiæ mandetur, de precum tamen veritate inquiri oporteat.

EPISTOLA CLXXVII.—AD EUNDEM.

Venerabili domino et amico carissimo Willelmo Papiensi sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ cardinali presbytero, frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, salutem quæ nunc est, et quam speramus a Domino.

Nostis, domine, quod et orbi satis innotuit, quid animadversionis jamdiu, quid pœnæ quoque id modo pertulerim, qui priusquam mihi culpæ modus innotesceret, enormitates pœnæ gravioris excepi. Ad unius quidem ut audio Wallensis vocem, licet præclaræ dignitatis honore non fulgeat, non citatus, non commonitus, nec notorii quidem criminis repræhensioni obnoxius condemnationis sinistrum reportavi calculum, et a sacerdote nec inspecta lepra mea, nec cognita, extra tamen ecclesiæ castra projectus sum. Sed quia nec in cœlum os ponere fas est, et majorum acta discutere sacrilegii constat instar obtinere, ad medentis opem tutius est confugere, quam in

querelæ vocem impudenter erumpere. Assueti vero moris est, quum quem sua lædit conditio, ut ad eum recurrat potius, cujus promptiorem sibi fore gratiam arbitratur afflictus. Confidens itaque de vestræ dilectionis excellentia, cujus sinceritatem et fidem rerum certior edocuit experientia, instante necessitatis articulo, a vobis opem postulo, ut prælibata mihi per vos gratia vestro ad profectum studio deducatur, et quod ad mei executionem officii mihi deesse cognoscitis, vestra mihi sollicitudine, juvante Domino restituatur. Dat postulandi fiduciam, quod manum mihi jam gratiæ porrexistis, et onus quo premebar anxie, piæ precis instantia summovistis, et exemptus a confusionis ignominia, ut intra castra collocer ecclesiæ, prudenter obtinuistis. Unde vobis ad gratiarum actiones eo magis devotus obligor, quod propriæ voluntatis instinctu absentis amici negotia commodissime procurastis. Movit vos in hunc pietatis affectum innata bonitas, nullisque meis meritis præventa gratia, sed quod non merui, mereri desidero, et non meruisse pœnitet, nimisque sero voluisse, quod primis attemptatum fuisse studiis oportuisset. Agat itaque si placet et peragat id gratia quod suum est, et quem mereri jam cœpit totum sibi reddat obnoxium, et restitutum me mihi, tam sibi quam suis in solidum de cætero pleno jure possideat. Valere vos optamus in Domino.

EPISTOLA CLXXVIII.—AD EUNDEM PRO WINTONIENSI ELECTO.

Domino Willelmo Papiensi, pro Wintoniensi electo, seipsum, et si quid potest devotæ mentis obsequium.

Suadet e facili verborum paucitas, quum ad exau-

diendum prona est ipsius ad quem scribitur, amica benignitas. Unde quia de vestra in nos benivolentia non nostris quidem meritis, sed vestra solum gratia nobis clementer indulta et potenter exhibita plene confidimus, sublimitati vestræ preces affectuose porrigimus, quatinus negotium amici nostri et cognati carissimi, domini Wintoniensis electi, sustinendo foveatis, et quia vos et consilio magnum et interventu strenuum non ambigimus, ut ejus maturetur consecratio, data vobis a Domino sapientia et industria procuretis. A sapiente dispensatio solet admitti. Postulat ecclesiæ multiplicata necessitas sibi tandem subveniri. Sacramenta si prosunt, si in his animarum salus ulla consistit, detrimentum tamen est non modicum et periculum, tot populis ea subtrahi, tot ea requirentibus ob pontificum penuriam, vel sero vel nullatenus administrari. Wintoniensis ecclesia sub veste lugubri et habitu viduali tria jam fere lustra percurrit, episcopalem benedictionem, absolutionem, manus impositionem, clericorum in ordine promotionem, crismatis apud se innovationem, ecclesiarum consecrationem, et cætera vitæ spirituali necessaria, his diu carendo jam fere dedidiscit. Silet verbum Dei, medium tenent cuncta silentium, et multis modis quos enumerare longum est, lucra depereunt animarum. His ope vestra periculis subveniri deposcimus, ut electo Wintoniensi consecrato per vos, in Domino cum ipsa ejus ecclesia gaudeamus, et exhibitum nobis honorem et beneficium alta semper in posterum memoria teneamus. Valere vos optamus in Domino.

EPISTOLA CLXXIX.—AD JOHANNEM NEAPOLITANUM CARDINALEM.

Venerabili domino fratrique carissimo Johanni Neapolitano, sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ cardinali presbytero, frater G. Londoniensis ecclesiæ minister votivis cum salute frui successibus.

In officiis gratius impensa suscipimus, quæ non extorsit necessitas, sed sola gratiæ sincerioris procurravit affectio. Approbati quidem moris est, ut his artius teneamur obnoxii, qui meram exercentes liberalitatem, ultronea in nos conferunt beneficia, quam quos ad id ipsum præcedentis meriti provocavit administratio. Unde nos obsequio vestro id fortius obligat, quod prævenistis nos in benedictionibus et certis rerum experimentis fructum vestræ dilectionis ante sensimus, quam affectionis vicariæ vobis innotesceret argumentum. Quod impendistis est gratuitum, quod diligendo rependimus dispar habet meritum. Illius favorem simplex auget liberalitas, hujus remissiorem gratiam præventa facit meritis et beneficiis excita voluntas. Hæc nos omnia ad uberiores invitant gratiarum actiones, quas ut vota gerimus, utinam opere compleamus, personam siquidem nostram et facultates vobis offerimus, cum Deus opportunitatem dederit effectu verba probaturi. Super sollicitudine vestra negotiis nostris exhibita et honore clericis nostris impenso, pro gratiarum actione nos vobis et ipsos devovemus, supplicantes attentius, ut quod ex parte prospere gestum est, ad perfectum vestræ discretionis industria pertrahatur. Juxta vestri vero formam consilii, iter ad vos arripere temptassemus, nisi pacis inter dominum papam et

regem spes jam uberior appareret, et certiora devotionis ejus argumenta clarescerent. Præterea et id duximus metuendum, ne legati nostri discessum nostrum in eorum contemptum et injuriam fieri aliquatenus æstimarent, et in causæ nostræ desperationem fugam interpretarentur. Unde nostris visum est non expedire, ut eis inconsultis aliquo divertamus, cum propter nos, ut dicitur, eos a latere suo dominus papa transmiserit. Terret nos quoque difficultas itineris, et quæ peregrinantibus imminent pericula nos in re ista plurimum vacillare compellunt. Conceptum tamen desiderium curam omnem timoris excluderet, si laborem hunc quoquomodo mei corporis imbecillitas infirmita sustinere sufficeret. Nil enim est quod optem amplius, quod desiderantius affectem, quam domino papæ præsens assistere ipsoque et curia sancta præsente mihi detrahentes, et falsa suggerentes adversum me, in ejus qui veritas est virtute refellere. Quod effectui mancipare crebro sperantes, semper tamen necessitatis alicujus objectu substitimus, nunc vero senectuti sociata compellit infirmitas, ut licet optemus judicem, ipsi tamen assistere necessitate multiplici desperemus. Unde vestram instantius exoramus sollicitudinem, ut ope vestra et opera plenam nobis gratiam dominus papa impertiat, et prælibatum beneficium ad perfectum nobis apostolica tandem mansuetudine simul et miseratione perducat. Nuntio vero nostro quædam vobis intimanda commisimus, quem precor attentius audiatis, et fidem his quæ proposuerit habeatis. Valere vos in Domino optamus carissime.

EPISTOLA CLXXX.—AD J. CARDINALEM DIACONUM.

Venerabili domino et amico carissimo, J. sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinali diacono, frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, affectum pium, et si quem potest caritas officiosa famulatum.

AMANTIUM se mutuo sibi corda loquuntur, et affectione quadam insolubili mentes amicorum, etsi locali distent spatio, potenter tamen intus operante virtute, firme sibi connexæ sunt. Præsentem enim exhibet amor sibi, quem diligit, et unicum sibi quod amodo caritas abesse non sinit. Hinc est, quod non obstantibus locis, ut præsentes sibi in necessitate subveniunt, et Christi legem adimplendo, sua vicissim onera sustinere non omittunt. Hac suggerente caritate carissime, et de vestra nobis benevolentia plurimum suadente, dilectæ nobis in Domino preces sublimitati vestræ porrigimus, quatinus præsentium latoris, et fratrum ejus, monachorum de Waledene causam diligenter attendatis, et ipsis amore Dei nostraque prece, prout eorum expedire videritis necessitati, provideatis. Quanta enim opprimantur injustitia, ex literis dilecti fratris nostri domini Exoniensis intelligetis, et juxta datam a Domino vobis sapientiam oppressis pie subveniendo, remuneratorem ut speramus Dominum, et nos gratiæ et servitii debitores habebitis. Valete.

EPISTOLA CLXXXI.—AD UNIVERSOS S. MAT. ECCLESIÆ FILIOS.

Dilectis sibi in Domino universis sanctæ matris ecclesiæ filiis, ad quos literæ istæ pervenerint, frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, salutem in Christo.

Per apostolica scripta in mandatis accepimus, quatinus abbate de Grestene, et latore præsentium Johanne, in nostra convocatis præsentia, quicquid Johanni post appellationem ad sedem apostolicam adversus abbatem factam, per ipsum videlicet abbatem, sive per suos, ablatum aut subtractum comperiremus, sibi omni occasione et excusatione postposita, omnique remedio appellationis sublato cum integritate restitui, et eidem de damnis et injuriis illatis congruam faceremus satisfactionem exhiberi. Restitutione autem facta et satisfactione exhibita, causam quæ inter eos super capella de Cherlechestone vertebatur, cessante nihilominus appellatione decideremus. Quam nos quidem formam sequentes, quia de appellatione Johannis, utpote coram nobis publice facta, plenam habebamus certamque notitiam, de illata sibi postmodum a monachis de Grestene violentia, de ejectione ejus a domo sua, de damnis per invasionem datis, per legitimam idoneorum testium assertionem, fide veri diligenter et districte inquisita, ecclesiam ipsam de Ferles, cum omni integritate et pertinentiis suis omnibus, memorato Johanni restitui debere, de fratrum consilio, et motu animi nostri, apostolica in hoc freti auctoritate pronuntiavimus, et de illatis sibi damnis sub nostra taxatione juratis, abbatem illi in summam decem et octo marcarum argenti condemnavimus. De cætero, in causa quam sæpe

dictus Johannes super capella de Cherlechestune diutius intentarat adversus Henricum presbyterum et memoratum abbatem de Grestene, quem sibi idem Henricus in causa illa laudaverat auctorem, juxta continentiam rescripti, hoc tenore processum est. Petebat siquidem Johannes capellam illam nomine matris ecclesiæ suæ de Ferles, sibi restitui, utpote intra parochiales ejusdem ut dicebat terminos ecclesiæ fundatam, et ab ipsa sui fundatione filiali sibi subjectione obnoxiam.

Allegabat ad hæc, quod cum personatum et investituram matris ecclesiæ de Ferles per manum Cicestrensis episcopi, præsentatione abbatis de Grestene, sicut idem episcopus tam viva voce quam scripto nobis insinuavit, olim reciperet, ipsam quoque capellam una cum majore ecclesia habendam recepit, eamque tamdiu plene et pacifice possedit, donec mota sibi ab Henrico controversia, monachus quidam de Grestene, qui tunc in Anglia vices agebat abbatis, inita cum Henrico transactione, capellam illi cedere, eamque ipso reclamante, et auctoritate domini papæ ne id fieret inhibente, contra justitiam et juris ordinem alienare præsumpsit. Abbas vero quem sibi Henricus acciverat, capellam illam ad matricem quidem ecclesiam de Ferles pertinere, Johannemque ipsam diutius possedisse, publice et in jure confessus est. Hoc tamen illi in præjudicium petitionis suæ, in modum exceptionis objecit, quod transactioni cum Henrico habitæ interfuit, eamque suo assensu comprobavit. Cum autem super hoc articulo controversia plurimum verteretur, abbate tandem in probatione adhibiti consensus penitus deficiente, testes factæ reclamationis, quos Johannes perduxit, diligenter examinatos, et concordes inventos, utpote fide dignos admisimus, sicque ex eorum assertione et

confessione partis adversæ, sæpe dicto Johanni præfatæ capellæ plenam restitutionem adjudicavimus, æstimatisque damnis medii temporis, et sub nostra taxatione probatis, Henricum illi in summam duodecim marcarum argenti per sententiam condemnavimus. Quæ quia de commissione domini papæ nostro sunt officio celebrata, ne in dubium de cætero, aut in irritum queat revocari, universitati vestræ notificare, et ea qua fungimur auctoritate confirmare curavimus. His testibus, H. decano sancti Pauli, Nicolao archidiacono Londoniensi, magistro W.

EPISTOLA CLXXXII.—AD EOSDEM.

G. Dei gratia Londoniensis episcopus, dilectis sibi in Domino universis sanctæ matris ecclesiæ filiis, ad quos literæ istæ pervenerint, salutem in Christo.

Noverit dilectio vestra, latorem præsentium H. divina benedictione, et nostræ manus impositione, ad sacerdotii gradum esse promotum. Quod quia in dubium nolumus posse revocari, præsenti scripto universitati vestræ id notificare curavimus, vestram orantes et exhortantes in Domino dilectionem, quatinus pro amore Dei et reverentia ordinis sui, ipsum in executione officii sui benigne recipiatis, et debitum illi honorem propter Deum exhibeatis. Valete.

EPISTOLA CLXXXIII.—AD EOSDEM.

Dilectis sibi in Domino universis sanctæ matris ecclesiæ filiis, frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, salutem, gratiam, et benedictionem.

Quæ donantur Domino, carissimi, donanti nequa-

quam pereunt, sed ei a quo donata sunt, in perpetuum utique reservantur. Inde est, quod caritatem vestram commonemus in Domino, quatinus latori præsentium R. qui ob amorem Dei et salutem animæ suæ, ad reficiendum pontem de Londonia operam præbet, de facultatibus vestris, prout vobis Dominus inspiraverit, aliquod auxilium conferatis, ut a Deo ob ipsum collata die illa in centuplum recipiatis. Omnibus autem qui ei ad prædictum opus perficiendum aliquod beneficium præstiterint, orationum et beneficiorum ecclesiæ nostræ partem concedimus, et insuper de Domini confisi misericordia, confessis de pœnitentia sua viginti dies relaxamus. Valete.

EPISTOLA CLXXXIV.—AD EOSDEM.

G. Dei gratia Londoniensis episcopus, dilectis sibi in Domino universis sanctæ matris ecclesiæ filiis, ad quos literæ istæ pervenerint, salutem in Christo.

Quum venerabilis frater noster Robertus abbas de [Ib]reio, et Herlewinus clericus de Dochinge pro causa, quæ inter eos super decimis de Dochinge vertebatur, in præsentia domini Wintoniensis et nostra, quibus ex mandato domini papæ, ejusdem causæ cognitio delegata fuit, ambo pariter essent constituti, nos ex allegationibus et rationibus memorati abbatis liquido cognoscentes [prædictas decimas] ad jus ecclesiæ suæ de Dochinge pertinere, easdem abbati, et per eum ecclesiæ suæ, de motu animi nostri et de communi fratrum nostrorum consilio, in perpetuum adjudicavimus, ipsumque et ecclesiam suam a petitione Herlewini, qui easdem vendicans decimationes in probatione penitus defecit, per sententiam absolvimus. Quod quia in dubium nolumus aut in irri-

tum de cætero posse revocari, præsenti scripto universitati vestræ id notificare, et ea qua fungimur auctoritate confirmare curavimus.

EPISTOLA CLXXXV.—AD EOSDEM.

Gilbertus Dei gratia Londoniensis episcopus, omnibus sanctæ matris ecclesiæ filiis, salutem.

UNIVERSITATI vestræ notum esse volumus, quod Galfridus filius Baldewini, et mater ejus Beatrix de Bollers, ut ex chartis ipsorum perspeximus, et ex eorundem viva voce probavimus, concesserunt et dederunt Deo et fratribus hospitalis Jerusalem advocationem ecclesiæ de Herefelde, cum omnibus pertinentiis suis in perpetuam eleemosynam, nobisque præsentaverunt fratrem Ricardum Turcum, in Anglia priorem, ut per eum de personatu præfatæ ecclesiæ prædictum hospitale quantum ad jus episcopale pertinet, investiremus. Quum igitur in eis quæ necessariis pauperum usibus destinantur, promptum deceat et hilarem adesse consensum, nos ejusdem hospitalis religionem præsertim et necessitatem attendentes, dictam concessionem grate suscepimus, facileque probavimus, et cum R. presbyter tunc temporis ejusdem ecclesiæ persona, liberam eam in manus nostras sponte refutasset, mox Ricardo priori tradidimus, et per eum hospitali suo personatum ejusdem concessimus. Quod quia ratum et indubitabile deinceps manere volumus.

(*Desunt quædam.*)

EPISTOLA CLXXXVI.—AD EOSDEM.

G. Dei gratia Londoniensis episcopus, dilectis sibi in Domino universis sanctæ matris Londoniensis ecclesiæ filiis, salutem, gratiam, et benedictionem.

Providendum nobis est, ne coram nobis decisæ controversiæ, iterum revivificentur in litem. Noverit itaque dilectio vestra, causam quæ inter magistrum Godefridum et Ernaldum patruum ejus super ecclesia de Castello diutius agitata est, hoc tandem fine conquievisse. Ernaldus in jam dicta ecclesia nepotis sui jus recognoscens, illam in manu nostra per textum deposuit, quam nos Godefrido similiter per textum restituentes, ipsum in ea personam constituimus. Deinde petitione Godefridi, Ernaldum in eadem ecclesia vicarium suscepimus, hac interveniente pactione, ut Ernaldus jam dictam ecclesiam quamdiu superstes fuerit, teneat sub annua pensione dimidiæ marcæ, Godefrido ab ipso, ipsius ecclesiæ nomine annuatim solvendæ, ita ut medietas debitæ pensionis in media Quadragesimæ, altera vero medietas in festo sancti Michaelis solvatur. Quod quia plena utriusque partis consensu sub nostra gestum est præsentia, et juramenti religione utrimque firmatum, ne in dubium de cætero, vel in irritum possit revocari, præsenti scripto universitati vestræ rerum gestarum seriem significare, et utrique quod suum est, sigilli nostri auctoritate confirmare curavimus. His testibus Radulpho decano, Petro archidiacono, Waltero archidiacono, magistro Rannulpho, Henrico fratre comitis, Ivone thesaurario, Radulpho

de Ledeberia, magistro Galfrido de Cliforde, magistro Waltero de Ardep'. Rogero de Burkell', Rogero filio Mauricii, Radulpho scriptore.

EPISTOLA CLXXXVII.—AD EOSDEM.

G. Dei gratia Londoniensis episcopus, dilectis sibi in Domino fratribus universis sanctæ matris ecclesiæ filiis, salutem, gratiam, et benedictionem.

Lites amicabili fine sopitas, tunc demum plene constat extingui, quum pactiones ob pacem inter partes initæ et utrimque concessæ, eorum, quorum id de jure firmat auctoritas, excipiuntur literis, et sigillis roborantur appositis. Unde transactionem inter venerabilem fratrem nostrum R. Pic' archidiaconum et A. clericum super ecclesia de Mideltona, coram nobis initam et utrimque concessam, notitiæ communi præsenti scripto delegare curavimus, ut redivivæ litis in posterum, occasionem inter eos omnem penitus amputemus. Alexander itaque, qui ad possessionem ecclesiæ de Mideltona recuperandam auctoritate literarum domini papæ possessorium intendebat, intentionem hanc coram nobis omittens, ecclesiam ipsam de Mideltona, quæ ad præbendam venerabilis fratris nostri jam dicti archidiaconi quam in ecclesia Lincolniensi habere dignoscitur indubitate pertinet, ejus se de cætero nomine quindecim marcarum pensione ipsi archidiacono quamdiu prænominatæ præbendæ canonicus extiterit, annuatim solvenda et suscipere, et tenere con-

sensit, in præsentia nostra tactis jurans evangeliis, se nunquam de cætero ipsi archidiacono, dum ejusdem erit præbendæ canonicus, super ipsam ecclesiam de Mideltona, litem aut fatigationem, aut inquietudinem omnino moturum et se pactionem super memorata jam pensione ei et legitime et fideliter observaturum, jure tamen si quod ad petendam vel repetendam ipsam possidere desierit, ipsum superesse contigerit. Quod quia in nostra et in capituli nostri præsentia sic gestum est, nos cui a domino papa ejusdem causæ fuerat delegata cognitio, et ratum habuimus, et paginæ præsentis inscriptione et sigilli nostri attestatione roborare curavimus.

EPISTOLA CLXXXVIII.—AD EOSDEM.

Dilectis sibi in Domino, universis sanctæ matris ecclesiæ filiis, frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, salutem, gratiam, et benedictionem.

Quæ donantur Domino carissimi, dona nequaquam pereunt, sed ei a quo donata sunt, in perpetuum utique reservantur. Inde est quod caritatem vestram commonemus in Domino, quatinus latori præsentium R. qui ob amorem Dei et salutem animæ suæ, ad reficiendum pontem et calcedam de Stretforde operam præbet, de facultatibus vestris prout vobis Dominus inspiraverit, aliquod auxilium conferatis, ut a Deo ob ipsum collata die illa in centuplum recipiatis. Omnibus autem qui ei ad prædictum opus perficiendum aliquod beneficium præstiterint, orationum et beneficiorum ecclesiæ nostræ

partem concedimus, et insuper de Domini confisi misericordia, confessis de pœnitentia sua, xx dies relaxamus. Valete in Christo.

EPISTOLA CLXXXIX.—AD EOSDEM.

G. Dei gratia Londoniensis episcopus, dilectis sibi in Domino, universis sanctæ matris ecclesiæ filiis, salutem in Domino.

Notum vestræ facimus caritati, latorem præsentium R. a prædecessore nostro bonæ memoriæ R. Londoniensi quondam episcopo, ad gradum sacerdotii promotum, in ipso episcopatu diu ministrasse, et prout sacerdotali congruit officio, digne conversatum fuisse. Quem cum in partes exteras trahat ad præsens oborta necessitas, has sibi dimissorias ordinationis et honestatis suæ, datæ etiam sibi a nobis decedendi licentiæ testes concessimus; dilectæ nobis in Domino benivolentiæ vestræ preces affectuose porrigentes, quatinus ob divini reverentiam ordinis ipsum in quo locorum venerit inter vos in caritate suscipiatis, et honorem quem Domini ministris exhibere justum est, sibi misericorditer impendatis. Valere vos optamus in Domino.

EPISTOLA CXC.—AD EOSDEM.

G. Dei gratia Londoniensis episcopus, universis ecclesiæ filiis salutem, gratiam, et benedictionem.

Quæ semel rite finita sunt, ne rediviva suscitentur in jurgia, propensiori cura prospicere convenit, in his præsertim quæ fidei firmat religio, ne illi citra usurpatione convellantur. Unde vestræ innotescimus universitati, T. clericum querelæ quam coram nobis adversus venerabilem fratrem nostrum Norwicensem episcopum super violentiam jam secundo instituere destinaverant, in capitulo Londoniæ nobis ad super eadem causa cognoscendum residentibus, in multorum præsentia renuntiasse, et se fide interposita id se in perpetuum observaturum firmasse. Quod ut in posterum liquidum fiat, præsentis scripti patrocinio et sigilli nostri appositione communimus. Valete.

EPISTOLA CXCI.—AD EOSDEM.

Dilectis sibi in Domino, universis sanctæ matris ecclesiæ filiis, frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, salutem, gratiam, et benedictionem.

Controversias amicabili pactione sopitas, firmitatis tunc demum robur perpetuum accipere constat, cum eorum quorum hæc firmare potest auctoritas, et

literis consignantur et appositis muniuntur sigillis. Unde transactionem inter venerabilem fratrem nostrum W[alterum] Norwicensem episcopum, una cum ejusdem loci monachis, et Herbertum clericum de Marisco, super quæstione muri, et aliis querelis inter eos habitis, præsenti scripto in lucem redigere curavimus, ut redivivæ litis in posterum iniqua penitus auferatur occasio. Herbertus itaque nobis ad super eadem lite cognoscendum, ex mandato domini papæ residentibus, producto in medium authentico domini Norwicensis episcopi instrumento, tactis sacrosanctis evangeliis juravit, se omnia quæ concepta fuerant in instrumento, bona fide etiam inviolabiliter observaturum, seque omnibus querelis inter eum et prædictas personas hactenus habitis renuntiare, viva voce proposuit. Nos itaque, id exigente juris ordine, tam dominum episcopum quam monachos a jam dicti H. petitione penitus absolvimus. His testibus . . . . .

EPISTOLA CXCII.—AD EOSDEM.

Dilectis sibi in Domino, universis sanctæ matris ecclesiæ filiis, frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, salutem, gratiam, et benedictionem.

Quæ sententiali finita sunt calculo, aut amicabili sopita pactione, ne iterum rediviva suscitentur in jurgia, nos pacis amatores decet attentius providere. Ea propter, controversia super ecclesia de Hattona inter R. de Warewic, et W. clericum diu agitata, et ad de ea cognoscendum apostolica auctoritate nobis delegata, quo tandem fine quieverit, utri-

usque partis mutuo in id concurrente voto, scripto commendare dignum duximus. R. itaque ecclesiam de Hattona quam prius petierat, tenere debet quamdiu vixerit, solvendo prætaxato W. marcam argenti annuam infra octavas sancti Michaelis, prænominatæ ecclesiæ jure integro utrolibet eorum decedente, superstiti reservato. Hanc pactionem uterque se bona fide observaturum, interposita sacramenti religione promisit. Hoc autem tam solenniter actum, ut firmitatem in posterum obtineat, præsentis scripti testificatione confirmamus, et sigilli nostri appositione communimus. His testibus . . . . .

EPISTOLA CXCIII.—AD THOMAM CANTUARIENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Patri suo et domino T. Cantuariensi Dei gratia archiepiscopo, frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, apto rationis moderamine semper sibi credita dispensare.

DOCET nos magister bonus petere, docet et quærere, et ut aperiatur nobis docet ad ostium cordis ejus cui supplicatur, non opportune solum, sed importune pulsare. Hoc auctore petimus et pulsamus, quatinus apud excellentiam vestram nobis, si placet, ad gratiam pandatur aditus, et ad id quod justum est non negetur accessus. Clamat post nos clericus beati Pauli Hubertus, asserens justam adversus Baldricum clericum sibi competere exceptionem, ut ad solvendum viginti quæ ab eo postulat Baldricus, ipse de jure compelli non debeat. Unde sibi audientiam

præberi supplicat, ut Baldricum ab intentione hac, sacra legum et canonum auctoritate repellat. Quod quia juri consentaneum credimus, preces precibus antevertentes supplicamus, quatinus in re ista quod æquum est decernatis, et in clericum beati Pauli non imperium ad præsens in ligando, sed æquitatem potius in judicando exerceatis. Quum enim liti se offerat ut impetentis se intentionem potenter elidat, vel si circa hoc defecerit, non id solum quod petitur, sed in expensis etiam, si justum fuerit, condemnationem subeat, sibi diem statui, ipsumque in hæc audiri oportere quis ignorat? Nam quod objicitur, acta agi non debere, et esse varii et inconstantis hominis contra sua pacta venire, quæ etiam sententia vel amicabili conventione finita sunt, in litem revocanda non esse, quale quidem sit, vestra plene novit auctoritas. Non enim quod actum est illud agitur, sed ex transactione viginti de novo petens exceptione repellitur, ex cujus probatione nova in illum lis inchoatur. Quid enim? si debitum hoc vel jam solvit Hubertus, vel remisit forte Baldricus, vel de non petendo pepigit, vel extra naturam contractus hujus quum sit juris stricti transactio, auctoritatem si ad evincendum ageretur se præstiturum repromisit, horum quodcumque probetur, Hubertus plane non tenetur. Hujus itaque residui petitionem quum, ut sibi confidit Hubertus, plane repellat exceptio, intimo sublimitati vestræ supplicamus affectu, quatinus sententiam qua clericum nostrum teneri præcipitis, amore justitiæ nostraque prece relaxetis, et causam quæ inter clericos de novo constituitur, suo inter eos Marte currere permittatis. Quod si nostra non meretur supplicatio, obtinuisse tamen debuerat ad dominum papam, et ante sententiam sub certo testium numero facta appellatio. Non enim hæc causa

est quam appellatione remota apostolica, terminare jussit auctoritas. Nam in qua aliud intenditur et aliud respondetur, et sententia prorsus alia desideratur alia proculdubio causa esse dinoscitur. Agit itaque si placet vestra modestia, ut relaxatione hac amicum vestrum humilem exaudiatis, et honorem debitum et firme, ut æstimo, promissum domino papæ exhibeatis, et jus Baldrici, si quod habet, et si in tempus dilatum recte, in nullo tamen minuatis, et sic a tramite legitimo in nullius offensam vel in modico recedendo, universa jocundo fine compleatis. Valete.

EPISTOLA CXCIV.—AD THOMAM CANTUARIENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Venerabili domino et patri in Christo Thomæ Cantuariensi archiepiscopo Gilbertus Londoniensis ecclesiæ minister, salutem.

Multiplicem nobis et diffusam late materiam profunde pater et copiose rescribendo proponitis, et nos licet super appellatione ad dominum papam prosequenda sollicitos, vestræ tamen sublimitati rescribere, gravi quidem et nos graviter urgente necessitate compellitis. Emissis enim sparsim elogiis nos de toto fratrum nostrorum collegio seorsum ponitis ad convitia, ut singulariter in nos et si immeritos ignominiosa congeratis et probra. Sobrii sensus hominem gravitatis reverendæ personam, magistrum ratione prelationis et dogmatis veritati reverenter obnoxium, mirum est ad verba veritatis exarsisse tam graviter et velut evocatum ad colleras, innocentiam filii pie

patri consulentem, non solum non admisisse, sed et ipsius opinionem nota quadam malitiæ cujus sibi minime conscius est, ejus non id exigente merito respersisse: unde cum ecclesiam Dei subvertere, fas nefasque confundere, montem illum qui ecclesia et columna Dei viventis est, non sano capite velle dejicere, ad ea quæ vestra sunt ambisse, et quod ab his obtinendis repulsi fuerimus, ob id vestram ecclesiæque Dei pacem temere perturbasse, in bello Domini terga dedisse, emissis scriptis publice denotemur, difficile est, ut sileamus, ut hanc adversum nos opinionem, vel a præsentibus admitti, vel indefensam futuræ posteritati transmitti, confessionem innuente silentio permittamus. Quum sit itaque malorum radix et origo cupiditas, ne nos hujus suspectos habeant quibus prava suadentur e facili, nos hinc ipsa jubet necessitas exordiri. Ait apostolus, Quis scit hominum occulta hominis, nisi spiritus hominis, qui est in ipso. Latent quidem homines occulta hominum, et abyssum cordium de cælo dominus intuetur. Ipsum ignota non transeunt, occulta non fallunt. Est enim sermo Dei vivus et efficax, penetrabiliorque omni gladio ancipiti. Nec est ulla creatura invisibilis in conspectu illius. Ipsi et coram ipso loquimur; sub ipsius examine non vana aut ficta, sed quæ veritate conscientiæ subnixa sunt, confidenter et libere respondemus, asserentes utique quoniam ad ea quæ vestra sunt ambitionis stimulos nunquam vel momento sensimus. Honorem hunc nulli unquam invidimus. Nulli ad hanc gratiam munere vel obsequio, gratia vel favore deservivimus, ut ad hujus fastigia culminis accessum nobis sacrilegum quibuscumque modis aut adminiculis aptaremus. Quis hoc melius pater quam vos, quis poterit liquidius æstimare, quem ipsius ecclesiæ tunc tempo-

ris archidiaconum, et domini nostri regis electum, e milibus non consiliarium solummodo, sed cor fuisse constat et consilium, sine quo non quidem facile, sed non erat possibile ob hæc omnino quempiam obtinere progressum? nobis itaque quam apud vos gratiam collocavimus, num per nos aut per alium vestram unquam gratiam xeniis aut obsequiis attentavimus, ut ad quod nisi per vos attingi non poterat, in id ope vestra sublevaremur? hinc nostram pater justum est metiri prudentiam, quales nos aliis exhibuerimus, qui nec vestræ celsitudini quam rerum summa sequebatur ad turpe supplicare compendium, nec aliqua favoris gratia unquam vel in modico blandiri curavimus. Rem hoc fine concludimus, hoc nobis onus ipsi confidenter imponimus, ut sit nobis illa die repositum, si nos hujus culpæ conscios in aliquo reprehendit cor nostrum. Non nostram itaque pater non nostram in vestra promotione repulsam planximus. Illo quidem die non nostra quærere, sed quæ Domini nostri Jesu Christi, non nobis, sed ejus nomini in omnibus gloriam exhiberi toto cordis affectu desideravimus, attendentes rem secus fieri condoluimus. Cernentes jus ecclesiæ subverti, fas nefasque confundi, montis illius magni quem dicitis deorsum cacumen inflecti, sponsam Christi libertate pristina, sibi semper usque tunc observata reverenter, et exhibita inverecunde privari, altis utique in domino suspiriis ingemuimus, et dolorum quos nunc experimur assidue, prælibationes et præsagia certa quadam divini spiritus insinuatione, multi quidam in ecclesia Dei præsensimus. Oportebat equidem ejus tunc meminisse quod scriptum est, Difficile est ut bono peragantur exitu, quæ malis fuerint inchoata principiis; ad ipsa quidem si recurramus initia, quis toto orbe nostro, quis ignorat, quis tam resupinus ut nesciat

vos certa licitatione proposita cancellariam illam dignitatem multis marcarum millibus obtinuisse, et auræ hujus impulsu in portum Cantuariensis ecclesiæ illapsum ad ejus tandem sic regimen accessisse, quam pie, quam sancte, quam canonice, quo vitæ merito id exigente, multis quidem notum est, et stilo quodam doloris intimi bonorum est cordibus exaratum. Diem suum clauserat ille bonus et bonæ memoriæ pater noster Theobaldus ecclesiæ Cantuariensis dudum archiepiscopus, et vos qui cordis oculos in casum hunc pervigiles minime claudebatis, confestim a Normannia celeres in Angliam reditus habuistis. Ex intervallo directus est a domini nostri regis latere vir magnus et sapiens moderator regni Ricardus de Luci, quem laqueis anathematis innodatum hodie digne sic merito honorastis, regis hic ad omnes habebat imperium, ut Cantuarienses monachi et ecclesiæ ipsius suffraganei episcopi vos expeterent, vos eligerent, vos in patrem et pastorem negotium nulla deliberationum mora protrahentes assumerent, alioquin iram regiam non utique declinarent, verum se regis hostes et suorum proculdubio ipsis rerum argumentis agnoscerent. Quod loquimur experto novimus, attendentes enim ecclesiam Dei suffocari graviter, ob quod in ejus libertatem, quodam modo proclamavimus, verbum illico proscriptionis audivimus, et exilio crudeliter addicti sumus, nec solum persona nostra, sed et domus patris mei, et conjuncta nobis affinitas, et cognatio tota. Hoc quidem calice, et aliis propinatum est. Scriptum vero est, Leo rugiet, quis non timebit. Et illud Ut rugitus Leonis, sic terror regis. Quod tantæ voluntatis impetu præcipiebat rex, quod effectu compleri tanto nuncio perurgebat, in quod cordis oculos vos omnes injecisse noverant, in quod omnes vestri minis et terro-

ribus, promissis et blandiciis vigilanter instabant, quis negaret? torrenti huic voluntatis et præcepti regii quis resisteret? Stabat regni gladius in manu vestra, si in quem torvos oculos habebatis, terribilis in hunc et importabilis iræ quodam velut igne coruscans. Ille quidem gladius quem in sanctæ matris ecclesiæ viscera vestra manus paulo ante immerserat, cum ad trajiciendum in Tolosam exercitum tot ipsam marcarum milibus aporiastis. Qui ne limatus denuo per vos aptaretur ad vulnera, jussis obtemperavit ecclesia, et declinando quæ metuit, simulavit se velle, quod noluit. O quam longe erant omnium corda bonorum ab hoc ipso, quam dissidentia vota. Motu tamen est et impressione completum, quod interminatione dirissima fuerat imperatum. Sic in ovile ovium non utique per ostium, sed ascendens aliunde introistis, et hoc pater introitu libertatem ecclesiæ tot sibi temporum conservatam curriculis, ademistis, quæ si ejus vita est, ut scribitis, ipsam utique exanimem reddidistis. Deus bone, quis horror illa die, quis omnes horror invasit, cum prognosticum illud de more conspectum, et circumastantium oculis est oblatum, illud inquam prognosticum quod in futuri casus indicium evangelista Mathæo quasi vaticinante prolatum est, ait enim dominus ficulneæ non habenti fructum, nunquam ex te fructus nascatur in sempiternum, et arefacta est continuo. Oportuisset igitur illa die non recta mandanti principi respondisse, quod oportet Deo obedire magis quam hominibus. Illo utinam die corda nostra plene timor ejus occupasset, qui potest animam in gehennam perdere, et non solum corpus occidere. Quod quia secus actum est, parit nobis enormitas hæc erubescentiam, erubescentia confusionem, confusio pœnitentiam quæ condignam inferet opem, ferente domino satisfacti-

onem, adeo ut in maxillis nostris juges lacrimæ perseverent donec convertat dominus captivitatem Syon, et consoletur merentes in Jerusalem, et clementiæ reducat oculos in desolatos Jerusalem. Interim ut quod actum est currente stilo prosequamur, sublimationis vestræ quis fructus extiterit, audiamus. A pio rege nostro suscepto regni gubernaculo ad illum usque diem ecclesia quidem sancta alta pace floruerat, excepto quod, ut diximus ad instaurandum in Tolosam exercitum manus vestras jam nimis in se graves agnoverat, de cætero, sub bono principe cuncta gaudebant, jocundissime lætabantur universa. Regnum sacerdotio devotum sancte præstabat obsequium, et sacerdotio firmissime fulciebatur ad bonum omne regis imperium. Exercebantur in ecclesia gladii duo, devoto domino Jesu famulantes obsequio. Nec sibi stabant ex adverso, nec tendentes in contraria repugnabant alterutro. Unus erat populus, et ut scriptum est, unius labii, studens peccata persequi, gaudens vitia fortiter eradicari. Hæc regni fuit et ecclesiæ pax, alterna sic gratia fovebantur, et unanimi voluntate jungebantur. In vestra vero promotione gratiarum sperabamus et expectabamus augmenta, et ecce peccatis exigentibus illico turbata sunt universa. Virtus est peccato cum exurgit occurrere, mentisque sinistros fætus ad Petram quæ Christus est, statim cum nascuntur allidere. Oportebat itaque vestram providisse prudentiam, ne dissentiones inter regnum et vos paululum exsurgentes in immensum excrescerent, ne de scintilla tenui in multorum perniciem tantus ignis exurgeret. Actum secus est, et ob causas quas enumerare longum est, dissentiones adauctæ sunt, inflammata est ira, et odium fortiter obfirmatum. Hæc causa fuit, hinc emersit occasio, cur ad requirendas dignitates regias, et in commune com-

memorandas suum dominus noster rex animum applicaverit et consilium, quarum observatio cum a vobis et a suffraganeis ecclesiæ vestræ exigeretur episcopis, eo quod in quibusdam earum ecclesiæ Dei videbatur libertas opprimi, assensum dare recusavimus præterquam his quæ salvo honore Dei et ordine nostro poterant observari. Exigebat instanter dominus noster rex observationes earum absolute sibi a nobis repromitti, sed quod libertati repugnabat ecclesiæ, et domini papæ fidelitati, a nobis nequaquam potuit obtineri. Ob causam hanc coacti sunt cœtus, et convocata concilia. Quid meminisse opus est, quæ sunt acta Londoniis? quæ denuo Oxenefordiæ? Quæ gesta sunt Clarendoniæ, ad memoriam revocemus. Ubi continuato triduo id solum actum est, ut observandarum regni consuetudinum et dignitatum a nobis fieret absoluta promissio. Ibi quippe vobiscum stetimus, quem in domini spiritu stare fortiter æstimabamus. Stetimus quidem immobiles, stetimus imperterriti. Stetimus in fortunarum dispendium, in cruciatum corporum, in subeundum exilium, subeundum quoque, si sic dominus permisisset, et gladium. Quis unquam pater filios in sua plus habuit confessione concordes? quis unquam plus unanimes? inclusi eramus omnes conclavi uno, die vero tertio cum jam regni principes et omnes quidem nobiles in summas coleras exarsissent, facto quidem fremitu, et strepitu conclave quo sedebamus ingressi rejectis palliis, exertisque brachiis nos taliter allocuti sunt. Attendite qui regni statuta contemnitis, qui regis jussa non suscipitis. Non nostræ sunt manus istæ quas cernitis, non nostra brachia, non hæc demum corpora nostra, verum domini nostri regis Henrici sunt ad omnem ejus nutum, ad omnem ejus ulciscendam injuriam, ad omnem

ejus voluntatem quæcumque fuerit, jam nunc applicari promptissima. Ipsius mandatum quodcunque fuerit ex sola nobis voluntate ejus erit justissimum; revocate consilium, inclinate animos ad preceptum, ut declinetis, dum fas est, quod jam non poterit evitari periculum. Quid ad hæc? quis fugit? quis terga vertit? quis animo fractus est? vestra nobis exprobratur epistola, quod in die belli conversi sumus, quod ex adverso non ascendimus, quod nos murum pro domo Domini non opposuimus. Judicet Dominus inter nos, ipse judicet ob quem stetimus, ob quem ad minas principum flecti nequivimus, judicet ipse quis fugerit, quis in bello desertor extiterit, stetit proculdubio vir nobilis, et spiritus in Domino constantissimi Wintoniensis Henricus, stetit Eliensis Nigellus, stetit Lincolniensis Robertus, Cicestrensis Hilarius, Salesberiensis Jocelinus, Exoniensis Bartholomæus, Cestrensis Ricardus, Wigorniensis Rogerus, Herefordiensis Robertus, Londoniensis Gillebertus. His omnibus percussor defuit, non hii virtuti; hii quoque temporalia reputantes ut stercora pro Christo et ecclesia exposuerunt se et sua. Dicatur itaque quod verum est, fiat sub sole quod præsentibus nobis et cernentibus actum est, terga dedit dux militiæ ipse, campi ductor aufugit, a fratrum suorum collegio simul et consilio dominus Cantuariensis abscessit, et tractatu seorsum habito ex intervallo reversus ad nos, in hæc verba prorupit: Est domini mei voluntas, ut perjurem, et ad præsens subeo et incurro perjurium, ut potero pœnitentiam acturus in posterum. Auditis his obstupuimus et mutuis hærendo conspectibus ad lapsum hunc a summo ut æstimabamus virtutis et constantiæ viro suspirantes ingemuimus. Non est apud dominum est, et non, nec ejus sperabamus sic moveri posse discipulum. Languente capite, languent

cito cætera membra, et ipsius infirmitas ad cætera statim membra dilabitur. Ipse quod exigebatur annuens, et dignitates regias, et antiquas regni consuetudines antiquorum memoria in commune propositas, et scripto commendatas, de cætero se domino nostro regi fideliter observaturum, in verbo veritatis absolute promittens, in vi nobis obedientiæ adjunxit, sponsione simili nos obligare. Sopita est hoc fine contentio, sacerdotii sic est pax conciliata cum regno. Descendit Israel in Ægyptum, unde cum multa gloria legitur postmodum ascendisse. Nobis quoque spes magna resederat, id quod dominus noster rex ad tempus ira motus exegerat, sedato ipsius animo ad Dei gloriam et ipsius honorem in bonum denuo esse reformandum. Invidit paci teneræ pacis ille turbator pristinus. Et qui procellis enavigatis sperabamus teneræ jam portum, Aquilonis ecce flatibus compellimur in profundum. Recens erat illa in verbo veritatis regi facta promissio, vos nisi ab eo impetrata licentia non discessurum a regno. Scriptum est, verba sacerdotis comitem semper habeant veritatem; illud quoque, quod quis dicit veritati debet, et quod promittit, fidei. Emensis tamen diebus paucis ventis vela commisistis, et egressum a regno rem rege penitus ignorante procurastis; quo audito, nemo rege plus stupuit, nemo plus doluit, stupuit non esse completum, quod fuerat a pontifice quasi juramento promissum. Doluit in se grave sciens scandalum suscitari, et illæsam hactenus opinionem suam ex fuga hac apud gentes et regna gravissime lacessiri. Quid enim veritatis ignari, quid poterant ex his aliud suspicari, quam regem regiæ pietatis immemorem in tyranni rabiem exarsisse, et odio Christi ministrum ejus a regno suo et dominationis suæ finibus expulisse? Mallet in carne sua manu vestra vulnus gra-

vissimum excepisse, quam hoc famæ suæ dispendium toto orbe Christiano per vos et vestros incurrisse. Quid plura? aquilone vela perflante completa fuisset jam navigatio, nisi flatu meliore cœptis auster obstitisset, quo flante prospere navis ad litus unde cœpit navigare perducta est. In manus itaque regis cum vos rei deduxisset eventus, nunquid iram secutus aut potentiam in vos, aut excessit opere, aut est quicquam locutus aspere? Absit, at benigne susceptum et veneratione qua decuit honoratum remisit ad propria et vos in regno manere, commissam vobis ecclesiam regere, animi vestri dilectionem et dulcedinem sibi rebus ipsis ostendere, humiliter et benigne supplicando commonuit. Vix auster detonuerat et jam circius fulminabat; motus animorum vix utrimque resederant, et ecce de novo emersit unde ferventius ebullirent. Perlatum est ad vos mandatum regium, ut cuidam regni nobilium super prædio quod a vestra vendicabat ecclesia, quod justum foret exhiberetis. Qui post statutos dies ad regem reversus asseruit, se penes vos justitiam adsequi nequivisse, et se id ipsum juxta regni statuta coram vobis suo congruoque testium juramento comprobasse; quo regem prosequente diutius, et super exhibenda sibi justitia quotidie supplicante, domini nostri regis ad vos est emissa citatio, ut statuto die se vestra sublimitas sibi exhiberet, ut quod ipso mandante non egerat, eo cognoscente litemque judicio dirimente compleret. Non est a vobis hæc admissa citatio, verum vos in hoc sibi minime pariturum declaravit a vobis ad ipsum delegata responsio. Arbitratus hoc ipso dominus rex juri suo detrahi graviter et potestati, ecclesiam regni jussit ad consilium Northamtoniam convocari. Convenit populus ut vir unus, et assidentibus sibi quorum id dignitati congruebat et or-

dini, quod dictum est super exspreto mandato suo in querelam adversus vos usus qua decuit modestia et venustate proposuit. Porro quod intendit, fratrum vestrorum non expectato vel expetito consilio, vestra incontinenti confessio confirmavit, adjiciens vos ob id non paruisse mandato, quod Johannes ille qui regis ad vos mandatum pertulerat, in vestra præsentia non evangelio sed tropario quodam proposito juravisset. Est itaque dictum in commune, causam non eam esse ob quam mandatum regium oportuisset omisisse, regnique fore consuetudinem in offensis hujusmodi mulcta pecuniaria suam rem taxante misericordia placari regem; paruit sublimitas vestra sententiæ ad plenum cavens super judicati solutione, vestram tamen non latebat prudentiam decretum illud apostolicum, quod in hunc modum expressum est; Nullus episcopus, neque pro civili, neque pro criminali causa apud quemvis judicem, sive civilem, sive militarem producatur, vel exhibeatur. Et illud, Clericus apud secularem judicem si pulsatus fuerit, non respondeat aut proponat. Et illud Gelasii papæ ad Helpidium episcopum, Quo ausu, qua temeritate rescribis ad Ravennam te parare proficisci, cum canones evidenter præcipiant nullum omnino pontificum nisi nobis ante visis aut consultis ad comitatum debere contendere? Sed hæc altiori forte scientia et spiritu clariore discernitis, et quia regem unctio divina sanctificat, unguitur ei manus in sanctitatem operum, brachiorum nexus in castitatem complexuum, pectus in cordis munditiam, scapulæ in laboris pro Christo tolerantiam. Chrismate caput infunditur, ut secundum Christum a quo chrisma dictum est, et ejus nomine consecratum, apto semper moderamine studeat sibi credita dispensare, ipsum a ceteris secernitis, et judicem non secularem solummodo,

sed et ecclesiasticum reputatis, ad quod roborandum id fortasse proponitis, quod imperiali judicio papa Leo quartus emendare voluit, si quid in subditos injuste commisit, Ludevico Augusto sic scribens: Nos si incompetenter aliquid egimus, et in subditis justæ legis tramitem non conservavimus, vestro aut missorum vestrorum cuncta volumus emendari judicio, ut eorum legitimo cuncta terminentur examine, ne sit in posterum quod indiscretum valeat permanere. Si vobis mens ista est, discretioni vestræ quam plurium in hoc consentit opinio, ut ob sacramenti reverentiam regem æstiment, non omnes, sed quas distinguunt ecclesiæ et personarum ecclesiæ causas oportere discutere, et regiæ jurisdictionis examine terminare; habet enim ecclesia quædam divino tantum jure, quædam ut testantur humano. Gradus ecclesiasticos, ordines sacros, et dignitates his cohærentes et potestates divino tantum jure sortitur. Unde si baptizat, aut consecrat, solvit, aut ligat, prædicat et informat, hæc tantum spiritualia sunt, collata desuper ab homine in hominem, nec hominis dono, sed divino intus operante spiritu propagata, hunc sibi nemo sumit honorem, sed qui vocatur a Deo tanquam Aaron; affectaverunt hæc Chore, Dathan et Abiron a Domino non vocati et inaudita morte perierunt. Immiscentes se sacrificiis Jeroboam et Ozias, alter manus ariditate alter lepra percussi sunt. Est igitur in his omnibus sacerdos quilibet ut pater, ut pastor, omni rege superior, rex ut filius, ut discipulus, longe inferior æstimatur. Si itaque rex delinquat in Deum, imitando Theodosium conciliari studeat opera sacerdotum. Si sacerdotes se accusent alterutro, hæc suo rex non usurpet judicio, sed ne patrum verenda conspiciat, incedens retrorsum causam hujusmodi pallio laudis operiat. Sunt et ecclesiæ corporalia quæ-

dam divino tantum jure possessa; in his decimæ numerantur oblationes et primitiæ, quæ segregando sibi sanctificavit Dominus, et in usus sibi ministrantium æterna lege sancivit; quæ quia divino tantum jure præcipit, ad cognoscendum super his potestas se regia non extendit, humano vero jure multa possidet, quæ sola sibi sunt hominum donatione concessa, non id præcipiente Domino vel legem super hoc statuente, ut jam non levitica solum portione limitata sit, verum donis eximiis et possessionibus ampliata; transtulerunt ad eam ampla sua patrimonia reges, transtulerunt electi principes, ut jam sit etiam corporaliter impletum quod de filiis ecclesiæ dudum est propheta vaticinante prædictum, fortitudinem gentium comedetis et in gloria eorum superbietis. Et illud, ut det illis hereditatem gentium; item Esaias, dilata tentorium tuum, longos fac funiculos tuos, ad dextram et ad levam dilataberis. Vetus quidem habet historia in opus illud tabernaculi antiquum, illum populum ea devotione contulisse donaria, ut compulsi artifices dicerent Moysi, Plus offert populus, quam necesse est, quorum quantacunque devotio filiis tamen gratiæ non æquatur. Quibus sæpe numero non satis est donare singula, nisi supererogent universa. Est vero cuique liberum cum transfert donando quod suum est, donationi conditionem quam velit annectere, quantum nec legibus nec bonis constat moribus obviare; hanc itaque donationi regum conditionem annexam æstimant, hoc consuetudine tot temporum obtinente curriculis affirmant, ut regibus ecclesiæ militaria, et annexa prædiis alia quædam persolvant obsequia, et possessiones ipsas a regibus personæ suæ principalis hominio et fidelitate præsente evangelio promissa recognoscant. Sic igitur ecclesiæ geminata potestas est, ut hinc regi cæ-

lesti serviat, hinc terreno principi quod ad eos spectat exhibeat, ejusque ministros efficit potestas, hinc a Deo collata pontifices, hinc a rege suscepta comites, aut barones. Potestas hæc est, qua magnum in palatio obtinet ecclesia principatum, cum in omnibus regni judiciis, præterquam si de vitæ periculo tractetur aut sanguine, locum habeat ipsa præcipuum: hæc regi nos obligat, ut affirmant, ut ab ipso citati debeamus assistere, et singulorum causas universi discutere, et judicare. Nam qui in his quæ ad Deum sunt gradu quodam distinguuntur, ut superiores quidam, inferiores alii reputemur, et simus, nos in hoc pares æstimant, ut si de fundis ad ecclesiam libertate regia devolutis, inter nos aut in nos fuerit oborta contentio, apud regem quæ spectant ad singulos universorum definiat pronuntiatio. Nec mirum, si patrem teneat a filio lata sententia, cum ipsum qui est filius patris sui dominum fore convincat ratio manifesta, et cum hominio fidelitas reverenter exhibita. Cum sit ergo a Deo gemina potestas, hinc sacerdotalis, hinc regia, utrumque secundum quid præesse alteri, et ab altera secundum quid posse judicari, patrum auctoritate confirmant, ut sit regum et præsulum vicissitudo hæc qua se vicissim judicant, et judicantur a se, forte quoddam caritatis vinculum, reverentiæ debitum, et utique necessitudo quædam conservandæ pacis ad alterum; hæc et his altiora considerans regem quasi præcellentem, prout monet apostolus, honoratis et ejus parendo sententiæ recte judicem agnovistis, sibique servando quod suum est, ipsum in his quæ ad Deum sunt vestræ parere sublimati prudenter et provide monuistis. Omni humanæ creaturæ propter Deum sancta se submittit humilitas, et quo se dejicit inferius, eo juxta verbum Domini meretur altius et

gloriosius exaltari. Atque in his utinam humilitatis finibus res ipsa tota resedisset, et cum a vobis quædam debita reposceret Dominus noster rex, cum de summa pecuniæ quam in manu vestra ex caducis quibusdam excrevisse memorabat, quod jus dictaret, id sibi solum peteret exhiberi, ad declinandum regalis curiæ judicium, tunc se vester minime zelus erexisset. Nam quid poterat inferre periculi danda super hac petitione sententia? ad regimen ecclesiæ vos a curia transferri voluit, et ab ipsius nexibus hoc ipso vos ut plures opinantur absolvit; quod si ad debita minime referendum est, ut evectus loco sic absolvatur a debito, poterat negotium per exceptionem in rem versum plurimum expediri, et siquid compoto nequivisset includi, irate magis repetenti sua quam avide, de reliquo poterat satisdari, et civilis hæc causa absque hoc rerum turbine pace poterat honestissima terminari. Sed inauditum dicitis, ut in regis curia Cantuariensis unquam compelleretur ad talia, et id dixeritis inauditum, officialem curiæ repentino transitu ad illam sic ecclesiam unquam hactenus sic ascendisse, ut hodie quis curiam, cras dispensaret ecclesiam, ab avibus et canibus cæterisque curiæ jocundis usibus cito quis astaret altaribus, et episcopis totius regni spiritualia ministraret et sacerdotibus. Usus igitur in diversa tendente consilio, domum regiam crucem gestans in manibus introistis, et execrandæ cujusdam malitiæ suspectum regem omnibus ilico reddidistis. At ejus innocentiam summis offerendam præconiis patientia declaravit; illationem crucis adversum se et si moleste tulerit, fines tamen regiæ modestiæ non excessit. Non ira motus efferbuit, non verbo malignatus aut opere; causam quam sua repetens intenderat fine studuit justitiæ debito terminare. At declinando judicium ad dominum pa-

pam appellastis, et sicut in ingressu, sic in egressu vestro summam regis mansuetudinem et tolerantiam vobis observatæ pacis indiciis agnovistis. Nam ut in Absalonem prodeunte exercitu paterna pietas exclamavit, Servate mihi puerum Absalon, sic ejus mandato voce statim præconaria cunctis innotuit, ut siquis vobis aut e vestris cuiquam molestus existeret, ultore gladio deperiret. Addidistis ad hæc, et tanquam vitæ vestræ vel sanguini machinaretur insidias, fuga nocte inita, mutato habitu post latitationem aliquantulam, a regno clam transmeastis, et nemine persequente, nullo vos expellente extra dominationis suæ loca in regno vobis altero ad tempus sedem elegistis. Inde, navem gubernare disponitis, quam in fluctibus et tempestate subducto remige reliquistis; hinc nos vestra jubet et hortatur auctoritas ut convertamur ad vos, et salvi simus, ut vestris inhærendo vestigiis pro Christo mortem subeamus, et pro liberanda ipsius ecclesia animas ponere non metuamus. Et utique si attendamus quanta nobis promittantur in cœlis, debeant animo vilescere quæcunque possidentur in terris. Nam nec lingua dicere nec intellectus capere valet, illa supernæ civitatis quanta sint gaudia, Angelorum choris interesse, cum beatissimis spiritibus gloriæ conditoris assistere, præsentem Dei vultum cernere, nullo metu mortis affici, incorruptionis suæ munere perpetuo gloriari. Passiones hujus temporis minime condignæ sunt ad futuram gloriam quæ revelabitur in sanctis. Et quod modo leve est et momentaneum tribulationis, supra omnem modum eternæ gloriæ pondus operabitur in electis, hæc nostris jamdiu sensibus insederunt; nostra jamdiu studia hæc post se promissa traxerunt. Caput utinam quod mihi scapulis insidet, lictoris gladius projecisset in medium, dum tamen legitimo

Deoque placito certamine decertassem. At martyrem non pœna facit, sed causa, dura sancte perpeti gloria est, improbe, pertinaciter, ignominia. Pro Christo subire gladium consummata laus est et victoria, hunc in se temere provocare late patens insania, et si vestra, pater, non solum dicta verum facta pensemus, in mortem nec temere, nec leviter impingemus. Nam genu Clarendoniæ curvando, fugam Northamtoniæ ineundo, mutato ad tempus habitu delitescendo, a regni finibus clam emigrando, quid actum est? quid hæc agendo procurastis? nisi quod mortem quam nemo dignabatur inferre, tam sollicite declinastis? Nos igitur ad mortem qua fronte pater invitastis, quam vos et formidasse et fugisse indiciis tam manifestis toti mundo luce clarius ostendistis. Quæ vos suadet caritas, nobis onus imponere, quod abjecistis? Gladius nobis imminet, quem fugistis, in quem funda jacere non dimicare comminus elegistis. Ad similem forte fugam nos invitastis. At nobis mare clausum est, et post digressum vestrum, naves nobis sunt omnes et portus inhibiti. Insulæ terrarum claustra regum fortissima sunt, unde vix evadere vel se quis valet expedire. Si nobis pugnandum est, de proximo contendemus. Si cum rege pugna conseritur, unde percutiemus gladio, nos ibi gladius repercutientis inveniet, unde vulnus infligemus, vulnera declinare nequibimus. Et annui vestri reditus nunquid vobis tanti sunt ut fratrum vestrorum sanguine vobis hos velitis adquiri. At Juda reportante pecuniam hanc Judæi respuerunt quam sanguinis esse pretium agnoverunt. Sed aliam nobis causam fortasse proponitis. Paululum itaque divertamus, ut mortis nobis suadendæ causam plenius attendamus. Gratias Domino, nulla penes nos est de fide contentio, de sacramentis nulla, nulla de mo-

ribus, viget recta fides in principe, viget in prælatis, viget in subditis. Omnes fidei articulos regni hujus ecclesia sane complectitur. A summi pontificis obedientia præsentis schismatis insania nemo dividitur, ecclesiæ sacramenta venerantur omnes et excolunt, suscipiunt in se et aliis pie sancteque communicant. Quod ad mores, in multis quidem offendimus omnes. Errorem tamen suum nullus prædicat aut defendit, verum pœnitentiæ remedio sperat posse dilui quod admittit. Tota igitur in regem est, et de rege contentio ob quasdam consuetudines suis prædecessoribus observatas, ut asserit, et exhibitas quas sibi vult et expetit observari. Super hoc a vestra sublimitate commonitus non desistit a proposito, non renunciat iis quæ firmavit antiquitas et longa regni consuetudo. Hæc causa est cur ad arma decurritis, et in sanctum caput et nobile gladium librare contenditis, in quo refert plurimum quod has ipse non statuit, sed ut tota regni testatur antiquitas, sic eas repperit institutas. Nam difficilius evellitur quod altius radicatur, hæret planta tenacius quæ suas in altum jamdiu radices immiserit. Quam siquis transferre desiderat, non viribus evellenda est, ne protinus exarescat. Circumfodienda prius est et humus est ejicienda, denudanda radix undique, ut sic prudens expleat diligentia quod vis commode non expleret incompetenter adhibita. A bonis exempla sumenda sunt, et cum tractantur hujusmodi, ipsorum sunt opera diligentius attendenda. Prædecessor vester ille pater Augustinus multa a regno hoc extirpavit enormia, et ipsum regem fide illuminans pravas ab eo consuetudines, non quidem paucas eliminavit, non maledictis equidem, sed benedicendo potius et prædicando, exhortando salubriter, et potentum animos ad bonum fortiter inclinando. Cremensis ille Johannes diebus nostris in

partes has a sancta Romana directus ecclesia, regni consuetudines in quibus jam senuerat, immutavit. Quod non maledictis aut minis, sed doctrina sana et exhortationibus sanctis obtinuit. Benedicendo seminavit, de benedictionibus et messem fecit. Hi si ad arma decurrissent, nihil aut parum profecissent. A pio Francorum rege optata diu prole sibi jam concessa divinitus, nuper illi regno multa sunt remissa gravamina, quæ firmaverat antiquitas hactenus inconvulsa, hæc suggerente, ut audivimus, ecclesia, et monente, non in electum principem minas impetente sublata sunt. Quæ denique quantæve dignitates, libertates, immunitates, possessiones ecclesiæ Dei a piis regibus orbe toto pietate sola, non maledicti necessitate collata sint, quis valeat explicare? utique tempus id volentem explicare deficiet, hæc namque regum est laude digna nobilitas. Ab ipsis supplex obtinet quod erectus in minas nullis unquam conatibus obtineret, ipsis minimi pretium tam reputatur vile, quam exiguum, quod sibi vi surripere quisque violenter intenderet, magnos in re modica rei suæ defensores spe cito frustratus agnosceret. Hæc itaque non fervore novitio, sed maturo fuerant attendenda consilio; erant fratrum vestrorum et aliorum plurimum in his exquirenda consilia, attendenda patrum prudentum opera, cum incommodis ecclesiæ pensanda commoda, et hæc tunc demum danda forte sententia, cum jam non foret spes ulla superesse remedia, quo profecto cum datur juxta sacrorum formam canonum attendendum est, in quem detur, cur detur, quomodo detur, an expediat ecclesiæ quod detur, et obfuturum sibi si non detur. Is vero quem impetistis, ut nota vobis referamus, nunquid non ipse est quem dulcissima pignora, nobilissima conjux et honesta, subjecta sibi regna quam plurima, amicorum cœtus et suis

obsequentium nutibus tot populorum agmina, mundi quæque pretiosa vix detinent, vix blandiendo persuadent, quin spretis omnibus post crucem suam portantem Dominum Jesum nudus exeat, et paupertatem contemplando quam subiit, id facto studeat implere, quod docuit ipse dicens, Qui non bajulat crucem suam et venit post me, non est me dignus; hæc mentis ejus obstinatio est, hæc maledictis opprimenda crudelitas, hæc in ecclesia Dei toto orbe declamata malignitas; in hunc si maledicta congesseritis, partem sui nobilissimam suis lædi jaculis ecclesia recte condolebit, ipso namque vulnerato læsam se non filiorum paucitas, sed populorum ampla numerositas ingemiscet. In hoc vero sacra sic docet auctoritas in ejusmodi causis, ubi per graves dissensionum scissuras, non hujus aut illius est hominis periculum, sed populorum strages jacent; detrahendum est aliquid severitati, ut majoribus malis sanandis caritas sincera subveniat; et iterum, non potest esse salubris a multis correctio, nisi cum ille corripitur, qui non habet sociam multitudinem. Medico namque quis ascribat industriæ ut vulnus unum sanet, aliud longe majus, longe periculosius infligat? discretioni quis attribuat ob quædam quæ poterunt et levius et expeditius obtineri, ecclesiam sic deserere, in principem exurgere et ecclesiæ totius regni concussa pace animarum in subditis corporumque pericula non curare? Agris cessit Ambrosius, ecclesiam deserere non approbavit. Nam quid a bono principe vestra pater prudentia poterat non sperare, quem divino compunctum spiritu in Christum a Deo noverat anhelare? Illæ consuetudines temporalis commodi nil prorsus sibi conferentes, quanti sibi sunt, cum ipsa mundi gloria quantam se cumque offerat jam tota fere viluit, et a cordis sui desiderio tam procul est, ut

Domino loquens sæpius id dicat, quod scriptum est: Insigne mei capitis odi, o Domine tu scis. Nunquid non hic fovendus erat, et in ipso nidificanti columbæ sanctæ dimittendus, donec plene formatus in ipso Christus occulta ejus in lucem traheret, produceret, et libertates ecclesiæ non tantum has de quibus agitur, sed et longe propensiores ipse quasi manu propria distribueret? In his quidem quod scimus loquimur, quod novimus id confidenter asserimus. Consuetudines in quas plus excandescitis, Dominus noster rex jam pridem penitus exsprevisset, si non hoc propositum duo graviter impedissent. Unum quod sibi timet esse dedecori a patribus ad se devoluto regno diebus suis subtrahi quicquam vel imminui. Alterum, siquid remittat ob Dominum, erubescit ut hoc sibi vi reputetur extortum. Primum tamen illud jam sanctitatis pede calcaverat, et ipsum in hoc Dei timor, innata bonitas, Domini papæ sancta monitio, multorumque in hoc supplicatio continuata produxerant, ut ob ejus reverentiam per quem ultra omnes suos patres longe magnificatus est, ecclesiam Dei convocare, et regni consuetudines quæ gravamen sibi noscerentur inferre multa devotione spiritus immutare vellet ultroneus et corrigere. Et si penes vos cœpta perseverasset humilitas, ecclesiam Dei in regno exhilarasset jam diffusa late jocunditas. Nam finem in quem tenditis evicerat jam supplicatio, cum male totum impedivit a vobis orta recens turbatio, nam cum suis nondum Britannia titulis accessisset, et levaret in eum usque tunc indomita gens illa calcaneum, cum produceret in turbatores pacis exercitum, terribiles in illum literas devotionem patris, modestiam pontificis, minime redolentes emisistis, et quod summi pontificis admonitio multorumque elaboraverat supplex et intenta devotio, suspirando minas

ilico sustulistis, et tam regem quam regnum in scandalum cunctis retro actis fere gravius impulistis. Avertat Deus finem quem negotio sic procedente metuimus, qui ne nostris erumpat temporibus ob honorem Dei et sanctæ ecclesiæ reverentiam, ob vestrum si placet commodum, ob pacis commune bonum, ob minuenda scandala, et quæ turbata sunt ad pacem, juvante Domino revocanda, ad Dominum papam appellavimus, ut vestri cursus impetum vos in regem prone rapientis et regnum, ad tempus saltem cohibeamus. Qua in re bonum est ut intra fines modestiæ vester se velit zelus cohibere, ne ut regum jura subvertere, sic quoque debitam Domino papæ reverentiam, appellationes ad ipsum interpositas non admittendo, nimis e sublimi studeat exinanire. Quod si placeret advertere ad Zachæum non divertisse Dominum, nisi cum de siccomoro jam descendisset, descenderetis forsitan et quem minis exasperastis verbis alloquendo pacificis mitigare studeretis non solum exigendo, sed et satisfactionem humilem, etsi forte injuriam passus, offerendo. Puerum apostolis proposuit exemplo Dominus qui læsus non irascitur, injuriæ cito non meminit, nec quicquam malitiose moliens dum magna non affectat sibi, totum hoc innocentis vitæ remedio vitæque jocunditate plenissima recompensat. Singulare virtutis exemplar ipse est qui se crucifigentes absolvit, qui lata caritate persequentes, et odientes amari præcipit, et si peccet frater in nos veniam non solum septies, sed et septuagies septies imperat impertiri. Ista quid non posset humilitas apud dominum nostrum regem, quid non obtineret viarum ista perfectio? Callis iste rectus est, ad pacem recte perducens; quem pater cum intraveritis pacem ilico apprehendetis, et dispersis tristitiæ nebulis cuncta pace, gaudio cuncta

replebitis, et a rege piissimo dominoque nostro carissimo non solum quæ ad præsens petitis, sed et longe majora his Domini spiritu cor ejus accendente, et in amorem suum semper dilatante feliciter obtinere poteritis.

EPISTOLA CXCV.—AD EUNDEM.

Thomæ Cantuariensi archiepiscopo Gilbertus Londoniensis episcopus, apto rationis moderamine sibi credita dispensare.

SEVERITATEM vestram, pater, dominus Salesberiensis, et ego, aliique fratres nostri ex retroactis et agnitis non immerito suspectam habentes, pertimuimus ne in dominum nostrum regem Angliæ, aut in regnum ejus, vel in nos Cantuariensis ecclesiæ suffraganeos episcopos, aut commissas nobis ecclesias maledicti aut interdicti sententiam ferendam esse decerneretis, et nos indefensos, juri tamen semper stare promptissimos, jam dictæ pœnæ nexibus involveretis. Quod ne vobis omnino foret liberum, ad clementiam domini papæ juxta Quadragesimæ initium appellavimus, et appellationi diem, octavas purificationis beatæ Mariæ, constituentes hoc vobis scripto præsenti significare curavimus, ut si quid habetis in nos, quod judicio prosequi libeat, in ejus tunc præsentia, juvante Domino, respondeamus, et ejus per omnia sententiæ humiliter et devotissime pareamus. Avertat iram suam Dominus, ne quod proponitis, optato fine concludatis.

EPISTOLA CXCVI.—AD SUFFRAGANEOS CANTUARIENSIS ECCLESIÆ.

G. dei gratia Londoniensis episcopus, universis ecclesiæ Cantuariensis suffraganeis salutem et debitum fraternæ caritatis obsequium.

Pervenit ad patrem nostrum dominum Cantuariensem archiepiscopum, eos, quos necessitas pro compendio pœnitentiæ vel causæ remedio aut visitationis debito compellit ad dominum papam iter arripere in regno hoc, ab itinere suo præpediri, spoliari, tractari atrocius, et a transfretatione prohiberi, vel ab his qui occasiones quærunt ut faciant mala, vel coacti illicita de præpediendis clericis vel pœnitentibus præstiterunt sacramenta. Unde nobis omnibus apostolica auctoritate in virtute obedientiæ et in periculo ordinis nostri injungit, quatinus hoc de cætero fieri inhibeamus, et in eos, qui in clericos violentas manus injiciunt, qui appellantes, vel pœnitentes ad dominum papam, vel ad ipsum tendentes, vel ab ipso redeuntes impediunt, publice excommunicatos denunciemus, et per episcopatus nostros denunciari faciamus, tam facientes hoc quam hoc facere compellentes. Quod quia nobis districte injungitur, mandare vobis et denunciare curavimus, ut mandantis imperio prout justum est pareamus. Valere vos optamus in Domino.

EPISTOLA CXCVII.—AD G. CANTUARIENSEM ARCHIDIACONUM.

Gilbertus Dei gratia Londoniensis episcopus, venerabili fratri et amico carissimo G. eadem gratia Cantuariensi archidiacono, salutem, et sinceræ dilectionis affectum.

Talentum vobis, carissime, commissum est, quod augere, et in multorum commoditates expendere, discretioni vestræ necessarium est, ut cum istud multorum subveniendo necessitatibus adduxeritis, mercedem in centuplum a Domino in illa die reportetis. Talentum hoc domini nostri regis est vobis a Domino concessa familiaritas, quam si quis auro comparet pretiosior est, et recte quantacunque pecunia longe carior æstimatur. Talentum hoc ut fideliter erogetis, opus est ut ipsum de sublevanda oppressorum miseria frequenter et sollicite commoneatis, et in hoc non opportuna solum, sed inopportuna, si id pietas exigat, instantia perseveretis, ut et ipsi meritum apud Dominum collocetur, et apud Deum et homines gratia vobis non modica ex studiis hujusmodi cumuletur. Hæc ideo prælibavimus, quia lator præsentium Rogerus de Derneford' ea nobis affinitate conjunctus est, ut ei deesse nequeamus, quin apud hos, de quorum gratia nos et caritate confidimus, ipsius id exigente necessitate, supplicemus. In hunc vero dominus abbas Westmonasterii manus in tantum aggravat, ut ab hereditate, quæ sibi prædecessoris sui et totius capituli charta confirmata est, et insuper dominæ imperatricis matris domini nostri regis charta roborata, severe nimis extirpare intendat. Unde benevolentiæ vestræ preces quanta possumus

affectione porrigimus, quatinus hujus servitium suscipiatis, et ut dominus noster rex matris suæ donationem, sibi ea quam ipse laudabitis servitii taxatione moderata confirmet, obtineatis, ut et ipsum servitii semper obnoxium, et me ad placitum vestrum et servitii et gratiæ debitorem habeatis. Valere vos optamus, in Domino carissime.

In codice legitur: Quod si quis dixerit imperatorem perfidum, atrocem, injustum, vel quid simile profuderit, si ex levitate processerit, contemnendum. Lubricum enim linguæ ad pœnam facile trahendum non est. Si ex insania, furoris vinive rabie, miseratione dignum. Si ab injuria, ad nos transmittendum. Ideo ex personis hominum pensemus dictum tale debere puniri, impunitumve relinqui.

EPISTOLA CXCVIII.—AD MAURITIUM PARISIENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Venerabili domino fratrique in Christo carissimo M. Parisiensi Dei gratia episcopo, frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, salutem et sinceræ dilectionis affectum.

Notum sit caritati vestræ, quod nos secuti fidem mandati vestri, simul et auctoritatem scripti vestri authentici, quod vestro penes nos residet sigillo insignitum, burgensibus Parisiensibus pro quibus nobis scripsistis, creditoribus videlicet Willelmi de Beaumont, quanta potuimus et debuimus diligentia, ad indemnitatem prospeximus. Porro in præsentia missorum vestrorum per idoneos et sufficientes fidejussores pro Willelmo cautum est, quod ad instantem festivitatem sancti Laurentii, octo marcæ argenti prædictis creditoribus in solutionem reddentur. In-

fra quindecim vero dies post sequentem sancti Michaelis festivitatem, item octo marcæ. Consequenter autem infra xv dies post proximum pascha, quod residuum fuerit, usque ad summam sexaginta quatuor libras Parisienses, et decem solidos persolvetur. Quod quia pro inopia creditoris promptius expediri non poterat,

(*Hæc epistola imperfecta est.*)

EPISTOLA CXCIX.—AD R. PICTAVIENSEM ARCHI~~EPISCOPUM~~. DIACONUM

G. Dei gratia Londoniensis episcopus, cognato et amico suo carissimo, R. Pictaviensi archi~~episcopo~~, cæterisque domini regis justiciis, fructus operando justitiæ mercedem justi reportare.

Regium, dilectissimi, gladium circumfertis ad tempus, quem, quia in vindictam malorum laudemque bonorum consecratus est, sic opto de manu vestra experiantur mali, ne, quod absit, eo puniantur et boni, sic putrida recidantur, ne membra quæ sana sunt morboque carentia plagis et cruciatibus attententur. Audistis piaculare flagitium, honestum scilicet clericum ad malorum insidias non vulneratum solummodo, sed et plagis impositis relictum misere semivivum. Cujus quidem perpetratores sceleris in proxime celebrata synodo Satanæ tradidimus, in suæ carnis interitum, ut quem instigatorem admiserunt, commissi sceleris urgente Domino, sentiant et experiantur ultorem. Ex his quosdam, ut audio, apprehendistis, eosque juris laqueis ut potestatis judiciariæ severitas expetit innodantes, legitimos in nullo tramites excessistis. Laudo vos et commissam vobis sollicitudinem laudabiliter exercere totus applaudo.

Quorum ne vel in modico decoloretur administratio, rogans supplico, quatinus diaconum illum et acolitum quos ob causam hanc includi fecistis ob reverentiam Domini Jesu, cujus sunt signati charactere, cujus similitudinem gestant coronæ, mihi si quid adversus eos habet accusator ecclesiastica coercendos jurisdictione restituatis. Ne si Dominum Jesum in membris suis inclusum carcere, audaci, quod absit, securitate detinueritis, ipsum vobis in illa die januam vitæ claudere, divina id exigente justitia, compellatis. Valere vos optamus, in Domino carissimi.

EPISTOLA CC.—AD ROTROCUM ROTHOMAGENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Venerabili domino patrique carissimo R. Rothomagensi Dei gratia archiepiscopo, frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, salutem et sinceræ dilectionis affectum.

Gratiarum Domino tota mentis alacritate referimus actiones, quod in vobis congesta virtutum bona produxit in medium, et vos altiori superpositum candelabro, in totius ædificationem ecclesiæ, solito voluit eminentius elucere. Nos vero veterem sed nullatenus inveteratam vobis amicitiam servare volentes, de benivolentia vestra confidimus, ut qui de collata nobis gratia congaudemus, amplioris etiam gratiæ apud vos locum obtineamus. Inde est, quod dilectæ nobis in Domino bonitati vestræ preces affectuose porrigimus, quatinus dilecto nostro, magistro Ranulfo filio Erchem beneficium ecclesiæ sancti Amani quod sibi prædecessor vester* sub nostro et multorum testimonio tanquam ejusdem ecclesiæ personæ restituit, salvum fore concedatis, et vicarium et fraudatorem

suum Rogerium, aut a vicaria ipsa, si justum fuerit, amoveatis, aut firmatis fide interposita pactis stare compellatis. Aget oblatæ precis exauditio, ut et magistrum Randulphum obnoxium servitio, et nos amplioris gratiæ debitores habeatis. Valere vos optamus in Domino, pater in Christo carissime.

EPISTOLA CCI.—AD ROGERIUM EBORACENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Venerabili domino et amico carissimo R. dei gratia Eboracensi archiepiscopo, frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, salutem.

Literas dilectionis vestræ suscepimus, quæ nos tanto verius gaudio refecerunt, quanto certius de statu vestro, de prospero reditu, de adventu ad partes nostras, et nostris ad votum desideriis responderunt. Vobis itaque, ne nostra longius vota remoremur, dante Domino occurremus, ut proxima die Dominica post Purificationem beatæ Mariæ gloriosæ [virginis] venientes constituti, in crastino, vestro si placet

(*Cætera desiderantur.*)

EPISTOLA CCII.—AD EUNDEM.

Venerabili domino patrique carissimo R. Eboracensi Dei gratia archiepiscopo, frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, apta quæque saluti, et si quid ipsi possumus, honoris et servitii.

Verborum facile suadet paucitas, cum ad exaudiendum prompta est ipsius ad quem scribitur, amica benignitas. Unde quia de vestra in nos benivolentia fiduciam jamdiu multam ipsa rerum exhibitione con-

cepimus, ex præteritis futura conjicientes, de vestra ad omnes modestia per omnia bene sperantes, preces excellentiæ vestræ, quanta scimus et possumus affectione porrigimus, ut clericum vestrum et cognatum nostrum W. Foliot, quem minus benigno jamdiu perstrinxistis oculo, clementius respiciatis, et in solitam, si placet, gratiam admittatis. Satis est, si placet, quod immeritum afflixistis jamdiu, et patienter omnia sustinentem humiliatis. Excessum ejus nullum fortassis, aut certe modicum, severe corripuistis, et in omnibus his filium sapienter erudistis. Unde cum jam vulneri vinum abundanter infunderitis, obsecramus ut oleum de cætero admittatis, ut clerico vestro subtracta sibi plene restituendo, et ipsum et nos, et nostra si placet, ad libitum habeatis. Valete.

EPISTOLA CCIII.—AD J. DECANUM AUGIENSEM.

Gilbertus Dei gratia Londoniensis episcopus, J. decano de Augy, salutem.

Audivimus et pro certo accepimus, quod quidam sacerdotes sive diaconi de decanatu vestro, spreta penitus et abjecta admonitione nostra, interdicta sibi fœminarum consortia nequaquam devitant, sed assueta concubinarum suarum contubernia tam impudenter adhuc etiam quam irreverenter fovent et frequentant. Unde ne patientia nostra, quam tanto sunt abusi tempore, trahatur ad consensum, per præsentia vobis scripta in vi obedientiæ præcipiendo mandamus, quatinus omnes prædicti ordinis personas in vestro decanatu constitutas, quæ tam infami societate et familiaritate, tam illicite irretitæ noscuntur, et adhuc illaqueatæ, auctoritate Dei et nostra a sacerdotali et a levitico suspendatis officio,

et tamdiu suspensos teneatis, donec condigna satisfactione restitutionis gratiam a nobis obtinuerint. Valete.

EPISTOLA CCIV.—AD CESTRENSEM EPISCOPUM.

Dominus Londoniensis domino Cestrensi, salutis gaudium, et cum omni hilaritate promptæ devotionis obsequium.

Quos nobis, domine, reddit natura conjunctos, non sinit a nobis ratio caritatis esse disjunctos. Unde est ut eorum negotiis, quantum cum Deo et justitia possumus, nos conveniat intendere, et quo nostra diligentia ad optatum perduci debeant effectum, modis omnibus laborare. Quoniam igitur sæpius experimento vestri gratia didicimus quid apud benevolentiam vestram in nostris et nostrorum negotiis efficere possimus, certa quodammodo spes nobis promittitur ex præterito, quod innata vobis liberalitas refrigescere nesciat in futuro. Devotissimas itaque literas preces vestras, carissime frater et domine, affectu quo solebatis si placet accipite, et in R. cognato nostro qui sanctitati vestræ sicut audivimus, ad ecclesiam de Idelesham præsentatus est, ipsam sibi conferendo, non remoratæ munus institutionis quod petimus adimplete. Nostis namque quautæ soleant in talibus occasiones ex mora reperiri, quæ præsuli plerumque auctoritatem instituendi adimant, et ne instituendus beneficio quod sibi juste conferri potuisset gaudeat, iniqua quorundam calliditate præpediant. Divina ergo misericordia viscera pietatis vestræ commoveat, quæ nobis est ad vos dilectio simul et devotio; in cumulum caritatis accedat, quatinus præfatum R. in præscripto negotio dignemini promovere, et ob

indultam sibi gratiam tam nos quam cæteros amicos suos vestris velitis obsequiis artius obligare. Valere vos optamus in Domino, carissime.

EPISTOLA CCV.—AD HILARIUM CICESTRENSEM EPISCOPUM.

Venerabili domino fratrique carissimo Hilario Cistresensi Dei gratia episcopo, frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, salutem et sinceræ dilectionis affectum.

Quod in causa Johannis cognitoris partes sustinuimus, obedientia fuit. Quod pro eo adversus abbatem de Geresten pronuntiavimus, juris et legum observantia fuit. Quod citra conscientiam vestram per officialem vestrum, decanum videlicet de Beddig', sententiam executioni mandaverim, temporis proculdubio necessitas effecit. Eramus enim nos sicut et vos, ex mandato domini regis procincti ad peregrinandum, proxima quarta feria post latam sententiam apud Duur' ex condicto conventuri, et inde ad dominum papam, quamcitius profecturi. Unde ne protracta in longum negotia occasione profectionis vestræ in dispendium pauperis clerici differrentur ulterius, decano vestro, qui in ipso tunc temporis opportunus advenit, nos cum multa quidem confidentia dilectionis vestræ, auctoritate sedis apostolicæ hujus rei executionem injunximus. In quo, si mansuetudo vestra adversum eam aliquatenus exasperata est, hanc nobis pro reverentia domini papæ veniam dari, ipsumque in gradum et gratiam pristinam restitui quanta possumus devotione supplicamus, ne in nostram, quod absit, confusionem destitutus, de vestra, quod absit, benivolentia nos minus soliti sperare

compellat; peteremus adhuc instantius, et preces precibus accumularemus attentius, nisi quia quoddam quasi diffidentis animi judicium hoc est, et de fraterna caritate minus præsumentis. Valete.

EPISTOLA CCVI.—AD HUGONEM DUNELMENSEM EPISCOPUM.

Venerabili domino fratrique carissimo, H. Dunelmensi Dei gratia episcopo, frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, salutem et sinceræ caritatis affectum.

Usu celeberrimum esse solet, ut quoties honesta deposcit occasio, cum obtinendi fiducia his de quorum dilectione spes nobis est uberior, affectuosas preces porrigamus. Cum itaque amicis nostris et his præcipue quos naturæ nobis unit ratio, in suis negotiis deesse, nec debemus nec possumus, de strenuitate vestra magis quam de merito confidentes, vestram attentius exoramus benignitatem, quatinus quod in provectu vestrorum scilicet W. et H. laudabiliter cœpistis, feliciori fine consummetis, ut apud vos preces nostras sibi profuisse sentiant, et nos gratiarum debitores, ipsos autem servitii habeatis. Valete.

EPISTOLA CCVII.—AD BARTHOLOMÆUM EXONIENSEM EPISCOPUM.

Venerabili domino fratrique carissimo B. Exoniensi Dei gratia episcopo, frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, salutem et debitum fraternæ caritatis obsequium.

Amicis nostris et benevolis negare non possumus, quin apud hos de quorum in nos caritate confidimus

ipsorum vel suorum id exigente necessitate supplicemus. Unde quia præsentium lator amicorum nostrorum familiaris et amicus est, dilectæ nobis in Domino benevolentiæ vestræ preces benigne porrigimus, quatinus ipsius negotium, quod penes vos est, quantum permittit æquitas promoveatis, et ejus providendo indemnitati ipsum vobis obnoxium servitio et nos gratiæ debitores efficiatis. Valere vos optamus in Domino, pater in Christo carissime.

EPISTOLA CCVIII.—AD ROBERTUM OXENFORDENSEM ARCHIDIACONUM, POSTEA HEREF. EPISCOPUM.

G. Dei gratia Londoniensis episcopus R. Oxenfordensi archidiacono salutis gaudium, et quem naturæ gratia superaddit affectum.

Multorum prece commonitus benevolentiæ vestræ preces offero, ne a pactis, quæ inter vos et magistrum Adam de Longa villa firmata sunt, quocumque suadente vos aliquatenus aut interpellante recedatis, sed ecclesiam quam ejus nomine annua ut asserit pensione tenetis, ipse in manu vestra habeatis, ne si per vos aliter in illam irrepserit, post vestram Domino donante promotionem aut ad humilioris vitæ studia inspirante Domino translationem, aut diem forte quem nullus evadet extremum ipsum rem suam nancisci denuo suis ut fieri assolet, implicata difficultas impediat. Quia vero quod æquum est vos libenter observare non ambigo, preces una cum obtinendi fiducia porrigo quatinus quod eratis me non supplicante facturus, oblatis a me precibus compleatis alacrius. Valere vos in Domino optamus.

EPISTOLA CCIX.—AD EUNDEM.

Gilbertus Dei gratia Londoniensis episcopus R. Oxenefordensi archidiacono multiplicem ex accepta consolatione gratiarum actionem.

MULTIS curarum oppressus oneribus, quid amico rescribam promptum non habeo, nisi propheticum illud solummodo, quod cum sæpe decantaverim, nunc in amaritudine positus experiri compellor ut dicam, tota die verecundia mea coram me est, et confusio faciei meæ cooperuit me. Spectaculum factus sum mundo et hominibus quia fortiter afflixit me inimicus: manus Domini tetigit me, quæ me multum elevans tandem graviter allisit me. Ad miseriarum accedit cumulum quod in promptu non est unde queat expeti vel sperari remedium. Mare mihi clausum est et portus omnes circumquaque prohibiti. Inter amicos et notos commorari mors mihi est; ab his elongari penitus impossibile. Unde nuncium ad dominum regem quanta potui festinatione transmisi, ut impetrata transfretandi licentia dominum papam adeam et penes eum causam meam vel defendam si possibile est, vel inflicto vulneri, si sic est, ab eo medicamenta requiram. Vestrum vero plurimum exopto colloquium, obsecrans ut sabbato Pentecostes vestri copiam Londoniæ habeam, ut quid mihi in conventu illo expediat vestro fratrumque meorum consilio instructus intelligam. Valere vos exopto, carissime!

EPISTOLA CCX.—AD ROBERTUM HEREFORDIENSEM ELECTUM.

Gilbertus Dei gratia Londoniensis episcopus dilectis in Domino sibi Roberto eadem gratia Herefordiensi electo, totique ejusdem ecclesiæ capitulo, salutem.

Quæ ad pacem ecclesiæ stabiliendam seu tutius muniendam pertinere dinoscimus, iis diligentius assensum dare, et ut in perpetuum valitura permaneant, hæc scriptis et munimentis aliis roborare caritate id proculdubio suggerente debemus. Ea propter fraternitati vestræ præsenti scripto notificamus, causam, quæ inter venerabilem fratrem nostrum Rogerum priorem Malverniæ, et Rogerum sacerdotem de Lenhale super ecclesiam de Lenhale diu ventilata est, et ob varios eventus rerum protracta plurimum, super qua mandatum apostolicum accepimus, ut ei aut finem amicabili compositione imponeremus, aut ipsam auditis utrimque partibus, canonico fine decideremus, in præsentia vestra hoc tandem conquievisse, et finem paci congruum accepisse. Prædictus siquidem Rogerus de Lenhale jus ecclesiæ de Malvernia in sæpedicta ecclesia de Lenhale recognoscens, ipsam in manu nostra resignavit, et priorem ecclesiam de Malvernia per manum nostram apostolica auctoritate eadem investiri concessit. Quo debita solemnitate peracto, prior totius capituli sui assensu eandem ecclesiam ipsi Rogero per manum nostram apostolica interveniente auctoritate, annua dimidiæ marcæ pensione in Pascha solvenda tota vita sua tenendam concessit. Hoc etiam in caritatis augmentum totius capituli sui conniventia annuens, ut cum prædictus Rogerus aut vita decesserit, aut se ad frugem meli-

oris vitæ transtulerit, Walterus presbyter de Daubo, qui in eadem ecclesia nomine Rogeri aliquandiu ministravit, in eadem nomine prioris et ecclesiæ de Malvernia ministret, et usque vel decesserit vel seculari vitæ renuntiaverit, annua marcæ unius pensione in Pascha solvendæ annuatim perpetuus in ea vicarius perseveret. Nominato vero Waltero vel obeunte, vel se ad religionis habitum transferente, ecclesia de Lenhale cum omni integritate sua Malvernensis ecclesiæ bonis accrescat, ipsamque Malvernensem ecclesia de cætero plene possideat. Quod quia salvo jure Herefordiensis ecclesiæ ratum inconvulsumque manere decernimus, scripti præsentis annotatione et sigilli nostri appositione confirmamus. His testibus, Roberto de Broi, Mauricio de Sabricteswrde, Rogero de Herefordia, Ricardo de Salesberia, Ludovico, Waltero eleemosynario, magistro Willelmo de Bernes, Hugone capellano de Hedam, Samsone clerico prioris, Reginaldo camerario, Waltero Foliot, Ricardo Brudle, Jocelino, Alano.

EPISTOLA CCXI.—AD EUNDEM.

Gilbertus gratia Dei Londoniensis episcopus, venerabili fratri dominoque carissimo R. Herefordiensis ecclesiæ eadem gratia electo, salutem et optatos in Domino semper ad vota successus.

Verborum facile suadeat paucitas, cum ad exaudiendum prona est ipsius ad quem scribitur amica benignitas. Inde est quod dilectæ nobis in Domino benevolentiæ vestræ preces affectuose porrigimus, ut ecclesiam de Lideberi amore Dei nostræque petitionis intuitu, ob sedem episcopalem quam jamdiu obtinuit, et ob sanctorum episcoporum reveren-

tiam, quorum ibidem corpora requiescunt, tam in capite quam in capellis ad eam pertinentibus in ea conservetis integritate, qua tam nostro quam decessorum nostrorum tempore stabilita fuisse dinoscitur, ut cum nostras in hoc preces exaudieritis, Deum inde vobis propitium et nos vobis amplioris gratiæ debitores habeatis.

EPISTOLA CCXII.—AD EUNDEM. PRÆFATIO AD COMMENT. IN CANTICA CANTICORUM.

Domino et amico suo carissimo Roberto Dei gratia Herefordiensi episcopo frater Gilbertus, Londoniensis ecclesiæ minister, humiliter in his exerceri quæ Dei sunt, et in iisdem fine beatissimo consummari.

Ne tuæ, Domine, jussionis vana mihi aut vilis videretur auctoritas, tibi illico direxi librum quem postulasti; librum siquidem, quem in Cantica Canticorum juvante Domino nuper edidi: quem nulli hominum ante te scribendum inspiciendumve commisi. Non enim hic ad laudem præconiive gratia a me conscriptus est, sed ut quod Domino docente didici, id tenerem memoriter: et hæc non secundum Judeos aspernanda viliter, sed hæc intimo sensu legenda humiliter et eodem quo dicta sint spiritu intelligenda demonstrarem. Qui quum a te fuerit attentione plurima ab initio ad finem usque perlectus, multa eum animi alacritate suscepisti, et me meum in hoc studium applicasse laude, ut audio, plurima commendasti. Cui ut nihil ad perfectionem deesset: prologum a me aptari postulasti, ut sic operis completio digna foret cui gratiarum redderetur exhibitio. Scriptum quippe est: Fortis est ut mors dilectio. Nam ut mortale nihil est quod nexum queat mortis elidere,

sic possibile nil est quod non possit instantia dilectionis obtinere. Hæc exinanivit dominum, humanis illum nexibus alligavit: hæc post crucem et sepulcrum ad sedes illum perduxit infimos, ut eos hinc eriperet, qui venturum hunc crediderant et diligenter expectabant. Hæc quos iræ filios dictante justitia perfecerat, in libertatem gratiæ, misericordia judicium temperante, reformat. Meum mutat ista consilium, ut operi apponam prologum, quod sine prologo explanandum suscepi. Auctor enim operis extitit Salomon qui scriptores est imitatus antiquos, qui non prologum præmittendo lectores suos attentos faciant, sed ipsis rem, de qua acturi sunt, demonstrando, eorum excitent attentionem, et eorum studia ad agnitionem eorum quæ sunt dicta convertant. Unde illud Moysi, In principio creavit Deus cælum et terram, terra a, e, i, &c. et illud Exodi: Hæc sunt nomina filiorum Israel, qui ingressi sunt in Ægyptum cum Jacob. Sic totum percurrens Pentateuchum, Judicum et Regum librosque alios sine prologo scriptos invenies, quibus si prologi adjecti sunt, illos longo post tempore post adventum salvatoris adjectos esse cognoveris. Hos imitans Salomon ab ipsa statim re de qua est acturus, incipit: sciens rem ipsam de qua agitur utilitatem manifestam habere in se, qua alliciant vel rationem evidentem qua concupita despiciant, vel inspectiones theologas quibus hæc a mente rejiciat et soli illi, qui horum conditor et creator est, adhæreat. Tres itaque libros efficit, quos non prologis exornat aut dilatat, parabolarum unum, ecclesiastem alterum Sirasirim hunc tertium. Allicit in parabolis ad hæc possidenda per quæ præsens vita munitur, ut necessitati propriæ succurratur, in quibus opus est proximo subveniatur, et indigenti prout necessitas expetit tribuatur. In eccle-

siaste vero monet, ne his animus implicetur, nec amor his quæ transitoria sunt inclinetur, sed hæc tanquam vana dijudicet, et quæ sunt his altiora decernat et appetat. Unde sirasirim, quod Cantica Canticorum appellatur, consequenter apponens, in quo cuncta prætervolans divinæ majestati assistit, hunc ut sponsum amplectens, huic totum quod amoris esse potis ex affectu representans. Animam igitur vel ecclesiam sic amoris igne succensam, non hæc visibilia quærentem sed ad invisibilia toto cordis affectu, tota mentis intentione suspirantem, sic inducit quasi quærentem Deum nondum tamen apprehendentem et ut apprehensum teneat hæc dicentem: "Osculetur me osculo oris sui, de quo sic dicimus quæ est ista," &c.

EPISTOLA CCXIII.—AD EUNDEM.

Venerabili frater R. Herefordiensi Dei gratia episcopo, frater G. Londoniensis ecclesiæ minister salutem.

Si verba postulavimus, satisfactum est, si rem, non adeo. Verum quod tam honorifice, quod tam eleganti repulsa, vota nostra reprobastis, vobis et notariis vestris quantas debemus gratias referimus, ipsas annuente Domino, cum res erit gratiarum actiones relaturi. Quod autem preces nóstras quas pro dejectorum nostrorum restitutione, vestræ porreximus fraternitati, juxta intelligentiam vestram nequaquam admittendas scribitis, ne in ecclesiam Dei et sacros canones graviter, quod absit, committatis, non satis admirari sufficimus. Quum prima hæc sint tam divini quam humani juris elementa, nulli permissum esse sibi jus dicere, vi pulsos ad omnem causam debere restitui, prædonibus etiam violentisque posses-

soribus adversus veros dominos per interdictum subveniri, et multa in hunc modum quæ leges affirmant, confirmant decreta et optima utrorumque interpres consuetudo commendat, quæ licet in nostram fortasse dissimulentur injuriam, vestram tamen prudentiam scimus non ignorare. Nunc vero quia nihil quod amico possitis concedere, nobis ut vestra conclusit oratio, vultis ullatenus negare, quod nec inimico negandum est, diem videlicet, locum, et audientiam dejectis nostris petimus exhiberi.

EPISTOLA CCXIV.—AD EUNDEM.

Dominus Londoniensis domino Herefordiensi, salutem et debitum veræ dilectionis affectum.

Vereor ad amicum molestus precator accedere, et ab eo quicquam unde vel in modico moveatur exigere. Verum quum digne commendabilem illam vestræ mentis attendo modestiam, spem mente concipio, ut benigne sustineatis amicum, et si magna petentem, vos tamen ad petitiones ejusmodi sibi offerendas et cum Dominus opportunitatem dederit, ab ipso alacriter exaudiendas, ipsa precis audacia provocantem. Quorundam relatione didici Radulphum de Lideberi, clericum vestrum id habere mentis et propositi, ut præbendam quam habet in ecclesia de Herefordia, in manu vestra resignare desideret, si spem tamen habuerit ut eam in Henricum nepotem meum conferre benevolentiæ vestræ placuerit. Hoc itaque est quod postulo, quod in affectionis experimentum et caritatis augmentum nobis exhiberi desidero. Quod si vobis in aliquo molestum intellexero, ab ipsa prorsus postulatione recedo. Valeat dominus et amicus in Christo carissimus.

Quicquid in hoc mundo constat esse felicius, et in futuro præstantius, sinceræ postulatio voluntatis effectu debet prosequente compleri, ut devotionis sinceritas laudabiliter enitescat, et res postulata vires indubitanter assumat. Quocirca excellentiæ vestræ gratias et gratiarum actiones.

Quantum mei cordis affectus de vestra dilectione delectetur, nec vox nec scribentis calamus potest intimare. Tamen ut multa paucis concludam, scitote me pro posse meo vestræ semper voluntati esse obnoxium. Hoc utique vestra probabit dilectio, cum aliquid a me fieri optaverit.

EPISTOLA CCXV.—AD EPISCOPOS HEREFORDIENSEM ET WIGORNIENSEM.

Sibi dilectis electis domino Herefordiensi, et Wigorniensi, frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, salutis gaudium, et si quem potest in Domino caritas officiosa, famulatum.

Vestram scimus non latere prudentiam, quod facti sæpius ignorantia juris ignorantiam parit, et frequenter in controversiis cum minus apparet quid actum sit, quid etiam sit statuendum non instructus judex minus plene intelligit. Inde est, quod de causa quæ inter Robertum et Henricum ad præsens vertitur, præsenti vobis scripto notificamus, quod vidimus, quod audivimus, immo quod ipsi formam legum secuti et canonum multis nobis assidentibus et judicavimus, et judicatum executioni legitimæ mandare curavimus. Defuncto namque Ricardo, qui in ecclesia de Witeberne multo jam tempore ministraverat, nos ipsum usque ad diem decessionis suæ, personatum ipsius ecclesiæ habuisse, suoque in

ea nomine ministrasse existimantes, a Roberto fraude tacendi quod noverat circumventi, multaque precum ejus instantia tandem moti, ecclesiam jam dictam ipsi concessimus, ipsumque ea etsi juris alieni conscientiam habentem, hoc quidem ignorantes investivimus. Quo agnito, Walterus de Broward Herefordiensis ecclesiæ canonicus, præsentiam nostram adiens, ecclesiam jam dictam sui juris esse, ipsamque sibi a prædecessore nostro bonæ memoriæ Roberto episcopo canonice concessam fuisse asseruit, postulans sibi ad id probandum diem constitui, et Robertum super hoc in jus evocari. Statuto itaque die duobus Lidebiriæ convocatis capitulis, Walterus præsente Roberto, ecclesiam de Witeburne, ut jam dictum est, sibi de jure competere asseruit, et ipsam a Richewardo in manu domini Roberti episcopi refutatam, in se canonice ab eodem episcopo collatam fuisse, sufficienti idoneorum testium copia juramentis super hoc corporaliter exhibitis, plenissime comprobavit. Unde ecclesiam eandem Roberto abjudicatam, jam dicto Waltero ex sententia restituimus, et post ipsius decessum, ipsam alii cuidam clerico vestro Rogero concessimus, quam ab eo postmodum refutatam, latori præsentium Henrico, omni vacantem persona et possessore donavimus. Quorum quis in jure potior habendus sit, decernentis e facili qui jure celebrata, an qui donatione nititur, ex sententia retractata. Valere vos optamus in Domino, fratres in Christo carissimi.

EPISTOLA CCXVI.—AD G. DECANUM ET CAPIT. HEREFORDIÆ.

G. Dei gratia Londoniensis episcopus dilectis sibi in Domino G. Herefordiensi decano totique capitulo, salutem et sinceræ dilectionis affectum.

Usu celebre est, ut a quibus repulsa non metuitur, et de quorum caritate fides habetur certior, his cum indubitata obtinendi quæ cupimus fiducia preces uberius offeramus. Quum itaque præteritorum exhibitio in postulandis nos tutiores efficiat, cum universis singulos affectuose rogamus, quatinus certa negotia R. Colec' . . . ad fidem et canonici vestri divinæ pietatis et nostræ petitionis intuitu misericorditer agatis, ut dum in scholis moratur portionis quæ eum contingit non sentiat dispendium. Pium est enim his subvenire quos amor scientiæ facit exules. Nec certe trahendum est ad consequentiam si quid impiis causis fiat extra ordinem. Gratius ut nostis fieri solet accipienti postulatum dum offertur, quam cum ab invito judicii calculis emungit, et utinam necessitatem faciendi voluntas antecedat, et coercionem mera liberalitas præveniat. Scitis etenim quid nobis datum sit in mandatis, quod exsequi supersedimus, laboribus vestris et expensis parcere cupientes, sub spe certissima id expectantes, ut voto et necessitati jam dicti Ricardi, magis voluntate quam sententia satis fiat, quod adhuc futurum speramus preces precibus adjungentes, quatinus apud vos nostras sibi profuisse preces res ipsa declaret, et ipsum servitii nos gratiarum debitores habeatis.

EPISTOLA CCXVII.—AD EOSDEM.

G. decano et toti capitulo Herefordiensis ecclesiæ, salutem in Domino.

MAGNA quadam securitate benevolentiam vestram et gratiam semper vendicamus, ideoque cum nostra seu nostrorum necessitas efflagitat amicorum, confidenter ad vos ingredimur, cum omni spe impetrandi quicquid amico potest et debet amicorum caritas indulgere. R. siquidem nepos noster, vesterque canonicus, de proposito suo et consilio nostro, per Dei gratiam studiorum causa nuper transfretaturus est. Proinde dilectæ nobis et diligendæ semper in Domino universitati vestræ preces obnixe porrigimus, quatinus intuitu tam favorabilis propositi, nostræque si placet petitionis interventu, unam hanc nobis licentiam indulgeatis, sine diminutione beneficiorum præbendæ suæ, suamque interim absentiam cum sui si placet indemnitate excusatam habeatis, ut et ipsum vestris devotiorem obsequiis et nos vobis pro ipso amplioris gratiæ debitores efficiatis. Bene valeant singuli, bene valeant et universi.

EPISTOLA CCXVIII.—AD UHTREDUM LANDAVIENSEM EPISCOPUM.

Venerabili domino fratrique in Christo carissimo Uhtredo Dei gratia [Landaviensi] episcopo, frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, salutem in Domino.

VENIENS ad nos quædam parochiana nostra, Matildis nomine, lacrimabili nobis sæpe conquestione monstravit, quod quidam Jacobus nomine, Lebrandi

filius, vester natione, et nunc conversatione parochianus, qui eam solenni, ut asserit, matrimonio et cum sacerdotali benedictione in suam accepit et duxit uxorem, ipsam postmodum absque judicio et conscientia ecclesiæ, per totum jam septennium desertam, et contra fidem thori et legem Christi, tam nefarie quam irreverenter, altera superducta, virili prorsus destitutam solatio, dereliquerit. Super quo, ut vera vobis scribere, et certa secure significare possemus, per archidiaconum, per sacerdotem ipsius ministrum et auctorem matrimonii, per laicos etiam quamplures, graves et honestos viros, fide veri districte et diligenter inquisita, verum esse manifeste deprehendimus, quod nobis memorata Matildis de contractis cum Jacobo nuptiis, plus lacrimis quam verbis sæpenumero persuaserat. Unde quia prædictus J. in jurisdictione vestra, et in vestro, ut dicitur, territorio apud Grennig' commoratur, fraternitati vestræ preces affectuose porrigimus, supplicantes et obsecrantes in Domino, quatinus illum ob reverentiam Dei, canonica severitate corripiatis, et ut uxori debitum provideat, et præstet subsidium, ecclesiasticæ districtione justitiæ compellatis, ut sciat eundem esse tam vobis quam nobis zelum legis Christi, et sentiat utrimque adversus prævaricatores ejus non deesse ultores. Valete.

EPISTOLA CCXIX.—AD NICOLAUM LANDAVIENSEM EPISCOPUM.

Venerabili domino fratrique carissimo Nicholao Landaviensi episcopo, frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, salutem et debitum fraternæ caritatis obsequium.

Esse me sanum et incolumem noveris, tuumque

affectuose desiderare colloquium, ut percipiam ex amici præsentia quod affectat plurimum anima solatium. Quod quia variis rerum impeditur eventibus, quod corporalis alterutro nobis absentia subtrahit, id quæso caritas illa suppleat, quæ nescit absentiam, quæque ipsum quem diligit, sibi semper in spiritu novit exhibere præsenti. De cætero, Willelmi filii R. prece pulsatus, benevolentiæ vestræ preces offerre compellor, quatinus B. clericum ipsius ad diaconatus ordinem promotum jamdiu, ad sacerdotium promovere velis. Quod amore Dei meæque petitionis intuitu complendo, et ipsum orationis obnoxium, Deo meque tibi gratiæ, ut in omnibus, debitorem exhibebis. Valeas in Christo carissime.

EPISTOLA CCXX.—AD ROBERTUM LINCOLNIENSEM EPISCOPUM.

Venerabili domino fratrique carissimo R. Lincolniensi episcopo, frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, in senecta uberi pie Christo famulari.

Quæ sint opes loci qui dicitur Haliwelle, divulgante fama, notum forsitan habuistis. Angustus quidem locus est et exiguus, adeo ut trium agri jugerum spatio, totus plene limitetur. Locum hunc inhabitant viginti sorores velatæ et consecratæ Domino, divinis jugiter insistentes laudibus, et Domino regulariter obsequentes. Temporalem his victum et vestitum ministrat ecclesia de Dunt' ipsis a præsentium latore magistro Rogero pie collata, et misericorditer a gratia vestra confirmata. Hac deducta, locus quem prædictæ sorores inhabitant, ipsis quidem ad sepulcrum, ad victum vero nullo modo sufficiet. Mentem itaque vestram moveat precor illa ca-

lamitas, in quam jam dictæ sorores proculdubio casuræ sunt, si judicii severitate, quod absit, jam dictæ ecclesiæ fuerint destitutæ. Interponat itaque se pastoralis illa clementia, quæ usque in diem hanc collato beneficio Domini paruit et vestivit ancillas, ne totum ipsis quod sub cœlo possident abjudicando, ipsas desolatas reddat, et omni penitus auxilio et consilio destitutas. Canonice si placet eis induciæ concedantur, dilationes eis legitimæ non negentur, provideatur advocati suffragium, ut pectus in vobis sentiant quantum permiserit æquitas paupertati suæ compatiens, et religionis amicum. Si causæ id exegerit arcta necessitas, transigatur potius quam ovili Domini vellus ad cutem usque, judiciali sententia detrahatur. Latorem præsentium magistrum R. de Duntone fraternitati vestræ commendamus attentius, quem jam dictæ sorores in præsenti causa sub testimonio nostro procuratorem sibi constituunt, eo quod vehiculum quo subvehantur, ad vos inopia præpediente non inveniunt. Valere vos optamus in Domino, frater in Christo carissime.

EPISTOLA CCXXI.—AD EUNDEM.

Venerabili domino fratrique carissimo R. Lincolniensi Dei gratia episcopo, frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, salutem quam sibi.

Amicus et affinis noster R. Brito, talem se exhibet, et tam strenuum in quibus potest negotiis, ut in illis necessitatibus quæ suam transcendunt facultatem, suorum videatur amicorum auxilio non indignus. Qui largiente Domino, in cujus manu corda sunt regum, tantam in conspectu regis gratiam obtinuit, quod idem dominus noster rex baroniam Will-

elmi Gulafre, quæ in suam reciderat manum, cum filia et herede ejusdem Willelmi, primogenito filio suo dotalem concessit, filiam quoque suam honorifice maritare, nobilique marito et grandi maritagio, regia liberalitate nobilitare curavit. Qua in re et regis non inmerito laudatur munificentia, et patris nihilominus diligentia comprobatur. Quia qui bene meretur et qui bene remunerat, uterque laudandus est. Superest adhuc filius alter, quem literis erudire, quem Deo dedere, quem ecclesiastico ordini mancipare destinavit. Ad cujus promotionem quia paterna non possunt, nec debent obsequia suffragari, una post Deum spe, specialiter ad nos duos suspensus est, quod curam ejus habere, ipsique propter Deum providere debeamus. Ob hanc igitur causam mea ad vos legatione fungitur, ut gratiam quam non desperat ex se, mea tamen promptius apud vos obtineat intercessione. Pater itaque pro filio, ego pro nepote, ambo pro nostro vobis abnepote supplicamus, ut quæ paterna devotio divinis deputavit obsequiis, vestræ si placet ecclesiæ titulis ascribatis, et in hereditatem sanctam et in ecclesiasticam familiam præstatione præsentis seu futuri promissione beneficii, adsciscatis, ut sollicitudo patris, quæ tota resedit in filio, re ipsa vel spe saltem exhilarata respiret. Qua in re, si mea vobis improba videtur et onerosa petitio, scitote quia vobis fratrique vestro, domino Willelmo de Caineto id potius imputare debetis. Ego namque Britanniam nesciebam, Britones non noveram, R. Britonis neque notitia, neque nomen ad me pervenerat, quin vos duo illum mihi commendastis ad gratiam, multaque diligentia in amicitiam et affinitatem gentis nostræ induxistis, eaque mihi necessitudine confœderastis, ut non jam improbitas æstimari debeat, sed officii magis necessitas pro ipso vestræ sup-

plicare dilectioni. Præter hæc autem et super hæc multa mihi suggerit audacia orandi et exorandi fiduciam, dominus R. de Almari, qui in hoc ipso ut dicitur negotio, suas ad vos partes audacter interponit, et more curialium imperiose cuncta disponit. Non enim in ea possum apud vos causa desperare, quam hinc majestas curiæ inde mea et aliorum humilitas amicorum apud vestram nititur benevolentiam in tam honesto desiderio perorare. Valete.

EPISTOLA CCXXII.—AD EUNDEM.

Venerabili domino fratrique carissimo R. Linc.' Dei gratia episcopo, frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, salutem.

Vobis loquimur sicut et nobis, nec volunt alii secreta committi. Super causa quam nobis intimare curastis, ad præsens illud in primis occurrit, quod certam promulgastis super re incerta sententiam. Et cum de facto non constaret, pronuntiare tamen sic curastis, ac si de facto constiterit. Nam quum actioni nostræ adversarium pariat ipsa possessio, non ante sententiam solum, sed in ipso litis ingressu oportebat constare quis possideret, a quo petitor ipse quod sui dicebat juris esse, repeteret. Nunc vero Ricardo de Ambli in possessione posito, et per negotii gestorem rem sui juris esse protestante, non inter petitorem et ipsum in possessione positum, sed magis alios extra possessionem constitutos, non quidem cognitum, sed judicatum est. Vobis enim notionem ferre non valuit, monachorum de se vel archidiaconi vestri, vel decani, super altero nulla exhibita probatione confessio. Unde palam est, Ricardo de Ambli sententia sic lata quid officiat, cum

aliis res inter alios judicata non noceat. Advertat itaque prudentia vestra, quid domino papæ scripseritis, cui ut literarum ipsius tenor exprimit, causam inter Rogerum et Ricardum ventilatam et judicio terminatam esse scripsistis. Quod si sic actum est, sicut factum ipsum, sic improbamus et scriptum. Si vero non, sed ut frequenter humanus caligat oculus, negotium secus quam gestum aut scriptum est, dominus papa concepit, videtur nobis illorum admittenda exceptio, qui precis oblatæ et suggestæ rei arguunt falsitatem. Hæc enim non quæcumque falsitas est, sed quæ totam perimit causæ substantiam. Quæ ipsi possessionem adimit, qui nunquam citatus est. Adversus quem nec actitatum in jure, nec unquam pronuntiatum est. Inter quem et Rogerum latam sententiam qui confirmat, cum hæc nulla sit, nullam confirmare videtur. Mandatum vero domini papæ si differtis, non omittitis, nec frustratoria dilatio illa habenda est, quæ veritate simul et ratione subnixa est. Erit itaque si placet, domino papæ rescribendum, et ipsius mandatum, qua causa quantaque ratione distuleritis, aperiendum. Quod cum ex suggestis pendeat, ipsis derogata fide differendum esse nullus ignorat. Pauperi vero extraordinarie et in alterius injuriam subvenire, non æquum ducimus, cum super hoc divina lex habeat: 'Non misereberis pauperis in judicio,' et judicem calamitosis illacrimari non debere, Justinianus ipse decernat. Valete, et saniorem præferre sententiam non omittite.

EPISTOLA CCXXIII.—AD R. LINCOLNIENSEM ARCHIDIACONUM.

G. Dei gratia Londoniensis episcopus R. Lincolniensi archidiacono, salutem.

Diem tibi ad causam quæ inter te et R. sacerdotem vertitur, apostolica auctoritate constituimus, ad quem ob purgandam domino papæ sanctæque Romanæ ecclesiæ a te ut dicitur illatam injuriam, nec venisti, nec responsalem mittere procurasti. Diem igitur alterum et hunc peremptorium constituimus, mandantes et apostolica auctoritate tibi injungentes, ut nisi jam dictum R. sacerdotem a sententia interdicti prorsus absolutum susceperis, et ei obvolutiones ecclesiæ suæ dum appellationem suam ad dominum papam subtractas, prosequeretur, plene reddi feceris, tuam nobis præsentiam xi kalendas Septembris apud Windeleshores exhibeas, ut mandato domini papæ, supermemorata causa prout jus dictabit obedias. Quia vero excipienti incumbit id probare quod excipit, si pronunciationem illam quam contra statuta canonum adversum me in domini papæ et sanctæ Romanæ ecclesiæ injuriam dominus Cantuariensis instituit, me tenere et ligare et ab apostolici executione mandati repellere et præpedire intendis, cum exceptionem hanc in jure probaveris, nostrum tunc recte judicium declinabis. Vale.

EPISTOLA CCXXIV.—AD PAROCHIANOS LONDONIENSIS ECCLESIÆ.

G. Dei gratia Londoniensis ecclesiæ minister, dilectis sibi in Domino universis ejusdem ecclesiæ parochianis et filiis, salutem, gratiam, et benedictionem.

Est apud nos in castello de Storteford locus reverendæ venustatis, locus olim sanctuario Dei et divinis deputatus obsequiis, quem etiam nunc post ruinas, ob ea quæ ibi crebro apparuisse dicuntur sanctitatis indicia, fidelis populis cum multa veneratur et reveretur devotione. Nos igitur ob amorem Dei et sacri loci reverentiam, in statum pristinum rem reformare, et basilicam ibidem Deo reædificare disponentes, propositum pii laboris caritati vestræ denuntiamus, optantes ut et vos pii nobiscum operis adjutores, debitique fructus et dignæ mercedis simul participes efficiamus. Hinc est quod vestram oramus et exhortamur in Domino dilectionem, quatimus pietatis intuitu sancto operi huic opem et operam impendatis, et ut ad complementum incæpta perveniant, ad reparandam domum Domini qui omnia contulit, aliqua de bonis vestris conferatis, scituris his qui nostris in hoc monitis adquiescunt, quod orationum et beneficiorum sanctæ Londoniensis ecclesiæ, eos specialiter constituimus esse participes. Pœnitentibus autem et peccata confessis, qui in opus hoc ad honorem Dei aliquid caritative impertierint, de injuncta sibi satisfactione misericorditer viginti dies relaxamus.

EPISTOLA CCXXV.—AD EOSDEM.

Gilbertus Dei gratia Londoniensis episcopus, dilectis sibi in Domino universis sanctæ Londoniensis ecclesiæ parochianis et filiis, salutem, gratiam, et benedictionem.

PARTICEPS mercedis efficitur, quicumque se bonorum operum adjutorem exhibet, nec irremuneratum relinquitur, quod in pietatis usus fuerit intuitu pauperum erogatum, dicente Domino, Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Inde est quod universitatem vestram monemus attentius, et rogamus, et in peccatorum vestrorum remissionem injungimus, quatinus ad construendum xenodochium, quod in honore Dei et beati Thomæ martyris Londoniæ apud Suthwercam, ad pauperum et infirmorum susceptionem pariter et sustentationem de novo est inchoatum, amore Dei et pietatis intuitu, manum auxilii misericorditer porrigatis, et ad pauperum refectionem pariter et sustentationem de concessis vobis a Domino facultatibus impertientes, Deum ob collatam sibi in membris suis gratiam, remuneratorem et vitæ vobis æternæ largitorem habeatis, et orationum et beneficiorum quæ in jam dicto fient xenodochio participes vos constituatis. Omnibus vero qui ad prædictum pietatis opus manum auxilii porrexerint, et ejusdem loci pauperibus vel in modico subvenerint, de Domini confisi misericordia viginti de injuncta sibi pœnitentia dies relaxamus, et orationum et beneficiorum quæ in nostra fient ecclesia, eos participes esse concedimus.

EPISTOLA CCXXVI.—AD EOSDEM.

Gilbertus Dei gratia Londoniensis episcopus, dilectis sibi in Domino archidiaconis, decanis, et omnibus qui in episcopatu Londoniæ consistunt, ecclesiarum prælatis, salutem, gratiam, et benedictionem.

Officii nostri nos admonet, et hortatur auctoritas, ut beneficia quæ in nostra diocesi, fidelium devotio pauperibus Christi in caritate contulit, aut collatura est, in posterum ipsis confirmare et perpetua stabilitate communire curemus. Proinde ecclesiam de Standuna cum pertinentiis suis, et ecclesiam de Chingesberia cum suis itidem pertinentiis, et ecclesiam de Chauria cum omnibus ad ipsam pertinentibus, quas earundem fundatores et advocati ecclesiarum, sicut ex authenticis eorum scriptis agnovimus, Deo et sancto Johanni, et fratribus hospitalis Jerusalem, pro sua et suorum salute, in perpetuam destinarunt eleemosynam, concessa nobis a Domino episcopali auctoritate, memoratis fratribus hospitalis concedimus, et sub hujus scripti testimonio in perpetuum confirmamus. His testibus, Hugone decano sancti Pauli, Ricardo archidiacono Oxenefordiæ, Ricardo archidiacono Colecestriæ, magistro Nicolao, magistro Waltero, Willelmo de Norhala, canonicis sancti Pauli, Willelmo de Piro, Henrico Pictore, Roberto Huscharle, Roberto de Fuleham, Alfredo Bechet, Willelmo de Ver, et cæteris. Valete.

EPISTOLA CCXXVII.—AD EOSDEM.

Gilbertus Dei gratia [Londoniensis] episcopus, dilectis sibi in Domino, universis ejusdem ecclesiæ parochianis et filiis, salutem, gratiam, et benedictionem.

Qui Domino devotius obsequuntur digne ab ipsius fidelibus in petitionibus suis justis exaudiuntur. Inde est quod universitati vestræ præsenti scripto notificamus, nos dilectis fratribus monachis scilicet Clunniaci et nominatim priori de Rumuli et ipsius loci conventui omnes ecclesias et ecclesiastica beneficia concessisse, quæ sibi a comite Eustachio donata et concessa sunt, et ipsius charta quam inspeximus confirmata, et ab ipsis multis jam ante annorum curriculis quiete et inconcusse possessa. In his vero hæc ex propriis duximus exprimenda vocabulis, ecclesiam de Stanford, et ecclesiam de Angra, ecclesiam de Lahaphara, et Lagaphara parva, ecclesiam de Cogeshala, ecclesiam de Orteia, ecclesiam de Langahou, et quicquid ad eas pertinet in capellis, in terris, et decimis, videlicet de porcis, de agnis, de lana, de caseis, de vitulis, de pullis equorum, de pasnagio, de fœno, et lino. Has jam dictas ecclesias cum omnibus ad ipsas pertinentibus, jam dictis fratribus concedimus, et episcopali auctoritate confirmamus, et hanc donationem nostram sigilli nostri attestatione corroboramus. Testibus Ricardo archidiacono . . . . .

EPISTOLA CCXXVIII.—AD EOSDEM.

Gilbertus Dei gratia Londoniensis episcopus, dilectis sibi in Domino, universis sanctæ Londoniensis ecclesiæ parochianis et filiis, salutem, gratiam, et benedictionem.

COGIT nos caritatis affectio pro indigentia fratrum de Priten', universitati vestræ supplicare. Qui nimirum inchoatam ecclesiæ suæ fabricam, suis non sufficiunt impendiis consummare, nisi devotio fidelium votis eorum misericorditer subveniat. Proinde latores præsentium nuntios et procuratores paupertatis suæ, sub nostrarum testimonio literarum vobis commendamus ad gratiam, orantes et exhortantes in Domino, et in remissionem vobis injungentes delictorum, quatinus eos pro communi fratrum necessitate pie laborantes, propter Deum benigne suscipiatis et de collatis vobis a Domino facultatibus, ad extruendam prædictæ fabricam ecclesiæ, eleemosynas et beneficia vestra misericorditer impendatis, ut domum Domini in terris ædificando, permansura vobis ædificia præparetis in cælo. Clericis vero, presbyteris, et personis ecclesiarum, per nostram constitutis parochiam specialiter supplicamus, ut illis suscipiendis, exhibendis, et honorandis sollicitius intendant, et ad commissas sibi plebes devota eos exoratione commendent. Scituris omnibus, qui eos hospitio seu beneficio quolibet honoraverint, quod eos orationum et beneficiorum sanctæ Londoniensis ecclesiæ constituimus fore participes. Pœnitentibus etiam et peccata confessis, sub nostro scilicet constitutis sacerdotio, quia majori indigent remedio, majorem adjicimus misericordiam, et si in septem annorum vel supra

pœnitentia fuerint, viginti, si minus, decem, de injuncta sibi satisfactione dies relaxamus.

EPISTOLA CCXXIX.—AD EOSDEM.

G. Dei gratia Londoniensis episcopus, dilectis sibi in Domino universis ejusdem ecclesiæ parochianis et filiis, salutem, gratiam, et benedictionem.

Quo magis, dilectissimi, inter caritatis opera lucet eleemosynarum largitio, eo propensius earum erogationi insistere, vos exhortamur in Domino. Si enim opera misericordiæ in hujus seculi peregrinatione seminatis, multiplicato fructu, vitam æternam metetis in cælo. Unde rogamus et monemus vos attentius, quatinus inopiæ fratrum de Cuwella qui pro defectis facultatibus ecclesiam suæ religioni congruam construere non possunt, compatiamini, et pia ducti compassione, eis optata subsidia æternorum intuitu præbeatis, ut vestris adjuti suffragiis oratorio sibi constructo ferventissime legi mandatorum Dei inhærere possint. Nos vero his qui de suis facultatibus eidem loco quicquam largiti fuerint, de Dei misericordia confisi, de eorum pœnitentia decem dies relaxamus, et bonorum omnium quæ in nostra fiunt ecclesia, adjuvante Domino, eos participes constituimus. Valete.

EPISTOLA CCXXX.—AD EOSDEM.

G. Dei gratia Londoniensis episcopus, dilectis sibi in Domino archidiaconis, episcopis, clericis, per episcopatum Londoniensem constitutis, salutem, gratiam et benedictionem.

Quæ in usus pauperum misericorditer impendun-

tur, donantibus non pereunt, immo ad æternæ retributionis gloriam conservantur, et temporalium pia largitio vitam æternam operatur. Unde nos de salutis vestræ profectu solliciti, propensius caritatem vestram exhortamur in Domino, quatinus piis operationibus providere indulgeatis, ut de bonis vobis, permittente Domino concessis, dum tempus habetis, dum licet, æternitatis fructum mereamini. Nos itaque ancillarum Christi, Deo et beatissimæ Mariæ de Northamtonia jugiter servientium, egestati compatientes, rogamus, monemus, et vos exhortamur in Domino, ut cum ad vos venerint suam proponentes miseriam, eas benignius suscipiatis, et de facultatum vestrarum copia, earum relevetis inopiam, ut bonorum quæ tam in nostra quam sua fiunt, ecclesia, auctore Domino sitis participes. Valete.

EPISTOLA CCXXXI.—AD EOSDEM.

G. Dei gratia Londoniensis episcopus, dilectis sibi in Domino, archidiaconis, decanis, et omnibus, qui in episcopatu Londoniensi consistunt, ecclesiarum prælatis, salutem, gratiam, et benedictionem.

Noverit dilectio vestra, quod R. clericus de Ardel', ecclesiam de Ardel' in manus nostras tam spontanee quam absolute resignavit, seque quod nihil in ea juris ulterius esset repetiturus, interposita juramenti religione, obligavit. Quam nos petitione quidem et præsentatione advocati, dilecto nostro G. de Sur', cum omni integritate sua perpetuo habendam et canonice possidendam concessimus, ipsumque in ea personam debita solennitate constituimus. Quod quia in dubium nolumus, aut in irritum de cætero posse revocari, præsenti scripto universitati vestræ id

notificare, et episcopali auctoritate confirmare curavimus. His testibus . . . .

EPISTOLA CCXXXII.—AD EOSDEM.

G. Dei gratia Londoniensis episcopus, omnibus sanctæ matris ecclesiæ ministris, necnon et universis Christianæ professionis in sua diœcesi commorantibus, ad quos literæ istæ pervenerint, compassionis abundare visceribus.

Capiat in nobis, fratres carissimi, evangelicæ doctrinæ frequens et quotidiana admonitio, qua instruimur et informamur, opis indigentibus manum misericordiæ alacriter porrigere, et oppressorum necessitatibus cæli remedio occurrendo subvenire. Scriptum namque est, 'Alter alterius onera portate, et sic adimplebimus legem Christi.' Et iterum: 'Hilarem datorem diligit Deus.' Et alibi: 'Date et dabitur vobis.' Et iterum: 'Caritas operit multitudinem peccatorum.' Et alibi: 'Caritas nunquam excidit.' Nos igitur ecclesiæ sanctæ virginis N. et fratribus in Christi servitio ibidem commorantibus alacriter succurrentes, unusquisque juxta facultatis suæ mensuram imminentis paupertatis aggravationem misericorditer supportemus, et ad reædificationem ecclesiæ, ignis incendio vastatæ, aliquid de beneficiis nobis a Deo collatis, cum cordis hilaritate largiamur. Omnibus autem qui ad præfatum opus misericordiæ, ea devotionis intentione qua oportet manum auxiliatricem porrexerint, de Domini gratia et meritis tantæ virginis confisi, duodecim dies de pœnitentia sua relaxamus, et bonorum omnium quæ in nostra fiunt ecclesia, adjuvante Domino, eos participes constituimus.

EPISTOLA CCXXXIII.—AD EOSDEM.

G. Dei gratia Londoniensis episcopus, dilectis sibi in Domino, archidiaconis, decanis, et omnibus ecclesiarum personis per episcopatum Londoniensem constitutis, salutem, gratiam, et benedictionem.

Quæ religiosis locis divinæ contemplationis intuitu collata sunt, episcopali justum est auctoritate firmari, ne valeant in posterum rerum facili mobilitate convelli. Inde est quod authenticum instrumentum illustris viri Walteri filii Roberti sequentes, quo ecclesiæ sancti Neoti et monachis ibi Deo servientibus, jus divini et advocationis quod habuerat in ecclesia de Wimbis et in ecclesia sancti Andreæ infra muros Londoniæ confirmat; nos quoque id ipsum eisdem concedimus, et ut sibi de cætero firmum et inconvulsum permaneat, episcopali eis auctoritate, et sigilli nostri attestatione corroboramus. Valete.

EPISTOLA CCXXXIV.—AD EOSDEM.

G. Dei gratia Londoniensis episcopus, dilectis sibi in Domino, universis ejusdem ecclesiæ parochianis et filiis, salutem, gratiam, et benedictionem.

Vestram spero carissimi non latere prudentiam, quam sit utilis multorumque necessaria commodis hospitalis illa domus quæ prope ecclesiam beati Bartholomæi Londoniæ constructa est, in qua misericordiæ deservitur operibus, et pauperum Christi necessitas assidue multo studio, multaque diligentia sublevatur. Quæ cum actis retro temporibus studiis hujusmodi vigilanter intenderit, ad præsens tamen

Domino gratiam ministrante, solito clarius enitescit, et studio bonorum fratrum, Adæ videlicet, G. et G. qui se nuper ejusdem domus pro Christo mancipaverunt et subdiderunt obsequiis, uberius solito pietatis opera omnibus ad eam divertentibus exhibendo, odoris boni fragrantia jamjam plenius ex se circumquaque diffundit. Hi nimirum cum jam sibi gloria plurimum arrideret, et rerum temporalium affluentia satis responderet ad votum, totum quod sibi vel jure patrimonii a parentibus obvenerat, vel quod laboribus anxiis terra marique perquisierant pro Christo relinquentes, id ipsum in usus Christi pauperum contulerunt, et ut holocaustum Domino acceptabile plenius exhiberent, pro sua seipsos eorundem obsequiis humillime devoverunt. Qui cibum esurientibus, potum sitientibus, nudis operimenta, fatigatis tecti lectique requiem, uberem ægrotis misericordiam sollicite subministrantes, laboris et obsequii sui mercedem sperant et exspectant a Domino, ipsam utique quam repromisit ipse diligentibus se. Quorum conversationem et opera, quia Domino placere non ambigimus, universitati vestræ preces affectuose porrigimus, ut domum illam in qua Domino jugiter obsequuntur, affectuosius diligatis, et eleemosynas vestras per manus illorum in commune bonum pauperum Christi fideliter erogandas sibi, vel his quos destinaverint, ad vos fidentissime committatis. Omnibus vero qui de suis facultatibus eidem domui ad opera misericordiæ sustendanda quicquam, inspirante Domino, largiti fuerint, de Domini misericordia confisi, de injuncta sibi pœnitęntia, xx dies relaxamus, et orationum et bonorum quæ tam in nostra quam sua fiunt ecclesia, participes in hoc, fiduciam subministrante Domino, constituimus. Valete.

EPISTOLA CCXXXV.—AD EOSDEM.

G. Dei gratia Londoniensis episcopus, dilectis sibi in Domino archidiaconis, decanis, presbyteris, et omnibus ejusdem ecclesiæ parochianis et filiis, salutem et omnis gratiæ plenitudinem.

Quum loca sanctorum omnium in quibus eorundem reliquiæ sancta fidelium devotione repositæ, beatam præstolantur octavam, venerari, sublimare, et piis bonorum largitionibus reverenter ampliare oporteat, nulli dubium relinquitur, illum præcipue locum, qui in vallis Josaphat medio inter montem Sion et montem Oliveti sepulturæ beatæ matris Domini donatus est, et ad humanitatis ejus obsequium ab æterno provisus, summæ devotionis ejus obsequiis debere celebriter excoli, et ob ejus memoriam quæ manibus angelorum inde in cælum corporaliter etiam ut credimus evecta est, modis omnibus honorari. Agatis itaque dilectissimi; monitis salutaribus acquiescite, et nuntios beatæ matris Domini velut ab ejus latere directos, jocunda mente suscipite, et de eorum gaudentes adventu, de his quæ vobis a Domino collata sunt, ut hilares decet datores in eorum manus confidenter reponite, quod per eos beatæ matri Domini digne mittatis, quo ejus sepulturam exornetis, et locum quem prævidit sibi filius, ejus Dominus Jesus ut ad se inde ascenderet collatis beneficiis infidelium repellendo rabiem defendatis. His vero qui nostris acquiescentes monitis, in causam hanc aliquid de suo contulerint, de beatæ matris Domini confisi patrocinio, si in pœnitentia septem vel amplius annorum sunt, xx dies relaxamus, si pauciori tenentur numero, dies decem remittimus. Valete in Christo.

EPISTOLA CCXXXVI.—AD EOSDEM.

G. Dei gratia Londoniensis episcopus, dilectis sibi in Domino, universis ejusdem ecclesiæ parochianis et filiis, salutem, gratiam, et benedictionem.

Latores hi præsentium, nuntii sunt infirmorum de Berceram', qui per ipsos suam vobis ostendentes inopiam, devote supplicant, ut ob Dei reverentiam sibi subveniatis, et de his quæ vobis divina contulit misericordia, ad eorum sublevandam inediam beneficium aliquod prout vobis Dominus inspiraverit, impertiatis. Quorum precibus nos quoque preces adjicimus, rogantes et exhortantes in Domino, ut corda vestra Christi pauperibus aperiatis, et dum potestis et vobis vita superstes est, Dominum in membris suis honorando, illud ad memoriam revocetis, quod suis in fine dicturus est: 'Quod uni ex minimis meis qui in me credunt, fecisti, mihi fecistis,' et hoc præ oculis habendo et opere complendo, quod hic pauperibus Christi ob ejus reverentiam erogaveritis, in futura vita in centuplum recipiatis. Qui vero nostris acquiescendo monitis, eis in aliquo ad vitæ sustentationem pro Christo subvenerint, de ejus confisi misericordia, de injuncta sibi pœnitentia decem dies relaxamus.

EPISTOLA CCXXXVII.—AD EOSDEM.

G. Dei gratia Londoniensis episcopus, dilectis sibi in Domino, archidiaconis, decanis, et omnibus in Londoniensi diœcesi constitutis ecclesiarum prælatis, salutem, gratiam, et benedictionem.

In luce lucerna opus non est, et cum quid sui per

se natura clarescit, id testibus aut testimoniis eviscere, citra necessitatem est. Quanta siquidem caritatis studia, quanta suffragia pietatis, quanta denique totius humanitatis obsequia peregrinis pauperibus Christi et omnibus necessitate patientibus impendat sanctum xenodochium Ierosolymitanum, sancta scilicet domus Hospitalis, ipsis jam olim rerum indiciis orbi innotuit, ut non jam nostro super hoc testimonio, sed pervulgatæ magis veritati fides debeatur. Qui nimirum locus venerabilis ob meritorum insignia nonnullis meruit a regno simul et sacerdotio privilegiis insigniri. Nos igitur patrum et prælatorum nostrorum vestigia debita veneratione subsequentes, latores præsentium nuntios et procuratores illius religiosæ domus, cum testimonio literarum nostrarum destinamus ad vos, et quanta possumus devotione commendamus ad gratiam, orantes et exhortantes in Domino, et in remissionem vobis injungentes delictorum, quatinus cum ad vos colligendis fidelium eleemosynis eos declinare contigerit, ipsos pii ministros operis, pietatis intuitu benigne recipiatis, ope et opera misericorditer promoveatis, et juxta commonitionem domini papæ, et indulta sibi privilegia, debitam in omnibus reverentiam exhibeatis. Subjectos quoque vestros eorum fraternitatem suscipere, susceptamque ad finem usque fideliter observare, sedulo commonere satagatis, scientes quoniam non possunt fructus non esse participes, qui bonorum se operum exhibent adjutores. Omnes autem qui ob contemplationem Dei et pauperum Christi, fraternitati huic se addixerint, eamque annua ut moris est, observatione compleverint, orationum et omnium beneficiorum commissæ nobis a Deo ecclesiæ participes statuimus. Parochianis vero nostris, quibus præcipue debitores existimus, pœnitenti-

bus videlicet et peccata confessis, qui hanc societatem debita devotione servaverint, si in septem aut eo amplius annorum pœnitentia fuerint constituti, quadraginta; si minus, viginti de injuncta sibi satisfactione dies misericorditer relaxamus.

EPISTOLA CCXXXVIII.—AD PAROCHIANOS S. PAULI.

G. Dei gratia Londoniensis episcopus, dilectis sibi in Domino, universis ecclesiæ beati Pauli apostoli parochianis et filiis, clericis et laicis, salutem, gratiam, et benedictionem.

Scribentes caritati vestræ, dilectissimi, vobis ad memoriam beatum ilico Paulum apostolum hac mente reducimus, ut ob Domini nostri Jesu Christi et ejus apostoli reverentiam et gratiam, ad ipsius ecclesiam respiciatis, et ejus necessitati, quæ satis omnibus innotuit, prout vobis Dominus inspiraverit, benigna devotione subveniatis. Quæ a multo jam tempore fundata, et vestris eleemosynis magna jam sui parte constructa, tot sumptus exigit et haurit expensas, quod quia per nos sumministrare non possumus, nisi ferat opem vestra benignitas, de cætero providere recusando desperabimus. Quia vero quod inutiliter conatur unitas, hoc sæpius efficaciter adimplet universitas, si vos adjutores habuerimus, spem bonam concipimus, ut in diebus vestris diu protractum opus, Domino per vos manum misericorditer apponente, completum videatis. Agatis itaque, et patrono vestro et advocato optimo, beato videlicet Paulo, devotum præstetis obsequium, ut ei domum construendo in terris, beatam ejus interventu mansionem obtineatis in cælis. Id quæso præ oculis

habeatis, quod patronus vester et apostolus Paulus, plus omnibus apostolis laboravit, qui ut mundum infidelitatis purgaret errore, semel ob Christum lapidatus est, quinquies flagellatus, ter virgis cæsus, et post innumera pericula quæ terra marique sustinuit, Romæ tandem pro Christo gloriosam sustinens passionem, gladio consummatus est. Hoc vobis patrono gaudendum est, sub tanto gratulandum advocato. Qui licet ecclesias orbe toto plantaverit, fide mundum illuminaverit, sedes sibi tamen episcopalis nusquam ut audivimus in terris posita est, præterquam hic inter vos, ubi in ipsius venerationem et sempiternam memoriam fundata est ecclesia, et episcopali dignitate Domino vobis hoc misericorditer et specialiter prævidente, sublimata. Habetis itaque beatum Paulum apostolum episcopum animarum vestrarum, qui de manu Domini id specialiter suscepit officii, ut in carne viventes, vos oratione sua sancta muniat et defendat, et cum exuti carne fueritis, vos perducat ad thronum patris. Utar ad vos ipsius verbis. Ait enim: 'Nolite errare. Deus non irridetur. Quæ enim seminaverit homo, hæc et metet.' Audite magistrum vestrum, audite sanum, et suscipite consilium. Seminare nunc potestis, quod in æterna vita suscipiatis. Nunc hyems est, tempus sementis jaciendæ nunc est, hora vobis oculos extrema si clauserit, non jam seminandi tempus erit. Quum januam post se clauserit sponsus, fatuarum jam virginum clamor inanis erit. Audiamus igitur episcopum nostrum sic exhortantem. Ergo dum tempus habemus operemur bonum ad omnes. Misericordiæ tempus quod nunc est, injustitiæ tempus impingit. Qui misericordiam in præsenti non exhibet, a Domino justitiam tunc expectet. Ad vos itaque recurrentes, carissimi, vestrum attendatis initium,

consideretis cursum, prospiciatis et exitum. Materni vos uteri primo conclusit angustia, postmodum nudos et in hunc mundum nihil præter peccatum inferentes, excepit hæc vita arcta sepulcri, deinceps coarctabit mansio, ad ultimum suscipiet proculdubio aut inferni, quod absit, latitudo, aut cæli altitudo. Indicibilis est homini in hac vita, tam inferni deorsum miseria, quam quæ sursum est in cælis beata gloria. Supra linguam est, quod electis et reprobis utrimque paratum est. Agat ergo discretio vestra, carissimi, ut juxta quod monet episcopus vester et apostolus Paulus, viam declinetis inferni, et juste et sancte vivendo pertingatis ad gaudia cæli. Monet vos per nos episcopus vester, ut corporum vestrorum vasa munda et honesta custodiatis, ne sanctum a vobis spiritum qui hæc sibi in templum vendicat, vivendo turpiter abigatis. Misericordiæ partibus insistatis, ne his, quod absit, omissis, a Domino judicium sine misericordia in verbo nimis aspero die illa sentiatis. Ad ecclesiam beati Pauli patris et episcopi vestri, pietatis oculos habeatis, et ei et annua et ultima in fine vestro beneficia singuli conferentes ipsum vobis arctissime beneficiis præstitis obligetis, ut protectioni vestræ et saluti invigilet, et pauca quæ nunc datis in tempore, a summo largitore Domino Jesu, vobis in centuplum restitui impetret in æternitate. Omnibus vero qui ecclesiæ beati Pauli apostoli ædificandæ et conservandæ, de suo quicquam annuatim et in fine suo contulerint, si septem vel amplius annorum pœnitentia onerati sunt, nos de misericordia Salvatoris Jesu Christi, et ipsius beati apostoli confidentes, annis singulis xl sibi dies relaxamus et intra parietes ecclesiæ divinis interesse concedimus, excepto quod una quadragesima in singulis septem annis foris sint, et sic jejunia compleant. Quia vero

in missarum celebratione sancta nobis summa salvatio est, totius synodi nostræ consensu et firma et certa promissione statuimus, ut pro omnibus qui fraternitatem hanc susceperint et servaverint, ab uno quoque sacerdote totius episcopatus beati Pauli, triginta missæ cantentur, pro his qui adhuc in carne sunt, quindecim, et pro his quindecim qui decesserunt. In ipsa etiam ecclesia beati Pauli, singulis septimanis missas duas, unam pro vivis, alteram pro fratribus jam defunctis celebrari, totius capituli nostri consensu statuimus. Adjicientes etiam, ut si quis fratrum ecclesiæ beati Pauli, ut exigentibus peccatis sæpe contingit, morte præventus in eum casum inciderit, pro quo defunctis in locis sacris sepultura negari solet, nihilominus tamen, tanquam frater et adjutor ecclesiæ beati Pauli suscipiatur, in loco sacro sepeliatur. Ne vero liberalitatem vestram et gratuitam hanc donationem vobis in necessitatem quandoque redigendam suspicetis, omnes a quicquam dandi necessitate et consuetudine præsenti scripto absolvimus, ne quid hujusmodi a vobis quasi debitum exigatur; sed gratuito præstitum a Domino vobis in illa die in centuplum retribuatur. Amen.

EPISTOLA CCXXXIX.—AD EOSDEM.

G. Dei gratia Londoniensis episcopus, dilectis sibi in Domino universis ecclesiæ beati Pauli parochianis et filiis, salutem, gratiam, et benedictionem.

Clamat ad vos, carissimi, sancta civitas illa Jerusalem, in qua vos a morte perpetua Dominus noster Jesus Christus sua morte liberavit. Clamat ad vos sepulcrum Domini, locus ille sanctissimus, a quo Dominus Jesus die tertia, morte superata resurgens,

nos in fide et spe resurrectionis et salutis æternæ confirmavit. Clamant ad vos sancta loca illa omnia quæ jamdudum Dominus præsentia sua corporali frequentans, ad nos ab infidelitatis errore revocandos, ea signis et virtutibus mirabiliter illustravit. Hæc fidelium Christi labore magnifica a paganorum jamdiu potestate liberata, et eruta, in eorundem manus et potestatem iterato recidere perhorrescunt. Plorant loca sancta principum suorum lamentabilem casum, quorum aliis gladio cæsis, aliis in servitutem deductis, terra illa sancta propugnatore jam carens, tanquam præda infidelibus et inimicis crucis Christi, nisi cito manum Dominus apposuerit exposita est. Onus istud sustinent fratres nostri carissimi et milites Templi, qui ob locorum sanctorum et in his manentium fidelium Christianorum defensionem, omnibus se periculis exponere, mortem etiam ipsam pro Christo et fratrum salute subire parati sunt. Quibus ad repellendam multitudinem illam infinitam quantis opus sit, discretio vestra non ignorat. Unde pietati vestræ tota supplicat orientalis ecclesia, ut qui sibi præsentia corporali subvenire non potestis, facta sibi rerum vestrarum largitione, per manum defensorum suorum, militum scilicet Templi subveniatis, et imminentia sibi pericula fraternæ caritatis ope submoveatis. Hortatur in hoc caritatem vestram dominus papa, hortamur et nos, in Christo carissimi, omnibus qui eorundem fraternitatem susceperint, et eis annuatim et in fine suo quod sibi Dominus inspiraverit, prece et ammonitione nostra contulerint, orationum ecclesiæ nostræ suffragia concedentes, et de injuncta sibi pœnitentia dum in eadem fraternitate permanserint, quadraginta dies annis singulis concessa nobis a Domino potestate relaxantes. Valere vos optamus, in Domino carissimi.

EPISTOLA CCXL.—AD ROBERTUM ARCHIDIACONUM ESSEXIÆ.

Gilbertus Dei gratia Londoniensis episcopus dilecto suo Roberto archidiacono Essexiæ, salutem et gratiam, et benedictionem.

ATTENDAS, quæso, carissime, in quam longinqua migraveris, quantum etiam laborem quantumque tædium solo literarum amore subieris, et des operam sollicite, ut laboris tanti condignos fructus ad nos quandoque valeas cooperante gratia reportare. Non effluant tibi dies dum potes, et ætas permittit idonea, disce quod postmodum doceas, et in sinum mentis collige, quod exigente necessitate suo queas tempore pluribus erogare. Nihil est quod idonee tuam possit industriam excusare, corpus tibi donante Domino sanum est et incolume, ætas habilis, facultas suppetens, locus abundans mercibus quas optasti, magistrorum copia, sociorum grata frequentia. Adsit amor studii et mentis applicatio voluntaria, de die poteris in diem proficere, et longe teipso effectus melior, tuis jocundissime laboribus arridere. Attende quid sit moram fecisse Bononiæ, et ea quibus jam dicta civitas insignis effecta est, turpiter ignorare? Hæc altera jam Carihat sepher, quod est *civitas literarum*, digne meruit appellari, quæ summi subtilitate ingenii hebetem tot temporibus mundum exacuit, legum thesauros aperuit, et abdita sapientiæ summi tandem vigore studii in lucem potentissime protraxit. Hinc te literarum, quod absit, inscium, sensus inopem reverti, carissime, deprecor erubescas, ne quod cunctis fere cessit ad gloriam, in opprobrium tibi cedat et ignominiam. Ricardum archidi-

aconum revoco, quem, si diutius moram fecerit, de medio subtrahi pertimesco, te ejus onera sustinere necesse est, quæ statim cum venerit, juvante Domino levigabimus. Valere te et omnimodis proficere desideramus, carissime.

EPISTOLA CCXLI.—AD P. NIVERNENSEM EPISCOPUM.

P. Dei gratia Nivernensi episcopo frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, si non expressum schedula, conceptum tamen corde piæ salutationis affectum.

Ex relatione dilecti fratris Ebroicensis episcopi acceperamus ego et dominus Saresberiensis episcopus, abbatem Pontiniacensem in Galliam remeasse. Cupientes itaque in nobis adimpleri negotium de absolutione nostra, vobis et prædicto abbati a domino papa commissum, cum festinatione ad vos labores arripueramus itineris, jamjamque Cenomannum propinquantes, festini nostri a domino papa reditu revocati sumus, afferentis ejus rescriptum continens vobis et domino Belvacensi episcopo sollicitudinem absolutionis nostræ esse injunctam. Quia igitur personæ vobis adjunctæ mutatio vestrum immutari poscebat consilium, incontinenti nuntios nostros ad prædictum episcopum direximus, domini papæ rescriptum ei deferentes, et diem et locum nobis designatum a vobis intimantes. Sed quoniam casus fortuiti qui provideri nequeunt, diligentissimis etiam sæpius adversantur, incerti ubi aut qualiter se habens prædictus inveniatur episcopus, benevolentiæ vestræ cui in multis tenemur obnoxii preces affectuose porrigimus, ut duorum vel trium dierum spatio ultra quam in proposito habuistis, Senonis

nuntios nostros expectetis, reportaturos vobis prædicti episcopi responsum, si mora tamen adventus eorum id fieri postulaverit. Omnem enim daturi sumus operam, ut moram hanc præveniamus, et statuto nobis die et loco, vobis, juvante Domino, occurramus.

EPISTOLA CCXLII.—AD WALTERUM NORWICENSEM.

Scitis, carissime, jacula quæ prævidentur obesse minus, et quod tempore longo melius sit occurrere, quam vulnerata causa de quærendo remedio jam nimis sero deliberare. Unde considerantes patrem nostrum Cantuariensem ad maledictionem promptissimum et potestatem quam in edificationem et non destructionem ecclesiæ suscepisse debuerat, in Dominum nostrum regem et regnum ejus, in nos et commissas nobis ecclesias, contra formam sacrorum canonum exercere paratum, et ad apostolicam jam diu audientiam appellavimus et ad datos nobis judices appellationem hanc prosequendo tempestatem hanc qua concuti metuebamus, administrante gratiam Domino, usque . . . .

EPISTOLA CCXLIII.—AD JOCELINUM EPISCOPUM SALESBERIENSEM.

Dominus Cantuariensis quum adversus rempublicam regni hujus mala hæc machinetur quanta potest, præcipue tamen nos duos, sicut dicitur, seorsum ponit ad sagittam, in quos primos effundat impetus et potestatem exerceat in malo quam non me beneficio memini vel sensisse. Ille namque, ut dicitur, emis-

sis de novo vocationibus nos duos in Gallias ex nomine vocavit, comminans et protestans publice se in nos excommunicationis latum ire sententiam, si non in Galliis suæ quam citius assistamus præsentiæ. In quo quia me prægravari sentio, adversus hoc ad sedem apostolicam publice jam appellavi, quod et per literas et per nuncium unum videlicet ex clericis meis proximo die Veneris juvante Deo profecturum, Domino Cantuariensi denuntiare disposui. Super quæ vestram quoque dilectionem certificare curavi, ut si ejusdem placet uti consiliis, aliquis clericorum vestrorum missus a latere vestro simul iter arripiat ut mutuis uti consiliis et societate mutua possint consolari. Si quid certius accepistis super hac re, significare nobis si placet, apud Londoniam, ubi moram facere disposui a sexta feria præsentis hebdomadæ usque ad quartam feriam septimanæ sequentis. Vale.

EPISTOLA CCXLIV.—AD EUNDEM.

[*G.*] *Dei gratia Londoniensis episcopus venerabili fratri J. Salesberiensi eadem gratia episcopo, salutem quæ nunc est, et quam speramus a Domino.*

QUONIAM in ecclesia regni hujus vitia pullulant, et in vinea Domini sarmenta succrescunt, consultioris falce judicii succidenda, visum est patri nostro Ricardo Cantuariensi Dei gratia episcopo, totius Angliæ primati, et sedis apostolicæ legato, secundum antiquam patrum consuetudinem, fratres et coepiscopos suos, et alios ecclesiarum prælatos ad concilium convocare, ut quæ corrigenda fuerint, communicati censura consilii, vel omnino damnentur, vel in melius, Do-

mino gratiam ministrante, reformentur. Quia vero ad sollicitudinem nostram pertinere dinoscitur fratres et coepiscopos nostros ad concilium convocare, ab ipso ut id faciamus in mandatis accepimus. Inde est, quod fraternitati vestræ ipsius auctoritate mandamus, et in vi obedientiæ injungimus, ut Dominica qua cantatur 'Cantate Domine canticum novum,' ob causam memoratam assessuri sibi Londoniæ sitis, et medio tempore cum omni cautela et diligentia excessus quibus diœcesis vestra laborat inquiratis, ut in medium deducti, correctioni subjaceant et censuræ. Ipsius etiam vobis auctoritate injungimus, ut diœcesis vestræ abbatibus, archidiaconis, prioribus, et decanis locorum conventualium verbum hoc notificetis, et eos ut designato loco et tempore in concilio domino legato præsentiam exhibeant, ipsius auctoritate citetis. Valete.

EPISTOLA CCXLV.—AD EUNDEM.

Venerabili domino fratrique carissimo J. Salesberiensi Dei gratia episcopo, frater Gilbertus Londoniensis [episcopus] salutem.

Lætatur evangelica mulier, quæ drachmam reperit quam amisit. Nobis quoque gaudendum est, quia quos in longinqua dreximus, et quasi perdidimus, lividorum latratuum Scillis tandem enavigatis sanos et incolumes, et prospera nunciantes, Domino cuncta pie disponente recepimus. Unde mihi videtur rem fore consilii, ut ad locum quem assignavit dominus rex, scilicet Argentomrem mora minime pertrahente concurramus, ut ibi domini regis aut præstolemur adventum, aut si nos ad se venire jusserit, expeditiorem habeamus hinc ad ulteriora

progressum. Hoc domino Cicestrensi communicabitis, qui si quid aliter senserit, hoc mihi si placet, recurrente cursore, ne panem comedat otiosus signare velitis. Valere vos opto in Domino, carissime.

EPISTOLA CCXLVI.—AD EUNDEM.

Venerabili domino fratrique carissimo J. Saresberiensi Dei gratia episcopo, frater G. Londoniensis ecclesiæ minister salutem et debitam domino dilectionem.

Suadet e facili verborum paucitas, quum ad exaudiendum prona est ipsius ad quem scribitur amica benignitas, quam quia de vestra gratia spem plene concipimus, dilectæ nobis in Domino benevolentiæ vestræ preces affectuose porrigimus, ut viginti solidorum beneficium quod nepoti meo in ecclesia de Chiltuna concessistis, integrum ipsi manere velitis, ne si rei modicæ quippiam detraxeritis, rem ipsam mutilatam quodammodo suo indignam donatore reddatis. Vestram vero volumus celsitudinem non latere, nepoti meo et ipsius clerico W. pacto rem firmante sic convenisse, ut W. sibi annuos viginti solvat et ipsius ecclesiæ onera omnia quæ vestra vel archidiaconi vestri imponet modestia, in se suscipiendo sustineat. Unde preces iterato porrigimus ut si juxta quod moris vellus ovi detraxeritis, agno .... adhuc anniculo, quousque lanis vestiatur uberius, gratia miserante parcatis. Valere vos optamus in Domino, frater in Christo carissime.

EPISTOLA CCXLVII.—AD EUNDEM.

Venerabili domino fratrique carissimo J. Salesberiensi Dei gratia episcopo, frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, munus quod penes se maximum reputat, seipsum.

EVANGELICUM, ut audio, paradigma complestis, et saginato vitulo, occisis altilibus, reverso filio gaudia debita celebrastis. Superest, ut cum stola prima calciamenta sibi provideatis et annulum, ne quid ex evangelio deesse sibi sentiat ad perfectum. De cætero quia Cenomannis orgia celebrare disponitis cum mandatum vobis regium insonuerit, me si placet a Sagio a Cerealibus evocetis. Valere vos optamus in Domino carissime.

EPISTOLA CCXLVIII.—AD ROGERIUM WIGORNIENSEM EPISCOPUM. PRO PRIORE MALVERNIÆ.

Dominus Londoniensis domino Wigorniensi, in gratiarum plenitudine virtutum Domino complacere.

DE naturali bonitatis vestræ præsumens privilegio quoties opus est, et id fieri res exigit, confidenter ad vestram decurro benevolentiam, et repulsæ nescius munus statim gratiæ ad votum mihi respondentis excipio. Quod quia sæpenumero ipsis jam rerum argumentis expertus sum, in consuetæ mihi gratiæ limina confidenter irrumpo, postulans ut fratrem W. cui ad doctrinam scientia, et ad honestatem mores exuberant, quemque ut audio, in gratiam jam admisistis, et electione fratrum Malverniæ priorem constituistis, amore Dei meæque petitionis intuitu, de

caro cariorem habeatis, ipsumque prout honori vestro congruit, et ejus expedit humilitati, protegendo et honorando, et ipsum et me, pluresque nobiscum amplioris ex hoc et gratiæ et servitii debitores habeatis. Diu valeat et in Domino perseveret incolumis vestra benignitas, dilectissime.

EPISTOLA CCXLIX.—AD EUNDEM.

Venerabili fratri et amico carissimo R. Wigorniensi Dei gratia episcopo, frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, salutem cum intimo dilectionis affectu.

Ad tuam, frater carissime, consultationem in caritate respondeo quod mihi caritas super hoc requisita respondet, deprehensos a te et in tua comprehensos parochia textores de quibusdam, ut asseris, fidei nostræ articulis male sentientes, quos non tantum nuda blasphemiæ protestatio verum etiam constans assertio et propositi pertinacia hæreticos esse demonstrat, sub arcta consulo cautaque custodia detineri, donec aliquo locorum ob ecclesiæ necessitatem aut negotium regni celeber fiat sacerdotum cæterorumque fidelium conventus, ubi invocata sancti spiritus gratia, de communi negotio communis exeratur sententia, quæ quid super hoc agi oporteat, et secure et sincere possit diffinire. Illis vero interim seorsum constitutis, ne mutuis se possint in malum obfirmare colloquiis, bonos viros et graves, viros probatæ fidei, divinæ legis et literarum peritos, eorum curæ convenit et custodiæ deputari, qui eos visitent in verbo prædicationis sanctæ, monitis emolliant, minis et metu pœnarum exterreant, flagris interdum et flagellis cum moderata severitate coerceant, et ad ecclesiæ unitatem omnimodis prout caritas suggeret

revocare procurent. Hæc namque et hujusmodi ecclesiasticæ correctionis medicamenta, quæ nobis exempla sanctorum proponunt, cum de salute agitur subjectorum in caritate nos convenit experiri, qui in populo patris nomen et pastoris officium obtinemus, ne vel perniciem aut periculum fraternæ salutis aliquid unquam præpropere statuamus. Sæpe enim quos verba non movent, verbera promovent, et quod metus pœnæ non efficit, ipsa pœnarum experientia nonnunquam extorquet, bona est necessitas quæ vel a malis prohibet, vel ad meliora compellit. Utrumque per Dei gratiam hac nobis via sperandum est, si nec pœnitendi illis tempus adimitur, nec ulla relinquitur facultas malignandi. Utinam votis tuis sanctiori succurrat consilio, quos altius imbuit, quos ampliori gratia spiritus infundit. Valete.

EPISTOLA CCL.—AD EUNDEM.

Venerabili domino fratrique carissimo R. Wigorniensi Dei gratia episcopo, frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, salutem et affectus intimi dilectionem.

Moris solet esse prudentum, etiam in non dubiis efflagitare consilium. Quod et vestra discretio prudenter observans, a nobis sciscitari voluit, quid super his textoribus sentiamus, qui vestram nuper ingressi diœcesim telis araneæ quas misere texuerant, ipsam operire moliti sunt, et involvere, et nisi sanctus per vos eis spiritus restitisset, nequiter super seminatis zizaniis infatuare. Qui corde conceptas hæreses in vulgus spargendo prædicant, et in jure conventi et commoniti, easdem attrita fronte defendere non formidant. Quorum sermo, ne canceris in modum in imis serpat, et errore simili quamplures involvat, ip-

eos arcta consulimus custodia cohiberi, et ne pietas desit officio, per honestiores et prudentiores clericos vestros visitari sæpius, et ut ad pœnitentiam et ecclesiæ unitatem revocent animos, et corda commutent, diligentius admoneri. Est sermo Dei vivus et efficax, qui per idoneum ministratorem cito vertit imperium, et suscitat ilico peccatorem. Quia vero corrumpunt mores bonos colloquia prava, seorsum constituatis singulos, ne si invicem sibi misceant verba, animentur in pertinacia, et respuant consilia sana. Quod si nec vexatio sancta nec pie exhibita commonitio dederit intellectum auditui, quæstionem hanc ultimam de pœna, an scilicet plectendi sint, quave pœna plectendi, quo etiam judicante vel eos ad pœnam tradente puniendi sint, communi fratrum nostrorum et coepiscoporum conventu consulimus reservari. Grandis enim hæc quæstio est, et a sanctis patribus et ecclesiæ doctoribus non mediocriter agitata, quibusdam ecclesiæ mansuetudinem et clementiam prædicantibus, juxta quod dictum est, 'Lex clementiæ in lingua ejus,' et illud Domini, 'Nec ego te condemnabo;' aliis, ne multi pereant, in talium pœnam sancti proculdubio zeli pietate ferventibus. Hi filium freneticum vinculis arctandum, sicque custodiendum commemorant. Alii quod in religionem divinam committitur, in omnium ferri injuriam protestantes, in crimen hoc publicum legem Juliam majestatis intentant. Alii exemplis judicantes hujusmodi, cremandos judicant. Alii severitatem hanc beati Augustini sententia temperant, qui Donatistas non interfici, sed flagellis et suppliciis exorat emendari. Unde quia scriptum est, quod 'ad pœnitendum properat cito, qui judicat,' quæstionem hanc communi fratrum nostrorum conventu reservari consulimus, ut sicut est in regno hoc, do-

nante Deo, ecclesia una, sic sit et in talibus eadem omnium sententia et actio non divisa. Sententiæ non præjudicamus saniori, qui vos semper cupimus potiora sectari. Valere vos optamus in Domino, frater in Christo carissimus.

EPISTOLA CCLI.—AD EUNDEM.

Venerabili fratri et amico Rogero Wigorniensi Dei gratia episcopo, frater Gilbertus Londoniensis ęcclesiæ minister, salutem et affectus intimi dilectionem.

Dilectus filius noster, lator præsentium Willelmus de Northal, quadam magna se asserit spe suspensum ad vos, quam de promissione vestræ liberalitatis et gratiæ dudum concepit. Verbum namque nec irritum debet nec vacuum reputare, quod vestra sibi constat sponsione firmatum. Proinde nos cum ipso et pro ipso vestræ supplicamus benevolentiæ, quatinus propositam promissamque beneficentiam, data vobis a Domino opportunitate, et sui contemplatione, et nostra si placet promptius petitione, ea benignitate compleatis in illo, ut et voto ejus et veritati vestræ satisfaciatis, scientes quia quod dicimus, veritati debemus, quod promittimus, fidei. Valete.

EPISTOLA CCLII.—AD EUNDEM.

Venerabili fratri et amico R. Wigorniensi Dei gratia episcopo, frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, salutem et dilectionem.

Gratum habemus, quod magister From' eam apud vos gratiam invenit, qua ex scripto vestro, sed ex sua certius relatione cognovimus. Desideratis enim sicut

eodem asseritur scripto, per nos instrui de beneficio quod prior et canonici de Stodlege in eum contulisse dicuntur, quid illi scilicet et quantum in nostra fuerit assignatum præsentia. Desideramus et nos suam in omnibus justitiam pro hominibus abundare instrumentis, ne qua possit unquam falsitate subverti. Verum nos tantus circumstrepit negotiorum tumultus, ut vix nostra possimus curare negotia, nedum aliena, quæ et loco et tempore tam remota existunt, ad eam quam exigitis distinctionem recolligere. At si testes non desunt, quibus plusquam testimoniis credi oportet, si prior et canonici, de quorum facto agr' beneficium non revocant, si cætera causæ necessaria domi succurrunt et suffragantur, ut quid nostra requiritur attestatio, ut quid ad supervacua sudatur? Rogamus igitur ne sit scrupulosa adversus eum conscientia vestra, eo quod nostrum non reportat testimonium, quia si forte factum tenemus, non tamen ipsas facti circumstantias, quas scripturæ forma requireret, ad memoriam revocamus. De cætero, dictum nostrum dilectioni vestræ commendamus, ut quem sui merito in notitiam admisistis, et gratiam, nostra, si placet, petitione commendatum habeatis, et sua illi jura per vestram integre justitiam conservetis, ut et ipsum vestris exinde devotum obsequiis, et nos vobis pro ipso amplioris gratiæ debitores efficiatis. Valete.

EPISTOLA CCLIII.—AD EUNDEM.

Venerabili fratri R. Wigorniensi Dei gratia episcopo, frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, salutem.

INSPERATAS quidem et plenas ingratitudine gratias, vestræ mihi literæ retulerunt, quas super ca-

pella sancti Michaelis, per manus improbissimi portitoris novissime suscepi. Quid namque merui ut adversus me vestra debeat fraternitas excandescere, ut in meam personam vestra prorumpat appellatio, ut ad lites provocer et ad labores? Nunquid has mihi refertis gratias, quia me partes vestras benigne sustinuisse meministis? Nunquid mediatoris nostri immo mentitoris vestri id de me persuadere potuit oratio, ut aut vestri quod juris est occupem, aut occupanti velim, quod absit, ullatenus assentire? Non est sanctum de moribus amici tam cito perperam sentire. Vester ille missus et procurator causæ, quam vestrum dicitis, adversus me et adversus ecclesiam meam pariter appellavit. Vos autem eandem, ut scribitis et scripto asseritis appellationem prosecuturi, indultam nobis ab ipso prius appellatore dilationem, usque ad Quasi modo, vestra revocatis auctoritate, et ad Invocavit me, appellationi terminum coarctatis. Quod quia in gravamen et præjudicium partis nostræ redundat, petimus si placet, desistatis. Sin autem persistitis, ne teneat illa coarctatio appellationis, ut verbo prius, ita etiam nunc scripto appellavimus, diem Ascensionis nostræ constituentes terminum appellationis. Apostolos quoque postulatis a me. Quæ est ista rerum confusio! Judicem agnoscitis, a quo petitis apostolos, sed adversarium eligitis, in quem libellos editis appellationis. Nosse autem debuerat prudentia vestra, neminem sibi in testamento neque in apostolis, neque in publicis instrumentis scribere debere, nemo enim sibi judex aut testis, aut publica potest sibi esse persona. Petitis etiam ut pro debito officii mei memoratæ capellæ statum reformem. In quo me prius instrui necesse est, an judicis officium in eo debeam exercere negotio, quod jam per appellationem a mea penitus est

jurisdictione exemptum, præsertim cum me super hoc tanquam adversarium provocatis, quem nihilominus ut judicem interpellatis. Denique supplicat vobis Londoniensis ecclesia, supplicamus et nos pariter, ut non tanti sit apud vos mentientis improbitas, ut scissuram inter nos fraterna caritas patiatur. Certum namque teneatis, quod sicut non possumus nec volumus vestro in aliquo juri derogare. In quo si nostro non creditis testimonio, veritati credite, quæ certius inquisita, vobis attestabitur. Si vero contentiosum funem trahere necesse est, dicimus quod olim Hannibal dixisse legitur. 'Suscipio,' inquit Hannibal, 'pacem peto. Ex quo si insolescis, utrinque ferrum, utrinque corpora humana erunt.' Valere vos optamus in Domino, frater carissime.

EPISTOLA CCLIV.—AD PRIOREM ET CONVENTUM CARITATIS.

G. Dei gratia Londoniensis episcopus, venerabili fratri et amico priori Caritatis, et toti conventui, salutem, et sinceræ dilectionis affectum.

Quanta, fratres in Christo dilectissimi, caritatis plenitudine vos et vestram domum amplectamur, nec verba explicant, nec operis argumenta declarant. Si quid tamen vestrum est apud nos, a nostra id sollicitudine non reputamus alienum, læta vestra læte suscipimus. Si quid, quod absit, secus accidit, non id vobis tantum incumbit, quod et nos non aliena mentis afflictione pariter sustinemus. Vestræ si quid vel eorum in quibus vos promoveri certum est, promotionis opportunitas, siquando nobis occurrit, non eam negligere, non eam nos otiose præterire permittit illa proculdubio, qua vobis astringimur, devo-

tio caritatis. Unde cum conventu fratrum et coepiscoporum nostrorum, necnon et aliorum religiosorum virorum, qui ad expedienda negotia ecclesiastica Cantuariæ convenerant, de electione abbatis Eveshamiæ tractaretur, vestro quidem consilio, licet alii quamplures aliorsum tenderent, ad hoc tandem omnium inclinata est voluntas, ut specialem filium ecclesiæ vestræ, priorem Bermundesheye, illi quorum erat electio, eligerent; alii vero, quorum in hoc expectabatur assensus unanimiter assentirent. De quo licet morum merita et honesta ejus apud nos conversatio sancte et laudabiliter enuntiarent, in hoc non parum gavisi sumus, nobis tam favorabiliter fuisse applausum, quod de vestræ schola disciplinæ prodeuntem, tanti nominis discipuli pastoralis magisterio culminis dignum diceremus. Jam vota nostra concurrunt. Quod nos probamus, dominus noster rex Angliæ approbat, dominus Cantuariensis idem sua auctoritate confirmat. Jam ad vos omnium nostrum spectat intentio, ut supremam manum adhibeatis; hujus enim operis consummatio a vestra dependet sententia. Inde est, quod dilectæ nobis fraternitati vestræ pro desolata jamdiu ecclesia Eveshamiæ, quæ suum expetit, et expectat electum, preces affectuose porrigimus, quatinus suæ electioni vestrum præbentes assensum, quem sibi elegit pastorem concedatis, et quod ad honorem Dei et sanctæ utilitatem ecclesiæ, pia devotione inchoavimus, benigno favore mancipetis effectui. Valete.

EPISTOLA CCLV.—AD A. ABBATEM ET CAPIT. CIRECESTRIÆ.

G. Dei gratia Londoniensis episcopus, venerabili fratri et amico in Christo carissimo, A. Cirecestriæ eadem gratia abbati, et toti ejusdem loci conventui, salutem, et sinceram in Domino dilectionem.

PRÆSENTIUM lator frater A. jamdudum recessit a vobis, spiritu fortasse non bono instigante. Revertitur autem nunc, sancto ut speramus spiritu revocante, pulsat ad ostium misericordiæ vestræ, et in subsidium miserabilis et meticulosæ causæ quam agit, nostra ad vos fungitur advocatione, ut gratiam quam diffidit ex se, nostro queat interventu promptius obtinere. Difficultatem ordinis vestri jamdiu expertus exhorruit, et se tanto oneri et tam arctis observantiis imparem esse agnovit. Idcirco pulsat et postulat, et ut pro ipso pariter supplicemus lacrimis nos invitat, et ad hoc inclinat uberrimis, ut cum licentia vestra in obedientia fratrum hospitalis, immunis possit, et absolutus de cætero ministrare. Hoc ipsi fratres hospitalis amplius expetunt et exoptant, qui nimirum jam dictum fratrem vestræ licet professioni inæqualem, suis tamen usibus utilem jam olim experti sunt. In quo et nos quoque, si ultra locus est, vobis supplicamus, ut de fratris infirmitate compassionem habentes, etsi non sit sublime quod petimus, pium tamen pro fratre desiderium nostrum exaudiatis, et datis dimissoriis, iis quibus expedit, liberum et absolutum assignetis, ne cum nostra, quod absit omnium repulsa simplicitate, ipsius malo desperationis confundatis. Valete.

EPISTOLA CCLVI.—AD EOSDEM.

G. Dei gratia Londoniensis episcopus, venerabili fratri et amico carissimo A. abbati Cirecestriæ totique ejusdem ecclesiæ capitulo, salutem, gratiam, et benedictionem.

Ex injuncto nobis officio ecclesiæ Dei, quam ipsius permissu aliqua sui portione regendam suscepimus, ad ejus honorem cui desponsata est debita sollicitudine providere compellimur. Unde quia vestræ conversationis opinio ipsa meriti sanctitate ad omnes longe lateque diffusa est, insedit ecclesiæ sanctæ Trinitatis Londoniæ, domino ut credimus id inspirante, et ecclesia cui præsidemus assentiente consilium, ut priorem ecclesiæ vestræ, magistrum videlicet Osbernum, cui ad doctrinam scientia, et ad honestatem mores exuberant, sibi in priorem unanimiter eligerent, ipsumque sibi in patrem et pastorem concedi concorditer omnes exoptarent. Quia vero juvanda sunt et promovenda semper honesta consilia, dilectæ nobis in Domino benevolentiæ vestræ affectuose preces porrigimus, quatinus jam dictorum fratrum desideriis effectu respondeatis, et ipsum ad honorem Dei et ecclesiæ vestræ ab obedientia vestra regulariter absolutum, et Londoniensis ecclesiæ de cætero obediturum, prædictis fratribus ad domus suæ curam suscipiendam et agendam non interveniente dilatione quæ periculum infert sæpe negotiis, prompte et libere concedatis, ut totam Londoniensis ecclesiæ plenitudinem obsequiis amodo vestris obnoxiam habeatis. Valere vos in Domino optamus carissimi.

EPISTOLA CCLVII.—AD STEPHANUM CLUNIACENSEM ABBATEM.

Venerabili domino patrique carissimo Stephano Cluniacensi Dei gratia abbati, frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, salutis gaudium, et si quem potest apud se caritas officiosa famulatum.

Exultavi, carissime, totus in Domino et spirituali jocunditate perfusus sum, audiens matrem nostram Cluniacensem ecclesiam tandem respirasse in te, et in patrem et dominum te sibi quam provide tam, ut spero, salubriter et feliciter elegisse. Te enim custode commisso tibi gregi, pabula vitæ deesse non poterunt, qui pectus tuum Domino, ut sic dicam, scripturarum sanctarum apothecam et aromaticam virtutum cellulam a puero fere consecrasti. Non ejulabit clamans terra tua post te, quæ doctrinæ fluentis affluenter irrigabitur, et ut virtutum frugi plene respondeat, in te propositum virtutum exemplis incessanter ad ea quæ sancta et summa sunt, provocabitur. Beatum collegium, cujus id virtutum debebatur meritis ut a tribulatione malorum et dolore tanti patris respiraret solatio, et procellam quam jamdiu sustinuerat, in auram sibi verteret boni patris familias circumspecta sollicitudo. Fateor, in Christo carissime, fateor, datum mihi cœlitus conspectum tuum, et alloquium mihi non mediocre incitamentum exstitisse virtutis, ut ex hoc beatos æstimem, qui tibi semper assistunt, qui te comitantur assidue, quibus hoc virtutis speculum quo semper in meliora proficiant, habere concessum est. Annuntiant de homine, ut scriptura commemorat, vultus ejus, incessus, et habitus, quæ tui attendentes in te in virum facile

poterunt transformari perfectum. Quæ quidem menti meæ, etsi ad momentum inspecta, tamen altius insederunt; adeo ut tui quandoque contemplatione in novum quendam hominem transiens meipsum mihi videar quodammodo transilisse. Inde est quod totis ulnis caritatis amplector absentem, quem præsentem videre, et devotis et debitis venerari obsequiis intime concupisco. Quia vero præsumptuosum quandoque caritas efficit, postulationem hanc finis epistolæ continebit, quatinus fratrem nostrum dominum Thomam, priorem Lantonæ super absolutione sua pro qua plurimum instat, clementer exaudiatis, et substituto sibi fratre nostro, Roberto de Broi, ipsum servitii et me amplioris si fieri potest gratiæ, tuæ debitorem sanctitati constituatis. Valeat dominus meus, et pater in Christo carissimus.

EPISTOLA CCLVIII.—AD R. ARCHIDIACONUM COLECESTRIÆ.

Gilbertus Dei gratia Londoniensis episcopus, dilecto suo R. archidiacono Colecestrensi, salutem, gratiam, et benedictionem.

Directas a te mihi literas multa gaudii alacritate suscepi, inspectas tamen paululum, ægra proculdubio mente percurri. Læta mihi nuntianda sperabam, et ecce gravem ingerunt mihi nuntiata tristitiam. Doleo super juvene nobilissimo, qui præmature fati munus implevit. Casum circa te similem metuens, quem morbus, ut audio, modis jam pluribus attentavit. Unde tibi mando, mandansque præcipio, quatinus occasione postposita, si statum Bononiæ tibi suspectum tuæque adversum valetudini vel in modico senseris, ad salvandam animam tuam ocius exeas et

fugias, et tuum ad nos reditum maturare non omittas. Responde vero in quibus te impeditum noveris, obliges, et ad nos cito veniens ipsum expedire et debitis exonerare festines. Me vero noveris in Normannia adhuc moram facere, et tuum ad me reditum præstolari pariter et optare. Vale carissime.

EPISTOLA CCLIX.—AD H. ABBATEM SANCTI EDMUNDI.

G. Dei gratia Londoniensis episcopus, venerabili fratri et amico H. sancti Edmundi abbati et conventui, salutem.

QUÆ in nostra geruntur præsentia, tali volumus firmitate roborari, ne prudentius ordinata, aliqua malignantium perversitate possint convelli. Unde vestræ innotescimus universitati, nos sub multorum præsentia Reginaldo clerico de Cotona instrumentum authenticum exposuisse, quo inter vos pactio super ecclesia de Cotona continetur inserta. Requirentes igitur coram omnibus ab eodem R. si quæ scripta fuerant omnibus præbuisset assensum, accepimus ab ejus responso, secundum instrumenti tenorem sibi omnia complacuisse. Et ad cautelam abundantem jusjurandum tactis sacrosanctis evangeliis, eodem H. petente, suscepimus, quod bona fide secundum quod convenerat et scripto fuerat insertum, inviolabiliter observaret. Ne hoc igitur tam solenniter actum in dubium revocetur in posterum, præsentis scripti attestatione et sigilli nostri appositione communimus. His testibus . . . . .

EPISTOLA CCLX.—AD H. ABBATEM GLOCESTRIÆ.

Gilbertus Dei gratia Londoniensis episcopus, venerabili fratri et amico suo carissimo H. eadem gratia abbati Glocestriæ, salutem et debitum fraternæ caritatis obsequium.

Decessum cari nostri magistri Walteri, sine lacrimis ad memoriam non revocamus. Habemus in ejus occasu, quod communiter doleamus, qui communiter clericum et amicum fidelissimum, manum in nos aggravante Domino, in ipso flore gratissimæ suæ juventutis amisimus. Quæ vero bona cum ipso nobis sublata sint, quot sancta subtracta solatia, experiri quidem possumus, paucis explicare non valemus. Ipsi vestra quæsumus et fratrum nostrorum sancta suffragetur oratio, quatinus sublatum nobis, suorum velit Dominus admitti collegio. Ipse vero in extremis agens, superstitem fratrem suum unicum, præsentium hunc latorem Wigodum, per nos vestræ commendare benevolentiæ supplicavit. Unde dilectæ nobis in Domino benignitati vestræ preces affectuose porrigimus, quatinus amore Dei nostræque petitionis obtentu, et amici in extrema voluntate supplicantis intuitu, ipsum in protectione vestra suscipiatis, nec status sui conditionem in aliquo aggravari permittatis. Sed quod ad præsens incurrit damnum, vestræ sibi suppleat misericordiæ et caritatis augmentum. Valere vos optamus, in Domino carissime.

EPISTOLA CCLXI.—AD MATTHÆUM GLOCESTRENS. ARCHIDIACONUM.

Matthæo Glocestrensi archidiacono, salutem.

Hæc quæstio est quam formatis, cui ut respondeatur exigitis. An mulierem, de qua agitur, ad juramentum, ut sibi judicatum est, debeatis admittere, an laminam candentis ferri subeat, prout viro sibi mortem minitante spopondit, oporteat vos de jure permittere. Et casus quidem varii frequenter emergunt, et mulier in opere quandoque deprehenditur, non deprehensa quoque quandoque suspecta tamen rea postulatur. Deprehensam lex Moysi lapidabat, suspectam lex zelotypiæ examinabat. Aquas enim amarissimas in quas sacerdos maledicta congesserat suspecta mulier hauriebat, quæ quidem innocentem non lædebant, et ream sceleris ilico dirumpebant. Adulterum et adulteram lex principum puniebat, et miseris mortalibus quorum in lubrico status est, pœna multipliciter imminebat. Gratias Domino Jesu qui cuncta novando mutavit in melius, et aquis Maram lignum crucis admiscendo, dura legis et amara temperavit, hic deprehensam et ream sceleris adductam ad se liberavit, et duros legis lapides illos commutavit. De quibus dictum est, Quoniam placuerunt servis tuis l. e. Nostri namque lapides hi sunt, increpatio, correptio, peccatoris ad lacrimas, ad gemitus, ad confessionem, et satisfactionem multimodam provocatio. Quibus bene lapidatur adultera cum peccato moritur, et illo intus vivificante qui ait, 'Nec ego te condemnabo, vade et amplius noli peccare.' A morte animæ quam incurrerat in novitatem vitæ suscitatur. Quo nimirum modo cum uxorem suam vir bonus lapidari conspicit, debet ipse

morienti commori, lugenti conlacrimari, largiri sua ut ad manum pœnitens habeat quo peccatum redimendo necessitatem patienti subveniat, ut duo non tantum in carne una, sed et in uno spiritu inveniantur. Quod si suspecta solum est, ut suspicio perimatur, ut pax viro concilietur, taxatum juramentum sufficiet, quum omnis controversiæ finem juramentum Paulus esse commemorat. Nam si quid coacta spopondit, absit ut hoc judex ecclesiasticus admittat, quod seculi judices reprobare non ignorat. Nam quod vi metusve causa factum vel dictum est, ratum non habet, et juxta papam Alexandrum, si quid ab aliquo per vim, per metum, aut fraudem extortum est, ad nullum ejus præjudicium vel nocumentum valet. Valete.

EPISTOLA CCLXII.—AD WILLELMUM ABBATEM RADINGENSEM.

G. Dei gratia Londoniensis episcopus, venerabili fratri et amico W. eadem gratia abbati Radingensi, salutem et dilectionem.

GRATIAS ago benevolentiæ vestræ quæ non solum mihi prospicere, et meis non desistit utilitatibus excubare, verum super his quæ maligne fabricantur adversum me, fraterna me caritate præmonere curavit et præmunire. Remedium vero, quod adversus extraordinaria quælibet gravamina unicum omnibus sacri suggerunt canones, adversus emissas jam ut dicitur vocationes, adversus propositas domini Cantuariensis insidias, appellationis subsidium publice jam proposui. Et ne quid circa personam meam aut possessionem meam, ne quid circa ordinem aut honorem meum præjudicii fiat, invocata auctoritate sedis apostolicæ me communire curavi, de divina

quidem gratia et de clementia sanctæ Romanæ ecclesiæ penitus confidens, quod si quid super hæc enormiter in nos actum fuerit, illi potius ad confusionem quam nobis ad pœnam redundabit. Valete.

EPISTOLA CCLXIII.—AD EUNDEM.

G. Dei gratia Londoniensis episcopus, venerabili fratri et amico Willelmo eadem gratia abbati Radingensi, salutem, et sinceræ dilectionis affectum.

Suscepimus literas dilectionis vestræ, quæ nos tanto verius gaudio perfuderunt, quanto de statu et salute vestra, nostræ certius sollicitudini responderunt. Prodiga namque verborum fama, quæ vestrum ad nos nuntium prævolarat, de profectione vestra, de statione in litore, de procella, de periculis, multa varie inconstanterque nuntiabat. Unde pessimus in dubiis augur timor anxie distrahebat nos scientes quidem et expertos totiens, quod navigatio sæpe periculosa est semper aut incerta. Nunc autem accepto nuntio salutis et incolumitatis vestræ, pro vobis divinæ gratiæ gratias referimus, quæ vos in tantis periculis periclitari non permisit. Vestrum autem colloquium summopere desideramus, sed ante diem adventus vobis occurrere, nos ad illud trahente necessitate, non valemus. Tunc vero Londoniis esse disponimus, et si usque Fuleham procedere fuerit opportunum et placitum, nobis id recurrente nuntio quamcitius significari postulamus. Valere vos optamus, in Domino carissime.

EPISTOLA CCLXIV.—AD ABBATEM RIEVALLENSEM.

Dominus Londoniensis abbati Rievallensi.

QUANTO vestra domusque vestræ fama prædicatur hilarior, tanto magis vobis observandum est, ut quod communis habet opinio, nullius fratrum vestrorum consilio denigretur aut facto. Conqueruntur plurimum filii Bricthmeri de Tantuna, dudum fratris et benefactoris vestri, quod summam magnam pecuniæ patri suo debitam, sibi super hoc jam sæpe requisiti reddere contradicitis, nec patris sui meritis juxta quod vestram deceret religionem, opere respondetis. Qui super hoc a domino rege jamdiu literas ad vos expetissent, nisi ob vestram domusque vestræ reverentiam, nostra eos sollicitudo retardasset. Unde benevolentiæ vestræ preces affectuose porrigimus, quatinus amore justitiæ nostræque petitionis intuitu, eis aut quod postulant juste solvatis, aut si repetunt indebitum, hoc in jure declarare, moleste ne feratis.

EPISTOLA CCLXV.—AD F. SALMURENSEM ABBATEM.

G. Dei gratia Londoniensis episcopus, venerabili domino fratrique carissimo F. Salmurensi eadem gratia abbati, salutem et sinceræ caritatis affectum.

VESTRA, frater carissime, multa animi benignitate salutamus auspicia, optantes laudabile illud vestræ promotionis initium, felici semper cursu dirigi, et Domino manum misericorditer apponente, beato tan-

dem fine compleri. Gratulamur equidem et plena mentis jocunditate perfundimur, attendentes manum Domini multa gloria deducentem vos et a bonis ad meliora continuo pertrahentem. Hæc enim est, quæ vos a mundi hujus avulsit illecebris, quæ vos per gradus virtutum deducens, sobrie ab humili quem elegeratis loco, suis utens verbis quibus humiles ut superius ascendant affari consuevit, ad pastorale tandem jam culmen, multa bonorum conniventia, et unanimi fratrum vestrorum, ut audimus, electione sublimavit. In quo prævenienti gratiæ gratias reddimus, subsequenti, preces porrigimus, ut in sublimi positus, in domo Domini, tanquam virtutis speculum eluceatis, et virtutis iter hoc honeste conversando, virtutis amatoribus, ut dux ad vitam vere prævius, ostendatis. Agit hoc ille qui suos quo levat altius dignitate, eo firmat et fundat solidius humilitate, et ad perfectum adducit ea, quæ per ipsius spiritum ad omnes diffunditur caritate. Liberet in hunc modum fraternitati vestræ plura suggerere, sed confisi de ea, quæ vos intus ad plenum edocet unctione, illi vela vestra committimus, quem suos ad portum perducere enavigata mundi hujus tempestate, suavi sancti spiritus aura sinus mentium feliciter implente, certa veritate cognovimus. Ad illum stilum vertimus, pro quo vobis ad præsens scribendi necessitatem suscepimus. Tria in petitione proponimus, in quibus a serenitate vestra exaudiri, toto mentis affectu, tanta animæ pulsantis instantia postulamus, tres pro tribus ad præsens quasi legatione fungimur. Hi sunt dilectus filius noster Baderun de Munemne. . . . ecclesiæ vestræ benefactor, et amicus noster in Christo carissimus, Robertus [de Castro novo] de Casteillunarco, amicus vester humilis et devotus. Luget enim Baderun pristina parentum suorum, et sua post-

modum erga ecclesiam beneficia in irritum adeo devocari, ut a corde non solum quasi mortuus occiderit, sed et iram vestram nullis suis ut sperat meritis, unde totus turbatur incurrerit. Si quid vult, vos illud nolle conqueritur, si quid postulat, vos avertere faciem erubescit. Mallet cum domo vestra amicitias non inisse, quam multis acquisitas meritis taliter amisisse. Unde si quid est, quod serenitatem vestram adversus ipsum obnubilet, donari nobis hanc veniam, et nubilum hoc flante sancti spiritus aura, prorsus evacuari, postulamus, et in plenam gratiam magnum vestræ domus amicum suscipi et blandis et honestis responsionibus foveri postulamus, mandamus, atque præcipimus. Expedit enim ecclesiæ vestræ non . . . . quemque ab ejus alienari gratia, cujus liberalitas eidem ampla contulerit beneficia. Priorem nostrum virtutum meritis in publicis jam diutione domus vestra ad nos non intercedente dilatione remittit, rogans et nobis ut amico, de quo per omnia bene. Hinc ad fratrem carissimum Robertum de Castro novo, nostræ cursus orationis illabitur. Cujus dum reminiscimur, animo in diversa distrahimur. Nam si amicus est, ejus a nobis elongari præsentiam tantopere cur optamus? Sed amicum magis absentem vivere quam præsentem mori optandum est. Sub Arctophylace, sub Arcto, sub axe boreali, cuncta sibi infesta sunt. Aer frigidus, eterna glacies, aqua inutilis et coctione potabilis, febri, qua fatigatur assidue, plenam præstant causam atque materiam. Inde est, quod dilectæ nobis benignitati vestræ preces porrigimus, ut eum quasi postliminio reversum, cum gratia suscipiatis, et ne jugo pressus obedientiæ tristius ingemiscendo deficiat, vobis commanentem, suis stellius et originem piis hausit aere frui permittatis. Confidenter in amici castra migra-

vimus, et si multa, tamen ut credimus inoffensa vestri postulantes. In quibus nos exaudiens gratia vestra, non antiqua solum familiaritate, sed et beneficio recenti, nostra sibi secure vendicabit servitia. Incolumitatem vestram et successus conservet Dominus.

EPISTOLA CCLXVI.—AD LAURENTIUM ABBATEM WESTMONASTERIENSEM.

G. Dei gratia Londoniensis episcopus, venerabili fratri et amico L. Westmonasteriensi eadem gratia abbati, et dilecto sibi in Domino ejusdem ecclesiæ conventui, bene semper sapere, et intelligere ac novissima providere.

QUORUNDAM, fratres, relatione didici, quod priusquam majori communicetur audientiæ ad vestram per me referri notitiam tam utile quam humile reputavi. Inter ecclesiam beati Pauli et nos novæ litis est ut dicitur accensa scintillula, quæ si non extincta citius in flammas eruperit, in partis utriusque dispendium sese proculdubio dilatabit. Solent enim causæ modicæ dissensionis gravissimæ fomitem ministrare, quæ nisi in ipsis reprimantur initiis, studio partium tractuque temporis adeo sæpius invalescunt, ut post sumptus plurimos et labores immensos admodum sit difficile diffidentes sibi diu partes in pacis pristinæ serenitatem aliquatenus revocare. Unde quia rerum metiri solet exitus inspectio prudens, dilectam mihi in Domino fraternitatem vestram porrecta prece convenio, paterna quoque caritate consilium do, ne adversus matrem et fratres occasionem quæratis discordiæ, ne a suæ matris amplexibus filiam studeatis avellere, sed solitam debi-

tamque sibi reverentiam exhibendo, paucitatem hanc dierum nobiscum velitis in pace et caritatis unitate transigere, sancta quadam animi nobilitate dedignantes, ob quæstum modicum et ignobilem a bono pacis, quod inter commissas nobis ecclesias perseveravit hactenus, inconsiderata quadam animi præsumptione resilire. Ecclesiam quippe sanctæ Margaretæ, super qua recens hæc est orta dissentio, a primis suis fundamentis usque ad dies hos episcopis Londoniensibus et eorum archidiaconis sine contradictione et reclamatione fuisse subjectam consonum totius undique viciniæ testimonium clamat, et hanc meo quoque tempore R. archidiacono debitum et consuetum cathedraticum exsolvisse in illis fere partibus nullus ignorat. Si itaque matri vestræ annuos xii subtraxeritis, in modico grave sibi dedecus inferetis, et emolumentum communi mense certe permodicum in summa modica conferetis. Utilibus igitur acquiescendo monitis, meum sustinete si placet hac vice consilium, ut appellationibus hinc inde remissis, laxatis si quæ datæ sunt in quemcumque sententiis, memoratos jam nummos archidiacono solvi permittatis, et in eo statu quo in discessu meo fuerant stare cuncta permittatis, nec ob leve compendium a matris vestræ gratia recedendo dulce reputetis et sapidum, quod in ejus injuriam vestra sibi fuerit usurpatione detentum. Sic inter nos gratiam conciliare poteritis, sic ad obsequium me vestrum promptum et paratum habebitis, sic ob depressionem meam vos ad ecclesiæ mihi commissæ depressionem minime prosiluisse ipsa vestri operis evidentia luce clarius ostendetis. Sufficit diei malitia sua. Satis oneratus sum ea quæ me premit injuria. Si dolori dolorem injuriæ injuriam addideritis, vos meo parum compati infortunio nulli dubium relinquetis. In quantum

possumus nobis decem non possumus, et si cœptis stare contenditis, omnes nos et nostros ad propulsandam pro viribus injuriam fortiter exacuetis. Valere vos et nobis in tribulatione parcere desideramus carissimi.

EPISTOLA CCLXVII.—AD HENRICUM REGEM.

Domino suo carissimo illustri Anglorum regi H. frater G. Londoniensis ecclesiæ minister, salutem quæ nunc est, et quam speramus a Domino.

Vestra nos, domine, fovente præsentia, omnis a nobis alte conquievit injuria. In abscessu vero vestro pacis nostræ detrimentum illatis ilico experituri sumus. Novit enim excellentia vestra, quod cum Herefordensi adhuc deserviremus ecclesiæ, essarta quædam Malverniæ ad coronam vestram pertinentia, nobis munificentia regia et liberalitate sola concessistis. Illa vero quatuor servientibus nostris, qui in ipsius ecclesiæ negotiis nobiscum fideliter aliquamdiu laboraverant, tenui quidem servitii sui remuneratione donavimus, et vestrum in hoc assensum et confirmationem a gratia vestra impetravimus. Venerabilis vero frater noster dominus Herefordiensis episcopus, post vestrum statim transitum, ipsos eisdem possessiunculis expulit, et requisitus super hoc, nec chartæ vestræ reverentia, nec prece nostra motus in aliqua, in omnibus sese nobis inexorabilem exhibuit. Inde est quod ad nota præsidia clementiæ vestræ recurrentes, humili [vobis] supplicamus affectu, quatinus collata nobis tot bona, hac etiam, si placet, gratia cumuletis. Willelmum Folet, in quem modicam donationem contulimus, etiam dictos servientes nostros his quibus post transitum vestrum absque

audientia et judicio spoliati sunt, usque ad reditum vestrum resaisiri præcipiatis, et cum in regnum vestrum gratia vos divina reduxerit, quæ a nobis gesta sunt præsentibus nobis audiatis, et quæ corrigenda videritis, regia prout placuerit æquitate corrigatis. Summa quam restitui petimus, non x plene marcarum est, cum sit tamen ejus ecclesiæ, donatione quidem vestra, nostroque labore, tempore quo in ea ministravimus, centum plene marcarum reditu, melior facta conditio. Incolumitatem vestram conservet in longa tempora Deus, in Christo dilecte domine.

EPISTOLA CCLXVIII.—AD EUNDEM.

Domino suo carissimo illustri Anglorum regi H. frater G. Londoniensis eeclesiæ minister salutem et debitum devotæ fidelitatis obsequium.

VESTRAM, domine, credimus excellentiam non latere, qualiter in me et quosdam alios fideles vestros manum suam dominus Cantuariensis aggravaverit, et quoad potuit, gladium in nos spiritualem in juris publici læsionem dextera iniquitatis intorserit. Canon namque notissimus hic est, ut nemo præpropere vel præpostere, id est non commonitus neque convictus judicetur, nec episcopus omnino quemquam excommunicet, donec causa probetur, super qua reus impetitur. Unde quum a jure exorbitaverit, de Domino confidimus, ut in nos vibrando gladium aerem potius verberaverit, quam aut corpore aut anima spirituale nobis vulnus inflixerit. Ictus enim ejus ad dominum papam appellando prævenimus, et in initio quadragesimæ facta appellatio, sententiam die Palmarum latam plene viribus evacuavit. Sixtus enim papa sic statuit, 'Quotiens episcopus se a suo metropolitano

putaverit prægravari, vel eum suspectum habuerit, mox Romanam appellet sedem, a qua dum se audiri poposcerit, nullus eum excommunicet, antequam causa summi pontificis auctoritate finiatur, quod si aliter præsumptum fuerit, nihil erit, sed viribus omnino carebit.'

EPISTOLA CCLXIX.—AD EUNDEM.

Domino regi dominus Londoniensis, salutem et amoris intimam de ipsis cordis sui medullis affectionem.

Vestræ, domine, celsitudini scribere tardavi, quia quæ de ecclesiis regni vestri gesta sunt, vobis priusquam possem scribere, per nuntios justiciæ vestræ manifestata fuisse cognovi. Nunc autem scribo vel sero, et ob Dei misericordiam supplex obsecro, ne mihi detrahentibus acquiescatis, ne monachis Cantuariæ in his quæ maligna loquuntur adversum me, fidem aliquatenus habeatis. Aiunt enim me ad archiepiscopatum Cantuariensem ambire, et ob hoc electiones quas de aliis faciunt, modis omnibus impedire. Novit ipse qui veritas est, nullum horum verum esse. In promotione mea prima Cluniaci prior quidem sum, constitutus in ordine, dehinc prior Abbatis Villæ. Hinc abbas Glocestriæ, post episcopus Herefordiensis. Hinc translatus Londoniæ, confidenter assero, quod ad nullum horum ambivi, quorum tamen unumquodque, permittente Deo, consequenter obtinui. In secretis itaque cordis mei dico Domino Deo meo, quod sufficit mihi gratia sua, dico et vobis domino meo carissimo, quod sufficienter mihi in his indulta a vobis benignissime gratia vestra. Avertat a me Dominus hanc cupiditatem. Avertat a vobis Omnipotens assensum in hoc præbendi omni-

modo voluntatem. Si vero electiones suas aliquatenus impedivi, hinc potestis advertere. Primo de domino Baiocensi actum est. Quod episcopis regni vestri licet grave videretur, omnes tamen opem ferente Domino, ad hoc induxi, ut in ipsum assentirent, ipsumque suscipere parati essent. Soli monachi respuerunt, quod vos præcipue velle cognoverint. De Beccensi postmodum actum est. Quod licet gravissimum omnibus regni episcopis videretur, multa tamen instantia et industria obtinui, ut in ipsum assentiendo suæ præjudicarent voluntati. Ad ultimum, ad abbatem de Cereseio decursum est. Quod licet et episcopis et omnibus terræ vestræ abbatibus, omnibusque regni vestri personis non solum grave videretur verum et indignissimum, ego tamen, ne pax ecclesiæ turbaretur, nec quam desiderabatis, electio ulterius differreretur, etsi cum multa ira et indignatione omnium, tandem tamen obtinui, ut si monachi Cantuariæ in electionis pronuntiatione episcopis regni vestri vel modicam exhibere voluissent reverentiam, in ipsum acquiescerent, et ne vester adversus eos turbaretur animus, rem hoc fine terminare permitterent. Verum hi sibi omnia usurpantes, et episcopos omnes a consilio et electione, et electionis pronuntiatione severius excludentes, quod cum aliquantula modestia agentes tunc obtinere potuerunt, nimia utentes obstinatia, ulterius differri compulerunt. Qua in re, si placet honori vestro, consulite, diligenter attendentes, quid vobis magis expediat, an monachis totum ascribere, qui vobis nec hominio tenentur affectu nec fidelitate, aut in eligenda maxima persona regni vestri, reverentiam aliquam episcopis attribuere, qui vobis aut hominio aut fidelitate obligati, honorem vestrum in Deo conservare duplici necessitate tenentur obnoxii. Bonum est

itaque si placet, ut rigorem monachorum, quæ tot de humilitate vestra concipiunt, ea qua scitis modestia et sapientia temperetis, et ad aliquam, si placet, regni vestri personam ipsorum consilium revocetis, et salvo jure utriusque partis, in posterum de prima voce in electione habenda, quum de eo agi fuerit opportunum, electionem ipsam per priorem et aliquem episcoporum simul aut alio quocumque modo, quod Deus vobis et consilio vestro revelaverit, pronuntiari faciatis, ut per sapientiam vestram pacificato statu ecclesiæ, nebulam quæ ex dissensione hac regno vestro adhuc impendet, gratiam præstante Domino, prorsus evacuetis.

Ad finem tomi secundi invenientur notulæ quædam et emendationes textus in omnes Gilberti epistolas scriptæ.

EXPLICIT TOMUS PRIOR EPISTOLARUM GILBERTI FOLIOT.